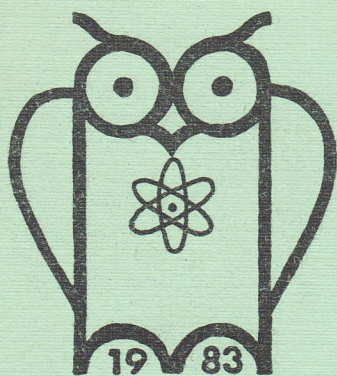

XVI. ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI KONFERENCIA
HUMÁN TUDOMÁNYOK SZEKCIÓJA

A DOLGOZATOK TARTALMI KIVONATAI

Budapest

a bíráló bizottságok felolvasásra nem javasoltak, kiemeljük a kötetből.

ÁGOSTON GÁBOR

IV. éves történelem-török szakos hallgató /ELTE/

AZ 1444. ÉVI TÖRÖK KÖVETJÁRÁS ÉS ELŐZMÉNYEI

A történeti szakirodalomban "szegedi béke" néven ismert, 1444-ben megkötött török-magyar béke diplomáciai előtörténetét a török követjárások szempontjából vizsgáló dolgozat főbb megállapításait röviden a következőkben összegezhetjük: A balkáni államokat sorra függő helyzetbe kényszerítő, 1440-ig szinte akadály nélkül előrenyomuló oszmán-törökök a hosszú hadjárat során elszenvedett sorozatos vereségek láttán, tartván a maga elszigeteltségére egyre inkább rásbredő bizánci császár, VIII. Palaiologosz János kétségbeesett diplomáciai manővereitől- amelyeknek célja a pápától a karamánokig terjedő oszmánellenes egységfront létrehozása volt-, veszélyeztetvén a Bizánccal, Velencével, sőt az oszmán-török elbeszélő kútfők tanúságtétele alapján a magyar királlyal is diplomáciai kapcsolatban álló karamánok támadásától, korábbi területeiknek legalább egy részét megőrzendő, s a kétfrontos háborút elkerülendő, béketárgyalásokat kezdtek a magyarokkal. Igen élénk diplomáciai tevékenység kezdődött. Nyolc hónap alatt négy követjárásról tudunk. A törökök már januárban egy küldött útján- az 1444. jan. 2-i kunovicai ütközetben fogságba esett Mahmud Cselebi kiszabadítása ürügyén-, majd március-áprilisban a szultán nejétől, Brankovics Gy. szerb despota leányától, Marától küldött görög szerzetes révén eljuttatták békeajánlataikat a magyar udvarhoz. Ápr. 25-én állította ki II. Ulászló a török szultánhoz küldött követe, a szerb Stoyka Gisdanich számára a megbízólevelet, amelynek értelmében a követ teljhatalommal tárgyalhatott Edirnében II. Muráddal. Az Edirnei tárgyalások eredménye a június 12-én megkötött előzetes török-magyar béke lett, amit a szultán-a korabeli szokásnak megfelelően- a magyar király követe előtt tett esküvel

szentesített. A béke végleges ratifikálása s a magyarok meg-
esketése céljából a szultán egyik legfontosabb főtisztvisel-
viselőjét - a dolgozat egyik legfőbb forrását jelentő, 1978.
ban kiadott oszmán-török krónika /Gazavat-i Sultan Murad.../
szerint- kapidzsi basi-ját, Baltaoglu Süleyman beget küldte
Magyarországra. Itt a tárgyalások előbb Szegeden, majd utóbb-
a legfrissebb kutatásokból tudjuk - Váradon folytak, s a bé-
két is itt kötötték meg végleg, a szerb évkönyvek adatai a-
lapján aug. 15-én. A béke tető alá hozását elősegítette és
meggyorsította az a tény, hogy a karamánokkal a hosszú hadjá-
rat előtt megkötött fegyvernyugvás ezúttal sem bizonyult tar-
tósna, s az edirnei tárgyalások ideje alatt a háború ismét
kiújult. Ha nem is fogadhatjuk el a korábbi szakirodalomban
gyakori szerb-török különbéke elméletét, az átvizsgált keresz-
tyén és török kútfőkből is világosan látjuk, hogy a béke elő-
munkálataiban s létrehozásában a szerb despota fontos szere-
pet játszott.

ÁGOTAI FERENC

magyar - történelem szakos tanár /HoFK/

"KÖTELESSÉGEM OTT ÉS UGY SZOLGÁLNI A MAGYARSÁGOT, AHOGY
ÉS AHOL TUDOM, EZ TERMÉSZETES."

KÓS KÁROLY AZ ORSZÁGÉPÍTŐ CIMŰ REGÉNYÉNEK ELEMZÉSE

Dolgozatom témájául azért választottam ezt a regényt,
mert olyan problémákról szól, melyek véleményem szerint a mai
Közép-Kelet-Európa legfontosabb problémái is. Megoldásuk, a
helyes út megtalálása létfontosságú feladat. A nemzeti-nemze-
tiségi kérdésre gondolok.

A dolgozat első részében megindoklom, miért esett a
választásom Kós Károly személyére, kitérek életének arra a
szakaszára, melyben döntő választás elé került: éljen Magyar-
országom elismert, befutott építészként, vagy maradjon Erdély-
ben az új impérium alatt, vállalva a bizonytalanságot, az is-
meretlen, de a kiszámítható veszélyeket. A Kós Károly-i maga-
tartás nagyszerűsége, hogy vállalja sorsát és övéi közt ma-
radva teszi, amit kell. Rövid áttekintést adok a nemzetiségi
kérdés történetéről, indokolva a regény és mondanivalója fon-
tosságát. Kitérek arra, hogy a kisebbségi lét milyen kemény
próbát jelent, milyen nehéz helyes álláspontot kialakítani
és azt következetesen képviselni. Csak a legkiválóbbaknak -
köztük Kós Károlynak - sikerült: védeni a magyar érdekeket, har-
colni a magyar jogokért, de nem mások érdekeinek, jogainak
kárára.

A folytatásban rátérek - és néhány mondatban jellemzem
- a történelmi korszakot, melyben a regény keletkezett. A re-
gény, mely a negmaradásért folytatott harc cselekvési lehetősé-
geiről szól. Néhány szóval kitérek Kós többi történelmi re-
gényére és azok megítélésére. Vitába szállok a regény korabe-
li megítélésével, kritikáival, cáfolni próbálom azt a véle-
ményt, mely a legfontosabb gondolatként a mű németellenesség-

gét emeli ki. A regény a megmaradás lehetőségének két példájáról szól. István és Csanád képviseli ezt a két példát. Kettejük igazsága együtt egység és valós igazság. István magát áldozó komor élete és Csanád teljes élete, aki megtartja az országot magyarnak.

A továbbiakban a regény cselekményét követem végig a két főszereplő jellemének, életének alakulása, változása szempontjából, előtérben István alakjával. Rámutatok, hogy milyen tényezők, események vezetnek István alakulásához, hogyan jut el odáig, hogy végül önként vállalja feladatát, küldetését. Áttekintem a regény szerkezetét, fordulópontjait, az alakok, a szereplők rendszerét. Elmondom véleményemet az István halálával bekövetkezett helyzetről, vagyis arról, hogy érdemes volt-e életét áldoznia. Kitérek a regény nyelvezetére, alakjai kibontására, a jellemzés módjára, a cselekmény bonyolítására, Kós történelemszemléletére. Értékelni próbálom a regényt. Kora valósága készítette Kóst írásra, nem a történelem homályos foltjai tisztázásának igénye. A szépirodalomban mondta el azt, amit szerteágazó tevékenysége más ágain nem tudott elmondani. Műveiben szerepel az a világ, amelyet szeretett volna, azok az emberek akik egymással békében élnének. Az Országépítőben megjelenik a való világ, amely nem akarata szerint való, de szükséges rossz, ez István élete, s egyúttal megjelenik a képzeletben teremtett, boldog világ: Csanád teljes élete. Korának problémáiról, korának emberéhez szól, s egyúttal saját problémáiról és fájdalmairól, mert közösek azokéval, akiknek ir. Az Országépítőben a kegyetlen valóság uralkodik, nem a remélt szebb világ. Igaza lesz a valónak a mese felett, de élő marad az álom.

Kitérek a regény és egyúttal Kós legfontosabb erkölcsi elvére: "aki életet kap, tartozik az vele, aki életet olt, életet kell adjon érte."

A dolgozat befejezésében pedig Kós Károly jelentőségét és értékét méltatom.

ANDOK FERENC

III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/JPTE/

A BŰN FOGALMA ÉS ÉRTELMEZÉSE JÓZSEF ATTILA KÖLTÉSZETÉBEN

Dolgozatom fő célja a következő: megpróbálom feltárni és jellemezni József Attila műveiben megtalálható bűn motívumokat.

A dolgozat első részében, egy rövid bevezető után kísérletet teszek a "Szerkesztői üzenet" bűnnel foglalkozó részének értelmezésére. Itt próbálom megfogalmazni a hiány-bűn és a látens bűn lényegét és fontosságát.

A második részben a bűn motívumok fenszerezését végzem el. Elemzem a nemzet, az egyéni, az osztály és az általános emberi bűn kategóriáit. Fő megállapításom: az osztály-bűn kivételével az összes többi bűn-hiány-bűn.

Dolgozatom harmadik részében a bűn u.n. járulékos kategóriáit, ezek komplexitását tárgyalom - igaz csak utalás szerűen, a terjedelem kötöttsége miatt.

Végül utalni kívánok a látens bűnnel való foglalkozás sajnálatos aktualitására.

Megjegyzés: tudom, hogy dolgozatomban sok az elméleti, filozófiai példa, szemben az irodalomtörténeti munkákra való hivatkozással. Az irodalomtörténeti példák hiányának oka: terjedelmi megkötöttség.

Az elméleti példáknak kettős célja van: egyrészt ezzel is érzékeltetni kívánom azt, hogy a bűn problémája mennyire fontos általában is, másrészt az elméleti példáknak és József Attila bűnfelfogásainak összekapcsolása bizonyíthatja a József Attila-i bűnprobléma gazdaságát.

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES
magyar-országos szakos tanár /HoFK/

NÉVÍRÁS-SZOCIOLÓGIA AZ INTÉZMÉNYNEVEKBEN

Dolgozatomban az intézménynevek megalkotásának módzatait, szerkezetét és helyesírását vizsgálom sokféle szempontot felsorakoztatva.

Két fejezetben tekintem át, hogy korunkban az intézmények milyen tipikus névalkotási módokat választanak. Ezt összehasonlítom a korábbi "névépítési" szokásokkal és elemzem: milyen tendenciák érvényesülnek a névválasztásban. Számos példa alapján igyekszem feltárni a jelenünk névalkotási hagyományainak problémáit, majd a névmozaikolás nehézségeire is kiterjesztem kutatásomat.

A név szerkezetének, belső összetevőinek tanulmányozása után az intézménynevek rögzített formáját, helyesírását vizsgálom: azok szemszögéből, akik alkották és azokból, akik használják őket. Első elemzésem célja annak megállapítása, hogy az intézmények tipikusan milyen helyesírási szabályok ellen vétettek, amikor létrehozták tulajdon nevüket. Ezután egy kísérlet eredménye alapján arra a kérdésre keresek választ, hogy a "fogyasztók" irásgyakorlatában mennyire érvényesülnek a helyesírási szabályok. Legvégül javaslatot teszek az intézménynevek jelenleg érvényben levő helyesírásának a megváltoztatására.

APRÓ ANTAL ZOLTÁN
IV. éves magyar-népművelés szakos hallgató
/JGYTF/

"...SZEGÉNY SZOMORU FTU KÖNYVVEL A KEZÉBEN..." HAMLET SZEMÉLYISÉGÉNEK BEFOGADÁSPSZICHOLÓGIAI VIZSGÁLATA SZÖVEG-ELEMZÉSSSEL ÉS AZ "EYSENCK-DÉMON" FELHASZNÁLÁSÁVAL

A dolgozat Hamlet személyiségének személyiség-tipológiai sajátosságait tárja fel. Módszere komplex: az Eysenck-féle személyiségdémont összetveti más, szociálpszichológiai aspektusú megközelítésekkel. /L.Hankiss E./ A dolgozat bemutatja a klasszikus tragédia elméleti megközelítésektől való különbözőségi dimenzióit, /Arisztotelész, Hegel, Steiner, Bécsi Tamás stb./ illetve szeretne hozzájárulni egy lényegesen "maibb" Hamlet-kép kialakításához. Ez a dolgozat része egy nagyobb megkezdett tudományos kutatásnak, amely a dráma befogadásának sajátos pszichológiai hatásrendszerét kívánja feltérképezni. A Hankiss Elemér-féle alapfelmérésre támaszkodva megpróbáljuk feltárni a mű befogadásának rétegspecifikus, szociális háttérmechanizmusait. Mivel minden műbefogadás individuális, de vannak rétegspecifikus mozzanatok, amelyek egy-egy populációra általánosan érvényesek, ezért az általános hamleti kép mellett bemutatjuk azokat az elemeket, amelyekkel a szocioökonómiai státusz változása révén a Hamlet-kép formálódik.

ARANY LAJOS

V. éves magyar szakos egyetemi hallgató /KLTE/

AZ ÚJ TÍPUSU SZERELEMFELFOGÁS MEGJELENÉSE A XIX.
SZÁZAD VÉGÉN TELEKES BÉLA KÁPRÁZATOK
KÖTETÉBEN

Dolgozatom Telekes Béla első verseskötetét, a Káprázatok-at /1895/ vizsgálva kíván rámutatni arra, hogy szerelmi költészete az eddigi irodalomtörténeti felfogással /Kohlós Aladár, Szeghalmi Elemér/ szemben eredeti, és sokkal nagyobb jelentőségű, mint ezt eddig látták. Továbbá megkísérli azt is bizonyítani, hogy költészetében számos olyan új, eredeti szerelemfelfogásra valló belső tartalmat, élményt, motívumkört találhatunk, amely Ady költészetében is, egy évtizeddel később megjelenik. Költészete szervesen gyökerezik a magyar költői hagyományokban is. Telekes Adyval és másokkal is rokon, mégis eredeti alkotó. Azok közé a költők közé tartozik, akik fontos előfutárai voltak a magyar líra későbbi átalakulásának, s fenntartották a kontinuitást Vajda Jánostól Ady Endréig.

BAÁN LÁSZLÓ

III. éves nemzetközi kapcsolatok szakos hallgató /MKKE/

A HATALOM MORALITÁSA SHAKESPEARE SZEGET SZEGGEL CIMŰ
SZINMŰVÉBEN

A dolgozat egy széttörédezett moralitású világban működő hatalom etikai útjait és értékrendszerét vizsgálja. A hatalom feltárt cselekvésrétegeit, metamorfózisait és az ezekben rejülő morális értékelációkat elemzésük után, egy vázlatos szinpadkép segítségével, megkísérlem érzéki formában is megjeleníteni; arra törekedve, hogy a hatalom többretegű tartalma és vonatkozásai a dráma immanens érzéki-képi elemeiként táruljanak elénk.

BAGÁNY PÉTER

I. éves magyar-történelem szakos hallgató /JPTE/

EGY "POLIHISZTORIKUS REGÉNY"

/M. Bulgakov: A Mester és Margarita/

A teljesség igénye nélkül arra törekedtem, hogy a regény utalásos, motivációs technikájának néhány jellemzőségeit megragadjam.

A Mester és Margarita - mint "polihisztorikus" regény - totalitását egyfajta utalásos hálózat adja, melynek csomópontjaiban hol bibliai, hol hétköznapi figurák állnak, tevékenységük mindig több a pusztán konkrétumnál. Terjedelmi okok miatt csupán a Bibliához kapcsolódó utalórendszert vehettem szemügyre, így például csak elvétve ejthettem szót a Fausról, mely szintén olyan "emberi kulturális tartalom", melyet a regény "átértelmezve" felhasznál.

Az "Összegzés" c. fejezetben szigorúan sorra vettem a "polihisztorikus regény" Kiss Endre által, az "Opus" 6. számában megadott ismérveit. Az "Összegzés" előtti részek lazább szerkesztésűek, rendszerint egy-egy bulgakovi figura elemzésére szolgálnak, kimutatva motívum jellegüket. Elegendhetetlen volt az, hogy egyes helyeken kissé eltérjenek a központi kérdéstől, és hogy érték-elvi problémákkal is foglalkozzam.

Véleményem szerint Bulgakov nem csupán "nagyságban" azonos Joyce-szal, Kafkával, vagy a Broch-i művészettel, hanem a A Mester és Margaritát értve itt - a "polihisztorikus" státutudót tekintve is.

BAJCSI CECILIA

magyar-ország szakos tanár /HoFK/

GYŐRI-JUHÁSZ JENŐ ÉS AZ OROSZ LIRA

A dolgozat a magyar versfordítás-irodalom méltatlanul elfeledett nagyjának, Győri-Juhász Jenőnek állít emléket, felvázolja a műfordító pályáját, középpontba állítja orosz versfordításait, amelyek összegyűjtve a posztumusz Orosz költők antológiájában jelentek meg 1945-ben.

A dolgozat összevető elemzés segítségével rámutat Győri-Juhász Jenő orosz versfordításainak értékeire, s bepillantást nyújt a műfordító műhelytitkaiba.

BAJNÓCZI SÁNDOR

III. éves magyar-ének szakos hallgató /JGYTF/

GONDOLATOK KODÁLY ZOLTÁN KÓRUSMŰVEINEK INTERPRETÁLÁSÁHOZ

- I. Általános rész: a., zenetörténeti háttér,
b., Kodály kórusművei,
c., Kodály prozódíája,
d., Kodály alkotóstillusa.

II. A Magyarokhoz c. kórusmű elemzése: /női kar/

1. A Berzsenyi vers szövegértelmezése;

- a., keletkezése, gondolatisága,
b., versritmikai elemei,
c., szöveg és dallam egymásratalálása /kiemelő eszk., súly, magasság, metrum/.

2. A mű dallamanyaga:

- a., melodika /Kodály kánontémája/
b., ellenponttechnikája /stilusszintézise/,
c., együtthangzások /hangkészlet, hangrendszer, tonalitás, zárlatok, ritmikai kombinációk/.

3. A mű betanítása, interpretálása:

/dinamikai és szólamarányok, avizálások, ritmikai és együtthangzási problémák/

BALÁZS GÉZA

IV. éves magyar-népraj-népművelés szakos hallgató /ELTE/

A HAZAJÁRÓ HALOTT ÉS A VÁMPÍR

A hazajáró halottakra vonatkozó népi hiedelemkutatás igen gazdag. Dolgozatommal egy olyan részterületre irányítom a figyelmet, amelyet eddig csupán érintőlegesen vizsgáltak: a hazajáró halott és vámpír kapcsolatára.

A dolgozat írására az európai köztudatban élő néhány előítélet, és tévhit is indított.

Ismertetem a magyar népi hiedelmekben főltnő hazajáró halottakat, majd sorra veszem az irodalomból ismert vámpírhistóriákat. Megállapítható, hogy a magyar népi hiedelmekben nem él a vámpír alakja. Vámpírisztikus hiedelemnek egyedül a szláv eredetű nora tekinthető.

BALÁZS GÉZA

IV. éves magyar-néprajz-népművelés szakos hallgató /ELTE/

TANÁCSI ESKÜVŐ KÖBÁNYÁN

A házasságkötés szertartásai, népszokásai között eddig még nem kapott kellő tudományos érdeklődést a "polgári esküvő" kutatása. A "polgári esküvő" alig több mint 90 éves szertartás. Azóta természetesen sokat alakult, változott. Dolgozatom célja, hogy megragadja egy budapesti munkáskerületi /kőbányai/ tanácsi esküvő jellegzetes mozzanatait, hagyományos és születőben lévő szokásait.

A tanácsi esküvő leírását a környezet bemutatásával kezdem. Ezután elemzem a mai esküvő alakító tényezőit; az anyakönyvvezető, a Familia Rendező Intézet, valamint a házasulandók szerepét, előírt és egyéni akcióit. Megvizsgálom a hagyományos szereplők /ceremóniamester, koszoruslány/, a ruházat, a virágok és a kedvelt időpontok szerepét is.

A kőbányai tanácsi esküvők között tizenhárom típust tudtam elkülöníteni.

BALÁZS GÉZA - KATONA EDIT - HAGY PIROSKA -
STEFÁNY JUDIT
néprajz szakos hallgatók /ELTE/

A TISZADOROGMAI VESSZŐGAZDÁLKODÁS TÖRTÉNETE, NÉPRAJZA

Kis monográfiánkban a Közép-Tisza vidéki Tiszadorogma, a környékbeliek által is "vesszős falunak" nevezett település vesszőgazdálkodását, kosárfonását irtuk le. Az ELTE Néprajz tanszéke által 1981 és 1982 nyarán rendezett kutatótábor keretében került sor az anyaggyűjtésre.

Az írás négy részre tagolódik. Az első fejezete a falu és a vesszőmunkák történetét mutatja be, főleg levéltári adatok alapján /Stefány Judit/. A második fejezet az emlékezet és recens anyag alapján a vesszőfajtákat, a szedés módját, a vesszőhordást, - rakást, valamint a szerszámkészletet mutatja be /Balázs Géza/. Itt írjuk le a vesszőszedés hagyományos és mai munkaformáit.

Ezután következik a kosárfonásról szóló rész /Nagy Piroška/. Befejezésül a kosár- és vesszőkereskedelmet vizsgáltuk /térképre vetítve az adatokat/, aminek Tiszadorogma mai életében meghatározó szerepe van /Katona Edit/.

Dolgozatunkhoz a későbbiekben szakszójegyzéket is csatolunk, és munkánkat ezzel együtt a Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok c. sorozatban szeretnénk kiadatni.

BALOGH GYULÁNÉ, CSATLÓS IRÉN

III. éves magyar-orsz szakos hallgató /JGYTF/

A LIRAI ELEMEL FUNKCIÓJA BLOK "AZ ISMERETLEN NŐ"
CIMŰ DRÁMÁJÁBAN

Blok "Az Ismeretlen Nő" című drámájának értelmezéséhez elengedhetetlenül szükséges a lírai elemek funkcionális vizsgálata. Ezt a megközelítést sugallja Blok a lírai drámákhoz 1908-ban írt előszava is.

A dráma elemzésekor a téma korábbi, lírai költemények formájában való feldolgozásából indulok ki, melyet a dráma előzményének tekintek, s a vizsgált műveket Blok poétikája fejlődésének különböző, de egymásra épülő, egymással szoros kapcsolatban lévő fázisaiként értelmezem.

Az elemzés során a drámai kompozíció felépítését, a szereplők szűzsés és lírai funkcióit, konfliktusait, valamint a mű szimbólumrendszerét vizsgálom. A drámai konfliktus alapját képező eszmény- és valóságellentét Blok szimbolista lírájának is alapvető mozzanata az adott korszakban, de a drámai műfaj az adott ellentét újfajta művészi ábrázolására és értelmezésére ad lehetőséget.

A drámai forma és azon belül a lírai elemek elemzésével, az azonos korszak lírai műveivel történő összevetésével a dráma új művészi-gondolati kifejező lehetőségeit vizsgálom.

BALOGH MÁRIA

IV. éves orosz-magyar szakos hallgató /HoFK/

TISZAVID KÖZSÉG CSALÁD- ÉS RAGADVÁNYNEVEI

Dolgozatomban Tiszavid község család- és ragadványneveit dolgoztam fel.

Először a község nevének eredetét kutattam, majd a tiszavidai anyakönyvekből kigyűjtöttem a családneveket 1867-től 1960-ig. Ebből a példatárból megvizsgálhattam a családnevek keletkezésének idejét, a nevek fejlődését, illetve kihalását.

Igy a családnevek vizsgálatakor szemléletmódom diakronikus. A ragadványneveket azonban mint egyidejű nyelvi tényeket vizsgáltam; csak a ma élő ragadványneveket gyűjtöttem össze, és foglaltam rendszerbe.

Dolgozatomban vizsgálom még a család- és ragadványnevek közti összefüggést is.

A ragadványnevek lejegyzésekor arra ügyeltem, hogy a névtést abban a morfológiai szerkezetben kerüljön a gyűjtőlapra, ahogy a faluközösség nyelvében él.

Nem elégedtem meg a ragadványnevek pusztá felsorolásával, hanem keletkezésük okait és hangulatukat is vizsgáltam, és meghatározott szempontok alapján csoportosítottam. Azt ugyanis, hogy az adott ragadvány név gúnynév-e vagy sem, mindenkor a település közösségében lehet csak eldönteni.

BANA ENIKŐ

IV. éves magyar-francia-dialektológia szakos
hallgató /ELTE/

VIZSGÁLATOK KISPALÁD IROTT NYELVJÁRÁSÁBÓL

Ahogy a cím is mutatja, dolgozatom egy teljesen feltáratlan témával foglalkozik. Hogyan tükröződik, és tükröződik-e egyáltalán egy Szatmár megyei kis falu irott nyelvhasználatában a nyelvjárási norma? Mennyire befolyásoló hatásuk a szociológiai tényezők /generáció, nemek közötti különbség, műveltségi szint/? Hogyan következhetünk meghatározott korpusz alapján a falu nyelvállapotára egy adott korban? Hogyan lehet a beszélt nyelvvel összehasonlítani az irott nyelvet, mi lehet az összehasonlítás alapja?

Ezekkel a kérdésekkel foglalkozik a dolgozat különböző műfajú és eltérő időpontban keletkezett írások alapján, melyeket 1982 nyarán gyűjtöttem Kispaládon.

BÁNKI JUDIT

III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/ELTE/

EGY ZRINYI-SZÓTÁR TERVE

Dolgozatomban egy tervezett Zrinyi-szótár, illetve P. Guiraud szóhasználatával: glosszárrium összeállításának gyakorlati, módszertani kérdéseit, szempontjait mutatom be.

Egyetemi Zrinyi-szemináriumunkon - kiadói megbízásból sajtó alá rendezzük Zrinyi Miklós prózai műveit, s ehhez az én feladatam a mutatók elkészítése.

Munkámat a Török Áfium Szó- és szólásmutatójának összeállításával kezdtem, ez alkotja dolgozatom fő részét. A Szó- és szólásgyűjtemény betűrendben, az előfordulások jelzésével sorolja fel és értelmezi az egyes szóalakokat, frazeológiai egységeket, helyenként említve a szóra vonatkozó szakirodalmat. Egyelőre a Klaniczay-féle 1958-as kiadás lapszámaira utaltam, mivel kiadásunk még nem jelent meg. /Pl.: rákháton jár' lassan jár, mint a rák' 647., I. Kovalovszky MNyr 1955. 344-6., vö. Szig. vész. VI. 31./

A dolgozat bevezető részében pedig munkám menétét, a közben felmerült problémákat foglaltam össze. További terveimet vázoltam egy Zrinyi Miklós teljes életművéhez összeállítandó glosszárriumról, megemlítve az eddig készült hasonló jellegű munkákat és Kőszeghy Péter 1982 szeptember 22-én elhangzott előadását Balassi költészetének számítógépes szótározásáról.

A készülő Zrinyi-glosszárrium mellett - amely konkrét kiadáshoz kapcsolódik majd - szép feladat lenne egy teljes, különálló szótár összeállítása is Zrinyi műveihez, ez azonban már túlnő dolgozatom keretein.

BARANYI BEATRIX - ESTÓK JÁNOS
IV. éves magyar-történelem szakos hallgatók
/HoFK/

SZILÁGYI SÁNDOR A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT
TITKÁRA

Dolgozatunk Szilágyi Sándor közel negyedszázados titkári tevékenységének a magyar történetírást leginkább befolyásoló részét elemzi.

Munkánkban elsősorban a Történelmi Tár, a Magyar Történelmi Életrajzok szerkesztését végző és a vándorgyűléseket szervező Szilágyi Sándorról írunk.

Munkánk céljának azt tekintjük, hogy adalékokkal szolgáljunk Szilágyi Sándor tudományszervező tevékenységéhez. Szilágyi Sándor társulati titkársága idején a magyar történetírás-történetkutatás számottevően fel-
lendült.

Szilágyi kiemelkedő tudományszervező munkássága szerencsésen egybeesett az első tudományosan képzett törté-
nészgeneráció pályakezdésével.

Elemzésünkhez a Magyar Történelmi Társulat meg-
semmisült irattárának hiányában elsősorban a magánleve-
lezéseket használtuk fel: az Országos Széchenyi Könyv-
tár Kézirattárában levő Szilágyi-hagyatékot, a Magyar
Tudományos Akadémia Kézirattárának és az Egyetemi
Könyvtár Kézirattárának tulajdonát képező levelezést.
Mindezt kiegészítettük a Századok 1874-1900-ig terjedő
évfolyamaiban található adatokkal és a vonatkozó szak-
irodalommal.

Huszonöt éves páratlanul aktív titkári munkás-
sága maradandó nyomot hagyott a magyar történettudo-
mányban. Életművének feldolgozása a historiográfiai
kutatás jövőendő feladatai között kell hogy helyet kapjon.

BARTHA ILONA

IV. éves magyar-orsz. szakos hallgató /JGYTF/

A HÓ-MOTIVUM NAGY LÁSZLÓ KÖLTÉSZETÉBEN

A dolgozat célja:

1. Feltárni milyen jelentéstartalmak kötődnek
Nagy László költészetében a hó-motivumhoz illetve - em-
blémához.

2. A gyakorlatban bebizonyítani azt a tételt,
hogy a szövegbeleső és szövegkülső ismétlések /motivumok
és emblémák/ meghatározóan hatnak jelentésre.

Célunkat a következő uton közelítjük meg:

- Számbavesszük és rendszerezük a szakirodalom-
ban ismert motivum- és emblémaértelmezéseket,
valamint a Nagy László költészetét tárgyaló
tanulmányokat.
- Megalkotunk egy hipotézist a motivumok illet-
ve emblémák hatásrendszeréről és az általuk
történő jelentésbővüléséről.
- Feltevésünket bizonyítandó végigkísérjük a hó
jelentésének bővülését, változását. Elemezzük,
milyen jelentéstöbblettel rendelkezhet maga
a szó, és hogyan járul hozzá a bővüléshez a
mondat, a vers, a költészet egésze.
- Összegezzük az elemzés során tapasztaltakat.

BARTHALOS JUDIT

V. éves angol-könyvtár-nyelvészet szakos hallgató /ELTE/

A MAGYAR "VÁLT" ILL. "LEVÁLT/FELVÁLT" IGÉK ÉS
ANGOL MEGFELELÉSEIK

A bevezetésben a "vált" ige már ismert /Zsilka János: Jelentés-Integráció/ elemzését ismertetem, rámutatok az elkülönülés és az átalakulás ill. a helyettesítés és csere mozzanatának jelenlétére, és ezeket rávetitem a kölcsönösség absztrakt mozzanatra.

Ezen mozzanatokot kísérem figyelemmel, és mutatom ki őket az angol "change" és "exchange" igékben, miközben a két angol ige egymáshoz való viszonyát is bemutatom.

Ezt a részt követi a magyar "le/felvált" igék elemzése, követve a vált ige elemzésének gondolatmenetét és megfigyelve a kölcsönösség mozzanatának megnyilvánulását.

Ezután a megfelelő angol igéket veszem számba, kimutatva vagy a "le-", vagy a "felvált"-tal mutatott párhuzamosságot jelentésszerkezetükben, a kölcsönösség mozzanatát tekintve.

Azt, amit megállapítottunk a magyar vált és le/felvált igék viszonyára, hogy ti. míg a vált-ban a két egymást feltételező folyamat mindkét irányban azonos hangszállal szerepel, ezek egyike a "le/felvált"-ban elhalványul, mert eszközzé minősül vissza, érvényes az angol igékre is.

BENDE ORSOLYA

III. éves magyar-ének szakos hallgató /JGYTF/

KODÁLY ZOLTÁN: HAJNÖVESZTŐ, EGYETEM EGYETEM ÉS A
SÜKET SÓGOR CIMŰ GYERMEKKARAINAK ÖSSZEHASONLÍTÓ
ELEMZÉSE

A "népi szöveg", mint e művek közös vonása, alapján válogatott Kodály-gyermekkarok összehasonlításának célja annak megállapítása, hogyan, milyen zenei kifejező eszközzel teszi a szerző hatásossá egy-egy népi szövegű kórusművét. Sikertül-e maradéktalanul eleget tenni annak a célkitűzésének, hogy a műzene eszközeivel közelebb kerüljön az eredeti, hamisítatlan, tiszta népművészet a széles tömegekhez. Meg tud-e olyan zenei nyelven szólalni, amelynek segítségével az általános iskolásoknak nem csupán követelmény, de öröm, élmény lesz a karéneklés, maradandó nyomot hagyva további zenei tevékenységeik során.

Mindennek a kérdésnek a megválaszolására természetesen nem vállalkozhatok, de e három gyermekkar összevetésének tükrében hasznos tanácsokat kaphat egy leendő pedagógus, aki kórusát az érték felfedezésére, élvezésére, csodálására, kibontakoztatására szeretné nevelni.

Az elemzés sohasem lehet öncélú, nem szabad, hogy csak elméleti síkon mozogjon. Céлом e dolgozat megírásával az volt, hogy az elméleti elemzésből leszűrt tapasztalatok közvetlenül segítsék e művek gyakorlatba történő átültetését.

BENKE ILDIKÓ

IV. éves orosz-történelem szakos hallgató
/HoPK/

A dolgozatban a jelenleg érvényben levő általános iskolai és gimnáziumi orosz nyelvi tankönyvek országismereti szempontú vizsgálatát végeztem el. Napjainkban az idegennyelvoktatás metodikájában az országismeret mint az adott nyelvhez, kultúrához kapcsolódó háttérismeretek összessége egyre inkább tért hódít. A kérdés fontosságát bizonyítja, hogy a tárgyalt tankönyvekből évente százezrek tanulják idegen nyelvként az orosz nyelvet.

A vizsgálat során statisztikai adatokra támaszkodva elemeztem a tankönyvek által közvetített háttérismeret mennyiségi és minőségi megoszlását. Az így kapott adatok olyan következtetések levonását tették lehetővé, miszerint az általános iskola 5.-8. osztályos tankönyvei elenyészően csekély, és jórészt használhatatlan információt tartalmaznak a Szovjetunióról. Az elénk táruló merev világ sematikus, szürke, tökéletes, s csöppög a morális-didaktikai tanulságoktól. Mindez nem teszi lehetővé az orosz mint idegen nyelv gyakorlatban is felhasználható sémáinak kialakulását a tanulóknál. A gimnáziumi tankönyvek esetében az országismeretnek nem a mennyisége, hanem belső megoszlásának aránytalansága okoz problémát. A tárgyi információk túlsúlyban vannak az emberi hétköznapokkal kapcsolatos információk rovására. Ez szintén a kommunikációs lehetőségek kiszűkülését eredményezi.

A dolgozatban vázolt problémák két szempontból is megfontolásra érdemesek: egyrészt a tanulók előtt a szovjet valóság idealizált formában jelenik meg, mivel a tankönyvekből jórészt hiányzik a "dionüzoszi elem":

a kétely, az indulat, az érzelem, a nehézségek és a konfliktusok világa; másrészt a háttérismeret hiánya vagy helytelen megoszlása "kulturális akcentust" okoz, amely a közlésnek és az értésnek legalább olyan akadálya, mint a nyelvtani ismeretek hiánya.

A többi nyelvvel /angol, francia, német/ összehasonlítva az orosz nyelvi oktatás eredménytelenségének egyik fő okát az előzőekben vázolt problémákban látom.

BENKŐ ÉVA

IV. éves történelem-néprajz szakos hallgató
/KLTE/

A MEDVESALJI NAGYCSALÁD

A néprajzi szakirodalomban a nagycsalád teljes számbavételére eddig még nem került sor. A kutatást vi. nehezíti, hogy a modern fejlődést a nagycsaládból a kis-családba való átmenet jellemzi. Dolgozatomban a medves-alji nagycsaládot mint gazdasági-társadalmi alakulatot ismertetem jellegzetes szokásaival, magatartásformáival.

Az adott terület elzártsága, elmaradott gazdasági szintje egészen napjainkig konzerválta ezt a családmódot, amely a vérségi és házastársi kötelék alapján egy fedél alatt élők együttesét jelentette. A nagycsaládot a közös munka, közös teherviselés jellemezte, hagyományok által rögzített munkamegosztással. A medves-alji nagycsalád rokonságterminológiai, munkamegosztási rendszereivel kívánom bemutatni a nagycsaládi együttélés eltűnt világát.

BENKŐ ZSUZSA - HORVÁTH ÁGNES

IV. éves magyar-történelem szakos hallgatók
/JPTE/

NAPHTA ÉS SETTEMBRINI VITÁJÁNAK HÁTTERE

A dolgozat Naphta és Settembrini alakjával kapcsolatban vizsgál bizonyos problémákat.

Megvizsgáljuk a két személy gondolatrendszerét, ennek filozófiai hátterét, valamint az általuk képviselt nézetek és személyiségük összefüggését; azt a folyamatot, hogy egy ember hogyan tesz magáévá bizonyos eszmerendszert.

Másik szempontunk annak megfigyelése, hogy mit jelent, mit képvisel a regény világában Naphta és Settembrini alakja. Ezzel összefüggésben térünk ki a regény néhány alakjára. A viták tartalmi elemzését néhány probléma köré csoportosítottuk: politika, szellemi élet és az élet megélése, nevelés, történelmi korok értékelése stb. Ennek alapján szeretnénk megnézni, hogy a regény világában hogyan jelenik meg szellemiség és cselekvés összefüggése, az egyén felelőssége és lehetőségei.

BERECZKI URMAS

V. éves finn szakos hallgató /ELTE/

A FINN ÉS ÉSZT NEMZETI MOZGALOM A XIX. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN

Dolgozatom kiindulási pontja, hogy az egyes népek vagy országok történelmének megértéséhez nem elegendő azok gazdasági, társadalmi és politikai életének külön-külön való vizsgálata, hiszen egy esemény, bárhol történjék is az, hatással van más területek fejlődésére. Így az európai politikai élet befolyást gyakorolt a finn és észt nemzeti mozgalom alakulására is. Dolgozatom első részében ezek felvázolására teszek kísérletet. A másodikban a földrajzilag szomszédos, történelmi fejlődésében pedig hasonló vonásokat mutató mozgalom kölcsönhatását vizsgálom meg, mint az európai méretű kölcsönhatások részét.

BERKI ESZTER

III. éves magyar-csosz szakos hallgató /JGYTF/

A GROTESZK FUNKCIÓJA BULGAKOV "A MESTER ÉS MARGARITA" CÍMŰ REGÉNYÉBEN

A dolgozat Bulgakov "A Mester és Margarita" c. műve szerkezetének szerkesztési elemét, gondolati-tartalmi jelentését hordozó formai kifejező eszközt, a groteszket elemézi.

A tanulmányozott szovjet és magyar szakirodalomtól eltérően - amely csupán a mű groteszk elemeire való utalásokat tartalmaz -, a szerző elsősorban a groteszk elemek és strukturák értelmezésére és a mű gondolatrendszérében betöltött funkcionális vizsgálatára vállalkozik.

A dolgozat első részében a mai szovjet irodalomtudomány groteszkről alkotott felfogását ismerteti /J.Mann, D. Nyikolajev/.

A második részben a groteszkek a műben betöltött esztétikai, kompozíció- és tartalomformáló szerepét vizsgálja.

Ebben a részben mélyíti el a tartalmi elemzést: a fantasztikum és az ábrázolt valóság viszonyát vizsgálja, a groteszk struktúra kialakulását követi nyomon.

A mű groteszk elemeiből és strukturáiból kiinduló elemzése az értelmezési következtetéseken túlmenően az elemzési-értelmezési eljárás tapasztalatát felhasználva, a regényre vonatkozó következtetések levonását teszi lehetővé.

BERKOVICS ILDIKÓ - ERDÉLYI ERIKA -
GYETVAY ZSUZSANNA

IV. éves magyar-csoz szakos hallgatók /Szof/

ÉLŐ NYELVI VIZSGÁLATOK BAJÁNSENYE TÉRSÉGÉBEN

Dolgozatunk alapja csoportos gyűjtőmunkánk, amelyet a Belső-Órség térségében három kutatóponton: Kercaszomorón, Kerkáskápolnán és Magyarzombafán végeztünk.

A gyűjtött anyagot hangtani és szóképzési szempontból próbáltuk elemezni.

Az elemző részben a legnagyobb hangsúlyt a hangtani vizsgálatok kapták. A következő jelenségekkel foglalkoztunk:

- a köznyelvi ó, ő fonéma megfelelései;
- a -hoz, -hez, -höz toldalék illeszkedése;
- a -nál, -nél helyhatározó rag illeszkedése;
- a -ni főnévi igenév képző alakja;
- az ilyen, olyan, amelyik... stb. típusú szavak;
- a szótagzáró l problémája.

A szóképzéstan problémák közül csak néhányat választottunk ki, amelyben a diglosszia jelenség jól megfigyelhető. Szabó Géza kérdőívzetéből 34 kérdést összehasonlítottunk "A magyar nyelvjárások" atlaszában szereplő két órségi kutatópont /Szalafő, Viszák/ adataival. Megfigyeltük, hogy a szóképzési anyag mennyiben változott, milyen újabb elemek jelentek meg.

Munkánk során tapasztaltuk, hogy sok hangtani, alaktani, szóképzési elem még egységes, sem szociológiai, sem földrajzi differenciálódás jelentősebb mértékben nem figyelhető meg, de vannak új adatok, amelyek újabb elkülönülést mutatnak.

BIRÓ GÁBOR

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
/HoFK/

PETER WEISS: JEAN PAUL MARAT ÜLDÖZTETÉSE ÉS MEGGYITKOLÁSA... A TOTÁLIS ÉS RACIONALIZÁLT ERŐSZAK MEGJELENÉSE A KÖZÖSSÉGBEN ÉS AZ EGYÉNENBEN

Bevezetés

A társadalmi fejlődés értelméről

Forradalom és erkölcs

A kollektív felelősség fikciója

Történeti háttér. A francia forradalom ellentmondásai

Új elemek a forradalomban:

1. értelmiségi ideológia
2. az erőszak öncélúsága

Az erőszak primátusának kialakulása Sade filozófiájában- ennek ábrázolása Weiss drámájában

A felvilágosodás válsága és kritikája

A ráció kiméletlensége és mítoszteremtő ereje

A polgári forradalom korlátaiból való kiút: az individuális bűn születése, az anonim bűn elutasítása

Marat szerepe és magatartása Weiss drámájában

A forradalmi erőszak öncélúan termékenyítő voltába vetett hit

Az anonim bűn tudatrombolása

A francia forradalom torz öröksége

Az erőszak szerepének kettős éle:

a progresszió és negatív progresszió felismerése

BITTER ANIKÓ

III. éves hallgató /BpTF/

ENDREFALVA SZEMÉLYNEVEI /1734-1979/

A dolgozat az 1734 és 1979 közötti adatokat mutatja be. Teljes mértékben az egyházi anyakönyvekre támaszkodik. Az adatok feldolgozásakor a következő kérdésekre keresi a választ: az egyes időszakokban melyek voltak a legnépszerűbb nevek; milyen ritkább, különleges nevek szerepeltek; követték-e a névdivatot; mitől függött vagy függhetett az újszülött neve.

Az adattár két fő fejezetre oszlik. Az első rész az első keresztnévvel foglalkozik, a második rész pedig a második és harmadik neveket mutatja be. A 214 névadatait - 25 éves tagolással - korszakok szerint közli, mégpedig a következő rendben: korszakolás /I-IX./, összesített adatok, 25 évenkénti megterhelés, első előfordulás.

Az adattár után Endrefalvával kapcsolatos adatokat összehasonlítja egyéb művek adataival /vidék-főváros, vidék-más vidék/, majd pedig a tanulmányt az adatok elemzése zárja le.

BODA TEODÓRA

angol-francia szakos tanár /KLTE/

SEVILLAI ISIDORUS ETIMOLÓGIAI MÓDSZEREINEK ELEMZÉSE
AZ ORIGINES XI. KÖNYVE ALAPJÁN

A bevezetésben röviden áttekintem, hogy mi volt a különböző történelmi korok felfogása a nyelvi jelek természetét illetően /"thasei - "physei" elv/. Az ókorban és a középkorban a nyelvet természeti eredetűnek tekintették, s így fontos tudományág lett az etimológia, mivel az eredeti jelentés ismerete feltárta a dolgok lényegét, a természetes kapcsolatot. Isidorus a kor szellemének megfelelően elsőrendű jelentőségét tulajdonít az elnevezésnek, etimológiai munkája egyben hatalmas enciklopédia is.

Isidorus a szavakat jelentésük alapján rokonítja, a közöttük lévő hangalaki hasonlóság csak alátámasztja érvelését. Elemzésemben két fő jelentésbeli viszonyt különítettem el: 1. a rokonítás alapja valamilyen hasonló tulajdonság, ill. 2. valamilyen metonimikus kapcsolat. Ezek után az etimológiákhoz fűzött magyarázatokban vizsgáltam meg a két szó nyelvtani viszonyát /a szóalkotás különböző módjai, alany-állítmány, állítmány-tárgy, alany-határozó, állítmány-határozói kapcsolatok/, és az így kapott nyelvtani csoportokat megpróbáltam összevetni a szemantikai kategóriákkal. Az egyes nyelvtani csoportokon belül a két szó között mindig ugyanazt a jelentésbeli összefüggést találtam. Van tehát kapcsolat az ilyen /hagyományos/ nyelvtani elemzéssel nyert nyelvtani csoportok és a szemantikai kategóriák között: az egyes szemantikai viszonyok szükségszerűen vonzanak bizonyos nyelvtani kategóriákat.

BODÓ JUDIT

IV. éves történelem-könyvtár szakos hallgató
/Szof/

A VÉDEGYLETI MOZGALOM VAS MEGYÉBEN

A reformkori társadalmi mozgalmak egyik legnevezetesebbike, a Védegylet, rangos helyet szerzett magának történeti irodalmunkban. Ujabban Kosáry Domokos és John Komlós vizsgálták részletesebben ezt a kérdést, rámutatva, hogy az egyoldalú gazdaságtörténeti, vagy politikai megközelítésben nem interpretálható. A nagy hagyományokra visszatekintő kutatás talán egyetlen hiányossága a regionális vizsgálódás elmaradása, illetve periférikus volta.

Dolgozatunk ezt a hiányt kívánja legalább részben csökkenteni a védegylet Vas megyei osztályának működését feldolgozva.

Az idevágó források felkutatása során arra a meggyőződésre jutottunk, hogy nem érhetjük be pusztán a mozgalom áttekintésével, hanem foglalkoznunk kell a megye kézműves iparával és iparos társadalmával is. Ez az igény határozta meg a feldolgozott források körét: a védegyleti osztály tevékenységével kapcsolatos iratokon kívül, gazdasági és adóösszeírásokat, a kor leíró statisztikai munkáit használtuk fel. Igen hasznosnak tartanánk, ha szerény eredményeink idővel más területekről nyert adalékokkal egészülhetnének ki, s így módon az országos képbe integrálódna.

BODROG BEÁTA

II. éves magyar szakos hallgató /ELTE/

AZ ORALITÁS KÉRDÉSE ANONYMUSNÁL

Nem a sokat vitatott szerző-személyt fejtegeti a dolgozat, hanem a gesztából kiindulva a középkori szóbeliség nyomait igyekszik felfedni. Ismeretes ugyanis, hogy ez az egyetlen középkori forrásunk, amelyben bőven történik utalás az oralitásra. Ezekről eddig keveset írtak. A dolgozat is csak az elvégzendő feladatok körvonalazására, élesebb megfogalmazására törekszik.

Az első fejezet /"Elméleti kérdések"/ árnyalni próbálja magát a fogalmat, kísérletet tesz a régi /ősköltészet/ és az Anonymussal egykorú /középkori szóbeliség/ szétválasztására, és itt tér ki az oralitás és annak határára álló, néhány tisztázatlan kérdésre is.

A második fejezet /"A forrásként felhasználható locusok"/ próbálja levonni az elméleti tanulságokat, számbaveszi a geszta szövegéből felhasználható hivatkozásokat.

A dolgozatot rövid összegzés zárja.

BOGNÁR ZSUZSA

IV. éves magyar-német szakos hallgató /ELTE/

RAINER MÁRIA RILKE ORPHEUS. EURYDIKE. HERMES c.
VERSE FORDÍTÁSAINAK ÖSSZEHASONLITÁSA

A dolgozat érdekes és lényeges műfordításméleti kérdést vizsgál: a lírai versek fordíthatóságának kérdését. Műtán minden műfordítás szükségszerűen megalkuvások sorozata, rendkívül lényeges annak eldöntése, mi az a mérce, amit a fordításnak el kell érnie. Ehhez a vizsgálathoz a kiválasztott vers és négy magyar fordítása több szempontból alkalmas. Rainer Mária Rilke a XX. századi költészet egyik legnagyobb alakja, s az Orpheus, Eurydike, Hermes című költemény az ő életművén belül is csúcsteljesítmények közé tartozik. Hasonlóan jelentékeny a négy fordító /Szabó Lőrinc, Károlyi Amy, Somlyó György és Rab Zsuzsa/ szerepe is, melyet a magyar műfordítás történetében betöltenek.

A dolgozat a mérce megállapításakor a Rilke-vers elemzéséből indul ki. Ehhez felhasználta a költemény német interpretációját. A II - IV. fejezet az vizsgálja, hogyan lehet a költemény különböző nyelvi elemeit nyelvünkre átültetni. Először általában a szófajok megoszlásával és azok funkcióival foglalkozik, majd a vers főneveinek és önálló jelentést hordozó igéinek fordítási lehetőségeit mérlegeli. Ezt az eljárást, mely általában eltér a műfordítás-elemzések szokásos módszerétől, Rilke költészetének az a sajátossága teszi szükségessé, hogy benne minden szónak többszörös jelentése van, s maguk a nyelvtani alakok is tartalmi jelentőségűek. Az elemzés során a dolgozat olyan általános kérdést is tárgyal, mint a magyar és német főnévragozás alapvető különbözőségéből adódó probléma, hogy a főnevekhez kapcsol-

lódo ragok a magyarban megnehezítik a főnevek szimbolummá válását, mert azokat sokkal erősebben kötik egy adott mondat szerkezetéhez és tartalomhoz, mint a nullmorfémás német főnevek, melyek éppen ragtalanóságuk következtében könnyebben indíthatnak el olyan képzetársításokat, amelyek tulmutatnak az adott mondatban kifejezett tartalomra.

BORBÉLY JULIANNA

IV. éves magyar-francia szakos hallgató /KLTE/

ROUSSEAU VALLOMÁSAI MINT ÖNÉLETRAJZ ÉS JELLENKÉP

A dolgozat két fő szempontból közelít a Vallo-
másokhoz: vizsgálja benne az önéletírás mint műfaj meghatá-
rozó vonásait, illetve arra tesz kísérletet, hogy
Rousseau személyiségének karakterológiai vonásait a mű-
vön keresztül világítsa meg. Az első rész azt vizsgálja,
mennyiben tekinthető Rousseau műve az önéletírás mint mű-
faj modellszerű megvalósulásának, továbbá számba veszi
azokat a körülményeket, társadalmi feltételeket, motiváló
tényezőket, amelyek az író életrajzának megírására kész-
tették. A második rész René Le Senne karakterológiájára
támaszkodva jellemzi Rousseau személyiségét, s választ
keres arra a kérdésre, hogy milyen összefüggés állítható
fel az így jellemzett személyiség és a rousseaui önélet-
írás genezise, illetve műfaji sajátosságai között.

BOTH GYÖNGYVÉR

III. éves hallgató /JaTF/

ELŐADÁSMÓDOK FODOR SÁNDOR A FELNÖTTEK IDEGESÉK
CIMŰ KISREGÉNYÉBEN

Dolgozatom célja a kisregény stilisztikai
elemzése révén a mű szekunder jelentésének megragadása.

A vizsgálat során a kompozíció alkotórészei
között levő összefüggések feltárására törekedtem, s
ennek segítségével jutottam el tulajdonképpen célom-
hoz, az előadás- és beszédmódok viszonyának tisztázá-
sához, ugyanis nemcsak nyelvi, nyelvtani fogalmakkal,
kategóriákkal kellett operálnom, ezért nem hagyhattam
figyelmem kívül az irodalmi művet mint egységes egé-
szet. Nagy segítséget nyújtott mindenben a szakirodalom
tanulmányozása, bár magáról a gyermeknyelvi stilisztikum-
ról, és annak irodalmi műben való megjelenítése, az e-
zen keresztül tükröződő, abban megragadható esztéti-
kumról a szakirodalomban nem találtam kifejezetten ide
vonatköző utalásokat. A bizonyítás során főképp a köz-
nyelvi stilisztikai kutatásokra támaszkodtam, s ezzel
párhuzamosan hasonlítottam össze a gyereknyelvi és köz-
nyelvi eltéréseket. Irodalmi alkotásról lévén szó a
kisregényben betöltött szerepét tartottam szem előtt,
mind a regényforma, a tér- időviszonyok, a cselekmény
/összefoglaló néven kompozíció/ elemzésekor. Igyekez-
tem megvilágítani, hogy a cselekmény szorosan össze-
kapcsolódik a narratív struktúrával, a nézőpontvál-
tásokkal, amelyek nem választhatók szét az előadás- és
beszédmódváltásoktól. Az elemzés során nem tartottam
szükségnek a hangtani és részletes szófajtani vizs-
gálatot, mivel a mondatjelentés értelmezése, valamint

bizonyos szófajok kvantatív vizsgálata /igék, névszók, kötőszók/ már tükrözi a dolgozatomban kitűzött célt. Feltevéseimet táblázatok, grafikon segítségével igyekeztem alátámasztani, a belőlük levonható következtetésekkel együtt.

CSÁFORDI MAGDOLNA

IV. éves magyar-csoz szakos hallgató /ELTE/

INTÉZMÉNYNEVEK ÉS FÖLDRAJZI NEVEK AZ IFJUSÁG NYELVHASZNÁLATÁBAN

Az intézményneveket és a földrajzi neveket a személynevekhez hasonlóan szóbeli és írásbeli /hivatalos/ nevekre oszthatjuk. Az írásbeli neveket csak hivatalos fórumokon használjuk, nagyon ritkán a mindennapi beszédhelyzetekben. A köznyelvben a szóbeli intézmény- és földrajzi nevek egy-egy elem elhagyásával keletkeznek. Az ifjúsági nyelvben a névelemelhagyás mellett becézéssel, csonkítással, rövidítéssel stb. keletkezett szóbeli nevek léteznek. A nevek alaktani vizsgálata és a névadó csoportjai jól jellemzik az ifjúsági nyelv tulajdonnév-használatát és magát az ifjúsági nyelvet is.

CSERHÁTI MÁRTA

III. éves magyar-angol-finnugor szakos hallgató
/JATE/

MŰVÉSZI KUDARC-E A HAMLET?
/Eliot Hamlet-kritikájáról/

T.S. Eliot 1919-ben írt esszéjében /Hamlet and his problems/ a drámát művészi kudarnak nevezi. Leglényesebb kifogása az, hogy a drámából hiányzik az un. objektív egyenértékes. A dolgozat röviden áttekinti a fogalom előzményeit, megkísérli értelmezni és elhelyezni Eliot művészetszemléletében.

Bár a definíció bizonyos problémákat vet fel, a dolgozat alapján elfogadja és azt vizsgálja, valóban hiányzik-e az objektív egyenértékes a Hamletből. Megkísérli bebizonyítani, hogy a dráma mondanivalója nem szűkíthető le egyetlen intenzív érzés - Hamlet anyja bűne iránt érzett undorra - hatáskörére, hanem a hamletti probléma a kor emberének általános krízisét tükrözi.

CSERI ZSUZSANNA

II. éves magyar-orosz szakos hallgató /HoFK/

AZ OROSZ SZÓHANGSÚLY TANÍTÁSÁNAK PROBLÉMÁI

A dolgozat az orosz szóhangsúly problémáival, ezen belül a főnév hangsúlyrendszerével foglalkozik.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az orosz tankönyvekben alkalmazott hangsúlyjelölési elv /minden szóra ki van téve a hangsúlyjel/ nem vezet a helyes hangsúlyhasználathoz.

Új módszerek kidolgozására van szükség.

A dolgozat egy lehetséges módszert mutat be. Mindenek előtt tisztázza a hangsúlyhiba fogalmát, rámutat a hangsúlyhibák jellegére és okaira, valamint a szótő és a szóvégződés meghatározó szerepére a hangsúlyrendszerek leírásában. Ezek után áttekinti az orosz főnevek hangsúlycsoportjait, majd bemutatja az új hangsúlyleirási és -tanítási elveket.

Végezetül a dolgozat ismerteti annak a felmérésnek a tanulságait, amelyet a szerző orosz szakos főiskolai hallgatók körében végzett.

CSUHAI ISTVÁN

II. éves magyar-angol szakos hallgató /JATE/

BOETHIUS HATÁSA CHAUCER "TROILUS AND CRISEYDE"
CIMŰ MŰÉBEN

/Szabad akarat és /vagy eléve elrendelés/

A dolgozat azzal a viszonytal foglalkozik, amely a középkorban az egyik legismertebbnek számító antik filozófiai értekezés, Boethius A filozófia vigasztalása című munkája és Chaucer középső alkotói korszakának legfontosabb műve, a Troilus and Criseyde között fennáll. A filozófia vigasztalásának azt a részletét, mely Chaucert leginkább ösztönözte, soronként összehasonlítom a Troilus kérdéses szakaszával, s ez az összehasonítás bizonyítja, hogy Chaucer az emberi szabad akaratról és az eléve elrendelésről szóló boethius-i beszéd egy részét szinte szó szerint átvette, de elhagyta annak kifejező részét, s Troilus monológja így, befejezetlenül ellentétes eredetijével. A szakirodalom legfontosabb megállapításait összegezve megpróbálom bebizonyítani: Chaucer a Troilusban nem annyira a monológgal, hanem együtt: a monológgal és a további cselekménnyel marad hű eredetijéhez, míg a Canterbury mesék egyik darabjában, Az apácák papjának meséjében a teljes cselekményt úgy bonyolítja, hogy a boethius-i következtetéshez jusson.

A dolgozatban nem feladatom Chaucert filozófiaiilag minősíteni; nem is műelemzést akartam végezni, hanem az említett eszmetörténeti tényt próbáltam hangsúlyosabbá tenni.

CSÜRÖS CSILLA

V. éves magyar-történelem szakos hallgató /ELTE/

A LEHETETLEN AKARÁSA

A vers lényeges állomás azon az úton, melyet Szabó Lőrinc maga "különbékéje" megkötéséig megtett. A költő mindinkább önmagába fordulva, a "belső végtelen" feltérképezésével igyekszik megtalálni az élet és élete teljességét, mert egyre erősödő meggyőződése, hogy a - vers egyik kulcsszavával - "törvény" által meghatározott külvilágban nincs értelme semminek.

A mű alapszövegét tehát a tragikus világ élménye: a dezillúzió határozza meg. Ennek következménye a Szabó Lőrinc-i szerelemfelfogás menekülő jellege, hiszen a világtól elfordulás magányt szül, melynek egyetlen, végső ellenszere a szerelem lehet. Ez a szerelem azonban nem alapulhat szabad kölcsönösségen, csak egy olyan alá-fölrendeltségi viszonyban jöhet létre, melyben az egyik fél - a nő - önmaga egyéniségének, akaratának teljes feladásával s mintegy kilépve az emberi létezésből vállalja az isten-ember, ember-állat, ember-tárgy relációban való létezését.

A költő szerelem-értelmezése szerint ugyanis az "uralkodó" fél belső világának kiteljesedése csakis a partner önkéntes /! / behódol/tat/ásával érhető el. Az így létrejövő viszony azonban már nem kapcsolat volta-képpen; ismét csak magányba torkollik az egyéni bezártságából való kitörési kísérlet, ezt a magányt elviselni pedig csak az egyéniséget "Übermensch"-ként állítva lehet.

Ezért és ennyiben a lehetetlen akarása, s nem-

csak az önzés, hanem a kinlódás verse is a Semmiért Egészen. A dolgozat ezt a gondolatot igyekszik bizonyítani, figyelembe véve a címadó szavak és a vers záró két sorának többféle értelmezési lehetőségét is.

CZIBULA KATALIN

III. éves magyar-művészettörténet szakos
hallgató /ELTE/

EGY XVIII. SZÁZADI JEZSUITA ISKOLADRÁMA
TANULSÁGAI

A dolgozat tárgya Kereskényi Ádám "Ágostonnak megtérése" című drámája 1758-ból. Ennek kapcsán vizsgálja annak okait, miért töltött be olyan lényeges szerepet a jezsuiták kulturális tevékenységében a színjátszás, és hogy a megtérés - probléma miért fontos kérdés ebben az időszakban Magyarországon.

Ezt az oknyomozást követi a dráma ismertetése, különös tekintettel Ágoston eszmei és lelki fejlődésének ábrázolására. Majd pedig egy filológiai összehasonlítás, egyrészt a dráma forrásával, Neumayr augsburgi jezsuita tanár és hitszónok drámájával, másrészt a Kereskényi - dráma egy magyar nyelvű változatával, melyet Jantsó Ferenc minorita retorika tanár írt.

A záró rész Neumayr "Okosok hite" című munkájának és Ágoston - drámájának azonos filozófiai és teológiai tételeire kíván rámutatni, előrevetítve egy ilyenfajta kutatás további lehetőségeit.

CZIGÁNY LÁSZLÓ

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
/JPTE/

KESZTHELY MEZŐVÁROS GAZDASÁGI SZERKEZETE A XIX.
SZÁZAD ELSŐ HARMADÁBAN

A dolgozat célja annak bizonyítása, hogy Keszthely gazdasági jellemzői eltérnek a hagyományos oppidumokétól.

A bizonyítás elsősorban levéltári anyag hasznosításával történt, de szerepet kapott a korabeli statisztika és szakirodalom is.

A szerző kimutatja, hogy a szántóterület nagyságának csökkenésével szoros kapcsolatban van az állatállomány visszaesése.

Ez ugyanakkor előkészítette és maga után vonta a szőlőművelés felfutását.

Szakosodik a kereskedelem és a kézművesipar, a mezőváros iparosai 32 iparágat üznek. A szakosodott ipar tökérejeire jellemző, hogy a mesterek fele egész évben dolgozik, így a szőlőművelés számukra csak kiegészítő kereseti forrás.

A kereskedelem összefonódott a zsidósággal. Az uradalomtól kibérelték a pálinka- és szappanfőzést, mézszárszékeket, kocsmákat, és megkapták a vásárokon való árusítás jogát is.

A tőke a kereskedelemben halmozódik fel: Schwarzenberg Gáspár árukészletének értéke meghaladta a mezőváros szőlőből származó tiszta hasznának 40 %-át.

Kimutatható a gazdasági struktúra módosító hatása a mezőváros társadalmára.

A zsellérek és az alzellérek számaránya megközelítően azonos. A zsellérek elsősorban szőlőműveléssel,

az alzellérek pedig állattartással foglalkoztak. Az alzelléreké az állatállomány kétharmada, ezen belül a tehének 70 %-a. Mindez bizonyítja a fenti agrárrétegek gazdasági specializálódásának.

A dolgozat megkérdőjelezi az 1828. évi országos összeírás egyes adatainak forrásértékét, hiszen az említett összeírás mutatói jelentékenyen eltérnek a dicális conscriptio adataitól. Az előbbieket elsősorban csak az arányok értékeltetésére használhatók. Ennek ellenére meggyőződésünk, hogy a két forrás együttes használata lehetővé teszi a valóság megközelítését.

CZUPI GYULA

V. éves magyar-történelem szakos hallgató /JATE/

KORMOS ISTVÁN: ATLANTISZ
/Kötetelemzési kísérlet/

A dolgozat egy korábbi munka folytatása, mely Kormos István *Dülöngélünk* c. kötete eredeti és átírt változatának összehasonlításával foglalkozik, az átírás jellegére és a költői magatartásforma változására koncentrálva. Lator László azon állításával szemben, mely szerint Kormos önéletrajzi költő, az összehasonlítás eredményeként arra a - kissé módosító - hipotetikus megállapításra jut, hogy Kormos életut, történeti út értelmező költő.

Ezen dolgozat időrendben a második kötettel - az *Atlantisszal* - foglalkozik, az első dolgozat költői magatartásforma vizsgálatát folytatva. Csupán az első kötethez való viszonyát és a kötet belső szerkezetét taglalja. A munka fontosnak tartja leszögezni, hogy a kötet születésének ideje a költő számára az irodalmi nyilvánosság - szinte teljes - hiányának a korszaka.

A dolgozat alapkérdésére: mit hozott Kormos költészetében ez az időszak, summázott választ ad: ifjúság- és multértelmezést. A továbbiakban ezen állítások igazolását kísérli meg a tanulmány. A kötet első kétharmadának verseit /16 vers/ három csoportra osztja. Az első típust Danyi Magdolna dolgozatából kölcsönzött kifejezéssel a "költői szép" kategóriájába sorolja és versjátékoknak nevezi. Egy-egy hangulat, játék "teljessége" megfogalmazásának értelmezi. Ujabb csoportba sorolja, a hasonlóan kölcsönvett "értelemnek /is/ szép" kategóriáját alkalmazva, a realizmusverseket, melyeket nem leíró versekként értelmez, hanem a költői önkifejezés egyéni formájaként. A harmadik csoportot, melyet énektelmező verseknek

nevez, a kötet utolsó harmada számvetés jellegű versei "előkészítéseként" fogja föl. Az egész kötetet - így az első 16 verset is - a multat mint áldott állapotot értelmező költői gondolkodást tétélezi, nem pedig egy lehetséges értéktelített mult, értékhányos jelen, ill. jövő szembeállítását.

A kötet utolsó harmadát számvetésként értelmezi, mely egybekapcsolódik egy jellegzetes szimbólumteremtési törekvéssel. A dolgozat további része a szimbólumok /zöld, idő/ leírását és a számvetés jelleghez való viszonyát tárgyalja.

Kiss Ferencsel polemizálva, a Szegény Yorick kötet egészéről írott gondolatát - e kötetnek része az *Atlantisz* -, mely Kormos költészete fő jellemzőjének az alkalmi vers jellegét állítja, azt a következtetést vonja le, hogy e kötet elemzése éppen Kormos költészetének tudatos szerkesztési, következetes szimbólumteremtési jellegét bizonyítja, az alkalmi versek esetlegességével szemben.

DALOS ISTVÁN

III. éves magyar-történelem szakos hallgató /KLTE/

"...A VILÁG A KETTŐNÉL KEZDŐDIK." BABITS MIHÁLY A GÓLYAKALIFA C. REGÉNYÉNEK ELEMZÉSE.

A dolgozat első része a regényre vonatkozó szakirodalom kritikai áttekintését tartalmazza. Fő konzekvenciái a következők: A gólyakalifa nem realista próza, bár van egy olyan rétege, amelynek anyagában társadalmi, történelmi, kormegjelőző információk is kirajzolódnak. A mű jelentésrendszerében mélyreható válságfeltárásról, a "kor és körülmények" hatalmát érzékeltető társadalombíráló szándékról nem beszélhetünk. Az empirikus érzéketességnek a műben az a szerepe, hogy a valóság illúzióját keltse a fikció valószerűségét növelje. A regényt inspiráló múlt századi minták közül Balzac regényére, A számbőrre és O. Wilde-től a Donian Gray arcképére hivatkoznak az elemzők kivétel nélkül. Az összevetés azonban pusztán ötletszerű, sem az ábrázolt regényvilág és annak jelentéstartalma, sem a regénytechnika nem rokonítja e műveket A gólyakalifá-val. A dickenszi ösztönzést meggyőzőbben bizonyította Lőrinczy Huba. Babits nem az Arany-Reviczky féle "álom-való", illetve "élet-álom" filozófia kései folytatója.

A regény jelentésvilágát a szerkezet idő- és térszerkezet jellemzői nézőpont műfaj vizsgálatával tárnam fel. A regény fókuszában egy lélektani probléma áll, ez adja a mű egyik jelentésrétegét. Mégsem tekinthető egy pszichológiai tétel illusztrációjának, sem klasszikus lélekrajzi alkotásnak. A pszichológiai alapképlet metafizikai, élet- és létfilozófiai problémák terrénuma.

Elméleti háttérét Freud, de hangsúlyosabban Janet, W. James és Bengsar művei képezik, de titkosabb gyökerei az író legszemélyesebb élményeiből eredeztethetők, életélményei telítődnek főleg szellemi jelentésekkel. A dolgozat második részében ezt a kérdéskört vizsgálom az életmű kontextusában.

DEÁK MÁRIA

történelem-országos szakos tanár /ELTE/

A XVII. SZÁZADI DEBRECENI SCHOLA DIÁKJAI

Dolgozatomban az 1610-1620 között a debreceni főiskolára beiratkozott diákok életét kutattam. Összesen 271 ember életpályáját próbáltam meg nyomon követni.

A teljes életpályák alapján megvizsgáltam egyrészt azt, hogy ifjaink melyik külföldi egyetemet látogatták leggyakrabban a XVII. század elején, másrészt melyik foglalkozás volt a leggyakoribb az iskola elvégzése után, valamint azt, hogyan gazdagították a debreceni diákok a magyar kulturát. Megpróbáltam következtetéseket levonni a debreceni főiskolára történő beiratkozások időpontjának megoszlásáról is.

DOBOS LÁSZLÓ

III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/Besp/

"BOCSÁSSÁK MEG AZ IFJUSÁGOMAT, SZÉPEN KÉREM"
/Adalékok Krúdy Gyula pályakezdéséhez/

A dolgozat szerzője az író gyermekkorának azon élményeit elemzi, amelyek közvetlenül vagy közvetetten hatottak ifjúkori írásaira, s amelyek később az író nagy művészetében is elemezhetők. E vizsgálatokban komplex várostörténeti megközelítéssel a várostársadalom szerkezeti struktúráját, művelődési helyzetét, a dzsentriséggel szembenálló polgári réteg közizlésformáló szerepét vizsgálja. Példaanyagát Krúdy korai novelláiból veszi, ezek alapján bizonyítja kutatási eredményeit.

DOMBI MARGIT

magyar-történelem szakos tanár /BesF/

SZABADKÖMŰVESEK DEBRECENBEN

/A debreceni szabadkőművesek viszonya az országos politikai törekvésekhez a századfordulón/

A dolgozat bevezető részében a szabadkőművesség kialakulásával, hagyományaival és szimbólumaival foglalkozik. Az európai kezdetek után az első magyarországi páholyok létrejöttét ismerteti. A szabadkőművesség arculata a XIX. század végére jelentősen megváltozott. Ennek okait, körülményeit vizsgálja összekapcsolva a debreceni "Haladás" páholy létrejöttével és kezdeti tevékenységével.

A XIX. század végén, a XX. század elején a szabadkőművesség rövid ideig igen haladó szerepet tölt be, jelentős reformtörekvések támogatásával. Ezek: az általános, ingyenes népoktatás, a szekularizáció és az általános, titkos, egyenlő választójog követelése.

Részletes vizsgálat alá veszi a debreceni szabadkőművesek állásfoglalását és tevékenységét e három kérdésben.

DÖMÖTÖR ADRIENNE

magyar-országi szakos tanár /JATE/

A MAGYAR NYELV EGYENES IDÉZETEINEK ÉS IDÉZŐ MONDATEGYSÉGEINEK KAPCSOLATÁRÓL

A magyar nyelvtudományban viszonylag kidolgozatlan az egyenes idézés kérdésköre. Ez indított arra, hogy kísérletet tegyek egyrészt a kategória minél differenciáltabb jellemzésére, másrészt megpróbáljam kijelölni rendszerbeli helyét. Dolgozatomban egy korpusz idéző mondat-egységhez kapcsolódó egyenes idézeteit vetem szöveg- és mondattani vizsgálat alá.

Az elemzés bemutatja az egyenes idézés - példákban kirajzolódó - rendszerét, ahol a fő kapcsolat mindig a szövegszintű alárendelés, hiszen az aktuális szöveg sikkjához az idéző mondat-egység mindig egy más szintű szövegdarabot kapcsol, az idézetet s ezzel a szövegsíknak rendel alá azt. A szövegszintű alárendelés azután különböző formákban jelentkezhet: a kapcsolat lehet szerves /itt az alárendelés összes fő típusa képviselteti magát/, és lehet nem szerves /kihagyásos szerkezetű, amely az alárendelő viszonyfajtaival nem jellemezhető/.

A szintaktikai elemzést kiegészítő szemantikai vizsgálattal próbálom meg felderíteni és bemutatni a kategória sokszintűségét.

DÖMÖTÖR ADRIENNE

magyar-ország szakos tanár /JATE/

A XVII. SZÁZAD MONDATALKOTÁSÁRÓL

/ZRINYI MIKLÓS KÜLÖNBÖZŐ MŰFAJAINAK MONDATSZER-
KESZTÉSI JELLEMZŐI/

Dolgozatom mind tematikailag, mind módszerét tekintve folytatása az előzőnek, amely A költő-hadvezér Zrínyi Miklós leveleinek néhány mondat szerkesztési sajátossága címet viselte. Ott még csak egyetlen XVII. századi műfaj jellemzőit vizsgáltam és vetettem egybe a mai adatokkal. Most több műfajt jellemző több adat segítségével próbálok meg átfogóbb képet adni Zrínyi korának mondat szerkesztéséről.

A vizsgálat alapkérdése a következő volt: milyen a nyelvi szférák egymáshoz való viszonya a XVII. századi Zrínyinél /a válasszal szinkrón kép alakul ki a szerző munkásságáról/, s miről árulkodik a diakrón elemzés /azaz milyen fejlődési iv figyelhető meg a Zrínyi-kép és a mai adatok kirajzolta kép között/.

A szövegek szinkrón vizsgálata kimutatta, hogy Zrínyi műfajai a mondat szerkesztés terén egységesekek, az író nyelvhasználata világos; szerkezetek nem zsúfoltak, mondat egységei nem telítettek, a szerkesztettség és a tagoltság viszont elég magas. Éppen a két utóbbi az, ami eltér az előtte való korok fogalmazásmódjától: Zrínyinél a fejlődés a belső egyszerűség felől a tagoltság és a szerkesztettség irányába indult el.

A diakrón vizsgálat viszont arról vallott, hogy /általában/ a mai magánéleti nyelvezet mutatói azon a szinten maradtak, ahol Zrínyi korában álltak; a közélet nyelvi szférája pedig /általában/ ettől a bonyolultság:

a zsúfoltság és a telítettség irányába távolodott el.

Nem maradt más hátra, mint megkeresni azt a kort /s vele az okot/, amelyben /és amiért/a mai nyelvhasználatunkra jellemző szakadás bekövetkezett.

DRAHOTA-SZABÓ ERZSÉBET

V. éves magyar-ország szakos hallgató /JATE/

SZÓLÁSOK ÉS KÖZMONDÁSOK VIZSGÁLATA HELTAI GÁSPÁR
SZÁZ FABULA CÍMŰ MŰVÉBEN

Dolgozatomban Heltai Gáspár - szólás- és közmondásgyűjtemény- számba menő - meséit vizsgáltam meg. Munkám fő célja egy szólás- és közmondásszótár összeállítása volt, mely a legjelentősebb részét képezi egy - már készülő, Heltai összes művein alapuló - szólás- és közmondásszótárnak.

Célul tűztem ki továbbá az összegyűjtött anyag alapján a szólások és a közmondások grammatikai tulajdonságainak, a közmondások szövegbe való beszerkesztésének vizsgálatát, a szótári formák meghatározását és az alkalmazott változatokkal való összehasonlítását. Választ kerestem így néhány - a frazeológiai kapcsolatok e két legfontosabb csoportjának alkatát, közös és különböző tulajdonságait, a szöveg forma- és jelentésmeghatározó szerepét érintő - kérdésre.

A szótári és a használati forma vizsgálata közben szót ejtek olyan kérdésekről, mint pl. a közmondások és a szólások csoportosítási lehetőségei; a közmondások, szólások és az állandósult szókapcsolatok, a közmondások és szállóigék, a szólások és az összetett szavak viszonya stb.

Megkísérlek közelebb jutni annak a máig is vitatott kérdésnek a megoldásához, mely arra keres választ, hol van a használati formák esetében a változásoknak ill. változtatásoknak a határa, mely határon túl lépve az adott kifejezés már nem ugyanannak a szólásnak, közmondásnak a variánsa lenne.

A variánsképződést a nyelvtani felépítés aspektusából közelítem meg. A jelentés oldaláról való megközelítési mód részletes kidolgozására - a kérdés rendkívül bonyolult volta miatt - dolgozatomban nem került sor.

Munkám végén kitérek egyes - még megoldásra váró - kérdésekre is /a jelentésmagok, a kulcsszavak, a szemantikai és a pragmatikai jelentés kapcsolatának vizsgálata stb./.

FÁBIÁNNÉ, KOVÁCS EDIT
magyar-népművelés szakos tanár /JGYTF/

KISÉRLET A MAGYAR NÉPDALOK TÍPIZÁLÁSÁRA

A pályamű első fejezete a magyar népdalokkal foglalkozó lényegesebb irodalom áttekintését s azok egy-fajta csoportosítását végzi el.

A második része az epikum, az epikus mozzanat elméleti megragadására tesz kísérletet. A szerző az Ortutay-Katona: Magyar népdalok /Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1970. I-II./ kötet egyik ciklusát, a "Szerelmi dalok" anyagát próbálja rendszerezni az epikus elem megléte, szövegbeli funkcionálása alapján: elkülöníti a lírikus és az epikus, majd a líriko-epikus és az epiko-lírikus szövegcsoportot. Az elemzett anyagban emellett még az allegorikus és a szimbolikus kifejezési formákat véli rendszerteremtő lehetőségnek.

A narrációelmélet bizonyos elemeit is felhasználja a harmadik fejezet: szereplőket, "beszélőket" különít el a szövegben, s ezek száma és szerepe alapján újból tipizációt hajt végre. A dolgozatíró elgondolása szerint a fő kategóriákat a két és a három "beszélőt" tartalmazó népdalok alkotják.

Végül a szerző a lezáratlan kérdéseket sorolja fel, és a további munka eshetőségeit latolgatja.

FARAGÓ ERZSÉBET
latin szakos hallgató /JATE/

LEXIKOLÓGIAI UJDONSÁGOK SZENT PONGRÁC KIADATLAN BIZÁNCI ÉLETRAJZÁBAN

Szent Pankratiosznak, Tauromenion szicíliai város keresztény hitre térítőjének a VIII. században megírt regényes életrajza, amelynek állítólagos szerzője az Euagriosz nevet viselte, egészében publikálatlan /vö. F. Halkin: Bibliotheca Gagiographica Graeca, No. 1410., 1410/a és b./.. De a legnagyobb görög szótárak összeállításának a figyelmét még az a néhány szemelvény is elkerülte, amelyet A. N. Veszolovszkij közölt mutatványként a mártír élettörténetéből. A dolgozat szerzője a kérdéses Vita Pankratii egy vatikáni és egy bécsi kódexének a fotokópiájáról hosszabb publikálatlan részleteket olvasott el a szent életrajzából. Így egy sor eddig szótározatlan görög szóra bukkant, amelyeknek a jelentését a szövegösszefüggés és az etimológia alapján állapította meg. A diákköri pályamű a kontextus bemutatásával és analóg szóképzések vizsgálatával támasztja alá a javasolt értelmezéseket.

A Sziciliában készült írásmű görög nyelvezetében erős latin hatás érezhető.

FEHÉR ERIKA

III. éves magyar-ének szakos hallgató /JGYTF/

BOGÁTI FAZEKAS MIKLÓS ÉS A MAGYAR ZSOLTÁR-
HAGYOMÁNY

Kedvező földrajzi fekvése, gazdagsága, politikai helyzete, János Zsigmond király haladó gondolkodásu uralkodása járult hozzá ahhoz, hogy Erdély a XVI-XVII. században Európa egyik legtoleránsabb államává váljon.

A protestantizmusból szerteágazó különböző radikális tanok hirdetői eleinte békésen megfértek egymás mellett, így az unitárius és szombatos eszmék is szabadon hódítottak a lakosság között.

A kor egyik legkiemelkedőbb költőjének, Bogáti Fazekas Miklósnak zsoltárait szombatos kódexekben hagyományozták a hívők századokon keresztül. A székely szombatosok később szétszóródtak a világban, elfeledtté váltak; az ismeretlenség homályában maradt az első magyar Psaltérium, ami majd 25 évvel hamarabb készült el, mint Szenci Molnár Albert ma is használatos zsoltárkönyve!

Bogátiról fennmaradt ellentmondásos, illetve bizonytalan életrajzi adatok tették személyét még homályosabbá, titokzatosabbá. A XIX. században felekezeti hovatartozásáról éles viták dultak.

A Magyar Helikon 1979-ben 151 zsoltárfordításából csak 70-et közölt dallamanyaggal együtt, így vizsgálataimban nem hagyatkozhattam a teljes parafrázis gyűjteményre.

Az erősen héber színezetű ószövetségi fordításokat közösségi használatra szánta a szerző, de bennük személyes jelenléte, egyéni érzéseinek versbe öntése nem vitatható.

Dolgozatomban azokat a sajtóságot szeretném

bemutatni, amelyek Bogáti Fazekast a kor többi fordítójától annyira különbözővé tették, és hogy munkámmal talán ahhoz is hozzájárulhatok, hogy a nyilvánosság számára a költő még ismertebbé váljon.

FORGÁCS TAMÁS

V. éves magyar-német szakos hallgató /JATE/

NYELVTÖRTÉNETI SZÖVEGEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉ-
SÉNEK TANULSÁGAI

A dolgozat egy bibliai részlet /János evangéliuma XI. részének az 1. és 45. vers közé eső része/ vizsgálatával foglalkozik. Ez a szövegmi öt kódexünkben is előfordul és természetesen megtalálható - többek között - Sylvester, Károli és Szenci Molnár nyomtatott fordításaiban is. A szerző ezeknek a szövegeknek bizonyos szöveg-tani vonatkozásait /névelőhasználat, egyes névmási utalásformák, mondategészek közötti kötőszók/, egyes mai nyelvünk szabályaitól eltérően alakuló - mondattani kérdéseit /kötőszóhasználat, a feltételes mód használata, az igeneves szerkezetek kérdésköre/ vizsgálja, és kitér az ilyen összehasonlító szövegvizsgálatnak a jelentéstan terén nyíló lehetőségeire is.

FÓRIS KATALIN

IV. éves orosz-angol szakos hallgató /HoF/

A FOLYAMATOS JELEN ÉS MŰLT IDŐ A MAI ANGOL
NYELVBEN

A dolgozat elején a szerző kísérletet tesz a perfektivitás - imperfektivitás, befejezettség - nem-befejezettség /perfect - non-perfect/ és folyamatos - nem-folyamatos aspektus /progressive - non-progressive aspect/ fogalompárok közti összefüggések explikálására. Ezt követi néhány terminológiai, meghatározásbeli pontosítás. A dolgozat második felében a folyamatos igealakok használatát taglalja a mai angol nyelvben; ennek jónéhány olyan funkcióját és jelentésárnyalatát is leírja, melyeknek ismerete a főiskolai angolnyelv-oktatásban is hasznunkra válhat.

FRISNYÁK ZSUZSA

IV. éves történelem-muzeológia szakos hallgató /ELTE/

AZ ERDÉLYI SZÉPMIVES CÉH. ADALEK A KÉT VILÁGHÁ-
BORU KÖZÖTTI IRODALMI KÖZIZLÉS TÖRTÉNETÉHEZ
/Budapest, 1982/

A trianoni békeszerződés jelentős magyarlakta területek elszakításával óriási sokkot okozott a magyar társadalomban. A magyarság életöszöne először Erdélyben szólt meg az irodalmi élet megszervezésében. 1924-ben létrejött az Erdélyi Szépmíves Céh könyvkiadó, majd 1926-ban az Erdélyi Helikon "szabad írói társulás".

A helikoni program /európaiság, tiszta irodalmiság, transzilvanizmus/ a 30-as évekre elveszti aktualitását, gyökértelenné válik. A helikoni könyvek erdélyi olvasótáborra egyre szűkül, a magyarországi olvasótábor egyre nő. Mi az oka a helikoni könyvek magyarországi népszerűségének? Egyrészt a rendkívül ügyes nacionalista propaganda, másrészt az irodalmi közizlés. A helikoni irodalom Magyarországon hivatalos irodalom. Stílusában megegyezik a század elején megújult magyar irodalommal, tartalmában viszont a régi magyar akadémikus irodalom tartalmát nyújtja. Ez tette kedveltté az uri középosztály tagjai között.

Az Erdélyi Helikon magyarországi barátainak aranykönyve alapján a helikoni irodalom támogatóiról viszonylag pontos képet lehetett felrajzolni. /A dolgozatomban erre táblázatok segítségével teszek kísérletet./ Megállapíthatjuk, hogy a támogatók kétharmada állami ill. önkormányzatok alkalmazásában álló tisztviselők. A gazdasági önálló és alkalmazottak az összes

támogatók egyhatodát teszik ki. Szép számmal képviseltetik magukat a művezetők és a munkások, ez utóbbiak kivétel nélkül szakmunkások. Az előfizetések konkrét okai közül jelentősebb a patrióta motívum, valamint az irodalomszeretet, irodalompártolás motívuma.

Dolgozatomban felrajzolt kép további pontosítását a diplomamunkámban tervezem.

FUCHS EDINA - KLEISZ HEDWIG
hallgatók /SOI/

LAKODALMI SZOKÁSOK FERTÓRÁKOSON ÉS KISNYÁRÁDON

Fertőrákos és Kisnyárad házassági- és lakodalmi népszokásainak alakulását vizsgáljuk a dolgozatban. Idős emberek elbeszéléseit, a tőlük gyűjtött anyagot vesszük alapul összehasonlító munkánkban. Direkt és indirekt adatokra támaszkodva írjuk le részletesen az udvarlás, az eljegyzés és az esküvő hagyományait, majd a ma élő szokásokat. Dolgozatunkat hiánypótló munkának szánjuk, úgy a nyelvjárási mint a néprajzi gyűjtés területén.

FÜLEMLÉ ÁGNES

IV. éves néprajz-művészettörténet szakos hallgató /ELTE/

FÖLDMŰVELÉSI RENDSZEREK ÉS HATÁRHASZNÁLAT MAGYARORSZÁGON

A dolgozat Magyarország földművelési rendszereinek történetileg kialakult különböző típusait, fejlődésüket és a hozzájuk kapcsolódó határhasználati formákat tekinteti át a középkori földközösségektől a kapitalista szabadgazdálkodás koráig. Kitér a településformák kérdésére, a földek tulajdon-, és birtokjogi helyzetére.

A dolgozat tartalma:

- A - A feudális magyar falu művelési és határhasználati rendszerei
  - I. A feudális falu határhasználatával összefüggő kérdések
  - II. A permanens használatu egymezős rendszer
  - III. A parlagpihentetésű talajváltó rendszerek
    - a/ Szántó-legelőváltó rendszer
    - b/ Szántó-erdőváltó rendszer
    - c/ Átmeneti formák
  - IV. Örökszántó rendszerek
    - a/ A kétnyomásos rendszer
    - b/ A háromnyomásos rendszer
- B - Áttérés az intenzívebb határhasználati és művelési rendszerekre
  - I. A polgári átalakulás jelei a mezőgazdaságban
  - II. A javított háromnyomásos rendszer és a többnyomásos rendszerek
  - III. A tanyarendszer kialakulása. A tanyás gazdálkodás és a szabad gazdálkodás.

FÜLÖP LÁSZLÓ

III. éves magyar-történelem szakos hallgató /JPTE/

A TIZENÖTÉVES HÁBORÚ KIROBBANÁSÁNAK OKAI

A tizenötéves háború kitörésének körülményei eléggé tisztázatlan területe a magyar történelemnek, pedig a századvég nagy háborúja Magyarország fejlődésének további sorsát is befolyásolta. Ugyanakkor kiválóan tükröződtek a Porta és a bécsi udvar között fennálló erőviszonyok.

A dolgozat írója azt vizsgálja, hogy melyik állam és milyen célból robbantotta ki a másfél évtizedig tartó csatározást, melynek következménye Magyarország teljes pusztulása volt. Ehhez rövid áttekintést ad a török birodalom és az osztrák Habsburgok államának helyzetéről a XVI. század második felében. Vizsgálja a magyar rendek véleményét a háború kérdésében is.

A háborút megelőző diplomáciai tevékenységből igyekszik kibontani azokat a törésvonalakat, amelyek a háború kirobbanásához vezethettek. Elsősorban a pápa és Báthory Zsigmond személyét emeli ki.

Források alapján próbálja bizonyítani, hogy a tizenötéves háborút a török birodalom kezdeményezte, de a gazdasági és társadalmi válság megoldása mellett tudatos politikai megfontolások is erősen közrejátszottak; a török katonai sikon egy török-ellenes európai koalíció megakadályozására törekedett. Ez bizonyítja azt is, hogy a Habsburg-udvart semmiképpen sem érte váratlanul az 1593. augusztusában megküldött hadüzenet.

GABRIELI GABRIELLA

V. éves latin-történelem szakos hallgató
/ELTE/

APICIUS ÉS A HISTORIA AUGUSTA

Dolgozatom Apicius szakácskönyvének és a Historia Augustának kapcsolatával foglalkozik. A dolgozat kiindulópontja a Historia Augusta Aelius-életrajzának egy problémás mondata /5,9/. A mondat helyreállítására történt legfontosabb kísérletek közzlése után, szövegkritikai megfigyelések alapján új megoldás javaslata következik. A dolgozat bizonyítja, hogy Apicius neve a kérdéses mondatban jogosan fordul elő. Felsorolja a Historia Augustában szereplő fontosabb ételleírásokat, lakomajeleneteket, étkezési szokásokkal kapcsolatos említéseket és összeveti a római szakácskönyv szövegével. A vizsgálódások arra a következtetésre vezetnek, hogy a Historia Augusta és az Apicius-szakácskönyv egy új kiadása körülbelül azonos időben keletkezhetett. Ezt a megállapítást nyelvi jelenségek is alátámasztják. Ha datálni tudjuk a szakácskönyvet, közelebb jutunk a történelmi munka keletkezési idejének megismeréséhez is.

GÁL ÉVA

IV. éves történelem-régészet szakos hallgató
/JATE/

TÖRÖKKORI KERÁMIALELET HÓDMEZŐVÁSÁRHELYRŐL

1977-ben Hódmezővásárhely belterületén a távolsági buszpályaudvar építésekor épület maradványaira bukkantak. /Bocskai u. 13.sz./ Az előkerült nagy mennyiségű leletanyagból a kerámia jellegzetes darabjait mutatjuk be. Az előkerült pénzek alapján datálásuk felelő határa a XVII. század utolsó negyede. Csoportosításuk a következő:

1. Házikerámia
2. Diszkerámia
3. Egyéb
4. Kályhástermék

A bemutatott kerámia diszítése, formái alapján hasonlóságot állapítottunk meg az e korból, de az ország más területéről származó leletekkel. /Mórág, Szekszárd, Visegrád, Eger, Budapest./ Egyes darabokat pedig a hódmezővásárhelyi népi kerámia helyi előzményeinek tartjuk.

Jelen dolgozatunkkal adalékot szolgáltatunk a XVII. században jelentős mezőváros - Hódmezővásárhely -, valamint a Dél-Alföld népi kerámiája kialakulásának történetéhez.

GELNICZKY GYÖRGY

V. éves magyar-történelem szakos hallgató /ELTE/

A SZERELEMTŐL A SZÖVETSÉGIG

A dolgozat József Attila 1928-1931 közötti életrajzát vizsgálva próbál általánosabb megállapításokat tenni József Attila személyiségéről.

- I.1. Az eddigi szakirodalom, elsősorban a marxista, nem szívesen szól József Attila lelki alkatáról, viszont az erről való tudását elemzések igazolására használta föl.
2. Pontatlan József Attila 1928-31 közötti életének eddigi rekonstruálása:
  - a/ Az életrajzok nagy része önkényesen szelektál a tények között.
  - b/ Ahol megtörténik a tények lehetséges teljes számbavétele, ott sem történik meg az életut megalapozott értelmezése.
  - c/ Az életrajzok József Attila 1928-31 közötti csoportokhoz, szervezetekhez való tartozását időben egymás után következő fázisoknak fogták föl.
- II. 1. A levelekből, visszaemlékezésekből valószínűsíthető, hogy nem egymás utániságról, hanem egymás mellettiségről és ezen belül hangsúlyeltolódásokról van szó.
2. József Attila egyes tulajdonságai a visszaemlékezések, levelek segítségével tudományosan megállapíthatóak, ezek a tulajdonságok rendszerezhetőek.
3. Az életut és a jellemvonások egy lehetséges magyarázata József Attila esztétikai nézeteiben található. A valóságselemek kiválasztásának és teljes világgá nagyításának elvét ki lehet terjeszteni:

vezérlő mozzanata lehet József Attila valóságához való viszonyulásának.

GERGELY MAGDA

III. éves magyar-csoz szakos hallgató /HoFK/

EGY SZÁZADVÉGI NOVELLISTA, GOZSDU ELEK MŰVÉSZE.

Dolgozatom témájául Gozdsu Elek novelláit választottam - nemcsak azért, mert számomra igen kedvesek, hanem azért is, mert méltánytalannak tartom elfelejtésüket. Őt - a századforduló sok tehetséges írójával együtt - pusztán a Nyugat "megelőzőjeként" tartják számon, olyannak, aki még nem teljes, munkája nem egész, egy állomás a Nyugathoz vezető úton.

Lovass Gyula írja Gozdsuról 1941-ben: "A puha lázadók közül való, csak magának árt, ritka munkakedvét súlyos lethargia váltja fel, látja a társadalmi ferdeségeket, de minden küzdelmet reménytelennek ítél, borongani és tündödni szeret az élet nagy kérdései és súlyos törvényei felé, nem cselekedni. A szépségtől remél vigaszt és me- nekülést, de inkább műélvező természet... De azért nem enervál, mint tisztviselő igen pontos, mintha a gépies kötelességteljesítés elmosná benne munkája iránti kétségeit: szellemi életében pedig nagy mozgékonyssággal keresi ki minden filozófiai áramlatból, a korhangulatból azt, amit a maga lelki sajátságaira alkalmazhat."

A dolgozat bevezetéseképpen a XIX. és a XX. század fordulójáról írtam, megpróbáltam bemutatni, igazolni, hogyan lett a "századvég" pusztán kronológiai műszóbból világhangulat. Fontosnak tartom, hiszen a századvég emberének életét, érzéseit ez a "hangulat" erősen meghatározza.

Gozdsu novelláit választottam ki elemzésre, egyrészt a szerző munkásságában ezek a legjobb alkotások, másrészt bizonyítják mindazt, amit a századfordulóról vázoltam fel.

Az elemzett novellák /az 1886-os Tantalus c.

kötetből és öregkori írásai közül; Sámson madara, A veréb, Az étlen farkas, Nirvána, Spleen, Napraforgó, A mártír, Őszi eső, Ultima ratio, Nemes rozsdá, Mea culpa és az Országúton.

Gozdsu Elek novelláiban a kor diagnózisát adja, de vajon a diagnózis gyógyítja-e a betegséget?

Csahov mondja: "...a művésztől nem várhat el senki többet, minthogy helyesen vessen fel a kérdéseket; de aki saját korának gazdája kíván lenni, annak a helyes választ is meg kell találnia."

Talán ezért nem tudta Gozdsu Eleket befogadni igazán az irodalommal foglalkozók köre, talán ezért hagyott maga után egy torzó, félreklamert írói művet.

Nem találta meg a helyes választ?

GERGYE LÁSZLÓ

magyar-összehasonlító irodalomtörténet-
skandinavisztika szakos hallgató /ELTE/

A HALÁL ÉS A SZÉPSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI THOMAS MANN HALÁL
VELENCÉBEN CÍMŰ NOVELLÁJÁBAN

Dolgozatom elsődleges célját a címben jelzett összefüggésrendszer feltárása jelenti. A szépség és a halálfogalom gondolati tartalmát a formavizsgáló módszer következetes alkalmazásával próbálom kibontani. Mindvégig igyekeztem szem előtt tartani a Mann-i életmű belső egységét is. Ezért utalok az író más, tematikailag idevágó ifjúkori alkotásaira. Tanulmányom hat átfogóbb gondolati egységre tagolódik. A bevezetést követő részben A ruhásszekrény című novella elemzésével foglalkozom. Az itt olvasható fejtegetések célja annak bizonyítása, hogy ez a mű már A halál Velencében gondolati előképének tekinthető. A harmadik fejezetben a novella jelképsorának elemeit vesszem számba, majd az egyes szimbólumok szemantikai szerkezetének vizsgálata következik. A halálfogalom gondolati kifejlődését végigkísérve jutok el Tadziohoz, aki véleményem szerint az elbeszélés kulcsszimbóluma. A negyedik fejezetben hasonló úton próbálom kimutatni az ifjú Thomas Mann novellisztikájában jelentkező szépségfogalom értelmezési lehetőségeit. A gondolati végállomás itt is Tadzio, akinek alakjában elválaszthatatlan jelentésegységbe tapadnak a halál- és a szépségfogalom legjellegzetesebb tartalma. Az ötödik fejezet a novella struktúráját veszi nagytitkos alá. Részletesen kitérek itt az álom- és valóságalelemek szerkezeti kombinációjának alaptípusaira, amelyek az egész mű kompozíciójának fő rendező elveit jelentik. A befejező részben vizsgálódásaim eredményeit összegezem.

GERGYE LÁSZLÓ

IV. éves magyar-összehasonlító irodalomtörté-
net-skandinavisztika szakos hallgató /ELTE/

RAINER MARIA RILKE: ORPHEUS. - EURYDIKE. - HERMES

A dolgozat Rainer Maria Rilke Orpheus. - Eurydike. - Hermes. című versének komplex elemzésére tesz kísérletet. Rövid keletkezéstörténeti bevezetés után kerül sor a tanulmány módszertani alapját jelentő szerkezeti analízisre. A vizsgálat egyértelműen kimutatja, hogy a vers külső, felszíni tagozódása nem tükrözi vissza a mélyszerkezetben működő ritmusképlet gondolati rendező elveit, ezért alaposabb elemzésre van szükség.

A "valódi" szerkezeti ritmusképlet ismeretében az egyes strukturális mozzanatok funkcionális jelentésértékének meghatározása következik. Kiderül, hogy a költemény kulcsfigurája Eurydike, ezért következik be a mű szimmetrikus arányait megbontó szerkezeti súlyponteltolódás.

A dolgozat ezután a vers történéseit kíséri végig, különös tekintettel a képrendszer alkotóelemeire. Megállapítja, hogy a lelkek különös "bányamélyből" feltörő képek nem a maguk elsődleges jelentésében értelmezendők, hanem a rajtuk átszűrődő ontológiai dimenziók a fontosak.

A költemény három kulcsfigurája is egy-egy lélelméleti minőséget reprezentál. Orpheus az élet, Eurydike a halál dimenziójában helyezkedik el, míg Hermes istenléte semleges ontológiai értéket képvisel. Rilke filozofikus kérdésfelvetésének lényege tulajdonképpen az, hogy lehetséges-e az élet és a halál közötti ontológiai dimenzióváltás. A költő szerint a létformák

szigorú, zárt keretei nem törhetők szét és nem játékosan át egymásba, de ez még nem zárja ki az áttételes kapcsolat lehetőségét, amely biztosítja élet és halál szakadatlan körforgásszerű mechanizmusait. Ezt a szép gondolatot fejezi ki az Eurydike ontológiai metamorfózisát rögzítő gyökérszimbólum: a gyökér köztudottan föld alatt létező organizmus.

Végül a dolgozat utolsó részében a Rilke-vers és az antik mitosz viszonyáról van szó. Az elemzés világosan rámutat a mitoszséma és a rilkei feldolgozásmód alapvető elvi különbségeire.

GERGYE LÁSZLÓ

IV. éves magyar-összehasonlító irodalomtörténet-skandinavisztika szakos hallgató /ELTE/

VAJDA JÁNOS VISZONYA PETŐFI SÁNDOR IRODALMI ÖRÖKSÉGEHEZ
A SIRÁMOK C. DALCIKLUS ALAPJÁN

Dolgozatomban Vajda János dalciklusának elemzésével foglalkozom. A sorozat első darabját Petőfi Sándor Édes öröm, ittalak már című versével állítom párhuzamba. Célom azoknak a szemléletbeli változásoknak a kimutatása, amelyek 48-utáni költészetünkben először Vajda János verseiben jelentkeznek. A költői objektum-szubjektum tükrében elsősorban ezeket a folyamatokat próbálom illusztrálni a két vers részletes elemzésének útján.

A Petőfi-vers megközelítése során a tisztán érzékelhető gondolati-érzelmi ambivalenciából indulok ki. Véleményem szerint a költemény hangulati változatossága a költő életművében csupán pillanatnyi belső megingásról tanuskodik, s ez alapvetően nem módosítja a Petőfi-világkép dinamikusan, aktív jellegét. Ezzel szemben Vajda versében éppen a hangulati egységet kell strukturáló alapelvként értékelnünk. Vajdánál a Petőfi-féle képalkotás ellentétpontozó alapelve sem érvényesülhet: szimbólumainak illékony összetételű anyaga a konfrontációkra eleve teljesen alkalmatlan. Nála már csak a vers szubjektive átélt, belső tere a fontos, amelyhez a szimbólumokba oldódó tárgyi világ jelenségsorozatjai csak a fajsúlyukat vesztett külső keretet adják. Vajda ok-okozati összefüggések után kutató "miért"-jében és "minek"-jében nemcsak az egyes ember csüggedt pillanata fejeződik ki, hanem az egész emberi lét tragikumai is felszökkennek.

Vajda egyfelől még erős szálakkal kötődik a Petőfi-hagyományhoz - ezt bizonyítja elsősorban a Petőfi által használt műfajok, versformák, rímeképletek gyakori használata -, másfelől azonban jelentősen el is távolodik ettől az alapmodelltől, különösen azáltal, hogy költeményeinek jelentésterét egészen új tartalommal tölti meg. Ez a tendencia Vajda költészetében már határozottan Ady felé mutat.

GÓCSÁNÉ MÓRÓ CSILLA

IV. éves történelem-népművelés szakos hallgató /HoF/

TÁPIÓGYÖRGYE FÖLDBIRTOKVISZONYAI A SZÁZADFORDULÓN

A dolgozat egy alföldi község, Tápiógyörgye földbirtokviszonyait tárja fel egy sajátos iratfajta, az 1899-ben kelt un. birtokrészleti jegyzőkönyv segítségével. A forrás az 1875. évi VII. tc. által elrendelt kataszteri munkálatok során keletkezett, s mint arra több jeles szakember is rámutatott, a magyar agrárműlt egyik jeles dokumentuma.

A Nagykátaí járási földhivatalban őrzött birtokrészleti jegyzőkönyv Tápiógyörgye határát parcellánként, az ott folyó művelési ág és a tulajdonos nevének feltűntetésével veszi számba, lehetőséget adva azáltal arra, hogy a tulajdonosok számát, s a kezükön lévő terület kiterjedését és művelési ágát is megállapíthassuk.

Az adatgyűjtés és feldolgozás eredményeképpen a dolgozatíró reprodukálta a községhez tartozó területek kiterjedését, elkülönítve a kül- és a belterületet, majd az ott élő művelési ágakat vette számba.

Az adatok egyértelműen bizonyítják, hogy Tápiógyörgyére a századfordulón a szántógazdálkodás volt jellemző. A szántó mellett a rét- és legelőgazdálkodás is jelentős, a többi művelési ág kiterjedése, az előzőekhez képest elenyésző. A terület és a művelési ágak megállapítása után, a mezőgazdaságilag hasznosított területekből származó kataszteri tiszta jövedelem kiszámítása következett. A számítások eredményei szintén azt bizonyítják, hogy a jövedelem fő forrása a szántó-, rét- és legelőgazdálkodás volt. A határ és a tiszta jövedelem számbavétele után az egyes tulajdonosi csoportok kezén lévő területek

kerültek vizsgálat alá, melynek eredményeképpen hat birtok-kategória volt megállapítható. A továbbiakban az egyes kategóriák részletes vizsgálata során megállapítást nyert, hogy Tápiógyörgyére a nagybirtok tulsulya volt a jellemző. A két nagybirtokos, Györgyei Illés és br. Prónai Dezső rendelkezett a földterület 75,1 %-ával, azaz 9579 holddal, míg a többi, 810 tápiógyörgyei illetőségű lakosból és 17 extraneusból álló 827 birtokos mindössze 3167 holddal, azaz a györgyei földek 24,9 %-át mondhatták magukénak. A birtokkategóriák vizsgálata arra is fényt derített, hogy a törpe- és kisparaszti birtokosok elsősorban szőlőműveléssel foglalkoztak, s jövedelmük jelentős része is innen származott. A többi birtokkategóriában a szántógazdálkodás és az ebből származó tiszta jövedelem dominál.

A dolgozat befejező részében a kis- és a nagybirtokon divó gazdálkodási formák felvázolása következik, melynek alapjául a korabeli irodalom, illetve a községben végzett néprajzi gyűjtés szolgált.

GOÓR ZOLTÁN

IV. éves. határőr zászlós /KIKF/

"TORNYSZENTMIKLÓS TÖRTÉNETE"

Előszó:

Akik az országot járják - akár munkájukból adódóan, akár mint a haza tájai, értékei iránt érdeklődő turisták - gyakran találkoznak érdekes, olykor csodálatos szépségű tájakkal, falvakkal. Ilyen Tornyszentmiklós is, a szülőföldem. Távól Zala megye rejtekében találjuk, így szépsége, multjának mítosza, kevesek előtt ismert.

Pedig ezek megőrzése a haza multját faggató tudomány és a nemzeti művelődés számára egyaránt fontos: többnyire a táj jellegzetességeit, hajdani gazdálkodását, egykori lakóinak gondolatvilágát tükrözi.

Mivel a faluról nem készült eddig még történeti feldolgozás, így célom az volt, hogy összegyűjtssem a helytörténeti vonatkozású írásokat, dokumentumokat, történeti elbeszéléseket, más ide vonatkozó tényanyagot. Ezeket rendszerezem és lehetőséget adva közkinccsé tételéhez, mindezt feldolgozom.

I. Rész:

A falu földrajzi elhelyezkedése, a mai községet alkotó két falu története az első fellelhető forrástól 1937-ig az egyesítésig.

Szentmiklós /Kerkaszentmiklós/ az egyik falurész, melyről első írásos emlékünk 1239-ből való.

Megismerhetjük e falurész birtokviszonyait, igazgatását - évszázadok óta közigazgatási központ volt - az ottélők multját, gondolkodását. Jó képet kapunk török-korabeli és a polgári kori életéről, egyházi viszonyairól - a kezdetektől fogva plébániaközpont - ill. műemlék-

templomának történetéről.

Ujfalu: /Lendvayfalu/ a másik falurész. Történetében végigkísérjük gazdasági viszonyait, amelyek mindig nagy jelentőséggel bírtak. A környék gazdálkodásában betöltött szerepét - uradalmi major - jelentősebb eseményeit, lakóinak életét.

II. Rész:

Tartalmazza a két falurész egyesítésétől napjainkig terjedő időszakot. Nyomon követjük nemzeti fejlődésünknek e község életében mutatkozó változásait a társadalmi élet minden területén.

III. Rész:

Néhány gondolatban a község további sorsával foglalkozom. Bár a közigazgatás átszervezése során társ-községgé vált, további fejlődésének megvannak a reális lehetőségei.

Utószó:

A dolgozat tartalmazza Tornyiszentmiklós község történetét az első írásos emlékektől napjainkig.

Helytörténeti vonatkozású közléseivel hozzájárul a falu múltjának megismeréséhez. Mindezért köszönet illeti a feldolgozás segítőit, hiszen - közvetve ugyan - de megmentették a feledéstől s rögzítették a múltnak és jövőnek történelmi múltunk értékes tanuit.

GÖBÖLÖSNÉ VAMOS MÁRTA

III. éves hallgató /KATF/

TAMÁS LÁSZLÓ MUNKÁSSÁGA ÉS A HABÁN KERÁMIA

Dolgozatom első felében a témaválasztás indoklása után Tamás László népművész életútját mutatom be. Ehhez az anyagot Tamás László elbeszélése, és dokumentumok alapján gyűjtöttem.

A második fő rész a habán kerámia ismertetésére és Tamás László egyedi alkotásainak bemutatására épül.

Ennek megfelelően a habán edények közül azokról adok részletesebb leírást és elemzést, amelyek Tamás László forma- és díszíténytárában szerepelnek.

A befejező részben a kerámia mai helyzetével, a népművészet-felfogással, és az egyre nagyobb teret hódító giccsek, anyagszerűtlen kerámiák keletkezésének okaival foglalkozom.

GYERMÁN ERZSÉBET

IV. éves magyar-ország szakos hallgató /BesF/

KÖZSÉGEM RAGADVÁNYNEVEI

Dolgozatomban szülőfalum, Nyirkáta ragadványneveit gyűjtöttem össze, és az eddig megjelent publikációk alapján próbáltam meg az anyagot rendszerezni.

Nyirkátán jelenleg az élőszóbeli nyelvhasználatban megközelítően 220 ragadványnév él. Funkció, eredet és használati forma szerint csak kisebb eltéréseket mutat Ördög Ferenc, B. Gergely Piroska, Balogh László, Bachát László, Tóth Katalin rendszerétől. A szófeji csoportosításban viszont jelentős eltérés mutatkozik. A szakirodalom nagyobb részéből az derül ki, hogy a falusi ragadványnevek többsége melléknév, a nyirkátaiban viszont kb. 2/3 főnév, s 1/3 melléknév.

Hátra van még a gyűjtött anyag alaktani rendszerezése, valamint a ragadványnév életének, öröklődésének vizsgálata.

GYŐRI JÁNOS

V. éves magyar-német szakos hallgató /KITE/

ORTODOXIA, PURITANIZMUS ÉS ENCIKLOPÉDIZMUS KOMÁROMI CSIPKÉS GYÖRGY PRÉDIKÁCIÓIBAN

A dolgozat célja Komáromi Csipkés György IGAZ HIT /1666/ c. prédikációs kötetének homiletikai, eszméletörténeti és stílustörténeti vizsgálata. Komáromi műve nemcsak enciklopédikus igényű dogmatikai-etikai szintézis prédikációk formájában, hanem a prédikációírást segítő gyakorlati kézikönyv is. Nagyívű kompozíciója, enciklopédikus jellege a kor protestáns egyházi irodalmának szinte egyedülálló alkotásává teszik. A kötet prédikációs háttérében egy széleskörű teológiai, történelmi, filozófiai, nyelvi ismeretekkel rendelkező tudós prédikátor szellemi arcának körvonalai bontakoznak ki. A stílust tekintve a barokk prózastílus egy visszafogottabb, "puritánabb" változatával állunk szemben. A dolgozat gazdag idézetanyaggal illusztrálja a szerző megállapításait.

HALÁSZ ZOLTÁN LAJOS

IV. éves történelem-fikozófia szakos hallgató /ELTE/

FEIJOO ÉS A KORAI SPANYOL FELVILÁGOSODÁS

- eszmetörténeti vázlat -

A 17. századi relatív hanyatlás és az ebből fakadó erős dekadenciatudat a spanyolországi dinasztia-váltáshoz kapcsolódóan a 18. század első felének gondolkodásban az ország "európaizálásának", szellemi és gazdasági regenerációjának igényét ébreszti fel. Ez a kor, mely átvezet a barokkból a "fény századába" - minden ellentmondásossága és korlátozottsága ellenére is - jelentős előkészítője a III. Károly uralkodása alatt /1759-88/ végbement, Bourbon-reformizmus néven összefoglalt sokrétű változásnak.

Benito Gerónimo Feijoo atya kimagasló reprezentánsa a megújulást hirdető törekvéseknek, műveinek 16 kötete főleg a kritikai-racionalista filozófia később is tárgyalt témáinak legjavát, olyan problémákat vetve fel, amelyek saját korán túl is maradandó hatást gyakoroltak Spanyolország és Európa szellemi életére.

HAUSNER GÁBOR

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató /ELTE/

FORDÍTÁSI KISÉRLETEK TASSO-EPÓSZÁBÓL A XVIII. - XIX. SZÁZAD FORDULÓJÁN

Tasso eposzának recepciója Magyarországon a felvilágosodás korában indult meg. Dante Comédiájának fordításával és Zrínyi művének újraértékelésével párhuzamosan. A nemzeti eposz megteremtésének XVIII. század végi gondja fordította Batsányi, Csokonai és mások figyelmét a műfaj külföldi művelői, majd a hazai előzmény: Zrínyi eposza felé. Csokonait ugyan korai halála megakadályozta hármas programjának megvalósításában /1. Tasso fordítása, 2. Zrínyi kiadása, 3. nemzeti eposz létrehozása/, mégis maradandó hatása volt; örökül hagyván a feladatokat az utódoknak.

A preromantikusok közül Döbrentei Gábor - Dante első tolmácsolója - biztatott a keresztény eposz fordítására, s ő tervezte közzétenni Zrínyi munkáit is. Segitőtársa volt Dessewffy József gróf, aki első ízben fordított négy ottavát eredeti formában Tassóból /1817-ben/, valamint Kazinczy Ferenc is, aki Csokonai és Döbrentei szándékát valóra váltva adta ki Zrínyi műveit 1814-ben. /A dolgozat utal Kazinczy egy mindmáig kiadatlanul lappangó Tasso-fordítástörredékre is./ Utóbb a romantikusok: Vörösmarty és Kölcsey éppúgy a kezük ügyében tartották a Gerusalemme liberatát, mint Arany János, aki több mint fél évszázados fejlődés betetőzéseként 1859-ben megírta és az Akadémián felolvasta a Zrínyi és Tassót, a magyar romantika legmélyebb Tasso értelmezését.

Ennek a jelzésszerűen felvázolt fejlődésnek a kezdetén áll Nagy János /1756 v. 1764 - 1808 u./ Győr megyei szolgabíró egy énekre terjedő fordítástörredéke, amelyet a dolgozat második része ismertet. E kevésbé ismert

szerző, az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában található kiadatlan művei alapján a deákos klasszicisták körébe sorolható. /Baróti Szabót illetve Virágot megelőzőve lefordította Vergilius teljes Aeneisét, valamint Horatius Szatiráit és Episztoláit./

A Megszabadított Jeruzsálem IV. énekének 1805-ben készült fordítása azonban már a meghaladás lehetőségét hordozza, hexaméteres formája nem korszerűtlen, mint első verses átültetés pedig mindenképpen figyelmet érdemlő. Azt mutatja, hogy Tasso eposzának ismerete ekkorra behatolt egy szélesebb, átlagos műveltségű társadalmi rétegbe is.

Végül a dolgozat függeléke tartalmazza Nagy János 650 sornyi fordítástörredékének betűhív szövegét.

HEGEDŰS ATTILA

magyar-német szakos tanár, ösztöndíjas /ELTE/

KISNÉMEDI TÁJSZÓTÁR

1./ A dolgozat tájszótár: Kisnémedi tájszókészletét öleli fel az Uj Magyar Tájszótár által kidolgozott szócikkformában.

2./ A dolgozat két részre tagolódik: egy bevezető és egy szótárrészre. A bevezetőben a gyűjtés körülményeiről, a gyűjtés és a feldolgozás során felmerült elméleti-módszertani, lexikológiai problémákról, a falu történetéről, a szótárrészben használatos jelekről, rövidítésekről és minősítésekről szólok.

3./ A szótárrészben mintegy 1500-1600 szócikk szerepel. A szótár teljességre törekszik: nem csak egy-egy részterület /pl. szöveg-fonás/ szóanyagát gyűjti egybe, hanem a Kisnémedin használatos valamennyi valódi és jelentésbeli tájszót.

4./ A szótár minden szócikke tartalmazza egy adott lexikai egység 1. köznyelvi alakját, 2. nyelvjárási ejtásváltozatát, 3. szófaji minősítését, 4. szociális érvényét, 5. stilisztikai minősítését /esetenként/, 6. jelentését. Így képes eleget tenni mindannak az elvárásnak, amely egy tájszótárral szemben ma felmerülhet.

5./ A dolgozat az Imre Samu /Felsőöri tájszótár Bp. 1973./ és Kiss Jenő /Mihályi tájszótár Bp. 1979./ által megkezdett mintát folytatja. E minőségében forrásmunka-jelentőségű: további, főképpen kontrasztív tájszóvizsgálatok alapjául szolgálhat.

HEGEDŰS MARIANNA

magyar-ország szakos tanár /BesF/

AZ IFJUSÁGI NYELV SZÓKINCSENEK VIZSGÁLATA

Minden emberre jellemző valamilyen gondolkodásmód, amelyet leginkább nyelvi magatartásában érhetünk tetten. Ugy gondoltam, az ifjúság megismerésében is mélyebbre juthatok, ha megvizsgálom nyelvi magatartását. Az ifjúsági szókinos gyűjtését kérdőíves módszerrel végeztem. Az összegyűjtött anyagot igyekeztem minél több szempont szerint megvizsgálni, ezért dolgozatom a következő tartalmi egységekre bontható:

I. Általában az ifjúság nyelvéről.

Bevezetésként arra próbáltam választ keresni, hogyan függ össze az emberi és a nyelvi magatartás, melyek a fiatalok nyelvének jellegzetes vonásai, fontosabb témakörök. A fejezetben az ifjúsági nyelv gyökereit is kutattam, vagyis azt, hogyan vált a kezdetben szűk körre kiterjedő diáknyelv ma szinte minden fiatal által használatos ifjúsági nyelvvé; részletesen kitértem az egységesülés néhány okára is, pl. iskolapolitikai intézkedések, beat-mozgalom, ifjúsági klubok, tömegsport stb.

II. Az ifjúsági szókinos csoportosítása különféle szempontok szerint

A dolgozatnak ebben a fejezetében az összegyűjtött szókinost csoportosítottam a következő szempontok szerint:

- a/ eredet
- b/ szóalkotásmódok
- c/ témakörök

III. A fiatalok nyelve mint irodalmi eszköz

Jókai, Mikszáth, Móricz és néhány mai író ifjúsági

műveit megvizsgálta azt szerettem volna kideríteni, milyen céllal, hogyan használják írónk a fiatalok nyelvének szavait.

IV. Értékes rétege-e nyelvünknek az ifjúsági nyelv?

Az ifjúsági nyelv megítélésében éles véleménykülönbségek vannak. Néhány jellemző példával ezt érzékeltettem a dolgozat záró fejezetében.

HEINCZINGERNE KONCZ ZSUZSA
magyar-orsz szakos tanár /HoF/

"A HATALOM SZORÍTÁSÁBAN"

Sütő András drámái

A dolgozat Sütő András drámasorozatát tetralógiának tekintve a hatalom és a hozzá kapcsolható vagy a belőle kinövő morális eszmekörök /hit, hűség, hatalom és alárendeltség, dogmatizmus és szabadgondolkodás stb./ ábrázolásában látja az írói világkép legfontosabb tényezőjét. Kapcsolatokat és párhuzamokat mutat ki a művek között, de úgy véli, hogy az író eszméit elsősorban a "Csillag a máglyán" című dráma objektíválta szerves műalkotássá. Foglalkozik a kétpólusú személyiségképletet megvalósító drámai mű történelmi hitelével, a történelmi valóságot öntörvényűen kezelő eszmei-dramaturgiai fikció eredetiségével, majd Kálvin és Szervét Mihály drámai útjának, illetőleg kettőjük viszonyának elemzésével tárja fel a Sütő-dráma valós esztétikai értékeit.

HEINRICH GABRIELLA
magyar-népművelés szakos tanár /SzoF/

BÁNYAI KORNÉL

Bányai Kornél /1897-1934/ "ébresztése" a pályamű. A dolgozatiró személyes indítéka talán több mint érthető: saját nagyapjáról van szó /Bányai Kornél leánya, Gabriella: Heinrich Gabriella édesanyja/.

Bányai Kornélt az Akadémia nagy Irodalomtörténete jelentős költőnek minősíti /Réba György írása/, főbb vonásaiban jellemzi. Pontos még Féja Géza, Németh László, Bata Imre, Rónay György, Hajnal Anna tanulmánya. A szerző földolgozza a szakirodalmat, de tartózkodó az idézésben, saját Bányai Kornél-képét igyekszik megrajzolni. A családi kapcsolat nem teszi elfogulttá: árnyalt értékelésre törekszik a dolgozatiró unoka /1982-ben végzett magyar-népművelő szakon a Szombathelyi Tanárképző Főiskolán, a Vaszprém megyei Csót község általános iskolájában tanít/.

Bányai Kornél egyetlen mai kiadása a Vaséneki testvéreim c. verseskötet /Mátyás Ferenc utószavával/. A dolgozatiró első kiadása Bányai Kornél-köteteket is felhasznált munkájához. A Vaséneki testvéreim kronologikus fölépítését követi a dolgozat. A Buzák születése és halála /1921/, az Örök arc /1925/ és a Közélebb a földhöz /1930/ anyagát Mátyás Ferenc kiegészítette, így alakult ki a mai kiadás időrendje. Publikálatlan versekről tud a szerző, de elemzésükre nem vállalkozik. Kiemeli a világnézeti hovatartozást, a szocialista jegyeket, a körforgás-elméleti materializmust, a társadalomkritikát, a nemzetköziséget, a halálmotívumot és a ritmusfolyam-formát. Abban remény-

kedik a szerző, hogy részt vállalhat Bányai Kornél
ujrafelfedezésében és elemzőbb értékelésében.

HELTAI GYÖNGYI

V. éves magyar-országi szakos hallgató /ELTE/

BULGAKOV HÁROM DRÁMÁJA /PUSKIN UTOLSÓ NAPJAI,
KÉPMUTATÓK CSELSZÖVÉSE, BIBORSZIGET/

A három drámát elsősorban nem cselekményszinten
elemeztem, hanem szerkezeti alapon - a költői gondolat-
sor poétikai strukturáját és erőviszonyait próbáltam fel-
vázolni abból a célból, hogy egy a drámairás immanens
törvényszerűségeire támaszkodó objektivebb olvasatot hoz-
zak létre.

A három dráma egybekapcsolását alapproblematikájuk
rokonosága és költői formájuk strukturális egyezése in-
dokolja.

HÉVIZI NATÁLIA

magyar-német szakos hallgató /JATE/

KÉT PEREGRINÁCIÓS FORRÁSTÍPUS

/Apáti Miklós albuma és Kaposi Sámuel omniáriuma
a XVII. század végéről/

A dolgozat vázlatos áttekintést nyújt a külföldi egyetemjárás forrástípusairól, /matrikulákról, bursa jegyzékekről, reverzálisokról, instrukciókról, levelekről, disputációkról, naplókról/. Az albumokat és az omniáriumokat tárgyalja részletesen. Röviden bemutatja a kartézianusként ismert Apáti Miklóst és a híres gyulafehérvári professzort, Kaposi Sámuelét. Mindketten ugyanabban az időszakban - az 1680-as évek végén - peregrináltak Németalföldön, és Kaposi Angliában is járt. Ismerték egymást, mindkettejüket baráti szálak fűzték Tótfalusi Kis Miklóshoz. Részt vállaltak a Tótfalusi-bibliák sorsának egyengetésében.

A dolgozat bemutatja Apáti albumát és Kaposi omniáriumát. Az Apáti-életrajz pontosan informál diákunk személyes kapcsolatairól. A szentenciák, florilégiumok és az ebben az időszakban divatos közhelyek, közmondások révén utal a korszak irodalmi izlésére /például az 1680-as években ismerték és használták a Stobaios-féle szentenciagyűjteményt, Debrecenben John Owen epigrammáit stb./, és rávilágít a bejegyzések művelődéstörténeti hátterére. Kaposi omniáriumában széles alapokon nyugvó, változatos ismereteket mutató műveltségeszményt fedezhetünk fel. Személyes jellegű feljegyzései, könyvkatalógusai és az omniáriumban fellelhető egyéb adatok támpontokat adhatnak a szakirodalom egyes kérdéseinek megválaszolásához. Például e mindenek közt alapján valószínű, hogy a XVII. század végén Angliában élt Tolnai Mihály nem azonos a körülbelül ugyanekkor Magyarországon tevékenykedő kuruc prédikátor-íróval.

E két forrástípus a peregrináció más-más aspektusait tárja fel.

HIDEG JÁNOS

angol szakos hallgató /JATE/

CHAUCER: A CANTERBURY MESÉK - A BÜNBOCSÁNATÁRUS
MESÉJÉNEK KONFLIKTUS-STRUKTURÁJA

Dolgozatomban Chaucer Canterbury meséit vizsgáltam meg konfliktusaiknak felépítése szempontjából. Ugy találtam, hogy a bünbocsánatárus meséje alapvetően eltér a többitől. A formai eltérés mögött alapvető tartalombeli, szemléletbeli eltérés húzódik.

A dolgozat öt részre oszlik:

Az első rész az egyes meséknek a mű egészéhez, egymáshoz illetve mesélőikhez való viszonyát vizsgálja.

A második rész a mesék konfliktus-strukturájának elemzését tartalmazza. A meséknek kb. 2/3-a "részható" egy sémára, és a továbbiak is csak árnyalatnyi eltérést mutatnak.

A harmadik rész a bünbocsánatárus meséjének a többiétől eltérő szerkezetével foglalkozik. Ez a mese bonyolultabbnak, összetettebbnek tűnik. Ennek okát a szereplők, illetve egymáshoz való viszonyuk bonyolult, sokféle magyarázatot megengedő megformálálásán látom. A legmélyebb pedig ez a konfliktus: megölni a Halált. - örök emberi paradoxon.

Az utolsó két fejezet a mese szerkezetére keres analógiákat, valamint Chaucernek és a bünbocsánatárusnak a meséhez való viszonyát vizsgálja.

HIDVÉGI ZOLTÁN

V. éves általános és alkalmazott nyelvészet
szakos hallgató /ELTE/

A JELENTÉSINTEGRÁCIÓBA ÉPÍTHETŐ FORMÁLIS MODELLEK

A formalizálásra való törekvés igénye nagyon gyakran fölmerül a leíró nyelvészet különböző elméleteiben. Nem nyilvánvaló viszont, hogy mikor és milyen céllal lehet formális - többnyire matematikai - modelleket használni. A dolgozat azt próbálja igazolni, hogy formális eljárások használata nyelvileg akkor indokolt, ha valamilyen nyelvi modellre épül illetve annak konkrét problémái megoldásában próbál segítséget nyújtani. A választott problémák abból az elméletből valók, amelyet az ELTE BTK Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékének kutatócsoportja az igék jelentéstani elemzésében használ.

HODNIK ILDIKÓ

II. éves magyar-történelem szakos hallgató
/JPTE/

A DÁN KIRÁLYFI ÉS A TÉKOZLÓ FIU

/Bereményi Géza: Halmi/

Az elemzés három központi kérdéssel foglalkozik:
Milyen a "Halmi" világképe, milyen az ábrázolt világ?
Milyenek a szereplők közötti viszonyok, viszonyuk a világhoz és önmagukhoz, mennyiben elidegenedett ez a világ?
Szükségszerű-e, hogy Halmi anti-Hamletté váljon?
Az elemzés arra keres választ, hogy a beilleszkedés problémája miképpen fogalmazódik meg a műben, különös súlyt fektetve a dráma világképére, és arra, hogy igaz-e az az állítás, miszerint: "Kinek mi fontos, ez a különbség igazsága."

HORVÁTH GABRIELLA

III. éves hallgató /KATF/

SOMOGYI GYERMEKJÁTÉKDALOK

Együd Árpád gyűjtése alapján

A dolgozat 62 somogyi gyermekjátékdalt tartalmaz, melyeket Együd Árpád gyűjtött és én jegyeztem le. Együd Árpád néprajzkutató bemutatása után a dalok pedagógiai felhasználásának lehetőségeire mutatok rá. A dolgozatban a dalokat funkciójuk szerint sorakoztattam fel. Ezután sorra vettem a dalok hangkészletét, a pedagógiai felhasználásukat segítő dallam és ritmusfordulatokat, motívumokat. Táblázatba foglaltam a kezdő és a záró dallamokat illetve ritmusmotívumaikat is. Végül szerepel a dalok néhány egyéb szempont szerinti besorolása, betűrendes mutatója, a jegyzetek és a felhasznált irodalom.

HORVÁTH ÉVA

IV. éves magyar-országi szakos hallgató /ELTE/

A SZOMÓDI NYELVJÁRÁS IGERAGOZÁSÁNAK SAJÁTOSSÁGAI

Dolgozatom célja: a szomódi nyelvjárás igeragozási sajátosságainak bemutatása. Jelen dolgozat egy nagyobb munka része lenne, melyhez csatlakozik még a névszóragozás fejelete.

Az anyaggyűjtést aktív és passzív módszerrel egyaránt végeztem. 12 adatközlővel dolgoztam. Az összegyűjtött anyag alapján próbáltam meg összeállítani az igeragozási paradigmákat.

A feldolgozás a szinkron leírás szempontjainak kíván megfelelni, különös tekintettel a morfológiai jellemzőkre.

A három fejezet a következő:

I. Az igei személyragok rendszere és használata

/szám, személy, mód és idő szerinti csoportosításban; figyelembe vettem azt is, hogy milyen mértékben járul és milyen tövéghangzóval kapcsolódik a személyrag/

II. Az idő-és módjelek rendszere

/az idő és módjelek megegyeznek a köznyelvivel: ebben a fejezetben szintén szem előtt tartottam az idő- és módjel kapcsolatát a tövével/

III. Az ige-tövek rendszere

/tövek szerinti csoportosítás; mely paradigmákban hogyan viselkednek az egyes töptípusok/

A dolgozat alapján megállapítható, hogy a köznyelvtől eltérő vonások elsősorban olyanok, amelyek a nyelvjárás hangtani tulajdonságaiból következnek; a nyelvjárás rohamosan közeledik a köznyelvhez. A dolgozat célja ennek a felgyorsult változásnak a megragadás, leírása.

HORVÁTH KÁROLY

III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/JPTE/

ADY ENDRE: A FEKETE ZONGORA CIMŰ VERSÉNEK EGY
LEHETSÉGES INTERPRETÁCIÓJA

Ignotus gesztusa a verssel kapcsolatban ismert. Az eddigi feldolgozások közül a legtöbb az "akaszszanak fel, ha értem" kijelentés mentén próbálta értelemmel ellátni a verset. Ennek eredményeként főleg Ady magánéletének egyes mozzanatai nyertek nagy jelentőséget a vers genezisének megragadásában.

Elemzésünket az ignotusi gesztus egy másik - szerintünk lényegesebb-megállapítására kívánjuk építeni, arra, amely szerint hat-hét irodalomban sem találni ennél teljesebb verset.

Véleményünk szerint a vers értelmét - egy szempontból - önmagában hordozza, olyan szöveg tehát, amely a megértéshez szükséges összes szituációs tényezőt nyelviileg objektívan tartalmazza.

Elemzésünk nem értelmet akar adni a műnek, csupán fogalmi nyelvre való fordításának kísérlete kíván lenni, annak az érzési-képi közegben megfogalmazott életérzésnek, amely álláspontunk szerint "benn van" a versben, mint a modern kor egyik lényeges emberi problémájának a megfogalmazása.

HORVÁTH KRISZTINA

összehasonlító irodalom szakos hallgató /ELTE/

SZTAVROGIN AZ ÖRDÖGÖK REGÉNYSZERKEZETÉBEN /ERKÖLCSE-
FILOZÓFIAI DILEMMÁK DOSZTOJEVSZKIJ REGÉNYÉBEN/

"Az a bizonyos kérdés, amellyel egész életemben tudatosan és öntudatlanul gyöttrődtem: ...Isten létezése" - írta Dosztojevszkij 1870-ben Katkovnak; és ha Dosztojevszkij regényeinek értelmezésekor mindannyiszor ebbe a kérdésbe ütközünk, ez fokozottan érvényes az Ördögökre. Arra az Ördögökre, melyet a szakirodalom hosszú évekig politikai pamfletregényként kezelt és értelmezett félre, figyelmen kívül hagyva a regény konstrukciójába, szimbólumrendszerébe, a szereplők hierarchiájába beépített olyan erkölcsfilozófiai dilemmákat, melyeknek csupán apropóját, fabuláját adja a politikai gyilkosság.

A dolgozatban célom az volt, hogy kimutassam: a Sztavrogin alakja köré épített regényszerkezet értelmezésével eljutunk a hatalom, az akaratszabadság, a bűn, az istenember és emberisten, a bűn és a közöny egymással összefüggő kérdéseihez. Az Ördögök problémafelvetése beágyazható egy olyan filozófiai vonulatba, amely vizsgálatainak központjába az individuum sorsát állítja, és a XX. századig, korunkig, Camus-ig érvényes Edvokimovnak az Ördögökről mondott kijelentése: "Az ördög egy világnéretű ásitásból lép elő."

HORVÁTH LÁSZLÓ

IV. éves magyar-csoz-finnugor szakos
hallgató /ELTE/

HATÁROZÓI IGENEVEINK A XVI-XVII.SZÁZAD FORDULÓJÁN

Dolgozatomban vázlatos szinkrón metszet segítségével szeretném bemutatni a cimben jelzett korszak határozói igeneveinek sajátosságait. Példaanyagomban öt műfaj /szerelmi líra, hazafias és fohászokodó ének, dráma, önéletírás, levelezés/ szerepel. E műfajokat 800-800 szövegszót tartalmazó korpuszok képviselik, vagyis összesen 40000 szövegszó alapján készül a dolgozat.

Két szempont vezérel: az egyik statisztikai, a másik grammatikai jellegű. A statisztikai oldal: szöveggyakorlati vizsgálattal szeretnék választ adni arra, miért különböző az egyes műfajokban a határozói igenevek előfordulási száma. A grammatikai vizsgálat középpontjában a határozói igenevek mondatbeli szerepe áll.

IGNÁCZ MÁRIA

IV. éves magyar-gyors- és gépirás szakos
hallgató /BesF/

ZAGYVAREKAS RAGADVÁNYNEVEI

Dolgozatomban lakóhelyem ragadványneveinek összegyűjtésével és vizsgálatával foglalkozom. Az anyag feldolgozásában B. Gergely Piroska, Bachát László, Tóth Katalin és Ördög Ferenc munkáit használtam fel. Részletesen kidolgoztam a ragadványnév fogalmával, történetével kapcsolatos kérdéseket, a zagyvarékasi névhasználat sajátosságait. Az összegyűjtött több mint 300 nevet funkcionális szempontból, valamint a névadás indítéka szerint csoportosítottam. Foglalkoztam a ragadványnevek élete során bekövetkező változásokkal, a nevek szerkezetével, szófaji és jelentéstani megoszlásával, alaktani sajátosságaival is.

IVANOV ISTVÁN

III. éves magyar-népművelés szakos hallgató
/KLTE/

A "TISZTA BECSÜLETTŐL" - A "RESPUBLIKA TISZTA
ERKÖLCSÉIG"

AZ ERKÖLCS SZEREPEÉRŐL PETŐFI ESZMEI FEJLŐDÉSÉBEN

A dolgozat célja Petőfi legfontosabb eszméinek erkölcsi szempontú vizsgálata. A művészek erkölcsi fogékonyságának találkozása és a polgári forradalmak világnézeti karakteréből következő erkölcsiség adja meg Petőfi erkölcsének a világgal való specifikumát. A felhők-ciklusnak - morális tartalmi szembefordulása teszi lehetővé a "tisztas becsület" legfőbb személyes értéként való megjelenését. Ez a szembefordulás az egyik alapja forradalmi világképe kialakulásának, és eszméi erkölcsi tartalmának. A pálya végén megfogalmazott "tisztas erkölcs" az általános emberi értékek megvalósíthatóságát tartalmazó boldogság előfeltétele és tartalmi jellemzője. Így az erkölcs megítélő szerepe garancia az emberiség fejlődésének irányulásában az általános emberi értékek megvalósulása felé vivő uton.

JÁRAI ISTVÁN CSONGOR

IV. éves magyar-általános nyelvészet szakos
hallgató /ELTE/

A XX. SZÁZADI EMBER VÁLSÁGA KOSZTOLÁNYINÁL
AZ ESTI-NOVELLÁK ALAPJÁN

A dolgozat annak az értelmezésnek a lehetőségét kívánja vizsgálni, amely Esti Kornél figuráját mint iró-i-emberi hasonmást tekinti: milyen alapélmény áll az alak fogantatása mögött, milyen erők mozgatják Esti Kornélt, rendezhetők-e a helyszínek és körülmények, melyek mozgásterét meghatározzák. A dolgozat ugyanakkor rá kíván világítani azokra a jellegzetesen XX. századi vonásokra, melyek Kosztolányi Esti Kornéljának alapkoncepciójában tetten érhetők, s arra hogy az elemzés és értelmezés zavarai mennyiben vezethetők vissza erre a XX. századiságra.

KÁLLAY GÉZA

IV. éves magyar-angol-általános és alkalmazott nyelvészet szakos hallgató /ELTE/

A FEJ IGE JELENTÉSÉNEK ELEMZÉSE

A dolgozat az ELTE Általános Nyelvészeti Tan-
székén folyó jelentéstani kutatások keretében jött létre;
módszerében az itt folyó kutatások módszerébe illeszkedik.

A dolgozat a jelentéssel abban a megközelítésben
foglalkozik, hogy milyen kapcsolat tárható fel egy ige
tulajdonképpeni, metaforikus és hipotetikus jelentései
között azaz tágabban fogalmazva: hogyan érthetjük meg a
jelentéseket. A cél annak a kettős mozgásnak a feltárása,
amely a tulajdonképpeni - metaforikus - hipotetikus, ille-
tőleg a hipotetikus - metaforikus - tulajdonképpeni jelen-
tések között fennáll. Az elemzés kitér a jelentés és a
szintaktikai szerkezet néhány összefüggésére is.

KÁPLÁR BORBÁLA

IV. éves magyar-történelem szakos tanár /JPTE/

A SZLOVÁKIAI MAGYARSÁG 1918-1944 KÖZÖTT

A dolgozat célja annak a feltárása, hogy a
Csehszlovák Köztársaságban és a Szlovák Köztársaságban
mennyiben alakult eltérő módon a magyarság helyzete.

A bizonyítás főleg a Kisebbségi Körlevél anya-
ga alapján történt, de felhasználásra került korabeli
és újabb szakirodalom is.

1918. október 18-án kiáltotta ki a hazai Cseh
Nemzeti Tanács a csehszlovák állam megalakulását, 1920.
február 29-én fogadták el a Csehszlovák Köztársaság alkot-
mányát, amely foglalkozik az ország területén élő nemzeti
kisebbségekkel is, biztosítja számukra a demokratikus sza-
badságjogokat. Csehszlovákiában ekkor 747 096 magyar élt,
ez a lakosság 5,5 százalékát jelentette. Az adat helyte-
lenségét mutatja az a tény, hogy a bécsi döntés után a
magyar statisztikai adatok szerint 879 007 magyar került
vissza Magyarországhoz és Szlovákiában 1938-ban még
57 913 magyar nemzetiségű lakost tartottak nyilván. Te-
hát az Első Köztársaságban legalább 1 millió volt a ma-
gyarok száma.

A magyarság érdekeinek képviselőjét az Egye-
sült Magyar Párt vállalta, melynek elnöke Esterházy János
volt. Az ifjúsági mozgalmak közül az Első Köztársaság ide-
jén a Sarló és a CSMASZ emelkedik ki.

A kulturális élet területén a legfontosabb az
oktatásügy volt. A magyarságnak 1937-ben 754 magyar tan-
nyelvű iskolája, 18 polgári iskolája működött, a szlovák
nyelvű felsőoktatási intézményekben 953 magyar diák ta-
nult. Magyar nyelvű egyetem a teológián kívül nem volt.

Az 1933-34-es tanterv kötelezővé tette az iskolákban a szlovák nyelv tanítását.

Az önálló Szlovák Köztársaságban a magyarság helyzete rosszabbodott. Összesen 35 magyar nyelvű népiskola működött. A törvény szerint a magyarokat még legalább 10 iskola illette volna meg, de ezek létrehozását a kormányzat megakadályozta. Az ifjúsági mozgalom színvonala alacsony.

Állandóan fennállt a kitelepítés veszélye, gyakoriak voltak a politikai perek is.

Végső következtetésként az vonható le, hogy az Első Köztársaságban a magyarok helyzete jobb volt, mint bármelyik más utódállamban, valamint a Szlovák Köztársaságban.

KAPOSI ZOLTÁN

II. éves magyar-történelem szakos hallgató
/KLTE/

A VRÁSZLÓI - URADALOM MAJORSÁGI GAZDÁLKODÁS
A XX. SZÁZAD KÖZEPÉN

Dolgozatom levéltári anyag alapján készült. Célja az, hogy egy 24000 magyar holdas, Somogy megyében fekvő Zichy-uradalom majorsági gazdálkodását vizsgálja meg.

Bemutatom, hogy milyen ennek az üzemnek a gazdaságföldrajzi adottságai, hogyan vásárolták és építették ki az uradalmat, hogy nézett ki az igazgatás és a munkaszervezet. Súlypontos a majorsági gazdálkodás, ennek ágazatokra tagolódása, az üzemágak komplementer jellege. Foglalkozom még a haszonvételekkel, a pénzügyi mérleggel, valamint az uradalom későbbi jövőjével.

Megvizsgálom továbbá azt, hogy mik azok a hasonlóságok illetve különbségek, amelyek a korszak többi uradalmával összehasonlítva hasonlóak vagy eltérőek.

KATONA ÁGNES

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
/JPTB/

PETER WEISS: MARAT/SADE

A dolgozat célja az, hogy az eredeti Peter Weiss darab és a kaposvári megvalósítás viszonyát vizsgálja meg. A rendezés némileg átrendezte a jeleneteket, illetve a két szint fölé egy harmadikat, a jelen szintet építve tette aktuálissá a darabot, ezáltal fejezve ki a mai átlagnéző élményeit.

Az átértelmezés lényege: az eredeti darab 2. változatában a konfliktus a kapitalizmus-szocializmus és az individuális vagy kollektív terror közt feszül. A kaposvári előadásban egy már lezajlott forradalom után kialakult helyzetet láthatunk, ahol a forradalom elképzelése és megvalósulása áll konfliktusban egymással. Ebben a kikiáltó szerepének megváltozása a döntő.

KAZINCZY ANDREA

III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/ELTE/

A LIRIKUS ZRINYI RIMELÉSÉRŐL

A dolgozat Zrinyi rimelését lírai költeményei alapján tanulmányozza. Ismerteti a szakirodalom eddigi eredményeit, jelenlegi álláspontját. Ebből kiindulva - példák alapján - igyekszik bemutatni olyan jelenségeket, amelyek funkcionális vizsgálattal értelmezhetők. Ilyen szempontból az elemzés kitér a rimek jellegének, a rím-képleteknek, az enjambement-nak és az alliterációknak vizsgálatára.

A dolgozat különös figyelmet szentel a rimismétlések szerepének megállapítására, és néhány példában bemutatja a középrímek és metszetrímek funkcióját.

Zrinyi és kora /elődei/ rimelési technikáját és viszonyukat is megpróbálja érzékeltetni a dolgozat, elsősorban Balassi- és Rimay-reminiszcenciákra utal. Ezt néhány egyértelmű példával - a tiszta rimek esetében - igyekszik bizonyítani.

Az elemzés célja megállapítani, hogy valóban "rossz rimelő" volt-e Zrinyi, vagy sem; egyáltalán lehet-e a kérdést így feltennünk.

KECSÓ IMRE

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
/KLTE/

PETŐFI NŐI SZÉPSÉGIDEÁLJA

Dolgozatom bevezető részében röviden vázolom a szokatlan témakör esztétikai, módszertani vetületeit, majd versek során végighaladva vizsgálom Petőfi szépségideáljának alakulását egyes pályaszakaszai-ban, viszonyát a népi szépségideálhoz, a "mintául" szolgáló alanyokhoz, a műfaji meghatározó jegyekhez.

KÉKESI ISTVÁN

főiskolai hallgató /SzoF/

GÖCSEJI ÉS HETÉSI HARANGLÁBAK

Ma, amikor szükös időnk a rádióhoz igazított karóránk szerint próbáljuk beosztani, alig-alig gondolunk arra, hogy néhány évtizeddel ezelőtt nemcsak az idő könnyörtelen mulását, hanem az életnek sok fontos mozzanatát is harang osztotta be. A harangszó adott jelt a felkelésre, az ebédre, a lefekvésre. Nagyapáink örömmel hallgatták, ha ünnepre szólított, szertartásra hívott, magukba szálltak, ha a közösség gyászát adta tudtul. Felriadtak, ha árvizet, tüzvészst kongatott, ha az ellenség közeledését jelezte. Reménykedtek, hogy érces hangja talán távol tartja a villámokat, eloszlatja a pusztító jéggel fenyegető felhőket.

A magyarországi harangok jelentős része az I. világháború után készült, de találunk néhány kivételt is. Ilyen például a XI-XIII. századból fennmaradt harang is, melyet 1966 decemberében a Komárom megyei Dág község határában a traktor ekéje fordított ki a földből. Szintén földben találták meg az 1870-es években a Szeged melletti Kerestetpusztán a második legrégebb harangunkat. Megtalálása után a neszürjhegyi iskola mellett haranglábra állították, majd 1890 táján a szegedi múzeumba került. Találunk azonban napjainkban is olyan több száz éves harangot, amelyek ma is teljesítik mindennapi feladatukat. Ezek közül legrégebb a nógrádszakáli nagyharang, amely 1523-tól, és a vár völgyi, amely 1524-től "szolgál" a községi templom tornyában.

A kis lélekszámú göcseji és hetési falvak lakóinak nem volt elég vagyonuk ahhoz, hogy önálló templomot

építtessenek, de egy-két harang beszerzését becsületbeli ügyüknek tartották. Ezek többnyire fából készült haranglábakra kerültek. A népi építészet szerény emlékei a mai faluképhez is hozzátartoznak. A több évtizedig zugó harangok hangját sajnos ma nagyon kevés helyen hallhatják a lakók. Csökken a harangozók száma, így a hosszú időn át öröklődött jelrendszer is lassan feledésbe merül. A haranglábak állapota több helyen elszomorító, rendbehozataláról megfélekedeznek a községek lakói. Az elhanyagolt, erősen pusztuló népi építmények látványa megdöbbentést kelt minden szemlélőben.

Dolgozatom is abból a célból készült, hogy felhívja a figyelmet ezekre a haranglábakra.

KEMÉNY KATALIN

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
/JGYTF/

AZ ANJOUK NAGYHATALMI TERVEI ÉS LORENZO DE MONACI

A XIII. század közepén alakult ki az a nagyszabású terv, amely a meggyangült bizánci állam meghódításával, s egykori provinciáinak visszaszerzésével egy erős keleti frank birodalom létrehozását tűzte ki célul. Az Anjouk fenti elképzeléseiben első pillanattól szerepet kapott a magyar szövetség, illetve később a magyar korona megszerzésének a gondolata. A szerző e terv megvalósítására irányuló törekvések történetét vázolja, különös tekintettel Nagy Lajos uralkodásának utolsó szakaszára s a király halálával kialakult helyzetre.

A dolgozat írója e korszak története koronatanújának, Lorenzo de Monaci velencei követnek II. /Kis/ Károly királyságát tárgyaló versét elemezve mutat rá arra, hogy írója egyoldalúan elfogult, mindenekelőtt a velencei - és ezzel összefüggően Zsigmond - érdekeinek megfelelően festi át az eseményeket. A költemény terminológiájának gondos felmérésével kimutatja, hogy az adott történeti helyzetben hibás a tények olasz-magyar ellentétként történő beállítás. A valóságban II. Károly az egyre erősebb politikai tényezővé váló, a párttá szerveződés időszakát élő köznemesség segítségével került hatalomra. A bárókból a királynők mellett szerveződő ellenzék csak puccsal, a király meggyilkolásával és külső segítséggel tudta visszaszerezni a hatalmat. Ettől az időszaktól kezdve a főrangúak is csak ligák /érdekszövetségek/ életrehívásával tudják a köznemesség erejét ellensúlyozni.

A XIV-XV. század fordulóján a köznemesség

képviseli a nemzet haladása szempontjából a progresszív erőt, amely a centralizáció kibontakoztatásáért száll sikkra a feudális anarchiát kiváltó főúri törekvésekkel szemben. Ebből a szempontból megítélve a helyzetet, II. Károly pár hetes uralkodását az általánosan elfogadott nézetekkel szemben szerző pozitívnak tartja.

KERESZTES GYÖRGYI

IV. éves magyar-oroszl szakos hallgató / JGYTF/

STILUSELEMZÉSI MÓDSZEREK KOMBINÁLT ALKALMAZÁSA
/RADNÓTI MIKLÓS: NEM TUDEHATOM .../

E vers elemzésére azért vállalkoztam, mert - ugyan benne van az általános iskolai tankönyvekben is - átfogó elemzése mind ez ideig még nem készült el. Teljességre én sem törekedtem. Dolgozatom mottója Radnóti Miklós költői hitvallása: "A szűkszavuság és a feszes forma a költő erkölcsé, a játékoság az optimizmusa. Ez világnézet." Céloom a vers nyelvi elemzése során a költői világnézet nyomkövetése, feltárása volt. A valószínűbb, hitelesebb eredmény érdekében kétféle elemzési módszerrel közelítettem meg a vers szövegét.

Dolgozatom első része hagyományos stilisztikai, mondat-tani elemzés, melyben a tartalom és a költői eszközök kapcsolatát vizsgálom / milyen stílussal rendelkezik, milyen stilisztikai motívumokkal él a költő, hogyan erősíti velük a vers mondanivalóját, mi bizonyítja a nyelv tisztaságát, ritmusosságát, zenéségét /. A második rész Rozgonyiné dr. Molnár Emma tanárnő által kidolgozott új elemzési módszer alkalmazása. Ebben a tartalmi egységben a versben található logikai relációkat vizsgáltam meg a szöveg és a mondat szintjén. Az eredmények szemléletesebbé tételére itt eredményesen alkalmazható a hálódiaqram és a grafikon. Véleményem szerint a jelenségek kvantitatív összekapcsolására való szorítókozás objektivitást eredményez, azaz a közlésnek olyan lehetőségét mely az állítások elfogadását ugyszólván kikényszeríti. A dolgozat befejező része a vers fő részét mutatja be a kétféle elemzési módszer tükrében.

Vizsgálataimmal véleményem szerint sikerül bebizonyítani azt, hogy mennyire tudatosan alkotó költő volt Rad-

nóti Miklós, hogy költői hitvallásához ebben a versében is hű maradt. Volt ereje megfogalmazni hazaszeretetét abban a hazában, amely munkatáborokba, szögesdrótok mögé küldte korának egyik legnagyobb lírikusát.

KÉRI LAURA

IV. éves magyar-orsz szakos hallgató /JGYTF/

A FŐNEVI PARADIGMATIKUS RENDSZER ISMERETE FŐISKOLÁSOK
KÖRÉBEN

A dolgozatom egy felmérésen alapszik, melyet orosz szakos főiskolások körében végeztem el. A hallgatóknak 140 orosz főnevet tartalmazó tesztlapot kellett kitölteniük, melyen a megadott főnevek három esetét kellett bejelölni.

A dolgozat egyik részét az előforduló hibák számszerű összefoglalása, másik részét pedig a tipushibák oksági magyarázata foglalja el.

A dolgozat célja az volt, hogy rámutasson néhány olyan problémára, amelyet orosz-nyelvoktatásunkban figyelembe kell venni.

KERTÉSZ JÁNOS

oroszb-francia szakos tanár /KLTE/

A RIMEK NYELVÉSZETI ELEMZÉSE XVII. SZÁZADI
SZÖVEGEKBEN

Munkámban néhány XVII. századi francia irodalmi mű elemzése alapján a rimek nyelvészeti elemzésének lehetőségeit szeretném megvizsgálni a nyelv általánosan elfogadott szintjeit követve: fonetikai, morfológiai, szintaktikai és lexikai-szemantikai szinteken. Jelen dolgozatom ennek a munkának a szót alapegységként figyelembe vevő két részét tartalmazza, vagyis a rimek morfológiai és lexikai-szemantikai elemzéseit.

A morfológiai elemzések során elsősorban a vizsgált művek rímzavainak szófaji eloszlását tanulmányozom, összevetve más szerzőktől vett adatokkal.

A lexikai-szemantikai részben a rimek szókincsének gazdagságával foglalkozom először, majd két témakörbe csoportosítva folytatom munkámat. Az egyik szemantikai megközelítés: a rímzavak által elfoglalt szemantikai sávokat és a rímzavak közti szemantikai összefüggés elemzésére teszek kísérleteket. A másik témakör egy lexikai csoportosítás: a vizsgált művekben a témaszavakat, azaz a költő által leggyakrabban használt szavakat vizsgálom meg.

Elemzésre a XVII. századi francia irodalomból La Fontaine Fables című kötetét, Corneille Le Cid és Molière Le Tartuffe című drámáit választottam ki.

Munkámban fő célnak a rimek nyelvészeti elemzése módszertani alapjainak kidolgozására tett kísérletet tekintem, utalva a rímelés, mint a forma és a mű tartalmának viszonyára.

KILINCÁSÁNYI ÁGNES

magyar-könyvtár szakos tanár /BesF/

AZ ANTIK ÉS A RENESZANSZ KORI FABULÁK

Dolgozatomban Aesopus, Pesti és Heltai fabuláival foglalkoztam. Arra a kérdésre kívántam választ kapni, hogy mi lehet az oka annak, hogy az antik eredetű műfaj népszerű a humanizmus és a reformáció korában, és annak, hogy ekkor Magyarországon rövid időn belül két mesegyűjtemény is megjelent: 1536-ban Pesti Gáboré, harminc évvel később Heltai Gásparé. A választ a meseanyag vizsgálataival igyekeztem megtalálni, s célom a műfaj hatásmechanizmusának feltérzése volt: a fabulák általános érvényű, kategórikus morális tartalmát milyen sajátosságokkal rendelkező formajeleníti meg. A mesékre vonatkozóan kitérttem:

- a/ a mesék strukturális sajátosságainak, ezen belül a főrészt alkotó konfliktusnak az elemzésére,
- b/ a konfliktus vizsgálatára a figurák közötti viszonyok szempontjából,
- c/ és a figurák által hordozott, s a konfliktus alapját képező attributív tulajdonságok megállapítására.

Az utolsó problémakörben az antik fabulák, Pesti és Heltai meséinek értelmezéseit vetettem össze.

KIRÁLY EDIT

német szakos hallgató /ELTE/

A SZEMÉLYISÉG MEGSZILÁRDULÁSA

/Musil Törless c. könyvéről/

A dolgozat a főhős figuráját állítja középpontba. Nem kíván sem a regénybeli korrajzzal, sem a különböző figurák ideológiai "töltet"-ével foglalkozni. A regény szereplői nem etikai megfontolások alapján cselekvő figurák. Musil mégis több helyütt kimondottan erkölcsi kérdéseket emleget a könyvvel kapcsolatban. A dolgozat ezért a következő mondat fényében elemzi Törless figuráját: "Ekkoriban úgy tűnt, nincs is egyénisége." Az egyéniség nélküliséget mint az erkölcsi normák iránti szkepszt, és-részben ennek következtében- azonosságválságként értelmezi. Basini "büne" eldöntheti ezt a kérdést: van-e egy olyan belső erkölcsiség, ami Basini számára is elviselhetetlenné tenné a bűnt, valamint, hogy van-e olyan egységes mag mindig változó tettei mögött, ami az önazonosságot biztosíthatja. A nemleges választ így fogalmazza meg Törless: "Minden történik" - Ennek a mondatnak és más összevethető mondatoknak az elemzésével igyekeznek a dolgozat megmutatni, hogy az eseményeket, helyzeteket történésként lehet leírni, akkor ebből logikusan következik az erkölcsi szkepszis. Mindezt a nyelvi elemzésen kívül a "hipnózis-jelenet" elemzésén keresztül próbálja illusztrálni a dolgozat.

Törless végül is egy másik "uton" talál magára. Vállalja saját negativitását. A fejlődéstörténet lehetővé teszi, hogy a motto, számos utalás stb alapján a dolgozat művészfikuraként értelmezze Törlessst.

KISS RÓBERT

IV. éves nemzetközi kapcsolatok szakos hallgató
/Nemzetközi Kapcsolatok Intézete, Moszkva/

NEMZETISÉGI KÉRDÉS ÉS NEMZETISÉGI POLITIKA AFGANISZTÁNBAN AZ 1978. ÁPRILISI FORRADALOM

ELŐTT

Dolgozatom kísérlet az afganisztáni nemzetiségi helyzet néhány alapvető jellegzetességének a vizsgálatára, összefüggésben az áprilisi forradalmat megelőző időszakok nemzetiségi politikájával, azzal a céllal, hogy feltárja a mai Afganisztán egyik legfontosabb problémáját. A nemzetiségi kérdés elemzése nélkül elképzelhetetlen az ebben az országban zajló események megértése, s ez vonatkozik nemcsak a szó szoros értelmében vett nemzetiségi kérdésre, hanem egy sor egyéb, más természetű jelenségre is /ilyen például a Népi Demokratikus Pártban bekövetkezett szakadás, amelynek kiváltó okai között ugyancsak felfedezhetők a nemzetiségi ellentétek/. Az a tény pedig, hogy az afganisztáni események - főleg az ország stratégiai helyzete miatt - az utóbbi években világpolitikai jelentőségre tettek szert, még indokoltabbá teszi az ilyen irányú vizsgálódásokat.

A nemzetiségi kérdés a szó szoros értelmében - mint ahogy maga a nemzet fogalma is - a kapitalizmus alakulásához kötődik, ugyanakkor korántsem állíthatjuk, hogy Afganisztán ma a társadalom fejlődésének ebben a szakaszában van. A többszektoru társadalmi-gazdasági szerkezetben jelen vannak a kapitalista elemek is, de ezek nem váltak meghatározóvá. Éppen ezért e tanulmányban a nemzetiségi kérdés fogalmát a szó tágabb értelmében használom, amely M. Sz. Lazarev megfogalmazása /... "a különböző etnikai csoportok, elsősorban a már ki-

alakult és a most kialakulóban levő nemzetek közötti viszonyokat foglalja magában, azok gazdasági, társadalmi, jogi, politikai, nyelvi, ideológiai és pszichológiai megjelenési formájában"/. Ennek a fogalmi bővítésnek megfelelően a nemzetiség kifejezés nem szűkül le a nemzeti kisebbség fogalmára, és egyben nem feltételez már kialakult nemzeti létet.

KISS ZOLTÁN

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató

/JPTÉ/

SORS-PROBLÉMA A HAMLETBEN

Dolgozatomban a Hamlet értelmezésére teszek kísérletet. Folytonos polemizálás helyett az eddigi Hamlet-kutatás néhány neuralgikus pontjára szeretnék rámutatni, majd pedig a felvetődött kérdésekre adok egy lehetséges válaszsort.

KISS ZOLTÁN - KISSNÉ CSISZÁR ERIKA
IV. éves magyar-történelem szakos hallgatók
/JATE/

CSÁTH GÉZA NOVELLÁINAK VILÁGA
- A CSÁTHI PARADOXON

Dolgozatunkban a csáthi novellák világát vizsgáltuk egy szempontból. A csáthi paradoxon /hitetlen hit; gyilkossággal való kapcsolatteremtés/ megvalósulásaként fogtuk fel a novellákat.

A csáthi novellák számunkra, saját életünkre vonatkoztatva egy igen fontos jelentéssel bírnak: a halál nem jelenthet megoldást az élet problémáira. A halál úr az életen, de az ember nem tud úrrá lenni életén a halállal.

KILIMA LÁSZLÓ
V. éves régészet-finnugor szakos hallgató /ELTE/

A MORDVINOK ÉS A CSEREMISZEEK ETNOGENEZISE
NYELVÉSZETI ÉS RÉGÉSZETI ADATOK ALAPJÁN

A dolgozat első része azokat a nyelvészeket idézi /Bereczki Gábor, Danilo Gheno, B.A. Szerebrennyikov/, akik szerint a cseremisiz és a mordvin nyelv annyira eltér egymástól, hogy nem eredhetnek egy közös "volgai" finnugor alapnyelvből.

Ezt a véleményt Bereczki Gábor főleg szókészlet-tani vizsgálatokra alapozta, míg Danilo Gheno a két nyelv alaktani jellemzőit hasonlította össze. Ezt a nyelvészeti elképzelést próbáltam egyeztetni a régészeti eredményekkel. Azt a régészeti nézetet tartom ezek alapján elfogadhatónak, amely szerint az őscseremiszek alapnépessége különböző anyanyelvi eredetű csoportokból állt. Ezek a csoportok a kazanyi kulturán keresztül a voloszovói kultúra keleti ágából eredeztethetők. A cseremiszek elődei az anyanyelvi kultúra korától szoros kapcsolatban álltak a permiek elődeivel. Az ősmordvinok a voloszovói kultúra nyugati ágából kifejlődő pozdnyakovói kulturából származtathatók. Ez az elképzelés megmagyarázza a mordvin és a balti-finn nyelvek kapcsolatának mélységét, amely a hosszú együtt- majd egymás mellett élés következménye, valamint a cseremisiz-mordvin kapcsolatok lazaságát, és a cseremisiz-permi kapcsolatok másodlagos jellegét. Ugy vélem, hogy a cseremiszek elődeinek kiválását jelzi a finn-volgai egység voloszovói kulturájának kettéválása kazanyi és pozdnyakovói kulturára. /i.e. II. évezred közepe/ Ez az elmélet, a maga elé kitűzött célból adódóan nem oldja meg a balti-finnek egyes csoportjainak a Baltikumra és Finnországra való ér-

kezésének kérdését. Ez minden bizonytalansággal korábban volt,
mint a voloszovói kultúra fent említett kettéválása.

KOKAS KÁROLY

V. éves magyar-történelem szakos hallgató /JATE/

A FŐNEMESSÉG HAZAI ISKOLÁZÁSA A XVI-XVII. SZÁZAD
FORDULÓJÁN

A dolgozat a hazai főnemesség megváltozott társadalmi és politikai szerepéből indul ki. A XVI-XVII. század fordulóján ez a megváltozott szerep kulcsfontosságú az európai barokk asszimilációjának szempontjából, hiszen főrangú nemességünk udvarai ebben az időszakban még fontosabb szerepet játszanak kulturális történelmünkben, mint eddig bármikor. Kétségtelen, hogy a jezsuita iskolázás újszerűsége a barokk szellemiség kialakításában igen fontos. A dolgozat szerzője azt igyekszik bizonyítani, hogy különösen fontos célja volt a rendnek a barokk életforma, gondolkodás stb. terjesztése a nála tanuló főnemesi ifjak körében. Ez legjobban a jezsuita iskolai színjáték "maiestas"-ában, és annak a fiatal Eszterházy Pálra gyakorolt hatásában érhető tetten.

A dolgozat azzal, hogy felvázolja a XVI. századi nemességünk hazai iskolázásának alapvonalait, és ezt szembesíti a XVII. századra homogenizálódó jezsuita iskolázással, nem kíván többet tenni, mint felvázolni azokat a kereteket, amelyekben egy később elemzendő barokk személyiség iskolázása értelmezhető.

KOLLÁR KATALIN

V. éves magyar-orosz-összehasonlító irodalom-
történet szakos hallgató /ELTE/

NÉHÁNY ÚJ SZEMPONT NÉMETH LÁSZLÓ GYÁSZ CIMŰ REGÉNYÉNEK
ELEMZÉSÉHEZ

Dolgozatom tárgya Németh László Gyász című regénye, amelyen kimutathatók az Iszonyban csúcsra jutó Németh László-i tudatregény kezdetei. A hős mitikus vonásai, vagy a benne lezajló lélektani folyamat elemzése helyett a vizsgálat szempontjai a következők: műfaji kérdések - a tudatregény mivolta; ez hogyan befolyásolja a regényszerkezetet; és az író ábrázolásmódjában megfigyelhető értéktétel - az irónikus szemlélet.

Az írói értékelést mindig a narrátor megnyilvánulásai hordozzák. Mindegyik szereplőhöz sajátos viszony fűzi, ami nem nélkülözi az iróniát sem. Amit a narrátor irónizál, nem más, mint a képmutató életforma és a hazug értékrend. Kurátor Zsófi harcol a képmutatás ellen, oly módon, hogy felmutatja magát a közönség előtt, mint olyan embert, aki vállalja a mások által csak mutatott érzéseket.

Németh László azonosul ebben a lázadásban hőseivel és mélyen elítéli a társadalom álerkölcösét.

KOLOZSI ILDIKÓ

magyar-orosz szakos tanár /JGYTF/

A REGÉLŐ - HONMŰVÉS Z S ZEGED

A szerző dolgozatában a Regélő-Honművész című reformkori folyóiratot a korabeli hazai sajtó kontextusát nem mellőzve vizsgálja, elsősorban a lap Theatrum, Színészet, Muzsika és Hazai Hírlelő rovatai alapján. A téma-választást elsősorban az indokolja, hogy e forrást a szakirodalom csak igen csekély mértékben használta, szegedi vonatkozásait eddig még nem térképezték fel, pedig igen fontos adatbázist jelent elsősorban a színházi előadásokról, a színházi életéről, s egyszerre adhatja a honi szinikritika kezdeményeit. Így a tudósítások alapján képet kapunk a reformkori Szeged színházi tevékenységéről, a műsorválasztásáról, a kaszinói életéről /érdekesek a dolgozat Széchenyi-vonatkozásai is/. A dolgozat írója megpróbálja - a jobbára ismeretlen - szegedi tudósítókat is bemutatni, értékelni munkásságukat. A további munka elősegítését szolgálja a szegedi vonatkozások cikkbibliográfiájával, és pontosítja a Szegeden bemutatott színműveket dátum, szerző, cím és műfaj szempontjából.

A dolgozatíró munkája elsősorban művelődéstörténet-kutatási vonatkozásaival járult hozzá Szeged tradícióinak őrzéséhez-tudatosításához.

KOMORNIK VERONIKA

IV. éves magyar-népművelés szakos hallgató
/KLTE/

VÖRÖSMARTY MIHÁLY DRÁMAELMÉLETI RENDSZERE

A magyar passzív romantika legnagyobb alkotója Vörösmarty Mihály. Az irodalomtörténet is megbecsüli benne a művész mellett a tudóst. Elsősorban a nyelvészt. Dolgozatomban a műfajelmélet tudásával foglalkozom, elsősorban a költő drámaelméletével. Forrásunk - amelynek elemzése elsőrendű tárgyunk - a Dramaturgiai Lapok /1837/. Az irodalomban már megfogalmazódott /1913/, hogy mintegy az első magyar rendszeres drámaelmélet körvonalai bontakoznak itt ki. Elsősorban Lessing alapján, számunkra azonban igen tanulságosan olyan egyéni megfigyelésekkel, amelyeket a drámairói gyakorlat és a rendszeres drámabíráói gyakorlat ihletett Vörösmartyban.

Dolgozatunk a dráma teóriájának vizsgálatára törekszik, és reméljük, hogy jelenlegi részeredményeinket későbbi kutatásinkban is tudjuk majd hasznosítani.

KONTLER LÁSZLÓ

V. éves történelem-angol szakos hallgató /ELTE/

POLITIKAELEMÉLET DICSŐSÉGES FORRADALOM ÉS ALKOTMÁNYOS
RENDEZÉS 1688-89-BEN

A dolgozat tárgyát az angol politikai gondolkodásban a XVII. század végén jelenlevő eszmék és az 1688-89 fordulóján előállt politikai helyzet találkozása képezi, azaz az alkotmányos rendezés esetleges elvi alapjai és apológiája. A bevezetés számba veszi a XVII. századi angol politikai gondolkodás fő irányzatait, valamint rámutat ezek egyes közös vonásaira és az 1689-ben létrejött berendezkedés jellemzőire.

A brit liberális történetírás John Locke politikai elképzeléseit 1689 közvetlen megalapzásának tekintette. Ezt a nézetet az 50-es években megalapozott és helytálló kritika érte, mégsem mellőzhető teljesen a szereződésselmelet locke-i formája. Az 1688-89-es pamflet-irodalomban és a parlamenti megnyilvánulásokban egyaránt tükröződik ez a szellemiség, amely így befolyással lehetett a parlament változásokat érlelő hangulatára. Ahogy azonban a politikai munkák szerzői számára is központi jelentősége volt az ősi alkotmány hagyománya által kínált megoldásoknak, a konkrét intézkedések tekintetében a rendszer megalkotói is innen, vagy éppen az aktuális erőviszonyokat és politikai helyzetet szem előtt tartva merítették érveiket.

Thomas Hobbes ateistának bélyegzett eszméit általában minden részről elítélték, a kérdéses időszakban - nyíltan vagy burkolton - mégis előszeretettel vették át, elsősorban az állampolgári kötelezettségekkel kapcsolatban. Tették ezt többek között éppen az anglikán egyház Vilmosra felesküdő tagjai, s ez része volt annak a

programok, amely a patriarchalista /isteni jog/ elméletet igyekezett az új rendszer képére formálni. Ez azért volt szükséges, mert a korabeli angolok túlnyomó többsége a patriarchalizmus szempontjai szerint alkotta felfogását társadalomról és politikáról, így kézenfekvő, hogy a változások elfogadtatását is ezen az alapon kísérelték meg. A gondviselés isteni jogának elmélete képes volt e szerep betöltésére.

A dolgozatot a következtetések összegzése, egyes európai párhuzamok felvázolása, valamint az alkotmányos hagyomány és a gondviseléselmélet további sorsára való tekintés zárja le.

KORDÉ ZOLTÁN

IV. éves történelem szakos hallgató /JATE/

HUNFALVY PÁL ÉS SZABÓ KÁROLY VITÁJA

A historiográfiai jellegű dolgozat a székelykérdés történetének egy fontos szakaszát vizsgálja, Hunfalvy Pál és Szabó Károly polémiáját. A múlt században lezajlott vitától számítható tulajdonképpen e máig megoldatlan problémakör valóban tudományos igényű, módszeres vizsgálata. Az álláspontok ismertetése, és a szakirodalom főbb vonulatának felvázolása után a szerző kíséreltet tesz arra, hogy elhatárolja a jelenlegi kutatás számára is használható megállapításokat, összegezze az elért eredményeket és felvázolja a további feladatokat.

KOSSA ANIKÓ

IV. éves magyar-országos szakos hallgató /JGYTF/

EGY JÓZSEF ATTILA-VERS NYELVI ANYAGÁNAK VALLOMÁSA
/József Attila 1925; "József Attila, Hidd el..."/

Dolgozatomban József Attila egyik fiataalkori konstruktivista versét, az 1925-ben születésnapjára írt önvallomását vizsgálom.

Szabolcsi Miklós írja: "A költemény olyan egységi egység, amelyben a tartalom és a forma teljes egysége valósulhat meg." "A tartalom és a forma egysége és egymásra hatása minden igazi mű esetében a létrehozó tudatosságát is jelenti." A költemény tudatos alkotás, minden részletében az."

A választott versben végső soron az alkotás tudatosságát kísérem végig, szoros összefüggésben a keletkezés körülményeivel, nevezetesen azzal, hogy a költemény egyrészt születésnapjára számadás- és vallomásvers, másrészt pedig, hogy stílusában konstruktivista. A tudatosság e két fontos tényezőt kereszttül a vers egyik legfőbb sajátosságában, szigorú megszerkesztettségében ölt testet. Ez a megszerkesztettség pedig elsősorban a versmagatartásban mérhető le.

A versmagatartás vizsgálata, az azonosulás és elkülönülés folyamatának, valamint az azonosulás állapotának az elemzése pedig eljuttat a mű tartalmához, belső lényegéhez. Ez a tartalom ugyanakkor benne van a mű minden nyelvi elemében, általuk konkretizálódik, válik formaivá. Ilyen értelemben tehát a vers megközelítését a grammatika oldaláról kísérem meg.

A tartalom és a forma ilyen kölcsönhatásában keresek választ arra is, miért szép ez a vers.

KOTICS JÓZSEF

IV. éves történelem-néprajz szakos hallgató
/KLEP/

A KARÁCSONYI ÜNNEPKÖR SZOKÁSAI A MEDVESALJI FALVAKBAN

A csehszlovákiai magyarok néprajzi térképén sajátos helyet foglalnak el a Medves-hegység mellett elterülő falvak. A Medvesalji falvak római katolikus magyar lakosságának meglehetősen egységes, sok archaikumot őrző kulturájáról eddig számottevő néprajzi közlemény nem jelent meg. A karácsonyi ünnepkör szokásainak rögzítése során rendkívül gazdag, a második világháborúig intenzíven gyakorolt szokások körje rajzolódott ki. Dolgozatom gerincét az itt gyűjtött anyag részletes bemutatása képezi. A Luca napi szokások gyűjtése közben figyelemre méltó jelenségekre bukkantam. A Luca-nap estéjén csuf, rongyos ruhába öltözött ijesztgető alakoskodókat kókónak, markolábnak nevezik. Hoppál Mihály a kókót, Diószegi Vilmos a markolábot a palócokhoz köthető műveltségelemnek tekintti. Diószegi Vilmos a markoláb /égítetést evő mitikus lény és gyermekijesztő/ elterjedtsége alapján körvonalazza a palóc etnokulturális csoportot, erről a területről azonban nem közöl adatokat. Diószegi kutatásai alapján a markoláb a központinak nevezett palóc területen mint égítetést evő mitikus lény, a palóc kirajzásokban pedig elsősorban mint gyermekijesztő ismert. Érdekes, hogy a vizsgált falvakban - bár közel esnek a központinak tartott palóc területhez - csak gyermekijesztő formájában lelhető föl.

Dolgozatom záró részében a szokások funkciójával, megszűnésével kapcsolatban fogalmazok meg néhány észrevételt.

KOVÁCS ÉVA

III. éves népművelés-technika szakos hallgató /APTF/

A KISALFÖLD C. NAPILAP NYELVHELYESSÉGE

I. Napjainkban egyre többen és egyre gyakrabban foglalkoznak anyanyelvünk, a magyar nyelv köznapi használatának helytelenségével. Sajnos, mind ritkábban lehet hallani nyelvi pongyolaságtól mentes, világosan, és szabatosan megfogalmazott mondatokat.

II. Az egyes ember nyelvhasználata nemcsak a család, iskola, óvoda hatására alakul, fejlődik. Főként a felnőtt emberek, de a fiatalok és gyermekek nyelvi kultúrájára is hatnak a tömegtájékoztató eszközök: a rádió, a televízió, a napi-, heti- és havilapok. A leírt szónak még a kimondott szónál is nagyobb a hatása.

III. A Győr-Sopron megyei napilap, a "Kisalföld" lapszámait fél éven keresztül vizsgáltam. Sajnos nagyon sok nyelvhelyességi és helyesírási hibával találkoztam. Ha ilyen nagy példányszámban terjesztett ujság készítői sem ügyelnek anyanyelvünk helyes használatára, bajosan kívánhatjuk ennek ellenkezőjét a mindennapi embertől.

IV. A sajtóhibák gyakori előfordulása figyelmetlenség eredménye, s általában nem eredményez nyelvhelyességi hibát. Ezért velük csupán érintőlegesen foglalkoztam.

V. Az előforduló nyelvhelyességi hibákat csoportokra osztottam. A helyesírási hibákkal külön foglalkoztam, mivel ezeknek az élőbeszédet rontó hatásuk nem olyan erős, főként helytelen írásszokásokat alakíthat ki az olvasókban.

A hibák csoportosításakor a gondolat tagolásából, a mondatokból indultam ki, s közelítettem a kisebb egységekhez. A mondatok kapcsolása, vagy szétválasztása éppúgy fontos a gondolatok egyértelmű közlésekor, mint a határozott névelők használata, a fontos mondatrész, szó ki nem hagyása, a megfelelő szó, kifejezés megtalálása, a helyes szórend kialakítása, vagy egy szó megfelelő jelezése.

Az általam kialakított hibacsoportokhoz az esetek többségében csak egy példát irtam, mintegy állításom alátámasztásaként.

VI. Véleményem szerint a nyelvhelyességi hibák is nagyon gyakran figyelmetlenségből erednek csupán. Több figyelmet, nagyobb felelősségérzést kívánna egy napilap megjelentetése. S ha a nyelvi segédeszközök, szótárak, lexikonok használatától sem riadnának vissza újságíróink, sokat javíthatnának a "Kisalföld" nyelvhelyességén.

KOVÁCS IRÉN

IV. éves történelem-országos szakos hallgató /JATE/

ВЕНЕВИТЫИНОВ ПОЭТИКА И А КОРABELI ОРОЗ РОМАТИКУС
LIRA

A szakirodalom egészen a legutóbbi évekig méltánytalanul keveset foglalkozott a jelentős filozófus-költő, D.V. Venevityinov életművével. A nemrég megjelent szovjet kutatások Venevityinov munkásságát főleg az Obsesztvo Ljubomudrov nevű filozófus társaság tevékenységének kontextusában vizsgálják, mintegy kiszakítva a kor költészetéből.

A dolgozat a fenti - sok szempontból indokolt - megközelítéstől eltérően Venevityinov poétikáját a kor orosz romantikus költészetének együttesében, annak szerves részeként vizsgálja. A puskin korszak legjelentősebb lírikusi attitűdjeinek viszonylatában kísérli meg a költő egyéni arculatát felfázolni.

A dolgozat módszere a következő: a romantikus költészetre jellemző dualista világrépen belül először meghatározza az egyes költők nézőpontját, s az individuális költői magatartás képletét, amelyet rendszerként fog fel. A venevityinovi versek elemzésének következtetéseit ezen rendszer összefüggéseiben értelmezi, melynek eredményeként a vizsgált költő életművében elkülöníti a kor általános jellemző és egyéni poétikai jegyeit.

KOVÁCS JÓZSEF

IV. éves történelem-népművelés szakos hallgató
/SzoF/

A SZOMBATHELYI ZSIDÓSÁG SZÁRMAZÁSA ÉS TÖRTÉNETE
1848-IG

Bevezető: általában a zsidókérdésről, megélhetési forrásaikról, területi elhelyezkedésekről, jogi helyzetükről.

A fő hangsúlyt a szombathelyi zsidóság helyzetére, betelepülési törekvéseire helyeztem.

A figyelemmel kísért időszak: XVIII. elejétől az 1848-ig.

KOVÁCS PÉTER

V. éves történelem-levéltár szakos hallgató
/ELTE/

AZ EGYHÁZI ÖNÁLLÓSÁG MEGSZERZÉSE KASSA VÁROSÁ-
BAN A XII. ÉS XIV. SZÁZADBAN

A magyar várostörténeti kutatáshoz egy jelentős eredménnyel járult hozzá Gárdonyi Albert, aki a Károlyi emlékkönyvben megjelent tanulmányában egy addig figyelmen kívül hagyott kérdést, a városi plébániák kiváltságos helyzetét vizsgálta meg a középkori Magyarországon. Dolgozatomban megpróbáltam felvázolni azt az utat, ahogyan Kassa városa megszerezte egyházi kiváltságait. Kassa eddig legrégebbinek ismert kiváltságlevelére egy 1249-ben Szinna részére kiadott oklevélben találunk utalást. Ez azonban nem ad megfelelő felvilágosítást arra nézve, hogy milyen jellegű egyházi kiváltságokkal rendelkezett a város. A XIII. századvégén indít meg a város egy pert, amely szervezésre lesz az egyházi függetlenség kivívásának. Kassa előbb megszerzi a főesperesi joghatóság alóli felmentést, majd kivívja a tizedkötelezettség alóli mentességet is. A XIV. században pedig elnyerik az önálló plébánosválasztás jogát, mint az egyházi kiváltságok legfontosabbikát.

KOZMA GÉZA

II. éves történelem-régészet szakos hallgató
/ELTE/

LÉTESÍTMÉNYEK FELAVATÁSI RITUSA URARTUBAN

A fennmaradt urartui feliratok jelentős csoportját képezik az uralkodók építkezési tevékenységét megőrzítő feliratok. A számos építkezési /paloták, toronytemplomok, Haldi-kapuk, csatornák, kultikus épületek, stb./ szöveg közül a töredékeket is beleszámítva mintegy 10 szöveg tartalmazza azokat a ritusokat is, amelyeket az új létesítmények felavatásakor kellett elvégezni. A dolgozat célja ezen ritusok összegyűjtése, a szövegrészletek grammatikai elemzése, az isteneknek bemutatott áldozatok összevetése a nagy urartui panteon szövegével. A dolgozat külön kívánja elemezni a király szerepét ezekben a ritusokban, mivel az esetek többségében a ritust a király parancsára kellett elvégezni. A dolgozat kísérletet tesz arra, hogy az urartui primer források felhasználásával összehasonlító alapot teremtsen a környező népek hasonló típusú szövegeivel való összevetéshez.

KÖRÖS LÁSZLÓ

V. éves magyar-latin szakos hallgató /KLTE/

POSEIDÓN MYKÉNAIOS

Poseidón a mykénéi pantheonban különleges helyet foglal el. Alakja és kultusza részben a görög társadalom- és vallástörténetnek a mykénéi korra vonatkoztatható elemiből és a régészeti leletekből, részben a lineáris B táblák adataiból rekonstruálható. A dolgozat a peloponnésosi lokális kultuszok és a krétai-mykénéi lótar-tás emlékeinek elemzése mellett a Poseidónnak tett felajánlási jegyzékek és a vele kapcsolatos földbirtokrend-szer alapján kísérli meg egy komplex Poseidón-kép megraj-zolását.

KÖTTŐ KLÁRA

III. éves magyar-csoz szakos hallgató /JPTE/

A BÜN PARADOX LEHETŐSÉGET THOMAS MANN "KIVÁLASZTOTT"
CIMŰ REGÉNYÉBEN

A dolgozat a regény egyik központi problémá-ját vizsgálja, kiemelve ennek filozófiai és etikai vonatkozásait. A "kiválasztottság" kérdése - amely egyébként Thomas Mann más műveiben is megfogalmazást nyer - végső-soron ugyanis a választás /az emberi szabadság/ lehetősé-gét, ill. annak ellentétét, a szükségszerűséget és de-terminációt, valamint ezek összefüggéseit is magában fog-la-lja. Ehhez szorosan kapcsolódik a predestinált bűn, a vétlen bűn, ill. büntetlenség, azaz a bűn és bűnhődés, az emberi felelősség, a lelkiismeret és az alóla való fel-mentés, a kegyelem etikai kérdésköre. A tanulmány hipotézise szerint Mann nem utasítja el a bűn létezését, a bűnbeesést /a bűn elkövetésének lehetőségét - pontosan a választás szabadságának függvényeként/, de meggyőződése, hogy a bűn beismerésével, vezekléssel, az elkövetett bűn mértékével arányban vállalt bűnhődéssel elérhető a megtisztulás, a véték alóli viszonylagos feloldozás. /E elgondolás regénybeli tükröződése, a mérhetetlen, egymásrahalmozott bűn csak abszurd, szinte irreális bűn-hődéssel váltható meg./ S mindez következik Mann humaniz-musából, hisz vallja, hogy "a halálon keresztül el lehet jutni az élethez", ha az ember képes tetteiért vállalni a felelősséget, bűn esetén a bűnhődést.

KRAJCSICS ANDREA

III. éves hallgató /ApTF/

EGY HORVÁT NEMZETISÉGI FALU, FERTŐHOMOK SZOKÁSHAGYOMÁNYAI

Fertőhomok Magyarország észak-nyugati részén, a Kisalföldön található. Soprontól 16 km-re fekszik, a Fertő tótól 3 km választja el.

A faluban többségben horvát anyanyelvűek élnek, de a horvát családnevek mellett találkozunk magyar, "tót", "olasz" és "török" családnevekkel is. A németek többnyire a német nemzetiségű falvakból és a mai Ausztria területéről jöttek a faluba, a "tótok" és a horvátok Szlavóniából, az "olaszok" Dalmáciából települtek ide. A "törökök" itt ragadt "török" katonák lehettek /legalábbis a falu öregjei ezt tartják/.

A horvátokat Nádasdi Tamás, akkori horvát bán telepítette a faluba Velikából /ma: Kraljeva Velika; Jugoszlávia/, mint saját alattvalóit.

Fertőhomok horvátsága az un. kajkavac nyelvjárást beszéli, de az évszázadok folyamán elszigetelődött, és így fejlődésében megrekedt nyelvre nagy hatással volt a magyar és a német nyelv is. A Horvátországból hozott szavak és kifejezések keveredtek a környező nyelvek és nyelvjárások szavaival, és az idegen /magyar, német/ nyelvekből átvett szavakat a homokiak anyanyelvük nyelvtanának törvényei szerint ragozzák. Mindezek eredményeként az ősi kajkavac nyelv új arculatot kapott.

A homokiak az 1930-as tűzvész idejéig megőrizték jellegzetes horvát viseletüket. Sajnos a gyakori tüzesetek miatt csak néhány darab maradt meg az utókor számára.

Az, hogy a falu lakossága az idők folyamán közös emlékezetében megőrzött néhány hagyományt, és hogy egyik-másik él is még, az a falu horvátságának elszigetelt helyzetéből adódik. Érdekes pedig éppen az lehet, hogy a hagyományok hogyan öröklődtek át menzedékről nemzedékre, milyen hatásokra változtak meg, vagy merültek feledésbe.

KROÓ KATALIN

III. éves orosz-angol szakos hallgató /ELTE/

CSELEKVÉS MOTIVÁCIÓ A KARAMAZOV TESTVÉREKBE

A dolgozat arra vállalkozik, hogy feltárja a cselekvés motiváció elveit a Karamazov testvérekben. Ez elsősorban Iván Karamazov alakján keresztül teszi. E kérdés szempontjából vizsgálja a hős intellektuális és pszichológiai megnyilvánulásait: a nyelvi megfogalmazódó eszméket, az intellektuális teóriát és a pszichológiai reakciók, önkéntelen szavak és gesztusok sorát. Pelderítve e két rendszer kölcsönös összefüggésének törvényszerűségeit a dolgozat arra a megállapításra jut, hogy Iván cselekedetei nem fejthetők meg csupán az egyik rendszerhez kötöten. Így elveti azt a gondolatot, hogy a hős cselekedetei kizárólag intellektuálisan motiváltak, és verbálisan megfogalmazott teóriájára vezethetők vissza. Ennek alapján tagadja, hogy a mű filozófiai regényként értelmezhető. A cselekvés-motiváció tisztázásával a regény értelmezésére tesz kísérletet, rámutat az alak, szerkezet felépítésére és a belső fejlődés sajátosságaira.

KUNSTÁR ERZSÉBET

IV. éves magyar-országi szakos hallgató /JGYTF/

A SZÓLÁSOK ÉS KÖZMONDÁSOK FUNKCIONÁLIS-STILISZTIKAI VIZSGÁLATA

/Móra Ferenc: Ének a búzamezőkről c. regénye alapján/

Minden íróra jellemző az, hogy irodalmi alkotásaiban milyen szólások, közmondások vannak, azok milyen jelentéstartalmúak, hangulatuak, szerkezetűek, és hogyan szövődnek bele az írói alkotásba. Móra Ferencre is jellemzőek szólásai és közmondásai, és ezek vizsgálata az író művészi voltának az igazi megismerését mozditja elő.

Igy dolgozatom középpontjában Móra Ferenc "Ének a búzamezőkről" /Bp. 1978./ c. regényének szólásai és közmondásai állnak. A tárgy meghatározza Mórának e regénybeli stílusát is.

Dolgozomban elsősorban azt elemzem, hogyan befolyásolják a regény tartalmi, jelentésbeli mozzanatait a szólások és közmondások szerkezetbeli változását és tartalmi-hangulati sajátosságait.

Móra szólásaiban igen gyakran él az újítás, azaz a variánsképzés lehetőségével. A szólások változtatásának célja, hogy megerősítse a szólásokban rejlő expresszivitást, s élőbeszédszerűen írja le mondanivalóját a maga izés, magyaros nyelvezetével.

A szólások alakításának többféle módját, ill. fokozatát figyeltem meg Móránál. A tapasztalatok szerint a változtatás bonyolultabb volta nem von maga után a változás minőségével azonos arányú stilisztikai különbséget. Ugy is mondhatnánk, hogy ez attól független, ti. az egyes szólásoknak, közmondásoknak megvan a maguk

stilisztikai értéke, de egy bizonyos szövegkörnyezetbe való beépülésük eltérő stilisztikai jelleget eredményezhet, ti. szervesen bele kell épülniük a szövegbe, ezért bizonyos mértékig megváltozhat a szólás ill. a közmondás eredeti hangulata is, és módosulhat a tartalma. Móra regényeinek, írásainak éppen ez adja a varázsát, hogy szólásait, kifejezéseit szervesen bele tudja építeni a szövegbe.

KURUCZ GYÖRGY

V. éves angol-történelem szakos hallgató /ELTE/

ANGOL HATÁSOK KISSZÁNTÓI PETHE FERENC "PALLÉROZOTT MEZEI GAZDASÁG" CÍMŰ MŰVEBEN

A XVIII. század közepétől Angliában - miután korábban már elhárultak a kibontakozás útjából a gátló politikai tényezők - rendkívüli átalakuláson ment át a mezőgazdaság. A nagymérvű bekerítések és az állandó tőkebeáramlás során lehetővé vált az agrotechnikai kísérletek pozitív eredményeinek tömeges alkalmazása.

A szigetországban elért eredmények azután élénk visszhangot váltottak ki a kontinens más országaiban. Így történhetett meg az, hogy Kisszántói Pethe Ferenc, miután Hollandiában ösztöndíjat nyert el, Angliába is eljutott, s személyesen is tapasztalhatta az Arthur Young és Robert Bakewell neve által fémjelzett hatalmas mérvű agrárfejlesztést. Hazatérve azután az első mezőgazdasági szaklapban, majd később a keszthelyi Georgiconban gyakorlatban is lehetősége nyílt arra, hogy ezen eredmények szellemében munkálkodhasson. Keszthelyi tartózkodása idején Festetics György kérte fel egy átfogó, korszerű szellemű agrárszakkönyv megírására. Műve azonban, a "Pallérozott mezei gazdaság" csak évek múltán látott napvilágot s már nem is Festetics jóvoltából.

A könyv három részben foglalkozik a mezőgazdaság különféle ágazatainak problémáival, a hazai és külföldi tapasztalatok tükrében. A korszerű angliai agrotechnika /vetésforgó, új növények stb./, és az állattenyésztési eredmények ismertetése során ugyanakkor megfelelő kritikai érzékkel igyekszik azokat a hazai viszonyokhoz szabni. A külföldi szakirodalom és tapasztalatai hatásá-

ra művével hazánknak a polgárosodó nemzetek sorába való felzárkózását szeretné elősegíteni.

A dolgozat ezenkívül rövid ismertetést ad a szerző életútjáról és a korszak hazai agrárszakirodalmáról.

KUSAI SÁNDOR

IV. éves nemzetközi kapcsolatok szakos hallgató
/Nemzetközi Kapcsolatok Intézete, Moszkva/

ADALÉKOK A KINAI MEZŐGAZDASÁG KOLLEKTIVIZÁLÁSÁNAK A TÖRTÉNETÉHEZ /A NÉPI KOMMUNÁK MEGALAKÍTÁSÁNAK KÖZVETLEN TÖRTÉNEIMI ELŐZMÉNYEIRŐL/

A dolgozat célja a kínai mezőgazdaság kollektivizálása társadalmi-gazdasági következményeinek a feltárása, és így a népi kommunák megalapítását közvetlenül megelőző állapotok tanulmányozása. Ezek az állapotok - úgy gondolom - szoros kapcsolatban állnak a népi kommunák létrehozásával, és a népi kommunák társadalmi jellegének a meghatározása megoldhatatlan az előzmények elemzése nélkül.

A kérdéssel foglalkozó szakirodalom ugyan rendkívül gazdag, de az egyes publikációk színvonala igen eltérő. Mivel tanulmányaimat a Szovjetunióban folytatom, a magyar nyelvű szakirodalomnak csak kis részét tudtam felhasználni. Így a dolgozat megállapításai főként az orosz nyelvű irodalomra épülnek, bár figyelembe vettem az angol-amerikai irodalom kutatási eredményeit. Így kezdtem a Kínai Népköztársaság ötvenes évekbeli társadalmi-politikai életével foglalkozó tanulmányok újabb eredményeitbeépíteni a dolgozatomban.

Természetesen a dolgozat témájáról választott kérdés vizsgálatát bizonyos mértékig megnehezítik a probléma napi-politikai aspektusai. Ez a jelenség a szakirodalom megítélése szempontjából is problémát jelent, ugyanis sok esetben csak nagyon nehezen határolható el egymástól a valóban tudományos elemzés és a tisztán napi politikai propaganda. Ez egyaránt vonatkozik az általam is-

mert magyar, orosz és angol nyelvű irodalomra. Ez a körülmény fokozott kritikát kíván meg azoktól, akik ezeknek a jelenségeknek a vizsgálatával foglalkoznak.

LACZKÓ TIBOR

V. éves magyar-angol szakos hallgató /KLTE/

A PERFECT KATEGÓRIÁJA AZ ANGOLBAN - MAGYAR SZEMMEL

A status /perfect vs non-perfect/ önálló kategória az angolban. A tense és az aspect kategóriáival együtt építi fel az angol igeidőrendszert. A present perfect-nek egyetlen alapjelentése van, mely különböző ige-típusok és időhatározók alkalmazása esetén kombinációs változatokban nyilvánul meg. A perfect szempontjából az igéknek a telic/atelic bináris oppozíciója a döntő. A dolgozat is foglalkozik a DECLERCK által javasolt trichotómia kritikájával és elvetésével. A magyarban nincs az igéknek, igei kifejezéseknek olyan formailag és tartalmilag egységes viszonyrendszere, mint az angolban. A szerző ír WACHA BALÁZS kísérletéről /WACHA: Az ige-aspektusról/ is.

Végül a műfordítás gyakorlatából vett példák segítségével az angol perfect alakok magyarra való fordításának a nehézségeit elemzi.

LADJÁNSZKY KATALIN
IV. éves magyar-orsz szakos hallgató
/HoFK/

EGY MITOSZ NYOMÁBAN

Paul Valéry munkásságával foglalkozik a dolgozat. Igyekszik behatolni annak a mítosznak a mélyére /s egyben fel is oldani azt/, amely az alkotó értékelését a hazai irodalomban belengi. Ez a mítosz még a valéryi pálya kezdetén, a hallgatás éveiben fogant, ezért figyelmemet is erre az időszakra összpontosítottam.

A tények vizsgálatakor a mítosz homálya egy meghatározott - az életművet egységes vonulatként szemlélő - nézőpontból áttetszővé vált. Tárgyibb, koherens válaszrendszert próbáltam adni ebből a nézőpontból az életmű olyan csomóponti kérdéseire, mint például ifjúkori líra, elhallgatás, szellemi lét, adekvát kifejezőmód, költészet és elvont gondolkodás viszonya.

LAKATOS ERIKA
IV. éves magyar-orsz-névtan szakos hallgató
/ELTE/

TATA UTCANEVEINEK NÉVTANI VIZSGÁLATA

Dolgozatomban Tata jelenlegi utcanevrendszerét vizsgáltam meg.

Bevezetésként Tata rövid történetét ismertetem. Ezt azért tartottam fontosnak, mert sok utcanev /elsősorban a személynevekből alakultak/ csak a város történetének ismeretében érthető meg.

A város története után az utótagok vizsgálata következik. Megvizsgáltam a homogén névbokrokat, valamint az utótagok előfordulását és megterhelését. Tatán is leggyakoribb az utca utótag, amely sajnos az út rovására is terjed.

Az előtagok jelentéstani vizsgálatakor HAJDU MIHÁLY /Budapest utcaneveinek névtani vizsgálata. Bp.1975./ csoportosítását vettem át, de ezek közül néha a kisebb csoportokat összevontam. A névadás indítékai alapján a következő kategóriákba soroltam be az előtagokat:

1. Személynevek
2. Földrajzi nevek
3. Az emberrel közvetlen kapcsolatot jelentő szavak
4. Az emberi tevékenységre utaló szavak
5. Az ember fizikai és szellemi alkotásaival kapcsolatos szavak
6. A természeti környezet szavaiból alakult utcanevek
7. Az utca minőségére, tulajdonságára utaló szavak
8. Sorszámmal jelölt utcák

Az összefoglalásban a város utcanévadásának jellemző vonásait összegzem, majd egy összehasonlító táblázatban közlöm Tata utcanévcsoportjának százalékarányát több várossal együtt.

Ezután a város 1982-es utcanévjegyzéke következik.

A dolgozat befejező részében néhány adattal bemutatom azokat a helytörténeti vonatkozású személyiségeket, akikről utcát neveztek el a városban.

IAKÓCAI GÁBOR

III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/HoFK/

GABRIEL GARCIA MÁRQUEZ - A REALIZMUS UJFAJTA
ÉRTELMEZÉSE

1. Bevezetés. A márquezi művészet megközelítésének koncepciója, utalás mások megközelítési módszereire.
2. Kiindulási alap: legkorábbi élményeinek összefüggése korai írásaival. Részletesebb elemzésre kerülő korai művek: A Los funerales de la Mamá Grande c. kötet novellái és három korai kisregény /A söpredék, Az ezredesnek nincs, aki írjon, Baljós óra/. A latin-amerikai politikai valóság szakaszolhatóságának megjelenése ezekben a művekben.
3. A Száz év magány, mint a legösszetettebb mű szükség-szerű megszületése. A keretbe foglalt, s már korábbról ismert mozzanatok bekerülése a regénybe. Ez kétféle elemzést tenne lehetővé /induktív és deduktív/. Az induktív megközelítés mennyiben egészítheti ki az eddigi eredményeket?
4. A pátriárka alkonya - a mű állóképe és a korai novellák közötti összefüggés. A csodaelemek másfajta megközelítése. A Száz év magányban és a Pátriárka alkonyában megjelenő csodák közötti különbségek. A csodák leleplezése A pátriárka alkonyában - dialektika az irói módszerek váltakozásában.
5. Márquez legújabb művei
6. Befejezés
Az elemzési módszer s az eredmények utólagos igazolása, elsősorban Garcia Márquez nyilatkozataiból és politikai írásaiból kiindulva. Az eddigi félreértések lehetséges okai.

LANCSÁK GABRIELLA

V. éves magyar-történelem szakos hallgató /ELTE/

DOBAI SZÉKELY ANDRÁS ISMERETLEN XVII. SZÁZADI
CICERO-FORDÍTÁSA

A szakirodalom számára ismeretlenül búj meg mind-
éddig az OSZK Kézirattárában az a kéziratos Cicero-for-
ditása, melyet a dolgozat bemutat és feldolgoz. A dolgo-
zatíró elsősorban három lényeges kérdés megválaszolására
törekedett: /1./ mit tudhatunk a levélgyűjtemény eddig
szintén ismeretlen fordítójáról, /2./ mi készítette őt az
antik szerző leveleinek magyarra ültetésére - s ezzel
szoros összefüggésben - /3./ hol jelölhetjük meg a fordí-
tás helyét a XVII. századi művelődéstörténetben.

A Dobai Székely András életével kapcsolatos kuta-
tások rendkívül érdekes eredményekhez vezettek. Személye
és tevékenysége ugyanis nemcsak irodalomtörténeti, hanem
művelődés-, vallás- és politikatörténeti szempontból is
figyelemreméltó. R. művén kívül több jogi és vallásos
tárgyu munkáját ismerjük, melyek közül Arnd-fordítása bir
különös jelentőséggel. Rokoni és egyéb kapcsolatai révén
bekapcsolódott a Felvidék XVII. század végi pietista moz-
galmába, bejáratos volt Thököly István házába, valószínű,
hogy nagybátyján, Lipoczi Keczer Ambruson keresztül /s
talán személyesen is/ érintkezett Zrinyi Miklós titkárá-
val, Wittnyédy Istvánnal; részt vett a Thököly felkelés-
ben, majd a Rákóczi szabadságharoban, s talán a wesselé-
nyi-féle összeesküvésben is volt valami szerepe.

A dolgozat a Cicero-fordítás értékére a korszak másik,
nyomatott levélfordításával való összevetéssel kíván rá-
mutatni, egyértelműen jobbnak, pontosabbnak és szebbnek
tartva Dobai Székely András tolmácsolását. A legnagyobb

nehézséget a harmadik kérdés megválaszolása jelenti,
amelyre ma még csupán egy hipotézis erejéig tudunk meg-
felelni: feltételezésünk szerint Dobai Székely András
a fordítást az eperjesi kollégium részére készítette
és tankönyvnek szánta. Ennek bizonyítása azonban még
ujabb adatok felkutatását kívánja meg.

Összegezve tehát Dobai Székely Andrásban és
művében /a még vitás kérdések ellenére is/ a XVI. szá-
zad végi nemesi irodalmi élet új és jelentős személyi-
ségét és alkotását ismerhetjük meg, akitől kiindulva
közelebb juthatunk a korszak /elsősorban felvidéki/
szellemi és vallási áramlatainak megismeréséhez.

LANZERITSCH MÁRIA.

V. éves magyar-könyvtár szakos hallgató /ELITE/

KOMÁROMI CSIPKÉS GYÖRGY HÉBER NYELVŰ ORATIOJA
A MŰ BEMUTATÁSA, KELETKEZÉSÉNEK KÖRÜLMÉNYEI

A XVII. századra Európaszerte általánossá vált az ószövetségi héber, mint mindenek fellett álló, s a tudományos megismerés alapjául szolgáló nyelv. Az európai nemzeti nyelvek között kialakult tudományos versengésben - melynek társadalmi, politikai okai voltak - a magyar is igyekezett előkelő helyet elfoglalni. Ismerve a "lingua primigenia" tekintélyét, s felismerve a magyar európai társtalanságát, történeti és nyelvészeti párhuzamokra hivatkozva, nyelvészettel foglalkozó tudósaink a szent nyelv közvetlen rokonának tekintették nyelvünket.

A XVI. századtól induló, és a XVII. században folytatódó héber-magyar nyelvhasználati kísérletek és bizonyítások fontos állomásai voltak Komáromi Csipkés György /1628-1678. bibliafordító, grammatika író, prédikátor/ nyelvészeti munkái. Elsősorban az 1651-ben Utrechtben előadott Oratio Hebraea. E beszédben Komáromi - a tudós humanista irányvonalat képviselve - kiemelten dicséri az ószövetség nyelvét, az általa közvetített tudományos ismereteket, s méltó rokonát, a magyart. Több mint száz szír, arab, görög, latin és magyar szó bemutatásával illusztrálja e nyelvek héberrel való kapcsolatát. Kiemelten foglalkozik a héber és magyar szavak egybeesésével. E mű egyben tanuskodik Komáromi kiváló keleti nyelv-ismereteiről, ami a szent nyelv elterjedtségének ellenére, európai viszonylatban is kiemelkedő.

A dolgozat művelődéstörténeti szempontból elsőként mutatja be ezt a munkát és keletkezésének körülményeit.

LÁSZLÓ JUDIT

III. éves orosz-népművelés szakos hallgató
/BesF/

A SZÖVEGTANI MEGKÖZELÍTÉS LEHETŐSÉGE EGY VERSFORDÍTÁS
ELEMZÉSE KAPCSÁN

1. A műfordítás kérdései, a fordítás problémái - a nyelvtudomány területei: szövegnyelvészet, textológia; a szövegnek, mint egésznek az elemzése, megközelítési lehetősége. Az egység színekre bontása; az irodalmi szövegek negmentálása.
2. Az adott vers összehasonlító fordító elemzése a következő negmentumok, dimenziók alapján: a versszakokat tekintve: képi, fogalmi-logikai, grammatikai; a vers egészét tekintve: akusztikai, érzelmi-hangulati, s a versegén dimenziója. Azonosságok-különbségek az eredeti versben és a fordításban.
3. A fordítás lehetőségei; az igazi műfordítás létrejöttének kritériumai, összegezés, értékelés.

LASZLOVSKY JÓZSEF

V. éves történelem-régészet szakos hallgató
/ELTE/

ÁRPÁD-KORI TELEPÜLÉS KENGYEL HATÁRÁBAN

1981-82-ben Kenyvel mellett nagyméretű halastavat építettek a Tisza egykori medrénél. A földmunkák során számos - különböző korszakokból származó - régészeti lelet került elő. A dolgozat ezek közül az Árpád-kori objektumokat kívánja feldolgozni. A korabeli falvakra jellemző földbemélyített házak szabadtéri kemencék, és árokrendszerek bemutatása után külön foglalkozik a település belső szerkezetével. Ezt az teszi lehetővé, hogy a földmunkák során megtisztított terület igen nagy, és így elemezhető az objektumok elhelyezkedésének rendszere is. Külön fejezet foglalkozik egy speciális ároktípussal, és itt kémiai vizsgálatokat /talajfoszfát analízist/ is beonytunk a kutatásba. Ezek nyomán kívánjuk bebizonyítani, hogy a tárgyalt árok típusát karámként határozhatjuk meg. A végső összefoglalásban az objektumok és a településhez kapcsolható okleveles források alapján megkíséreljük a település jellegének meghatározását.

LEHOCZKY PÁL

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
/BcsF/

NYÍREGYHÁZA TÁRSADALMA A XIX. SZÁZAD ELSŐ
FELÉBEN

A dolgozat az 1800-1850 közötti időszak négy helyi összeírására támaszkodva vizsgálja a város társadalmának alakulását, három szempont szerint.

A mezővárosi társadalom képét elsőként a vagyoni tagozódás szerint: a földtulajdonnal rendelkezők, földtulajdonnal nem rendelkezők és a nem földdel dolgozók kategóriájában követi nyomon. A megvizsgált források alapján a "szárt közösség" birtokprózódásának folyamatára derült fény. A földtulajdonnal nem rendelkezők körében a zsellérek és szolgák számának folyamatos növekedése figyelhető meg, amely részben betelepülés, részben természetes szaporulat következménye. Bár egyre újabb és újabb foglalkozások tűnnek fel a város életében, a XIX. század első felében Nyíregyháza még jellegzetesen agrártársadalom képét mutatja. A vizsgálódás szerint, a nyíregyházi paraszt-polgár mezővárosi társadalom ebben az időszakban még nem indult el a kapitalista fejlődés útján; nem is indulhatott el, mert ekkor még egy új státusz - a feudális mezővárosi polgár státuszának - elérése volt a célja.

A dolgozat további része a társadalom vallási, etnikai tagozódását vizsgálja: Megállapítható, hogy a szlovákok betelepülésével döntő többségbe került az evangélikus lakosság. A kialakult arányok a XIX. század folyamán szinte alig változnak,

azonos növekedési-csökkenési mérték figyelhető meg a meglévő négy felekezet között.

A nemzetiségi, etnikai összetétel vizsgálata adathiány miatt főként a vallási tagozódásra támaszkodik. Néhány új adat bevonásával a dolgozat differenciáltabbá teszi a korábban tiszta szlovák településnek tartott Nyiregyháza etnikai arculatát. A továbbiakban a négy fő etnikum /szlovák-magyar-német-ruszin/ számarányoknak 50 éven keresztül változásait az asszimilációs lehetőségeit és tényleges bekövetkezését vizsgálja a dolgozat.

LENGVÁRSZKY ATTILA

IV. éves történelem-csoz szakos hallgató
/JPTB/

MIN NEVETTEK PÉCSETT A XIX. SZÁZAD VÉGÉN?

A dolgozat egy múlt század végi pécsi élcslap, a "Veréb Jankó" feldolgozását kíséri meg.

Az indítást a dolgozat témájához a "vicc" jellege adta meg, amely a társadalom érzékeny "szeizmográf"-jaként - szerencsésen összetalálkozva aközvélemény másik szócsovével, a sajtóval - konkrétan közvetíti felénk a kor problémáit. Az újság a viccek hatást nem ismerő, a kimondhatatlant is leleplező voltából következően válhatott "igazivá".

Ahhoz, hogy a tréfákon igazán tudjunk nevetni, a lapot és a vicceket el kellett helyezni a loc évvel előtti Pécs miliójében, s nem utolsósorban a korszak sajtóviszonyai között.

A fő probléma az volt, hogy a Veréb Jankó vicceiben kit és miért tett nevetségessé: mindent és mindenkit, ahol és akinél valami "ferdét" látott? - vagyis: "objektív", pártonkívüli lap tudott-e maradni? E szempontból vizsgáltuk meg egy évfolyam vicceit. A cimben feltett kérdésre már magától adódott a válasz. Az "Általános problémák"-ban a hétköznapi életet követtük nyomon. /Nő és férfi; Építkezések; Társasági élet, Szórakozás; stb./, és megállapíthattuk: az itt előforduló visszás helyzetekre kiméletlenül szórja sziporkáit a Jankó.

A legizgalmasabb részt azonban a társadalom egyes osztályaival, rétegeivel foglalkozó viccek képezték. A kor emberéről - osztálytartalom nélkül - két dolog volt megállapítható, a viccek alapján:

- életét a pénz, vagy éppen annak hiánya határozta meg;
- mindenki többnek, vagy másnak mutatja magát, mint amennyi és amilyen a valóságban.

Ezután az egyes társadalmi osztályokat, rétegeket igyekeztük szemügyre venni e ferde szemüvegen keresztül. A viccek alapján megállapítható volt, hogy a "felül lévők" támadja a lap, az "alul levők" hibáit is észreveszi, de sokszor melléjük is áll; saját osztályával szemben szintén nem elfogult; nemcsak észreveszi, de kegyetlenül lesújt minden ellentmondásra, visszásságra.

Mindezek után azt mondhatjuk: A Veréb Janó beöltötte hivatását, a kor érzékeny "szeizmográf"-jaként, a századvégi társadalom korlátaitól némileg meghatározva igyekezett megőrizni független politikai beállítottságát.

LENGYEL KLÁRA

V. éves magyar-oroszl szakos hallgató /ELTE/

AZ ÖNÁLLÓ ALANYU HATÁROZÓI IGENEVEK HASZNÁLATÁNAK VIZSGÁLATA

A címben jelzett szerkezettel a magyar nyelv-tani irodalomban csupán néhány mű foglalkozik röviden, de rendszeres vizsgálatnak a szerkezetet még nem vetették alá. A dolgozat feltárja, hogy az önálló alanyú határozói igenév a magyar irodalmi és köznyelvben, valamint a mindennapi beszélt nyelvben gyakoribb, mint ahogy ez a köztudatban él. Kisérletet tesz arra, hogy a múlt századi és mai irodalmi, valamint mai beszélt nyelvi példaanyag alapján megállapítsa a tárgyalt szerkezet szintaktikai és szemantikai típusait. Ezenkívül a dolgozat vizsgálja azokat a szemantikai és szöveggrammatikai feltételeket, amelyek a szerkezet használatát lehetővé teszik illetve korlátozzák.

LENGYEL ZSUZSANNA

III. éves magyar-országos szakos hallgató /HOKK/

A HASONMÁS - MOTIVUM

E.T.A. Hoffmann "Murr kandúr életszemlélete, valamint Johannes Kreisler karmester töredékes életrajza" című regényében

Alapul számomra csak a mű szolgálhatott: csak így, ilyen szöveghűen remélhettem, hogy megfejthetem, és, hogy megmenekülhetek a belemagyarítás átkától és vádjától.

Dolgozatom egyetlen kérdésből fakad: mi az oka Murr és Kreisler egymásbaépülésének? Ennek az összefonódásnak okait kutattam.

Megvizsgáltam: - az életutakat;
- a szerkezeti összekapcsolódást;
- macska és ember viszonyát;
- a művész-lét paradoxonát.

Ugy tapasztaltam, hogy a Murr-Kreisler pár felállításának alapjául szolgáló "mag" - a hasonmás-motivum - a történet többi szereplőjénél is alkalmazható. Ebből kiindulva állítottam fel a hasonmások-rendszerét.

Az utószóban dolgozatom hiányosságait vázoltam, így mutattam meg a továbblépés lehetőségét és szükség-szerűségét.

Munkámban elsősorban, Hoffmann műveire támaszkodtam.

A mű mélyébe akartam hatolni, ahogy Hoffmann kívánta és művelte tanulmányaiban. A magot akartam felfedezni, hogy megérthessem és megértessem: "fa, virág és gyümölcs csak ilyen, és nem más alakot ölthet... Mert

az ilyen bírálatok... jobb halláshoz vezetnek, megteremtik a kristályt, amin át az emberek benézhetnek a föld belsejébe."

/Hoffmann: Válogatott zenei írások.p.35.
Zeneműkiadó 1960/

LISZKA GÁBOR

II. éves magyar-történelem szakos hallgató /ELTE/

EGY XVI. SZÁZADI LEVÉL BETŰHIV ÁTÍRÁSA ÉS HANGJELÖLÉSI RENDSZERE

A dolgozat témája egy XVI. századi misszilislevél betűhiv átírásának és hangjelölési rendszerének ismertetése. A levelet a Zólyom vármegyei Csábrág erőségének katonái írták Dobó Domonkoshoz 1553-ban. Az irat a Magyar Országos Levéltárban található OL.E 172 Archivum familiae Dobó III. tétel jelzet alatt.

Dolgozatom két részből áll. Az első részben a levél magán- és mássalhangzóinak írásban való jelölését ismertetem. A másodikban a Dobóhoz írott levél hangjelölését vetem össze a kancelláriai helyesírásnak, valamint Dévai Biró Mátyás, Sylvester János, Heltai Gáspár és a nyugat-dunántuli misszilis helyesírásának hangjelölésével. A levél magán- és mássalhangzó-jelölését táblázatokba foglaltam. Ugyanezzel a módszerrel próbáltam áttekinthetővé tenni az összehasonlítást is.

A levél magánhangzó jelölésével kapcsolatban megállapíthattam, hogy a levél írója az "ö" hang kivételével a magánhangzók hosszúságát nem jelöli. A labialis-illabialis viszony tekintetében az "ö" hang helyetti "e" hang használatára találtam példát. A nyílt-zárt viszonyra többek között a "-ból", "-böl", illetve a "-ról", "ról" határozóragok esetében akadt bizonyíték a levélben. A mássalhangzó jelöléssel kapcsolatban igen érdekesnek találtam a "d" és a "t" hangnak írásban való fölcserélését, valamint a "c" hangnak "chi"-vel történő jelölését. Az összehasonlító táblázatokból többek között azt a

következtetést vontam le, hogy a Dobóhoz írt levél hangjelölése a nyugat-dunántuli misszilisek, valamint a kancelláriai helyesírás hangjelölési rendszerével mutatja a legközelebbi rokonságot.

A levél írójával kapcsolatos életrajzi adatot nem sikerült fellelnem. Ugyancsak semmilyen konkrétumot nem találtam a levél aláíróinak akár életével, akár történelmi szerepével kapcsolatban.

A levél, bár sem formai, sem tartalmi tekintetben nem sokban különbözik a korabeli és nagyszámban rendelkezésre álló misszilisektől, érdeklődésre mégis azért tarthat számot, mert szövegében érdekesen keverednek a XVI. század második harmadában használatos helyesírási rendszerek.

LOSONCZI ÉVA

V. éves magyar-latin szakos hallgató /KLTE/

CATULLUS-HATÁSOK RÁKOS SÁNDOR KÖLTŐI VILÁGÁBAN

Rákos Catullusi-játékok című versciklusában számos helyen találhatjuk a veronai költő versrészleteit, témáit, gondolatait.

A dolgozat regisztrálja ezeket, megkísérli bemutatni eredeti és új funkciójuk kapcsolatát.

A Catullus-életművet jól ismerő Rákos a maga mondanivalójának megfelelően veszi át az anyagot és saját céljainak szolgálatában használja fel. Sok helyen modernizál, de igyekszik minél teljesebb képet adni nemcsak saját költészetéről, de Catullusról is. Elődje költészetében megragadja a lírai csomópontokat, élénk állítja Catullus közösségi, tiszta alakját is.

Munkája színes és jellemző tanúbizonysága Catullus XX. századi magyar utóéletének.

LOVAS ERIKA

IV. éves orosz-történelem szakos hallgató /HoFK/

OROSZ NYELVŰ UTCAI FELIRATOK, IDEGENFORGALMI
KIADVÁNYOK HIBÁI

Egy-egy ország nyelvoktatásának eredményességéről, egy adott idegen nyelv és az ahhoz kapcsolódó kultúra tekintélyéről igen sokat elárul idegen nyelvű produktumainak színvonala.

Magyarországon számos idegen nyelvű kiadvány lát napvilágot; az utcákon, nyilvános helyeken egyre több német, angol, orosz és egyéb nyelvű felirattal találkozunk. Ezek nyelvi színvonala más és más, nyelvenként és "műfajonként" rendkívül egyenetlen. A tapasztalat azt mutatja, hogy a hibák változatlanul, javítás nélkül maradnak hosszú évekig.

Dolgozatomban a Magyarországon található orosz nyelvű utcai feliratok, útbaigazító táblák, idegenforgalmi propagandakiadványok és egyéb sajtótermékek /naplók, határidőnaplók, képeslapok, lemezborítók, étlapok/ nyelvi hibáit elemzem.

A hibákat a következő csoportokra osztva vizsgálom:

- betűhibák
- elírások
- helyesírási hibák
- lexikai hibák
- nyelvtani hibák

Az elemzés során rámutatok az előforduló hibák feltehető okaira, megadom a helyes megoldásokat. A javításban orosz anyanyelvűekkel folytatott konzultációkra és

eredeti /orosz anyanyelvű szerzők által összeállított/ forrásokra támaszkodtam. Gyakran volt lehetőségem /például az utcai táblák, múzeumi feliratok esetében/ a Szovjetunióban érvényes nyelvhasználati normával való összehasonlításra.

LUDMANN MIHÁLY

IV. éves földrajz-rajz szakos hallgató /BesF/

GRÜNEWALD KRISZTUS ÁBRÁZOLÁSAI

Grünwald életművét vizsgálva jutottam arra a megállapításra, hogy kortársaihoz viszonyítva feltűnően sokszor jeleníti meg Krisztust. Ezek közül a képek közül kiemelkedik a Golgota ábrázolása.

A vizsgálat során megállapítottam, hogy időben előrehaladva az ábrázolt alakok száma csökkent. Megvizsgáltam azt a kérdést is, hogy mit jelent a festő számára Krisztus és hogyan jelenik meg benne ő, valamint hogy hogyan tükrözik a képek színei korának színszimbólumait és milyen arányrendszerben építette fel képeit. Elemeztem, hogy a "Feltámadás" tér és idő síkjai milyen választ adnak az emberi lét kérdéseire.

MAKAI JÁNOS

IV. éves történelem-országos szakos hallgató
/HoF/

A VLAGYIMIR-SZUZDALI FEJEDelemség FELEMELKEDÉSE A XII.
SZÁZADBAN - ANDREJ BOGOLJUBSZKIJ FEJEDelemség TEVÉKENYSÉGE

A dolgozat Andrej Bogoljubszkij tevékenységén keresztül mutatja be a vlagyimir-szuzdali fejedelemség fel-emelkedését. Andrej Jurjevicset /apja Jurij Dolgorukij volt/ 1157-ben választották a szuzdali föld urává. Székelye a kicsiny és jelentéktelen Vlagyimir lett. A lépés egy értelmű: nem akart az erős rosztovi és szuzdali bojárság bábja lenni. Bogoljubszkij államát szilárd belpolitikai helyzet jellemezte, mivel a fejedelmi hatalom a kis hibé-resekre és a városlakókra támaszkodva szembe tudott szállni a bojárok szeparatív törekvéseivel. Ezt könnyen alá lehet támasztani az 1162. év eseményeivel.

Andrej jelentős külpolitikai lépéseket is tett. Első ilyen lépés a volgai Bolgárországba vezetett eredményes hadjárat /1164/ volt. 1169-ben az órosz fejedelmek döntő többsége már vazallusa volt. Hadai az említett évben Kijevet is bevették. 1170-ben Novgorodot gazdasági blokáddal kényszerítette térdre. Ekkor kétségkívül az órosz területek leghatalmasabb uralkodója volt. De néhány tényező már a kudarc irányába mutatott...

1174. június 29-én Andrej Bogoljubszkij saját rezidenciáján bojárok összeesküvésének esett áldozatául. Nagy érdeme, hogy felvirágoztatta azt az államot, amely összekötő kapocs lett a kijevi Ország és a moszkvai nagyfejedelemség között, és jelentős kulturális kincseket hagyott az utókorra,

MAKSA ANNA

IV. éves orosz-testnevelés szakos hallgató
/JGYTF/

A SZEMLELTETŐ-ÁLTALÁNOSÍTÓ IGEI JELENTÉSPOZÍCIÓ
SZÖVEGGRAMMATIKAI VIZSGÁLATA

Dolgozatomban a szemléltető-általánosító igei jelentéspozíciót vizsgálom az aktuális tagolás szempontjából. Ezzel a kérdéssel eddig nem foglalkoztak. Gaszparov is csak felveti a problémát, de nem tanulmányozza. Külön elenyzem a verbális kontextust és külön a szituatív kontextust.

A verbális kontextusban témára jellemző akciónális értékmutatókat figyelhetünk meg /
A sémában szereplő perfektív igealakok egyszerű jövő időben, múlt időben, infinitívusban használatosak. Jelen-tésük pedig tartozhat a multhoz, jelenhez, jövőhöz.

A szituatív kontextusban több mondat kapcsolódik egymáshoz. Azt, hogy melyik mondat tartozik a tematikus, illetve a rematikus szakaszhoz, az igealakok határozzák meg. A témát imperfektív igealakok vezetik be, a rémában pedig perfektív igealakok használatosak.

Ebben a jelentéspozícióban a perfektív igealakok felcserélése egyszerű jövő idejű igealakokkal szinte minden esetben lehetséges, anélkül, hogy jelentésük megváltozna.

Ezt a kifejezésmódot főleg Dosztojevskijnél figyelhetjük meg.

MÁTRAY MIHÁLY

V. éves angol-történelem szakos hallgató
/ELTE/

A TURNER-HIPOTÉZIS AZ AMERIKAI TÖRTÉNETÍRÁSBAN

F.J. Turner tézisei az amerikai társadalom fejlődést meghatározó kora gyarmati korszaktól a XIX. század második feléig tartó "betelepítési vonal" /frontier/ jelentőségéről, gyökeresen új irányt szabtak a korabeli amerikai történetírás módszereinek és kutatási irányainak. A tézisek mai napig vitatottak, átértékelésük rendszeres időközökben megtörténik, a vita nyitott, de a tézisek jelentősége vitathatatlan.

MAYER ÁGNES

IV. éves magyar-népművelés szakos hallgató

ÉRTELMEZÉSI KISÉRLET KÉT "PÉLDASSÁ" EMELKEDETT
KÖLTEMÉNY MEGKÖZELÍTÉSÉRE

József Attila Óda és Szabó Lőrinc Semmiért egészen című versének új szempontú értelmezésével próbálok meg a dolgozatban.

A két szerelemfilozófiát elemzem és hasonlítom össze, kísérletet téve arra, hogy az eddigi értelmezésekhez képest új megvilágításba helyezzem a két költeményt.

MESZÁROS SÁNDOR

V. éves magyar-népművelés szakos hallgató
/KLTE/

VÁRAKOZÁS ÉS BIZONYOSSÁG

Ottlik Géza: Iskola a határon

Ottlik Géza művészetét és személyét övező legendák forrását vázolja a tanulmány első része. Irodalmi önszemléletünkben a hagyományokban mélyen gyökerező karizmatikus, nemzeti sorskérdéseket vallató epika szemben áll a hangulati, érzelmi fogantatású, metafizikai sugallatokat tárgyiasító prózai alkotásokkal, vagy a létfilozófiai ihletettségű művekkel. Ez a hamis ellentét a legfőbb oka az Iskola a határon-t körülvevő húsz éves hallgatásnak.

A regény tér- és időszerkezetében a konkrét, elemi motívumokból kibontakozó elvont fogalmiságot vizsgálom, a várakozás és a bizonyosság idejét. A várakozását, amelynek nincs tárgya és iránya. A hiábavalóság önlén való várakozását, a gyermek-lét édenéből való kizűrés utáni és a megtalált, immanens bizonyosság előtti széles határsávot. A vertikálisan egymásra rakódó időszinteket, amelyekre az egymásba nyíló világok idejéből, teréből lehet rálátni. Az immanens bizonyosságok ideje, a "minden megvan" állapotai jelenlétté transzformálják a "között-időt", ezután már mindkettő egyszerre van.

A regény létösszegző mű. A kettős narráció és a létegyenletek vizsgálata az emberi integritás megőrzésének fájdalmas, összetett útját keresi. Bizonyítja, hogy a lélek ellengravitációja a lényegevesztett iskola

világában mégsem értelmetlen, mégis megőrizhető, megteremthető a kimondással az immanens csonka-teljesség, amely harmonizál a létezés teljességével.

MIKÓCZY ERIKA

II. éves hallgató /SOI/

SZENTKIRÁLYSZABADJA RAGADVÁNYNEVEI

A dolgozat egy Veszprém megyei község, Szentkirályszabadja ragadványneveivel foglalkozik. A szerző célkitűzése, a ragadványnevek gyűjtése, rendszerezése, elemzése, nyelvészeti, néprajzi szempontból, valamint szociológiai összefüggések felvillantása.

A TDK dolgozat legfőbb érdeme, hogy önálló kutatómunka alapján készült. Bár a dolgozat írója nem él a lehetőségek teljes skálájával, de adatgyűjtése discszerű teljesítmény, s adatanyaga, amit szakszerűen rendezni is igyekezett, nyelvészeti szempontból érték; hitelteljes adatközlés. Híven tükrözi, hogy anyanyelvünk szépségeinek kutatása, nyelvi értékeink összegyűjtése kiadhatatlan kútforrásként szolgál.

A dolgozat szerkezeti felépítése világos, tagolt, áttekinthető. A vizsgált névanyag tanulmányozása alapos, ugyanúgy a tartalmi és a formai elemek összhangja is. Egészében az anyanyelv szeretetéről tanúskodik.

MILE IRÉN

IV. éves magyar-orsz szakos hallgató /JGYTF/

A SZEMANTIKAI MEGALAPOZOTTSÁGU SZINTAXIS SZERÉPE AZ IDEGENNYELVŰ OKTATÁSBAN

1982. januárjában nyelvi tudásra irányuló kísérletet végeztünk az ország három városában.

Vizsgáltuk, hogy a Fillmore-féle mélyszerkezeti kategóriák milyen időrendi sorrendben jelennek meg az orosz nyelv elsajátítása során.

A felmérést három, különböző életkorú csoportban végeztük el.

A mélyszerkezeti kategóriák kialakulásának vizsgálatában a módszerünk a következő volt: Világosan ÁGNES-PREDIKATUM-OBJEKTUM-EXPERIENS tagolású képeket mutattunk a gyerekeknek. Ezekről a képekről kellett értelmes mondatokat alkotniuk. Összesen kilenc képpel dolgoztunk. Szerkezetük szerint a képek megfordíthatók voltak.

Pl. Mama даёт книгу маме. /és ennek a megfordítása/ Mama даёт книгу папе.

A kísérlet anyagát két különböző nézőpontból közelítettük meg. Az első szempont alapján a következő kérdésekre kerestük a választ: a várt szemantikai egységet hány %-ban fejezték /illetve nem fejezték/ ki; hány %, grammatikailag helyes /illetve helytelen/ a kifejezett egységek közül.

A második szempont alapján a következő kérdésekre kerestük a választ.

- a mondat négy szemantikai { grammatikailag helyes formában grammatikailag helytelen

- a mondatból egy vagy több egység hiányzik

grammatikailag helyes

grammatikailag helytelen

- mondatként nem minősíthető, nincs mondat.

Kísérletünk mind az első, mind a második része azt igazolta, hogy az egyes szemantikai egységek nem egy időben jelennek meg az idegennyelv elsajátítása során. Legkorábban az ÁGENS és a PREDIKATUM jelentkezik. Ezt követi az OBJEKTUM, majd a legnehezebben kifejezhető elemnek bizonyult EXPERIENS.

MIRU GYÖRGYI

II. éves hallgató /DeTF/

A VÁLTOZNI TUDÁS MINT ARAGON NAGYSÁGÁNAK LEGFŐBB TITKA

A dolgozat rövid bevezetője számbaveszi azokat a nehézségeket, amelyekkel szembetalálja magát egy mai magyar diák, ha Aragon költészetével behatóan akar megismerkedni, valamint megfogalmazza Aragon életművének számára legfőbb vonzerejét. Az első fejezet bejárja az utat a teljes tagadástól a reményig, ami elvezeti a költőt a "való világ kapujához", bizonyítva, hogy ez az életpálya példázattal teli, a költő nemzedéke színe-javának legnevesebb szándékait testesíti meg. A második fejezet Aragon költészetének legszembetűnőbb sajátosságait gyűjti össze, vezérfonalul választva a Befejezetlen regényt, mert e versek megszólaltatják Aragon legkedvesebb témáit, érzékeltetik művészetének káprázatos hangulati és formai gazdagságát. A dolgozat írója külön fejezetet szán az Elzasz szerelemnek. Lezárásképpen Aragon versművészetének formai virtuozitását példákkal is illusztrálja, majd összegzőképpen is hangsúlyozza, hogy az örökös változás "meghökkenítő engedelmességet mutat a történelem iránt", és az új forma csak a korszerű világszemlélet, világnép elsajátítását teszi lehetővé.

MOLNÁR ANDREA

IV. éves magyar-francia szakos hallgató /JATE/

SINKA ISTVÁN ELSŐ VERSESKÖTETÉNEK KÉT VÁLTOZATA

Sinka István első kötetét, elemezte a szerző. A "Himnuszok Kelet kapujában" 1934-ben jelent meg Szeghalmon. E kötetét a költő 1960 nyarán átdolgozta, jelentős változtatásokat végezve az 1934-es kiadás versein. Az átdolgozott versek nyomtatásban még nem jelentek meg. Az átdolgozott és a régi verseket elemzi a szerző dolgozatában.

Foglalkozik a költő indulásának körülményeivel, ismerteti a kötet keletkezésének történetét, az őstehetség vitát, idézve Németh László, Péja Géza és Mórincz Zsigmond véleményét is.

A szerző "A fekete bojtár vallomásai" alapján felsorolja Sinka olvasmányainak szerzőit, a korban divatos szellemi irányokat, amelyek hatással voltak a költő gondolkodására. /turánizmus stb./ Majd néhány versen keresztül, a régi és az átdolgozott változat elemzésével, összehasonlításával mutatja be a változások fő tendenciáit. Így például a versek számottevően rövidebbek lettek; föltűnő szavak, szókapcsolatok maradtak el /táltos, őseim/; egyszerűsítette a tulságosan cifra, tuldísztított sorokat; közelebb vitte a látomást a valósághoz; felfedezte a versmondatot, a gondolatrítmust; a címeket is gyakran megváltoztatta. Az első változat verseinek heterogén anyagát homogén egységgé próbálta alakítani a költő.

MOLNÁR ILONA

III. éves hallgató /APTE/

LOVÁSZPATONA TÖRTÉNELMI HAGYOMÁNYAI

Lovászpataka község Veszprém megye északi részén, közelebből a Bakonyalja és a Sokoróalja között fekszik. Lakossága 1962-ben 1316, 1976-ban 1654 fő. Határa régen főleg erdő, rét, legelő, ma inkább szántó - a rómaiak óta lakott. Első okleveles említése - "Populi de Pathona" 1353-ból való, 1378-ban már "Louazpathana" néven említik. Az Árpád-házi királyok idejében királyi lovászok birtoka. A 15. sz.-ban mezőváros. Királyi adományként kerül a későbbiekben különböző családok birtokába. A török hódítás után puszta, de az 1696-os és 1720-as összeírások idején ismét lakott hely. A protestáns Thury család korában evangélikussá lesz, majd a 18. sz. elejétől Pestetich-birtok. Erőteljes a rekatolizáció, amelynek emlékezete máig él. Gazdasági fejlődése a Pestetichék alatt kezd fellendülni, majd a 18-19. sz. fordulójától gr. Somogyi János és örökösei többféle beruházással, építkezéssel, birtokfejlesztéssel máig hatóan formálták a település arculatát. 1837-ben 1721 a lakosok száma, többségük telkes jobbágy, valamint urasági alkalmazott. A cselédek száma a lakosság egészéhez viszonyítva nem jelentős. Számukra cselédlakásokat építtettek a birtokosok. A 19. sz. második harmadában megindul a gazdaság kapitalizálódása is. Növekszik a cselédség és az alkalmazottak száma. A 20. sz. fordulójától Eszterházy-birtok, váltakozó színvonalu gazdálkodással, egyre több gazdasági és szociális feszültséggel. A felszabadulás után jelentős a fejlődés, különösen a 60-as évektől kezdve. Termelőségét kezdve jól működik, de kevés a helyi munkahely, s ráadásul vasutja sincs. Így a lakosság száma egyre fogy. Különösen a győri

iparvidék elszívó hatása érvényesül.

A község történetéhez fűződően sok mondaszerű elbeszélés vagy töredék él máig a lakosság emlékezetében. Ezek egyik csoportja a földrajzi nevekhez /a község neve, Szűzikut, Harangoskut, Hathalom, Paptócsa stb./, mások történelmi eseményekhez /tatások, törkök, szabadságharc, Kossuth-család/, egy másik csoport pedig anekdotaszertűen a vált birtokosok személyéhez, a mindennapi élet eseményeihez, betyárokhoz fűződik. Ezek az elbeszélések rengeteg adatot tartalmaznak községünk mikrotörténetéből, eleink életéről.

MOLNÁRNÉ TEGYEL GABRIELLA
magyar-francia szakos tanár /KLTÉ/

A BEAUVOIR-REGÉNYEK ELŐKÉPE A FIATALKORI NOVELLÁKBAN

A dolgozat bevezető részében röviden fölvezetjük Simone de Beauvoirmak a nők helyzetéről alkotott nézetét, majd megállapítjuk, hogy ezek a kérdések - számos eddigi állásponttal szemben - nemcsak a Második nem megírása után váltak regényei középponti problémájává, hanem már az 1935 és 1937 között írott novellákban is jelen vannak.

Ezekben az írásokban, elsősorban személyes élményanyag alapján, néhány fiatal lány sorsán keresztül a nők önmegvalósításának, társadalmi beilleszkedésének kérdéseit vizsgálja az író. A novellák, elemzése során rámutatunk arra, hogy a mű kulcsmotívuma - a szereplők elzárkózása a valóság elől, menekülésük egy elképzelt, gyakran irrális világba - a későbbi regényekben is megjelenik. A továbbiakban részletesen vizsgáljuk a nőalakok társadalmi környezetét, munkához, valláshoz való viszonyukat, emberi kapcsolataik jellegét, majd önmegvalósítási kísérleteik kudarcának okait próbáljuk feltárni.

A dolgozat befejező részében megállapítjuk, hogy a Lélek elsőbbsége 1979-es megjelenése az életmű egészének megítélése szempontjából is döntő jelentőségű, annak egységességét, töretlen fejlődését bizonyítja.

MOLNÁR VALÉRIA

II. éves magyar-történelem szakos hallgató
/JPTÉ/

EMBERIESITETT TÁRGYAK ÉS TÁRGYIASULT EMBEREK
ÖRKÉNY ISTVÁN EGYPERCESEIBEN

Örkény István az egypercesekben hasonló élet-helyzetekbe helyez megszemélyesített tárgyakat /pl. paradugó, telefonfülke, tulipán/ és embereket. Ezeknek a viselkedése hasonló, de jelentős dolgokban el is tér. A dolgozat azzal foglalkozik, hogy mi lehetett Örkény célja ezzel a kettős megjelenítéssel, s mi az alapvető különbség az ember és a tárgy viselkedése között. Összehasonlítja az emberiesített tárgyak és a tárgyiasult emberek külső-belső kontrasztját.

MÓD ZSUZSANNA

könyvtár-történelem szakos tanár /SzoF/
ELTE történelem kieg. szak. I. éf.

AZ 1870-ES ÉVEK TÖRÖKORSZÁGA EGY MAGYAR ORVOS
SZEMÉVEL

A Vas megyei Levéltárba nemrég bekerült, eddig még publikálatlan levélanyag adta az inspirációt a téma megválasztásához, az 1870-es évekre oly jellemző török-magyar barátság előzményeinek az oroszellenességével való összefonódásának vizsgálatához.

A leveleket a cellidömölki postahivatal, a volt Berzsényi-ház padlásán találták Berzsényi Lénárd képeivel együtt. E levelek szerzője a Vas megyei egyházas-bersényi Berzsényi családból származó Berzsényi Jenő volt, aki 1870-ben szerződést kötött a török kormánnyal, s mint törzsorvos két évet töltött Törökország európai részén, Konstantinápolyban, Drinápolyban és Sumlán. Berzsényi Jenőnek innen írott leveleiből az 1870-es évek Törökországa bontakozik ki. Mit élt meg, és mit élt át egy nemesi származású értelmiségi, egy magyar orvos Törökországban, a nemzeti mozgalmak és egy újabb orosz-török háború előestéjén? Milyennek látja a török népet, a török viszonyokat egy magyar, aki a dualista monarchiából érkezett a keleti, soknemzetiségű birodalomba?

A dolgozat magyarázójegyzetekkel ellátva forrásközlésként a levelek jelentős részét tartalmazza. Az ezt megelőző tanulmányrészben pedig megpróbáltam átfogó áttekintést adni az osztrák "birodalmi" külpolitika változásairól, a magyar politikai közvélemény reagálásáról, törökbarát megnyilatkozásairól középpontjában

a keleti kérdéssel. Szükségesnek tartottam Berzsényi Jenő életpályájának felvázolását is, hiszen így válnak érthetővé és személyesekké a levélrészletek, s mert Berzsényi Jenő önmagában sem jelentéktelen személyiség Vas megye történetében.

A dolgozat teljessége megkívánná a 70-es évek Törökországának átfogó jellegű bemutatását, de mivel nem állt rendelkezésemre e témában korszerű szakirodalom - csak múlt századbeli vegyes értékű munkák - e törekvésemről lemondtam. Ugy gondolom, hogy e nélkül is érthető és élvezetes olvasmányt nyújtanak a kiragadott levélrészletek, és érdekes adalékokkal szolgálnak mind a török, mint a magyar korképhez.

MONOK ISTVÁN

egyetemi hallgató/JATE/

ADALÉKOK IKTÁRI BETHLEN PÉTER PEREGRINÁCIÓJA
TÖRTÉNETÉHEZ

Mivel Bethlen Gábor erdélyi fejedelemnek közvetlen leszármazottai nem voltak, testvérének, id. Bethlen Istvánnak a fiaira gondolt az utódlásban. Képzésükről itthon is gondoskodott, de külföldi tanulmányutat is szervezett a számukra. Tulajdonképpen utódjelöltje, ifj. Bethlen István 1619-1620-ban rövidre sikerült peregrinációját nem ismételhette meg, ezért nem is kísérete el bátyját, Bethlen Pétert / 1609-1646/ külföldi útjára /1625-1628/.

A peregrinációtörténet hazai eseményeinek a sorában jelentős hely illeti meg ezt az utat a következők miatt:

1. Jóllehet főiri peregrinációról van szó, az elsődleges cél a tanulás volt, az idegen szokások, a politikai pertnerek megismerése csak ezután következett.
2. Feltűnően gondosan előkészített ut volt.
3. Sokan kísérték el a tanulmányutra, s a kíséret tagjai is nagyrészt a Bethlen-alumusz nemes ifjai voltak, akik Bethlen István haláláig / 1648 / hű szolgálói voltak a családnak / s különböző mértékben és eltérő indíttatásból a Rákócziaknak is /.
4. Az utról korabeli irodalmi feldolgozás is született, egy későhumanista mű: Kecskeméti Gergely Ulysses Pannonicus-a.

A jelen dolgozat eddig ismeretlen dokumentumokat mutat be a peregrinációval kapcsolatban, s arra az ugyan-csak ezen az uton felmerült kérdésre összpontosít, hogy reális feltevés-e Bethlen Péter esetleges katolizációja. Ennek a kérdésnek a vizsgálata nem közömbös Bethlen Gábor fejedelem és a katolicizmus viszonyának a megítélésében sem.

MÓRA KLÁRA

V. éves finn nyelv és irodalom szakos
hallgató /ELTE/

A FINN ISKOLAI ÉNEKKÖNYVEK FINNUGOR ZENEI ANYAGA

A dolgozat bemutatja a Fazer és az Otava kiadó tankönyvsorozatainak finnugor zenei anyagát. Igyekszik teljes képet adni a peruskouluból kikerülő gyerekek finnugor zenei műveltségéről.

Összegzésként néhány szó esik a magyar ének tan-
könyvekről is - ugyanebből a szempontból, valamint a
két ének-zeneoktatási rendszer gyenge pontjairól.

NAGY ERZSÉBET

IV. éves orosz-történelem szakos hallgató /KLTE/

A HE-S TAGADÓ SZERKEZETEK AZ ANYEGINBEN

A He-s tagadó szerkezetek formailag két csoportba so-
rolhatók: a He-vel egybeírt és az attól különírt szerkeze-
tet tartalmazó csoportba.

I./ A He-vel egybeírt kifejezések a mondatban általában ha-
tározó szerepét töltik be.

II./ A He-vel nem egybeírt tagadó szerkezetek:

Számuk: 385, ez az Anyegin teljes orosz terjedelmének 1,7 %-
a. Ezek a szókapcsolatok előfordulhatnak egyszeri és kettős
tagadás formájában.

Egyszeri tagadás

Ezen az osztályon belül a legnagyobb csoportot a tárgy nél-
küli szerkezetek alkották, ezek száma 200-n felül volt. Ér-
dekes lehet annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy a szórend
hogyan változtatja meg ezeknek a kifejezéseknek a szemanti-
kai értékét!

A tárgyesettel előforduló alakok száma nem haladja meg a
30-t. Érdekeségüket az adja, hogy kettős esetvonzattal
rendelkeznek: előfordulhatnak tárgy- ill. birtokos esettel,
attól függően, hogy mi a beszélő szándéka. A tárgyeset hasz-
nátát több szempont teheti indokolttá:

a./ A tagadás nem közvetlenül a tárgyas igére vonatkozik.

b./ A tárgy konkrét, határozott volta.

c./ Gyakran tárgyeset szerepel akkor is, ha a tagadás ugyan
az igére vonatkozik, de a mondatban van még egy főnévi ige-
névi és egy tárgyi bővítő.

Szórend és szemantika.

Birtokos eset használata: /kb. 60/

a./ A cselekvés az egész egy részére irányul.

b./ A főnév érzékelést, kívánságot kifejező ige után áll:
ebben az esetben szinte kötelező a birtokos eset használata.

- c./ Elvont jelentéstartalmu főnév.
d./ A tagadás számnévre vonatkozik, amely után a főnév egyébként is birtokos esembe kerül.
e./ A kiemelt helyen szereplő főnév gyakran kerül birtokos esembe.

Kettős tagadás

A tárggyal nem rendelkező He-s tagadó szerkezetek mellett jelentős a tárggyal rendelkező szókapcsolatok száma. Formái a következők lehetnek:

- a./ He és HH
b./ He és He
c./ He és tagadó névmás
d./ He és határozószó

III./ Külön csoportot alkotnak azok a kifejezések, amelyeket a különböző esetek alaki egybeesése miatt nem lehetett a fenti csoportba besorolni.

IV. Az utolsó csoportba azok a szerkezetek tartoznak, amelyekben az igevonzat maga is birtokos eset. Végső következtetésként megállapíthatjuk azt, hogy az anyagban a tagadás során dominál a birtokos eset.

NAGY GYÖRGYI

magyar-könyvtár szakos tanár /SzoF/

SOMOGY ÉS ZALA MEGYE HELYSÉGNEVEINEK RAGOZÁSA

Bolgozatom témája a Zala és Somogy megyei helységnevek ragozásának a vizsgálata, egyrészt az adott területen használt népnyelvi forma, másrészt a köznyelvi norma szemszögéből, illetve napjaink nyelvhasználatának a szempontjából.

Az empirikus anyagokat gyűjteményes kötetekből - Somogy megye földrajzi nevei, Zala megye földrajzi nevei, Czuczor-Fogarassi: A magyar nyelv szótára - merítettem. A feldolgozás során két eljárásmodot alkalmaztam, egyrészt a statisztikai számlálást s az ezzel összefüggő táblázatos szemléltetést, másrészt a nyelvi anyag adatkészletében való közreadását.

Vizsgálódásaimat a helyviszonyra utaló hármas kérdésrendszerben - hol?, hová?, honnan? - és a hozzá kapcsolódó ragozási rendszerben végeztem el.

A három korpusz adatait külön-külön vizsgáltam, a következő szempontok szerint: a helységnevé véghangjától függő - hangtani jellegű - ragozás, a köz-, illetve tulajdonnévi utótagú - jelentéstani meghatározottságú - ragozás és a helységnevek ragozásának sajátos esete: a kettős és vegyes ragozás.

A fenti szempontok alapján elemeztem az adott korpusz adatait, majd törekedtem néhány sajátosságra rámutatni. Ezt követően a vizsgált korpuszok főbb összefüggéseinek feltárásával is igyekeztem kimutatni a helyviszonyt kifejező ragozásban végbemenő változásokat, a fejlődési irányt, amely napjainkban egyformán nyelvföldrajzi és nyelvészeti problémát jelent.

NAGY MIKLÓS

V. éves történelem szakos hallgató /ELTE/

ROMÁNIA ÉS A MAGYAR NEMZETISÉG VISZONYA 1944. VIII.
23-TÓL 1946-IG

A dolgozat bevezetőjében áttekintést nyújt pár mondatban a magyar és a román nép egymás mellett eltöltött évszázadairól, utal az élszalasztott kapcsolatfelvételi lehetőségekre. Megemlíti a magyar és román történetírás közötti véleményeltéréseket is.

Ezt követi egy tömör nemzetközi helyzetlemezés, mely szerint Közép- és Délkelet-Európa a II. világháború után a Szovjetunió és az Angliával szövetséges Egyesült Államok között kialakult érdekkellentétek egyik fő területévé vált. Az itt élő népeknek, többek között Romániának és Magyarországnak is létérdeke volt a békés megegyezés keresése.

A dolgozat fő részében először Románia helyzetét tárgyalja. Utal a sikeres, jól időzített kiugrásra, az ebből fakadó, főleg külpolitikai előnyökre. Ugyanakkor kitér az 1944-45 fordulóján kiéleződő belpolitikai küzdelmekre, kiemelve a román demokratikus erőket. Nyomon követi a Petru Groza vezette demokratikus kormány megalakulását, annak nemzetközi visszhangját.

Ezt követően a dolgozat a magyar nemzetiség helyzetének bemutatásával folytatódik. Felvázolja, hogy mekkora nyomást fejtett ki a román sovinizmus, és milyen eszközökkel próbálták megfélemlíteni a magyar demokratikus erőket. A szerző egy biztatóan induló, 1944. nov.-tól 1945. márc.-ig tartó sajátos észak-erdélyi önkormányzati kísérletet is megemlít.

Ezután a munka felsorolja részletesen Petru Groza kormányának reménykeltő intézkedéseit /pl. iskolaügy, művelődés-politika/ ám nem hallgatja el a hátrányos rendeleteket /pl. C.A.S.B.I., földreform/ sem, sőt ezeket részletesen tárgyalja, hiszen ezek az intézkedések erőteljesen befolyásolták a romániai magyarság életét.

Befejezőként a Magyar Népi Szövetség reagálását elemzi, kiemelve ennek mértéktartó, józan hangnemet.

NAGY PÉTER TIBOR

II. éves magyar-történelem szakos hallgató /ELTE/

A BELVÁROS UTCANÉV-VÁLTOZÁSAINAK TÖRTÉNETE 1867-
TŐL NAPJAINKIG

A dolgozat Budapest történelmi Belvárosa utcánév-változásainak történetét dolgozza fel. A szerző előfeltevése szerint a történelmi tudat változásainak tükrére az utcanév-változás, - s ez viszont visszhat a társadalom közhangulatára. Az első fejezetben diakron módszerrel vizsgálódik. Az első utcanév átkeresztelési korszak 1867-1918-ig tart. A fő motiváló erők: 1. az uralkodóházzal való kapcsolatok ápolása; 2. a város kiépülésének hatása; 3. a magyar politikai személyek emléke; 4. gyakorlati szempontok; 5. várostörténeti jelentőségű személyek emléke; 6. a régi, természetes nevek megszüntetésének tudatos ellen-tendenciája. 1918-19-ben a Monarchiával kapcsolatos személy- és fogalomnevek lekerülnek, a forradalomnak emléket adók pedig felkerülnek az utcanévtáblákra. A Tanácsköztársaság utcanév-átkereszteléséről nincs adat. Az 1919-1945-ös korszakban először a forradalom utcanéveinek sürgős megszüntetésére kerül sor. Két jellemző újdonás: a nemzeti mult és a királyeszmé ápolása, valamint az egyházi személyiségek nevének gyakori feltűnése. 1945- és 1982 között először a "megszüntető tendencia" az uralkodó, majd - a fordulat éve körül - a 48-ás centenáriumi, az új külpolitikai orientáció és az új intézmények szolgálnak névanyagul. 1964-ben történik az utolsó változás. - A továbbiakban hat szinkronvizsgálat méri fel az utcanévek jelentéstani megoszlását. A kategóriák: építmény, földrajz, foglal-

kozás, természet, személy, tárgy, fogalom. Az össze-foglalásból /táblázatból és grafikonból/ kitűnik, hogy a fogalomnevek mérsékelt s a személynevek gyors növekedése a többi kategóriát arányaiban visszaszorítja. Adolgozat a szerző néhány szubjektív megjegyzésével zárul, a kiegészíti azt az elsődleges forrásként szolgáló FKT jegyzőkönyvekből és a másodlagosnak tekinthető nyilvántartásból készült adattár.

NAGY PIROSKA

V. éves latin-görög szakos hallgató /ELTE/

PRAEFATIONES EPHEMERIDOS BELLI TROIANI

Dolgozatomban Diotys Cretensis Ephemeris belli Troiani című művének két praefatioját és egy post-fatioját elemezve a közöttük mutatkozó eltéréseket próbáltam megmagyarázni és kimutatni, hogy ezek részben latinra fordító Septimius figyelmetlenségéből keletkeztek - felhasználva ehhez Malalának és Eudociának Diotyare vonatkozó leírását -, részben pedig azért, mert mindháromnak más-már funkciója van, s ezért Septimius saját előszavában nem tartotta szükségesnek azó szerint megismételni a görög szerző adatait. Ezeket az adatokat megvizsgálva kiderült, hogy nem mindegyik regényes kitalálás csupán, némelyik valós esemény, s ez alapján meg lehet kockáztatni a feltevést, hogy az eredeti görög mű - sajnos majdnem teljes egészében elveszett - néhány évvel Nero halála után íródott.

NAGY IMRE - ÓDOR IMRE

történelem-könyvtár szakos tanárok /SzOF/

AZ UTOLSÓ NEMESI FELKELÉS VAS MEGYÉBEN

Voltaképpen nagyon keveset tudunk a magyar nemesi felkelésről. Nem kivétel a kortársak körében oly sok vitát kavart, kevésbé ismert ill. felületesen elemzett 1809-es inszurrekció sem.

Tanulmányunk e kevésbé feldolgozott időszakhoz igyekszik adalékokat nyújtani. Bemutatja a Vas megyei nemesi felkelés megszervezésének nehézségeit, árnyaltabbá kívánja tenni az országos képet. A régi történeti irodalomban eléggé mellőzött felszerelés kérdése hangsúlyozottan szerepel. Lényegében az inszurrekció kiállításának helyi problémáit kívántuk tisztázni.

Vizsgálódásunk eleve szűk területre korlátozódott, így alapvetően a Vas megyei Levéltár dokumentumaira épült. Közvetve felhasználtuk a helyi eseményekben nagy szerepet játszott Erdődy család jánosházi levéltárának vonatkozó anyagát és a Batthyány család iratait.

Dolgozatunk lehetőséget kínál bizonyos tendenciák levonására. Sokszínűbb, bonyolultabb az utolsó nemesi felkelés ügye mint, ahogy elfogult bírálói vagy védői jellemezték. A Vas megyei nemesi bizottságok és a nemesség erőfeszítései, a céhes ipar munkája érdemel többek közt mindenképpen elismerést.

NÉMETH ERZSÉBET

III. éves orosz-népművelés szakos hallgató
/BesF/

FOLKLÓRELEMÉK ÉS NÉPI IHLETÉSŰ SZIMBÓLUMOK
CSINGIZ AJTMATOV MŰVEIBEN

Csingiz Ajtmatov műveit olvasva mindenki számára azonnal szembetűnnek azok a részletek, melyeket a kirgiz népköltészetből merített az író. Mégis ahhoz, hogy ezeknek az elemeknek az egyes kisregényekben, regényben, elbeszélésekben betöltött szerepét vizsgálni és elemezni tudjunk, célszerű nagyon röviden áttekinteni a folklór és az irodalom kölcsönhatásának folyamatát, elemeit, ezek felhasználásának szintjeit. Csingiz Ajtmatov műveiben a népköltészet szinte minden műfaját felhasználja. Alkotásaiba beépíti a kirgiz nép legszebb dalait, szimbólumait, bemutatja az ősi hagyományokat, szokásokat. Azokra a mondákra gondolok, amelyek jellemzik a kirgiz nép hiedelemvilágát, gondolkodását, történelmének egyes korszakait.
/A tengerparton futó tarka kutya/

A Csingiz Ajtmatov műveiben megtalálható folklórelemek forrását a hosszú ideig csak szájhagyomány útján terjedő népköltészeti alkotások jelentik /Manasz, Korai darvak/. A kirgizek nagy nemzeti eposza, a Manasz és a kirgiz népdalok egymást kiegészítő funkcióval rendelkeznek. Ilyenek a népi ihletésű szimbólumok, néphagyományok, népszokások.

NÉMETH KATALIN
tanító /KaTF/

A BUZSÁKI HIMZÉS BEMUTATÁSA ÉS ELEMZÉSE

Dolgozatomban a buzsaíki himzés eredetének és fejlődésének rövid bemutatása után a ma is használatos himzéstípusokat ismertetem. A napjainkban is használt himzéstípusok közül részletesen a vészás himzést elemzem a komponálás módja, és motívumanyaga szerint. Vizsgálom a használatos öltéstípusokat valamint a színes himzéseknél a színhasználatot, a szinkiválasztást. Választok arra a kérdésre, hogy hol, milyen ruhadarabokat, és egyéb tárgyakat díszítettek a buzsaíkiak. Dolgozatomban négy különböző rendeltetésű buzsaíki himzett tárgyat elemzek. Az elemzésnél elsődleges szempontként a himzések esztétikai hatását vizsgálom, ezért az esztétikai megismerés és a vizuális kifejezés oldaláról közelítem meg a témát. Teszem ezt azért, mert a vizuális nevelésben és az oktatás - nevelés más területein is ilyen jellegű elemzést lehet a legjobban hasznosítani. Végül röviden szólok a buzsaíki himzés jelenéről és jövőjéről.

NÉMETH MÁRIA

V. éves újkori muzeológia szakos hallgató /ELTE/

A SÁROSPÁTKAI FAZEKAS CÉH TÖRTÉNETE / 16. SZ.
VÉGE - 1878/

Dolgozatomban a sárospataki fazekas céh /1572-1878/ történetével foglalkozom. A források /1723-as céhlevél, az Ifjú Fazekasok Társaságának 1809-es artikulációi, ill. ezek későbbi átiratai és megerősítései, tanácsulási jegyzőkönyvek, számadáskönyvek, urbáriumok stb./ tükrében megpróbálok áttekintést adni a céh megalakulásának körülményeiről /érintve az ezzel kapcsolatos vitákat, véleményeket is/, kiváltságairól, a céh életéről, különös tekintettel a céh-város-földesur kapcsolatra, a mestertelgények-mesterek bevándorlási körzetéről, legények-inasok életéről, a remeklés körülményeiről, piacörze-teréről stb.

A dolgozat nem érinti a fazekasok által készített termékek iparművészeti-néprajzi ismertetését-értékelését, mert ez egy újabb dolgozat témakörébe kívánkozik.

NYÁRY GÁBOR

V. éves történelem-portugál szakos hallgató
/ELTE/

PORTUGÁLIA A XVII-XVIII. SZÁZADBAN: GAZDASÁG- ÉS
TÁRSADALOMTÖRTÉNETI PROBLÉMÁK

Ezen munka egyik alapgondolata kezdettől fogva az volt, hogy egy bizonyos ponton túl, pusztán közgazdasági fogalmakkal operálva, már magának a gazdaságnak a folyamatai sem írhatók le értelmesen. A címben jelzett gazdaság- és társadalomtörténeti problémák felvetése sem külön-külön, vagy önmagukban veendő; olyan halmaza ez a gyarmati rendszerében súlypontot váltó Portugália problémáinak, amelyek a XVII. század össz-európai krízisében, s egymással szoros kölcsönhatásban jelentkeznek. Egy megváltozott, kompetitív piaci helyzetben, ahol a portugál intézmények nem tartanak lépést a változó viszonyokkal a krízis-leküzdesi stratégiák hatékonyságának vizsgálata nem szűkíthető le a gazdaságra; a portugál társadalom gondjainak mélyebb összefüggéseiben is kutatva találhatjuk meg annak okait, hogy, - a XVI. századi Spanyol-Amerika európai ezüstbeáramlását követően, - a XVIII. századi Portugáliában hogyan ismétlődhet meg a brazil arany hozta prosperitás után egy még súlyosabb meg-megfelelés a gazdaság és a társadalom struktúráiban egyaránt.

OLÁH LAJOS

III. éves magyar-ének szakos hallgató /JGYTF/

"HATALMAS SZÓNOK ÉS NAGY TUDOMÁNYU FÉRFIU VOLT"
/ FELVILÁGOSODÁS ÉS HITVÉDELEM GÖBÖL GÁSPÁRNÁL/

Göböl Gáspár: "Utazó lélek..." című művével, mint a magyar tudományos-fantasztikus irodalom egyik kezdetével foglalkoztam.

A vizsgálódások során színre került e mű igazi, fiziko-teológikus arculata, s az ilyen jellegű irodalom jelentősége. Mivel Göböl munkássága meglehetősen feltáratlan, s a magyar felvilágosodás irodalmában az ehhez hasonló művek helye nem tisztázott, célszerűbbnek láttam dolgozatom középpontjába ezeket a kérdéseket helyezni.

50-es évekbeli irodalomtudományunk véleményével ellentétben a művek felvilágosodott hitvédelmét korának hasonló műveivel együtt haladónak ítélem. E művek világ-irodalmi kapcsolatait, eszmetörténetét s írójuknak személys kapcsolatait kutatom.

A munkákban didaktikai, hitvédő, poétikai és természettudományi kérdéskört vizsgáltam.

A továbbiakban a hazai felvilágosodás különböző formáit befogadó protestáns értelmiség irodalmi munkásságával szeretnék foglalkozni.

ORBÁN RITA

V. éves latin-történelem szakos hallgató /ELTE/

CSÁSZÁRPORTRÉK ÉS "TÖRTÉNELEMHAMISÍTÁS" LACTANTIUS
"DE MORTIBUS PERSECUTORUM" CÍMŰ MŰÉBEN

A legfőbb probléma, melyet Lactantius "De mortibus persecutorum" című műve felvet, a történelmi hitelesség és a mű szándékának megítélése. Elfogadhatjuk, hogy az egyoldalú ábrázolás ellenére Lactantius adatai végsősoron megfelelnek a történelmi tényeknek. /legfeljebb csak torzítják azokat/ továbbá azt is, hogy maga a mű nem csak apologetikusnak, hanem műfajilag politikai pamfletnek is tartható.

Az eddigi kutatás egységes volt a mű célját, szándékát illetően: Az egyetlen igaz hit üldözői, a zsarnok császárok szörnyűsége halállal bühődnek. Ezen a ponton azonban ellentmondásra bukkanhatunk. Ugyanis tényleges keresztényüldözéssel kevesebbet foglalkozik a szerző, mint a kor császárainak egyéb - gazdasági, politikai stb. - intézkedéseivel. Mi ennek a magyarázata?

Összevettem Lactantius művét a korra vonatkozó más, lényegesen szűkszavabb, de tárgyilagos forrásokkal, nevezetesen a IV. századi epitome-szerzők munkáival, elsősorban abból a szempontból, hogy miben tér el a kétféle ábrázolás s miért vannak ezek az eltérések.

Az alapvető különbségekből arra a következtetésre jutottam, hogy Lactantius elsődleges célja nem a keresztény propaganda volt. Nem a kereszténységért, hanem Római Birodalom széthullása felett érzett aggodalom vezette a mű megírásában, s elképzelése a kereszt-

tény egyház alapjain és vele egységben tovább épülő
birodalom fennmaradása volt.

ORLOVSZKY GÉZA
IV. éves magyar-történelem szakos hallgató /ELTE/

A ZRINYI-KÖNYVTÁR ÖT KATALÓGUSA

A dolgozat megkísérli végigkövetni a csáktornyai Zrinyi-könyvtár történetét a költő Zrinyi Miklós korától, egészen 1873-es ujjrafelfedezéséig. Megvizsgálja a könyvtárról különböző időkben felvett öt katalógus megbízhatóságát és egymáshoz való viszonyukat. Az egymásnak ellentmondó könyvtári jegyzékek jobb áttekintését egy konkordancia összeállításával segíti elő. Ez a mutató igyekszik számbavenni a Zrinyi-könyvtár kikövetkeztethető teljes állományát. Felhívja a figyelmet mintegy 150 kötetre, amelyet eddig a szakirodalom nem tartott Zrinyi Miklós könyveinek.

Függelékben öt kiadatlan levelet közöl 1874-ből, amelyekben Szluha László beszámol Toldy Ferencnek a könyvtár felfedezéséről.

OROSZ ERZSÉBET

III. éves történelem-néprajz szakos hallgató
/KLTE/

NÉHÁNY PROBLÉMA A TERMESZTETT NÖVÉNYEK KAPCSÁN
MEDVESALJÁN A SZÁZADFORDULÓTÓL 1945-IG

A dolgozat három kérdésre keresi a választ:

1. A néprajzi szakirodalomban kevésbé kutatott terület Észak-Magyarország gazdálkodása, növénytermesztése. Mégis, az elkészült részmonográfiákban bizonyos hasonlatosság mutatkozik e nagyobb területet illetően. A termesztett növények kapcsán azt szeretném megvizsgálni, hogy a kutatott terület - Medvesalja - beleilleszthető-e ebbe az egységbe.

2. A következő problémakör a medvesaljai területekre és Zabarra korlátozódik. Arra keresi a választ, hogy ez a más tekintetben archaikus vidék növénytermesztésében miért tapasztalhatók nagyarányú változások az 1920-as évektől kezdve.

3. Ebben a részben azzal szeretnék foglalkozni, mennyi fenntartással kell kezelni az adatközléseket a termesztett növények változásait és mennyiségét illetően. A kérdés megválaszolásához statisztikai adatok nyújtanak segítséget.

OROSZINÉ CSISZÁR ERZSÉBET

III. éves magyar-orsz szakos hallgató /JTE/

AZ OROSZ DIÁKSARGON HELYE AZ OROSZ LEXIKOLÓGIÁBAN,
JELLEMZŐ SAJÁTÓSÁGAI

A szerző az orosz diáksargon jellemző sajátosságait vázolja, valamint azokat az elképzeléseket, amelyek a "nem normalizált" és nem kodifikált szókinccsártegek hovatartozását érintik.

A szerző több mint 200 diáksargoni elemet /szót, kifejezést, frazeológiai fordulatot/ gyűjtött össze a vlagyimiri részképzés során szovjet diáktársaitól. Ezeket az elemeket elemzésnek veti alá, illetve a magyar ekvivalenseket igyekezett felkutatni. Az orosz nyelven megírt dolgozat az elérhető szakirodalom jelentősebb munkáira támaszkodik, azt igyekszik alkotó módon felhasználni. A szóbeli közlés anyagát igyekezett összevetni a már megjelent, írásban publikált vonatkozó anyagokkal.

PAPP ÁGNES

magyar-ország szakos hallgató /JATE/

A.P. CSEHOVI MENYASSZONY C. NOVELLÁJÁNAK ELEMZÉSE

A Csehovi életmű központi problematikája: az egyén által tapasztalt felismerés, hogy az egyes embert érő ellentétekből, személyes ellentmondásokból nem vezethetők le az emberi együttélésben végrehajtandó szükségszerű változások. Ez a felismerés a csehovi világban sajátos kettőséget eredményez: egyfelől az ellentmondásait tudatosító hős ezekben az ellentmondásokban, illetve az ellentétek egybetartására irányuló erőfeszítésben felismeri személyes feladatát, azokat vállalva mintegy önmagát vállalja, másfelől viszont az önmagára találás /megrázó/ élményével megrázó kontrasztot alkot az a tudat, hogy a személyes álláspontra helyezkedő, önmagára találó hős sem képes leküzdeni a környezet személytelen hatalmát.

PAPP LAJOS

magyar-történelem szakos tanár, ösztöndíjas
/BLTE/

MONDATSZERKESZTÉSI GYAKORISÁGI VIZSGÁLAT EGY FALU NYELVJÁRÁSÁBAN

Közismert tény, hogy a magyar nyelvjárások változása az utóbbi években felgyorsult, egyre több a helyi nyelvi moráltól eltérő, a köznyelv felé mutató jelenség. Ez a nyelvi átalakulás nem azonos mértékű a különböző korosztályok beszédében: az idősebbek jobban őrzik az eredeti alakokat, a fiatalok kevésbé. Az átalakulás minden nyelvi szinten végbemegy, de gyorsaságáról és mértékéről csak az azonos módszerrel elvégzett összehasonlítás után kaphatunk pontos képet. A mondat szerkesztés elemzésére alkalmazható egzakt módszer a Deme László kidolgozta gyakorisági vizsgálat.

A dolgozat ezzel az eljárással tárja föl egy Nógrád megyei falu, Patak nyelvjárását. A bevezetőben a regionális köznyelvi kutatások és a beszélt nyelv kutatása által nyújtott tanulságokkal ismerkedhetünk meg. A módszertani kérdések tisztázása után három fő szempontból vizsgálja a munka a 17 adatközlő mondat szerkesztését:

1. a mondat hosszúság szempontjából, hogy a szöveg mondatainak és tagmondatainak milyen az aránya;
2. a mondat terjedeleme szempontjából, mely a szöveg mondatainak átlagos hosszúságát mutatja meg; végül
3. a szinteződés szempontjából, amelyből megtudhatjuk, hogy a tagmondatok milyen mélyen szerkesztődnek a főmondat szint alá. Mindhárom vizsgálati eljárásban megismerhetjük a nemek és a nemzedékek beszéd-sajátossága közti különbséget.

PAPP TÜNDE

IV. éves magyar-orsz szakos hallgató /BesF/

A -TIAN-TLEN, -TALAN-TELEN /FOSZTÓ-/ KÉPZŐS MELLÉK-
NEVEK ÉS OROSZ MEGFELELŐIK

Munkám összevető lexikológiai vizsgálat.

Az első részben összevetem és feltérképezem a Papp Ferenc szerkesztette Atergő szótárból /Akadémiai Kiadó, Bp. 1969./ és a Hadrovics-Gáldi Magyar-orsz szótárból /Akadémiai Kiadó, Bp. 1974./ gyűjtött adatokat.

A magyar-orsz összevetés alapján a következő ki-
fejezési módokat különítettem el:

1. жe + melléknév; + melléknévi igenév
2. Осв (Осв) + melléknév
3. Осв + főnév
4. Összetett melléknév
5. szószerkezet
6. az orosz megfelelő tartalmi szinonimája
7. europeizmus

A második részben az alapszófaj szerinti képzés-
módokat elemzem.

A dolgozatban az elemzést nyelvvstatistikai ada-
tokkal támasztom alá.

PÁL JÓZSEF

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
/ELTE/

A FELADATVÁLLALÁS ELSŐ LÉPÉSEI
/Személyiségfejlődés jegyei a Puszták népében/

Illyés Gyula legtöbbet emlegetett munkája a ma-
gyar irodalom klasszikus darabja. Szociográfiaként tar-
tották számon, de már a kortársak is felfigyeltek a könyv
gondolatgazdagságára, művészi erejére. Írói vallomásként,
példázatként egyaránt emlegetik.

Amit Illyés elénk tár a könyv lapjain az a század-
elő világa. Időben megegyzik az író gyermekkorával. A sze-
mélyes élmények keverednek a puszták lakóinak emlékeivel.
Igy a Puszták népe egy vallomások önéletrajz első fejeze-
teként is olvasható. Tudomást szerezhettünk azokról a meg-
történt, vagy lehetséges élményekről, melyek az író sze-
mélyiségének első esztendeit meghatározták, s mint a fel-
adatvállalásra figyelmeztető emlékek, Illyés egész élet-
művében kimutathatóak.

Ezen élményvilág kialakulásában egyaránt szerepe
van a tájnak, a történelemnek - melyet esetünkben a szü-
kös olvasmányélmények mellett a puszták lakóinak emlékezet-
történelme jelent - a családnak, és a tágabb közösségnek.

Mindezek az események két síkon jelentkeznek.

Részint Illyés személyes emlékei, részint pedig az át nem
élt, de az alakító élményvilágra ható, gyakran legendákká
szelídülő emlékek síkján. Illyés látszólag teljesen önké-
nyesen vált a két idősík között. A mű egészét átfogó sze-
mélyesség, és a feszes szerkezet révén törvényt vált lá-
tásmód fogja össze a szerteágazó szálakat, s ad egy töre-
déességében is teljes képet az író életének első tizen-
két esztendejéről. A Puszták népét már egy világot látott

ember írta, egy európai horizontu kultúra birtokában. Illyés vállalta a népsorsot vigyázó ember szerepét. Ugy vélem, a sokat emlegetett Rácegrespuszta - Párizs élménykörből, a puszták népének figyelmeztető utravalója mindvégig elsőrendű meghatározó volt. A leszorítottaként való kiállítás etikai parancsát Illyés Gyula a "göryedt szolgák" világából hozta.

PÁLÓCZI ZSUZSA
főiskolai hallgató /SZOF/

PRÉSHÁZAK, PINCÉK PETÓMIHÁLYFÁN

A dolgozat a "Vasi Hegyhát" természetföldrajzi adottságaiból kiindulva bemutatja a petómihályfai szőlőhegyet, a népi építészet néhány jellemző vonását. Szerencsésen megtalált adatközlők nyomán és személyes tanulmányozás alapján írja le a présházak építését, alaprajzi változatait, berendezésüket, a szőlő megmunkálását, a hegyközségi szervezetet, az egyéb építményeket, szokásokat és a mai állapotokat. Mindezek dokumentálására fényképeket, rajzokat és térképet is tartalmaz a dolgozat.

PASZKOSZ VASZILISZ
orosz-történelem-görög szakos tanár /ELTE/

BELSŐ TÖRTÉNÉS ÉS ISMÉTLŐDÉS CSEHOV "SIRÁLY"
C. DRÁMÁJÁBAN

A dolgozat Csehov "Sirály" c. drámájának elemzését és értelmezését tartalmazza. A dráma rendezőelvét a főszereplő Nyina alakjának átalakulásában mutatja meg. A "belső mozgás" színpadi megjelenítésének leírására a dolgozat kisszámú, "nem teljes ismétlődés" szerkezetet mutat ki. Ezek hordozója a sirály-szimbólum, ill. azok az értelmezések, amiket a szereplők fűznek hozzá. Nyina sirályképének változása jól megragadható módon tagolja és szakaszolja a voltaképpeni drámaisággal felruházott belső történetet. A cselekmény nem hiányzik, hanem radikálisan újraértelmeződve kap szerepet a színpadi műben.

PECZE MÁRTA,
III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/HoFK/

NYELVSZOCIOLÓGIAI PRÓBAVIZSGÁLAT ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOK
DOLGOZATAI ALÁPJÁN - EGY VIZSGÁLAT LEHETSÉGES
MODELLJE

/Társadalmi rétegződés és hatása a nyelvhasználatra/

A beszéd nemcsak gondolatokat fejez ki, hanem viselkedési módokat is. A dolgozat célja az, hogy felderítse a nyelvi különbségeket /nyelvhasználatot/, ezek eredendő okait. A társadalmi osztályok, rétegek különböző családi környezeteket alakítanak ki, ezekben a gyermekek bizonyos beszédmintákat sajátítanak el, amit azután az iskolában is használnak. Nem a változatos nyelvhasználatról van szó, hanem arról, hogy a gyerekek rosszul használják a nyelvet, hibásan, néha érthetetlenül. A társadalmi különbségek összefüggést mutatnak a gyerekek különböző nyelvhasználatával. Az iskolák feladata lenne, hogy a nyelvi egyenlőtlenségeket kiegyenlítsék. Ezt azonban gátolja az iskolarendszer mesterséges selektáló mechanizmusa. Ezekre a problémákra kell a tanároknak figyelniük és a tehetséges hátrányos helyzetű gyerekek nyelvi hátrányát kiegyenlíteniük.

Ezzel kapcsolatban kísérletet végeztem egy budapesti külvárosi iskolában. Ez a felmérés csupán modellként jelenhet meg, hiszen 18 irodalmi dolgozat grammatikai elemzését irtam le. A fenti megállapításokat több kísérlet előzte már meg külföldön és hazánkban egyaránt. Ezeket folytatva irtam meg a dolgozatot. Az elemzéseket a következő szempontok alapján végeztem: a dolgozatok tartalmát, formáját, hosszúságát hasonlítottam össze, majd a tö-, egyszerű és az összetett mon-

datok arányát számoltam ki. Az utóbbiakon belül az alárendelő és mellérendelő mondatok arányát figyeltem meg. Ezek után a szószerkezeteket, mellékneveket, igehasználatokat vizsgáltam meg.

A dolgozat befejező részében arra kerestem a választ, hogyan, milyen módszerekkel lehet kiegyenlíteni a nyelvhasználatbeli hátrányokat a különböző társadalmi helyzetű gyerekek beszédeiben, írásaiban.

PERGER GYULA

III. éves magyar-néprajz szakos hallgató /KLTE/

TAXONYI JÁNOS PRÉDIKÁCIÓS KÖTETE: ERKÖLCSI PÉLDATÁR
A XVIII.SZÁZADBAN

A "Tükrök" címen ismert példatár a XVIII. század egyik legolvasottabb könyve volt. Szerzője - Taxonyi János jezsuita szerzetes több száz történetet gyűjtött egybe, az "istenigazságok" megmutatására.

Dolgozatom ezen exemplumok általános ismertetését, ezek filológiai vizsgálatát tartalmazza. Néhány példázat esetében a folklorizáció folyamatát, illetve újabb irodalmi recepcióját mutatom be.

PETRÓ CSABA

V. éves történelem szakos hallgató /KLTE/

SZABADPARASZTOK A XI-XIII. SZÁZADI ANGLIÁBAN

A virágzó feudalizmus időszakában Európa nyugati felében - Angliát kivéve - a kora feudalizmusban még prosperáló szabadparasztokat már csak elvétve találunk, illetve a régi önálló szabadparaszt helyébe a XIII. században a fejlettebb viszonyok új típusú szabadparaszsága lép. A dolgozatban a fennmaradt, továbbélő angol szabadparaszság gazdasági, társadalmi jogi helyzetét vizsgáljuk. A jobbágyi állapotból kiindulva próbáljuk megkülönböztetni a heterogén parasztság szabad és nem szabad rétegeit. Ez a szabadság azonban korlátozott volt, mert a jobbágyi szolgáltatásokkal felruházott föld bérlése esetén a jobbágyi kötelezettségeknek is eleget kellett tenniük.

A feudális Anglia szabadparasztjai csökkenő számuk és az ország keleti részén való tömörülésük ellenére el tudták fogadtatni kategóriájuk jelenlétét az angol társadalomban, és így ösztönzői lehettek a következő századokban egy új szabadparaszság /freeholderek/ megjelenésének.

PILCZINGER JÓZSEF

IV. éves határőr törzsszázados /KIKF/

A HATÁRŐRIZET ÖNKÉNTES SEGÍTŐI A TÖRTÉNELMI MÚLTBAN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A FELSZABADULÁST KÖVETŐEN ÉS KI- EMELTEN NAPJAINKBAN

Az államhatárok kialakulása, a határok fejlődése a különböző történelmi, társadalmi relációkban. Magyarország határainak őrzése fejlődése a történelmi múltban és a felszabadulást követően. Az önkéntes segítők határőrizeti és összbiztonsági tevékenységük, együttműködésük a feladataik eredményes végrehajtása érdekében, valamint kötelességeik, jogaik, elismerésük és továbbképzési rendszerük.

A határőrköztség mozgalom kialakulása, a határőrváros és község cím elnyerésének, odaitelítésének feltételei, követelményei, valamint a mozgalom jelentősége és fejlődése.

PINTÉR ISTVÁN
magyar-történelem szakos tanár /JGYTF/

ADATOK A GÖRGEY-KÉRDÉS TÖRTÉNETÉHEZ

A dolgozat Görgey szerepét vizsgálja az 1849. február 26-27-i kápolnai csatában. A történeti szakirodalomhoz képest új megállapításaihoz a megjelent forráskiadványokat, visszaemlékezéseket és a hadtörténeti munkákat használta fel.

A munka mikrofilológiai módszerrel elemzi a forrásokat. Az első részben bemutatja Görgey és Dembinski viszonyát a kápolnai csatáig. A következő részben vázlatosan leírja a kápolnai csatát és Dembinski főparancsnoki tevékenységét, valamint feltárja a forrásértelmezések ellentmondásosságát Görgey magatartásával kapcsolatban. Az utolsó részben összegzi vizsgálatainak eredményét.

A pályamunka megállapítása szerint a kápolnai csatavesztés fő oka nem Görgey és Bayer negatív magatartása volt, hanem elsősorban Dembinski késedelmes parancskiadása, a csapatok szétszórása, összekeverése és az egységek közötti nem megfelelő kapcsolattartás.

PINTÉR MÁRTA
III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/ELTE/

ZRINYI MIKLÓS: SZIGETI VESZEDELEM CÍMŰ MŰVÉNEK
KÉT XVII. SZÁZADI MÁSOLATA

Zrinyi műveinek népszerűségét és továbbélését bizonyítja, hogy az Adriai tengernek Syrenaiá 1651-es bécsi kiadása után több kéziratos másolat készült eposzáról és verseiről.

Ezek közül kettőnek az ismertetését és összevetését végzi el a dolgozat. A két, kb. egyidőben /A XVII. sz. végén/ keletkezett másolat érdekessége az, hogy meglehetősen szabadon kezelik Zrinyi eposzát.

Különösen a MTA kézirattárában őrzött másolat készítője változtat sokat a Szigeti Veszedelem szövegén: változtatásainak egy része kifejezetten a hibás felező tizenkettes sorok kijavítására irányul; az általam megvizsgált 2 énekben a másoló a hibás metrumú sorok 62 %-át javítja át. A változtatások másik része stiláris jellegű. A másik másolatot a szakirodalom mindeddig nem ismerte: ez az esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban található, és a Szigeti Veszedelem mellett más Zrinyi-verseket is tartalmaz. /A verseket kísérő néhány érdekes bejegyzés segített megtalálni az esztergomi másolat egyik variánsát, amit az OSZK Kézirattára őriz./

Az esztergomi másolatban jóval kevesebb a stiláris változtatás, de annál pontosabb és sikeresebb a metrumhibák, a felező tizenkettesek kijavítása - néhol egészen automatikus ez a változtatás. Közös vonás a 2 kéziratnak, hogy a másolók igénye a műbe való beavatkozásra fokoza-

tosan csökken az énekek folyamán. /Különösen szembe-
tűnő ez az esztergomi másolatnál./ A 2 ének hibás so-
rai közül összesen 7 olyan sor van, amelynek javítása
a 2 másolatban megegyezik. Ezek önmagukban nem felté-
teleznék a másolatok valamiféle összefüggését, /mert
éppen az automatikus javítási móddal magyarázhatók/,
van viszont néhány olyan egyforma törlés, szöveghiba,
félreértett kifejezés is, amely feltétlezhetővé teszi,
hogy a 2 másolat ugyanarról a 3. /még nem ismert/ va-
riációról készült.

PINTÉR MÁRTA

III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/ELTE/

AZ "INDUCTIO DE PASSIONE CHRISTI" C. CSIKSOMLYÓI
ISKOLADRÁMA

A magyar nyelvű XVIII. századi iskolai színját-
zásban a ferences rendé volt a vezető szerep.

A rend mintegy 25 gimnáziuma közül a csiksomlyói-
ban adták elő a legtöbb darabot: 1721-től 1784-ig szín-
te évenként volt itt előadás, a virágzó színiéletet csak
II. József rendeletei szüntették meg. 90 darabot ismer-
nünk cím szerint ebből az időből, de a szöveg szerint,
kiadásban ismert csiksomlyói iskoladrámák száma mindössze
9. Ugyanis mind a 48 darabot tartalmazó, 1774-ben
készített drámakötet, mind az egyenként lemásolt dara-
bok elkallódtak a II. világháború alatt, s így csak
leírások alapján tájékozódhatunk róluk. A Péterfy Irodal-
mi Múzeumban megtalált 2 új csiksomlyói drámakézirat vi-
szont 11-re növelheti a teljes egészében ismert, kiadott
darabok számát. Közülük az egyik, az Inductio de Pas-
sione Christi c. iskoladráma formai és tartalmi ismer-
tetésévé teszi el a dolgozat, a dráma teljes szövegének
közlése mellett. Az Inductio-t - akárcsak a legtöbb csik-
somlyói színjátékot - nagypénteken adták elő, a híres
csiksomlyói búcsúra odasereglett nézőknek. Hogy a gimná-
zium melyik tanár volt a mű szerzője, nem tudjuk, de a
kézirat másolójának neve ismert, s valószínűleg azonos
a már említett kötet egyik másolójával. A dráma elő-
adási évét csak hozzávetőlegesen lehet megállapítani,
feltevésem szerint 1767-ben került bemutatásra. A nagy-
alakú, hosszában kétrét hajtott, 13 lapból álló, összefü-
zőtt kézirat teljes egészében magyar nyelvű, csak a szer-

zői utasítások nyelve latin.

A darab hat jelenetből áll, ezekhez csatlakozik a 2 intermedium. Az első jelent az égben játszódik, a 2-6 jelenet Krisztus kinszenvedését ábrázolja Máté passiója alapján. A szerző csak a legfontosabb jeleneteket vette át, tudatosan elhagyott minden epizódot, színesítő elemet.

Munkájában, akárcsak a többi szerző, ő is felhasználta elődei drámáit is: az 1733-as és az 1758-as évben előadott darabból emelt át kisebb szövegrészeket.

Ennél jóval érdekesebb a mű másik forrása: az epilógus és a prologus, ill. az egyik közjáték pontos részleteit ugyanis a XVIII. századi erdélyi katolikus népdalok között, Kájon János Cartionale Catholicum c. művében találtam meg. Sőt van olyan részlet, amely még ennél is régebbre, Petri András kéziratos énekeskönyvére /1630-31/ vezethető vissza.

Az "Inductio de Passione Christi" érdekes, tudatos kompozíciójú iskoladráma, s szép lírai részei miatt /Júdás bűnbánata, Mária siralom/ is figyelmet érdemel.

PINTÉRNÉ SZUROVE CZ IRÉN
orosztörténelem szakos tanár /JGYTF/

ENDRŐD DEMOGRAFIAI VISZONYAI A XIX. SZÁZAD ELSŐ FELEBEN

A népesedési viszonyok belső törvényszerűségeit legnagyobb részletességgel és alaposággal eddig a Henry-Fleury-féle családrekonstrukciós módszer tárta fel. Az első fejezet a kutatási módszert és annak magyarországi alkalmazását mutatja be. Jelen esetben alkalmazott reprezentáció az 1820. január 17-től 1821. november 12-ig megkötött 70 házasságra terjed ki. Ezekre az összes keresztelési adatokat 1844-ig, az összes halotti adatokat 1900-ig dolgozta fel.

A második fejezet Endrőd történetét tekinti át a jobbágyfelszabadításig a szakirodalom alapján, de beépít új levéltári és statisztikai adatokat is.

A harmadik fejezet a kiválasztott családok gazdasági, társadalmi helyzetét vizsgálja az adóösszeírások és más források tükrében.

A negyedik fejezet a házasságkötések, a születések, a halálozások szerint csoportosítva mutatja be a legfontosabb demográfiai összefüggéseket.

A különböző eredmények közül talán az a legfontosabb, hogy a feltárás azt mutatja, hogy a családokban született sok gyermek ellenére a termékenység már kisebb, mint a XVIII. század utolsó évtizedeiben volt. /Egybevetés Takács Ágnes pályamunkájának eredményeivel./ A születéskorlátozás, ha kis mértékben is - de elkezdődött. Hajdúnánásról a XVIII. század utolsó évtizedéből állnak rendelkezésre adatok, s ott már abban az időben is erőteljesebb a születéskorlátozás. A dunántúli Csurgón a XIX. század első felében szintén megfigyelhető a gyermekáldástól való tartózkodás.

PÓLYA KATALIN

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
/ELTE/

MONDATSZERKEZETI SAJÁTSÁGOK GYAKORISÁGI VIZSGÁLATA
XVI. ÉS XX. SZÁZADI DRÁMAI SZÖVEGEKBEN

Dolgozatomban XVI. és XX. századi drámai szövegek mondat szerkezetét vizsgáltam, és hasonlítottam össze. Ezeket megkülönböztettem a XVI. és XX. századi történeti próza jellemzőitől a következő szempontok alapján:

1. Mondathosszúság, szerkesztettség
2. Kapcsolások minőségi megoszlása, bonyolultság
3. Szinteződés, átlagos mélység
4. Mondatterjedelem, telítettség
5. Az egyszerű mondatok szerkezete.

A drámai szövegekben a két kor jellemzői között jelentős eltérések mutatkoztak a mondat hosszúság, a szerkesztettség, a bonyolultság, szinteződés, átlagos mélység, a telítettség és az egyszerű mondatok szerkezete tekintetében. Ezek közül a történeti prózához hasonló sajátosságok mutatkoztak a XVI. századi mondat hosszúság, a XVI. századi szinteződés tekintetében. Ezekben az esetekben feltehető, hogy a XVI. századi szöveg jellegzetességéről van szó.

A további eltérések okának feltárásához szükséges a drámai műfajon belül még egy kor, valamint ezekből a korokból még egy műfaj, mégpedig a drámához közel álló műfaj /társalgási nyelv, levelezés/ vizsgálata. Ugyanígy szükség van erre ahhoz is, hogy egyértelműen kideríthető legyen, mely nyelvhasználati sajátosságok jellemzőek egy adott korra, s melyek egy adott műfajra. Tapasztalatom

szerint az alkalmazott módszerek ennek kimutatására alkalmasak.

POROGI ANDRÁS

III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/ELTE/

HASONLATTÍPUSOK A SZIGETI VESZEDELEMBEN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A XIV-XV. ÉNEKRE

A dolgozat elsősorban az eposz két utolsó énekének hasonlatait, azok jellegét, típusait vizsgálja. Bizonyítani igyekszik, hogy az eposz során többször visszatérő hasonlatok a fináléban kiérlelve-tömörítve vagy már-már szimbolummá egyszerűsítve jelennek meg ismét, ami egyrészt egy költői fejlődés, másrészt pedig a csúcspont igényeinek eredménye. A két utolsó énekben a hasonlatok egy része elveszti hasonlat jellegét, /az égi hasonlatok ill. metaforák/ és a valóság szintjén jelenik meg. A dolgozat kiemeli, hogy Zrínyi alakjának centrumba állítását a XV. énekben a költő a köré csoportosított hasonlatokkal erősíti, teszi hatásossá. Ezen hasonlatok szinte mindegyike megtalálható már a X. énekben is, mely tulajdonképpen előlegzi a finálét.

PÓSÁNÉ SZABÓ CSILLA

magyar-orsz. szakos tanár /JGYTF/

A TERMÉSZETES KÉTNYELVÜSÉG FEJLŐDÉSÉNEK NÉHÁNY KÉRDÉSE
/kísérletes vizsgálata/

Napjaink egyik nyelvészeti és pszichológiai problémája /s más tudomány tárgya is/ a kétnyelvűség.

A kétnyelvűség társadalmi helyzetként és társadalmi szükségletként jelentkezik.

A beszéd több tudomány tárgya. A kétnyelvűséggel, a "beszélnitűdés" egyik fajtájával /pszichológiai és nyelvészeti megközelítéssel/ a pszicholingvisztika foglalkozik. A bilingvizmus definícióját E.M. Verescsagintól kölcsönöztem. Lengyel fordításában így azt mondhatjuk: "Kétnyelvű az a személy, aki képes két nyelven érintkezni." Tehát a kétnyelvűség - két nyelven kommunikálás.

Minőség szerint természetes és mesterséges kétnyelvűséggel találkozhatunk. "Természetes kétnyelvűségről akkor beszélünk, ha már gyermekkortól kettős nyelvi hatás éri a gyermeket, így szinte két anyanyelvre tesz szert fejlődése során.

Dolgozatom témájánál is ezt a fajta választottam. Egy két és fél éves vegyes házasságban született gyermek nyelvi fejlődését vizsgáltam több aspektusból.

A vizsgálat anyagát magnófelvételek, jegyzetek képezik, ezek elmezéséből állt össze a dolgozatom.

PÓTI CSILLA

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
/ELTE/

A PROTESTÁNS PRÉDIKÁCIÓ RETORIKÁJA /KECSKEMÉTI
ALEXIS JÁNOS ÉS BORNEMISSZA PÉTER MUNKÁI ALAPJÁN/

A dolgozat ezen művek funkció-szempon-
tú elemzése. A prédikátor céljaiból következtet vissza a reto-
rikai eszközök milyenségére, alkalmazására, egymásra épü-
lésére.

A prédikációkat mint sajátos információt átadó
szövegeket értelmezi: ezek célja bizonyos evangélium -
szövegek tartalmi megértése, amely így hittétel elvo-
natkoztatásával jár, s időszzerű, az akkori mindennapok-
ra vonatkozó tanításba torkollik. Ennek sajátos, adott
helyen funkcionális retorikai elemeit elemzi a dolgozat
első része. A második részben a prédikációk hallgató-
sággal való kapcsolat-teremtési eszközeit állítja közép-
pontba.

A dolgozat összefoglalásában rövid áttekin-
tését, felsorolását adja az alkalmazott retorikai esz-
közöknek valamint a prédikációk sajátos nyelvi elemei-
nek.

D. RÁCZ MAGDOLNA

IV. éves magyar-néprajz szakos hallgató
/KLTE/

LAKÓHÁZ ÉLETE ÉS BERENDEZÉSE DÉL-GÖMÖRBEN

Pályamunkám a mai Magyarországon levő Gömör me-
gyéből való falvak lakáskultúráját és a lakóház életét
mutatja be. A bevezetőben ismertetem azokat a történeti
gazdasági körülményeket, amelyek a lakáskultúra fejlő-
dését befolyásolták. Ezután bemutatom a lakóházak alap-
rajzi és funkcionális tagolódásának változását, az egyes
helyiségek berendezését, bútorzatát. A dolgozat záró
fejezete a lakóház életével foglalkozik.

RÁDULY ZSUZSANNA

V. éves lengyel szakos hallgató /ELTE/

XVI. SZÁZADI OROSZ-LENGYEL NYELVI KAPCSOLATOK A
NAZIRAT'EL' CIMŰ KÖNYV ALAPJÁN

A Moszkvai Állami Történeti Múzeumban őriznek egy XVI. századi nyelvemléket, amely úgy ismert, mint Nazirat' el'. A Nazirat' el' orosz talajon az első és egyetlen az akkori nyelvemlékek között, amely mezőgazdasággal foglalkozik.

Dolgozatomban foglalkozom a nyelvemlék eredetével, annak a kérdésnek eldöntésével, hogy az orosz szöveg eredeti-e, avagy fordítás. Az adatok bizonyítják azt, hogy a szöveg lengyel nyelvből készült fordítás, amelynek eredetije Petrus Crescentinus latin nyelvű munkája. A mű lengyelül először 1549-ben jelent meg Krakkóban, a második ugyanott látta meg a napvilágot 1571-ben. Problémát jelentett annak eldöntése is, hogy az orosz fordítás melyik kiadásból készült. Az általam felhozott adatok - betűtívesztés, szó szerinti fordítás, betű szerint átírás - kétséget kizáróan bizonyítják, hogy az orosz fordítás az 1549-es lengyel kiadásból készült.

Munkámban elsősorban a nyelvemlék lexicájával foglalkozom, a szókészletnek csak egy kisebb rétegét vizsgálom. Ennek egyik fejezete a lengyel közvetítésű latin jövevényszavakkal, a másik pedig a lengyel jövevényszavakkal foglalkozik, ill. az alkalmi kölcsönzésekkel. A szótárak idézésével bizonyítom, hogy nem egy szónak az első előfordulási helye ez a szöveg, nem pedig a REW által megadott későbbi időpont.

Munkámban nem érintem a tulajdonnevek és az ige-kötős igék kérdését, amelyek egy későbbi munka során kerülnek feldolgozásra.

RÁKÓCZI ISTVÁN

V. éves történelem-portugál-spanyol szakos
hallgató /ELTE/

A XVI. SZÁZADI PORTUGÁL GYARMATOSÍTÁS TÍPUSAI

Európa a középkor és újkor határán a megnagyobbodott afrikai és a felfedezett amerikai kontinens után egy újabb jelentős földrajzi-történeti régiót-, az Indiai-óceániát vonja be új szálakkal gazdasági körébe. A klaszszikus, marxi értelemben vett világpiac kialakulásának folyamatáról van szó, amelynek térbeli kiterjedését a nagy földrajzi felfedezések hozzák magukkal, ám amelyek lényegi /gazdasági/ jegyeihez a következő fázis, a gyarmatosítás járul hozzá, katalizálva a már meglévő fő folyamatot az európai fejlődésben /tőkeképződés/ és biztosítva más kontinenseken a nem egyenrangú fejlődés folyamatának folytonosságát, és egyben realizálását/függő viszony/.

Portugália a XV. és XVI. században fontos szerepet játszik az európai történelemben: gyarmatosító nagyhatalom e három kontinensen. A portugál historiográfia előszeretettel fordul e századok és különösen e századok gyarmatosításának története felé. Kevés kivételtől altekintve /V. Magalhaes Godinho/ azonban-, jóllehet tárgyán belül organikusan, - feladatának a szűkebb értelemben vett nemzeti gyarmatosítás leírását tekintti. A 70-es évek egyetemes történetírása ugyanakkor-, az ázsiai teremtési mód termékeny vitájának is köszönhetően, - világmodellekben kísérli meg a szintetizálást /Wallernstein, Ágh és mások/. Elkerülhetetlennek tűnik mindezek után a különböző gyarmatosítások-, lehetőleg egységes szemléle-

ti,- tipologizálása. Jelen dolgozat feladatának azt tekintik, hogy a portugál gyarmatosítás példáján keresztül a meglehetősen szűk nemzeti-típus kategóriáját rugalmasan szélesítse, s alkalmasint tárgyában három eltérő gyarmatosítás nem "önmagában" jellemezhető, hanem az egyes földrajzi-történeti régiókban felvett sajátosságai szerint, amit gazdasági, demográfiai, társadalmi és történelmi okok egyaránt determinálnak.

RÁTH ANDREA

IV. éves orosz-történelem szakos hallgató
/HoFK/

A TÁRSADALMI ÉRINTKEZÉS FORMÁI AZ OROSZBAN ÉS A MAGYARBAN

A társadalmi érintkezésformák /a köszönés, a megszólítás, a tegezés-magázás/ mai rendszere hosszú fejlődés eredménye, nyelvterületenként és kultúránként - a hasonlóságok mellett - számos eltérést mutat. Ervényes ez az orosz és a magyar társadalmi érintkezési formákra is.

A dolgozat elsősorban az üdvözlésformák rendszerét tekinti át, bemutatja az orosz és a magyar üdvözlésformák /köszönés találkozáskor és búcsúzáskor/ hasonlóságait és eltéréseit.

A vizsgálat anyaga a mindennapi nyelv /orosz részről azok az írott források, amelyek a beszélt nyelvet rögzítik/.

A dolgozat gyakorlati célja, hogy az üdvözlésformák összehasonlító elemzésével segítséget nyújtson az oroszul tanulóknak a helyes nyelvhasználat elsajátításához.

RÉVÉSZ LÁSZLÓ

történelem-régészet szakos hallgató /JATE/

ADATOK A HONFOGLALÁS KORI TEGEZ SZERKEZETÉHEZ

A dolgozat első része röviden áttekinti a tegez fejlődését, változásait az első ismert adatoktól a honfoglalás koráig.

A kutatástörténeti rész arról ad számot, hogy mit tudunk eddig a fegyverről, s hogy a kutatók közül ki mivel gyarapította a róla alkotott képünket. Elsősorban Zichy István, Cs. Sebestyén Károly és László Gyula munkássága emelkedik ki közülük.

A továbbiakban a Hódmezővásárhely - Nagyszigeten feltárt XI. századi temető rész 22. sírjában talált és "insitu" kiemelt tegezt vesszük vizsgálat alá. Szerkezeti elemek szerint haladva először a fenékpánt majd az oldalmerítető vaspálcák szerepét igyekszünk tisztázni. A tegez nyakrésznél fa- és bőrlenomatokat találtunk. Ebből arra a feltetelezésre jutottunk, hogy az oldalfal bőrből volt, a merítető vaspálcák alá pedig alátétként faléceket helyeztek.

A tegez felső harmadának oldalpálcái a nyakpánthoz voltak erősítve, s felső végük szöggel áttűve a fedél falapjához illeszkedett. Korábban úgy vélték, hogy a magyar tegez fedele lecsapható volt. Ezt egy chotschói falfestmény révén látták bizonyítottnak, a szakirodalomban máig is élő ez a nézet. A fenti dolgozat igyekszik bebizonyítani, hogy ez a feltevés nem helyes. A félköríves végű, két sarkán rögzített fedelet fizikai lehetetlenség lett volna lehajtani. Talán elképzelhető, hogy a kum tegezek mintájára, a magyaroké is oldalra nyilott.

A dolgozat problémafelvető jellegű, a felmerült vitás kérdéseket csak további, jól dokumentált leletek segítségével lehet megoldani.

ROBOZ ISTVÁN

IV. éves történelem szakos hallgató /JATE/

FÖLDREFORM ÉS MAGYARSÁG A POLGÁRI CSEHSZLOVÁKIÁBAN
/1918-1938/

Az 1918 végén felbomlott Osztrák-Magyar Monarchia helyén megalakult nemzeti államok mindegyikében jelentős vagy kevésbé jelentős földreformokat hajtottak végre a két világháború között.

Csehszlovákiában, ahol a reformot eredetileg 30 évre tervezték, a lefoglalt mintegy 4 millió ha földet az 1930-as évek végére kiosztották. Ennek következtében a 100 ha fölötti nagybirtokok területe az összterület 17,6 %-áról 10,6 %-ára szorult vissza. A reform legfontosabb következménye a 20-100 ha-os birtokok számának és területének jelentős gyarapodása volt.

A reform a magyarság szempontjából pozitívumot alig hozott. A magyar területeken lefoglalt földnek is csak 20 %-át kapták magyar igénylők, s mind országos, mind szlovákiai-kárpátaljai vonatkozásban a magyarság számára nyánál lényegesen kisebb mértékben részesült a felosztott földből. A magyar területeken fekvő földek cseh és szlovák kézre juttatását szolgálták a telepítések és a maradék birtokok létesítése, amelyeknek további céljuk is volt: megbontani a magyarság etnikai tömörségét, megváltoztatni Dél-Szlovákia etnikai arculatát. Az általánosan diszkriminatív gazdaságpolitika következtében a köztársaság nemzetiségei között csak a magyarság körében nőtt a mezőgazdaságból élők aránya.

A magyar tulajdonban lévő nagybirtokok elvétele nem párosult a magyarság földigényének kielégítésével, ezzel a magyarság belső erőből megvalósuló fejlődésének fontos anyagi forrását csapolták meg.

ROMICS ÉVA

III. éves német-népművelés szakos hallgató
/JPTÉ/

A HALÁLLAL ÉS TEMETÉSEL KAPCSOLATOS NÉPSZOKÁSOK ÉS HIE-
DELMEK AZ ALMAMELLÉKI NÉMETEK KÖRÉBEN.

/Tod und Beerdigung im Brauchtum des Dorfes Almamellék/

Dolgozatom anyagát Almamellék község német la-
kossága körében gyűjtöttem. A halállal és temetéssel
kapcsolatos népszokásokat és hiedelmeket ismertetem a
századfordulótól napjainkig, így a halállal kapcsolatos
nézeteket, a halál hírnökeit, a ravatalozást, temetést,
halotti tort; dolgozatom befejező részében írok a temető-
ről, a sírkövekről, azok formájának és feliratainak vál-
tozásáról. Ehhez fényképeket is melléklek. Az almamelléki
németeknek a halállal kapcsolatos népszokásait összeha-
sonlítom a magyarok és más területek német lakosságának
megfelelő szokásaival.

RONDA MARGIT

IV. éves történelem-ország szakos hallgató /KLTÉ/

AZ QMH AZ ANYEGINBEN

Az orosz nyelvvel foglalkozók nagy többsége arra
a kérdésre, hogy mit jelent az QMH azt válaszolja, hogy
"egy". Viszont az Anyegin számítógépes feldolgozását ta-
nulmányozva azt az eredményt kapjuk, hogy az QMH az ese-
tek 6 %-ában jelent csak "egy"-et, mint számvevő. Ha
összesítést végzünk, a következő eredményt kapjuk:

"egy", mint számnév:	2 db.	6 %
"egyedül",	12 db	37 %
"egész"	1 db	3 %
"csak"	11 db	34 %
"fél"	1 db	3 %
"ugyanaz"	5 db	16 %

Dolgozatom célja, hogy az Anyegin alapján rámu-
tasson arra az anomáliára, mely a jelentések előfordulási
arányszáma és a szótárakban található jelentések sorrendje
között fennáll. /Mint ismeretes, a szótárakban az 1. je-
lentés mindig az "egy", mint számnév./

Érdekesen alakul az QMH fordítása is. A vizsgá-
latok alapjául két műfordítás szolgált, Bérczy Károlyé és
Áprily Lajosé.

Egy példa az egyik érdekes fordításra:
"Поди, оставь меня одну!" - "Hagyj itt, jobb, ha alud-
ni mész..." /Áprily/; "Elküldi a jó öreg" /Bérczy/

Az QMH grammatikai osztályozása is érdekes
eredményt mutat. A 32 előfordulásból csupán kettő a számnév,
három főnévként szerepel és 27 a melléknevek száma.

Természetesen az Anyegin alapján nem lehet messze-
menő, abszolút általános következtetéseket levonni, mégis

érdekes eredményt kapunk az Anyegin konkordancia vizsgálatakor.

RUZSICZKY RITA

II. éves angol-országi szakos hallgató /KITE/

A MAGYAR "CSAK" ANGOL MEGFELELŐI

Három regény /W.S. Maugham: The Moon and Sixpence, Cakes and Ale és Theatre/fordításából minden "csak"-ot tartalmazó mondatot kigyűjtöttem, és ezeket egybevettem az eredeti mondatokkal. Az anyag hatalmas terjedelmű. A dolgozat keretei nem teszik lehetővé a teljes anyag feldolgozását, ezért a Cakes and Ales című regényből kigyűjtött példákra támaszkodom. Ennek alapján a magyar csak határozószót az angolban a következő módokon lehet kifejezni: only, but, just, as... as és no more than szavakat tartalmazó hasonlító szerkezetek, it-tel bevezetett kiemelés szerkezetek, till, all, to + infinitive, ill. főnévi igeneves szerkezet, would, "you dont mean" típusú szerkezet, felszólító módot tartalmazó szerkezet, except, merely, ever, even stb.

A rendelkezésre álló irodalom alapján, az egyes kifejezési formák elemzésével mutatom be, hogyan lehetne a szócikket kiegészíteni.

SÁNDOR MÁRIA

IV. éves orosz-történelem szakos hallgató
/JGYTF/

AZ OROSZ SZEMLÉLETI IGEALAKOK HASZNÁLATA A TAGADÓ MONDA-
TOKBAN

Dolgozatom első, kisebb terjedelmű részét a tagadás, mint speciális nyelvtani kategória általános elemzése adja. Az elemzés középpontjában a tagadás szemléletváltató, szemlélet-választó hatása áll.

A második, fő részben kerül sor a tagadással összefüggő igealakok specifikus szemléleti jelentéseinek vizsgálatára. Figyelmemet a kijelentő módú /mult, jelen, jövő idejű/, felszólító módú és a főnévi igenévi alakok használatára összpontosítottam. Megvizsgáltam, hogyan valósulnak meg az igeszemléleti alakok általános jelentései a verbális és szituatív kontextuson belül az egyedi jelentéspozíciókban.

Funkcionális-szemantikai elemzésem a konkrét tény, az általános tény és a potenciális jelentéspozíciókra terjed ki. Az imperfektív igealakok tagadáskor, éppen a tagadás általánosító ténye miatt, az általános tény, a perfektív alakok az aspektuális szituációtól függően konkrét tény- vagy potenciális jelentéspozícióban használatosak.

Megállapítható, hogy a tagadott igealakok többsége, de főleg a perfektív igék a specifikus szemléleti jelentésen kívül sokféle modális jelentésárnyalatot is kifejezhetnek az adott szituációban. Ilyen jelentésárnyalatok: a szükségtelen, mellőzhető, nem szándékolt, szándékolt, de végre nem hajtott, a nem lehetséges cselekvés. A felszólító módú alakok további fontos modális jelentéseket hordozhatnak. Az igék egy csoportjánál fontos szerepet kap a határozott, nyomatékos expresszív jelentése is.

SÁROSI ZSÓFIA

magyar-angol-magyar nyelvtörténet szakos tanár,
Ösztöndíjas /ELTE/

MEGSZÓLÍTÁS ÉS EMLÍTÉS Néhány XVI. SZÁZADI MISSZI-
LISBEN

A XVI. század végére kialakult magyar nyelvű magánlevelezésben nemcsak a formulák, hanem a levélíró által a címzetthez intézett megszólítások használatát is erősen szabályozták a társadalmi szokások. A dolgozat vizsgálja a megszólítások típusait, gyakoriságát, továbbá azt, hogy használatukat mennyire kötik meg a hagyományok; A szerző ugyanakkor foglalkozik még a formulákban és a levélen belül szereplő megszólítások egymáshoz való viszonyával is, és számba veszi a levelekben előforduló említések változatait, és ezek összefüggését a megszólításokkal.

A vizsgálódások célja az, hogy segítségükkel - ahol az egyáltalán lehetséges - némi betekintést nyerhessünk a formulák, formák mögött meghúzódó, és a levélíró nyelvhasználatát kisebb-nagyobb mértékben mindig befolyásoló művelődéstörténeti, társadalomtörténeti, de legfőképpen lélektani mozzanatokba. Az érzelmi tartalom, a lélektani, társadalmi háttér felderítését próbálja meg néhány levél részletesebb elemzése is.

SCHIDLÓ ÉVA

magyar-angol-finnugor szakos tanár /ELTE/

A FINN SZLENG

A rövid általános bevezető részben felvázolom a mai finn szleng kialakulásának történetét, szólok a szépirodalomba való betöréséről. A szleng fogalmának meghatározásai közül csak azokat emelem ki, amelyeket a legfontosabbnak tartok, főleg a finn szleng szempontjából.

A dolgozat főrészében már a finn szlengnek csupán bizonyos jellemzőit mutatom be: hangtani sajátosságait, természetesen végig példákkal szemléltetve, majd pedig forrásait. E források igen változatosak: találkozásunk jövevényszavakkal és kölcsönszavakkal, összetett és képzett szavakkal, metaforával és szóösszevonással, stb. Igyekeztem osztályokba, néhol alosztályokba is besorolni ezeket a jelenségeket, általában egy-három példával bemutatva az eljárás lényegét, először finnül, majd magyar nyelven is megadva a szó jelentését.

Az áttekintést úgy csoportosítottam, hogy állítástomat igazolni is tudjam vele, legalábbis alátámasztani; így tehát a dolgozat végén röviden elmondom, hogy a mai finn szlengben a belső nyelvi teremtés irányába vezet a fejlődés.

SÉLLEI NÓRA

IV. éves magyar-angol szakos hallgató /KLTE/

A "FUTÁSTÓL" AZ "ALVÁSIG"

UPDIKE VÁLASZAI NYÚL UTKERESÉSÉRE A TÁRSADALMI VÁLTOZÁSOK TÜKRÉBEN

Updike az emberi lét olyan általános kérdéseit, mint egyén és társadalom, elidegenedés és emberi lehetőségek, manipuláció és integritás, kora konkrét társadalmával szoros összefüggésben vizsgálja. Nyúl-regényeinek színhelye Suburbia, amely itt az elidegenedés szférájaként jelenik meg. Nyúl a maga nonkonformizmusával képtelen idomulni ehhez a kisszerűségével, előítéleteivel, hasonlító törekvéseivel szembe csapdát állító világhoz. Tragédiája, hogy innen nincs hová "megpattannia": a csapda egyetemes. A kitörés lehetetlensége az egykori lázadót a Rabbit Run-vak konformistájává, korlátolt, konzervatív kispolgárává teszi, aki, miután végignézi a 60-as évek társadalmi mozgásait, s az általuk javasolt kiút szükségesszerű kudarcát látja bebizonyosodni, s mivel nem reménykedhet a kívülről irányítottá váló, belső autonómiáját elvesztő következő nemzedékben sem, előbb múltjában próbál otthonra találni, majd - Nyúlcipőnél /Rabbit Run/ is tragikusabb végzőként - végletes és végzetes magányba, önmagába zártságba kényszerül.

SELMECI GYÖNGYI
magyar-francia szakos hallgató /JATE/

GÉRARD DE NERVAL: SYLVIE

Szövegközpontu. elemzésem megírásában kiindulópontul Raymond Jean kitűnő tanulmánya szolgált, melyet munkám során kritikus szemmel használtam fel.

Dolgozatom három fő részre tagolódik. Minden rész végén levontam a vizsgálódásaimból kinálkozó következtetéseket.

Először a bonyolult szerkezetű szövegben megvalósuló idősíkokat vázoltam fel. Ezt követően a tárgyi világ és a természet, táj visszaemlékezésben betöltött szerepéről írtam. Végül megfigyeléseket végeztem a mű stílusára vonatkozóan és párhuzamot vontam Nerval költészete és e novellája között.

A dolgozat végén megfogalmaztam az addig levont következtetésekből összeálló képet: a Sylvie "bonyolult időtechnikával felidézett festői tájleírások, emlékek költői prózában megírva."

SERES KATALIN - SIPOS MÁRTA
IV. éves magyar-történelem szakos hallgatók /JGYTF/

SZEGED-ALSÓVÁROS DEMOGRÁFIAI VISZONYAINAK ELEMZÉSE CSA-LÁDREKONSTRUKCIÓS MÓDSZERREL /1789-1849/

A pályamunka első fejezete áttekintést ad a város XVIII. századi történetéről. A történeti körülmények vizsgálata és ismerete magyarázza, hogy miért esett a választás a város négy, középkorban is meglévő városrésze közül /Vár - Palánk - Felsőváros - Alsóváros/ az utóbbira. A történeti demográfiai elemzés szempontjából az a döntő, hogy e városrészben legkisebb a népesség mozgása, s itt él a XVIII. század végén a város lakosságának több mint 40 %-a.

A második fejezet az Henry és Fleury francia történeti demográfusok által kidolgozott családrekonstrukciós módszert, annak magyarországi alkalmazását írja le. Foglalkozik a szegedi egyházi anyakönyvek forrásértékével. Bemutatja a reprezentatív mintavételt, amely az egész városra nézve meghaladja a 2 %-ot; Alsóvárost külön egységnek tekintve 5 % körül. Egyes összefüggések tárgyalásánál ennél kevesebb, de mindig eléri az 1 %-ot. 13 családnévre gyűjtöttünk össze minden házasságkötési adatot 1789-től 1819-ig, minden keresztelési adatot 1789-től 1849-ig; és minden halotti adatot 1789-től 1879-ig.

A harmadik fejezet a főbb eredményeket összegzi. Ezeket egybevetettük a hasonló kutatási módszerrel végzett hazai elemzések eredményeivel. A további vizsgálatok szempontjai a következők voltak: a házasságkötések időnyulmányzása; a házasulók életkor szerinti és egymással való egybevetése. Itt is, a születéseknél is

az első, valamint a további házasságkötések szétválasztása a táblázatokban történt. A születésekkel összefüggésben vizsgáltuk még a születések /fogamzások/ idényhullámzását, családokat a gyermekek száma szerint, az élveszületéseket, a születési sorrend szerint, valamint azt a kérdést, hogy a házasságkötés után hányadik hónapra szülnék az anyák. - A halandósági viszonyokat egyelőre még csak az elhaltak hónapok szerinti megoszlásáról és életkor szerinti csoportosításáról készített táblázatok jellemzik.

SERFŐZŐ MARGIT

II. éves magyar-országi szakos hallgató /JGYTF/

A MAGYAR ÉS AZ OROSZ IKERSZÓK KONTRASZTÍV VIZSGÁLATÁHOZ

Dolgozatomban a magyar nyelvben igen gyakori, az orosz nyelvre viszont kevésbé jellemző, a nyelvészeti szakirodalomban mellérendelő összetett szók gyűjtőnéven ismert magyar és orosz nyelvi alakulatok egyik csoportjának, az u.n. ikerszóknek, összehasonlító vizsgálatával foglalkozom. A magyar nyelvészeti szakirodalomban eddig több aspektusból tanulmányozták az összetett szavak eme csoportját, de orosz-magyar vonatkozásban mindmáig feltáratlan ez a terület.

Az összetett szók e csoportjához tartozó szóismétlések, ikerazók, valamint a valódi mellérendelő összetett szók nagy része többjelentéssel bír, olyan új fogalmat fejez ki, amely nem egyenlő az alkotó két szó jelentésének pusztán összegével. Jelentésüket tekintve a tartalom nyomatékosabb, hatásosabb voltát, fokozottabb mértékét fejezik ki, és erős hangulati, stiláris értékkel bírnak.

Munkámban az orosz és magyar ikerszók állományának összegyűjtésén és rendszerezésén túl célul tűztem ki e szóösszetételekre vonatkozó különböző elméletek és nézetek szembesítését, tisztázását, valamint ezen orosz és magyar nyelvi alakulatok szerkezetére, alaktani tulajdonságaira és szemantikájára vonatkozó azonosságok és eltérések elemzését, feltárását.

SHARMA BHARAT BHUSHAN

IV. éves néprajz szakos hallgató /ELTE/

EGY HINDU ESKÜVŐI SZERTARTÁS ÉS AZ AZT MEGELŐZŐ
PÁRVÁLASZTÁSI ÉS ELJEGYZÉSI SZOKÁSOK PUNJAB TAR-
TOMÁNYBAN

Punjabi hindu családoknál történő esküvői szer-
tartás szerkezeti felosztása:

- I. Bevezetés: A hindu esküvő szokásainak eredete. A pun-
jabi hindu esküvő feltűnő ritusai európai szemmel.
- II. Párválasztás: Az élettársa választás módjai a punjabi
családoknál. /Ami egész India területére is jellemző./
- III. Eljegyzés: Az eljegyzési szokások ismertetése és
részletes elemzése.
- IV. Az esküvő előkészítése.
- V. Az esküvői szertartás menete, saját gyűjtés alapján.
Egy punjabból származó hindu család esküvői szertar-
tásának leírása, amit 1978-ban, Delhiben gyűjtöttem.
- VI. Búcsú. Az ifjú házaspár elkésződése szüleitől és
rokonaitól.

SIPOS PÁL

magyar-angol szakos tanár /ELTE/

SZIDALMAZÁSI FORMULÁK 17. SZÁZADI JOGI SZÖVEGEKBEN

Dolgozatom tárgya azoknak a szavaknak és szókap-
csolatoknak a vizsgálata, amelyek 17. századi jogi szö-
vegekben szidalmazásként fordulnak elő. A nyelvnek ezek
az erős emocionális töltettel elhangzó elemei nem öncélú
vizsgálat tárgyát képezik. A kifejezések nagy része - bár
a nyelv "perifériájára" szorulva- napjainkig él. A szidal-
mazások, fenyegetések, káromkodások és átkok a nyelvet
beszélő embereknek az évszázadok során végig állandó /csak
egyéni vérmérséklettől függő/ és hasonló /alapvetően nem
változó/ érzelmeit, indulatait tükrözik. Érdemes tehát
nyelvészeti vizsgálattal feltárni, hogy egy változó tér-
idő koordináta-rendszeren belül az állandó emocionális
faktor mellett, milyen nyelvi kifejezőeszközöket használ-
nak a beszélők. Az ily módon elvégzett diakrón vizsgálat
amellett, hogy lényeges pszicho- és szociolingvisztikai
következtetésekhez vezethet, elősegítheti a mai magyar
nyelvi fordulatok, egyes új kifejezőeszközök keletkezési
okainak feltárását és megértését is.

SOMOGYVÁRI MÁRTA

IV. éves magyar-német szakos hallgató /JATE/

AZ INDIVIDUUMTARTOMÁNY MEGADÁSÁNAK PROBLÉMÁI

A dolgozat a játékelméleti szemantika módszerének segítségével elemzi Arisztotelész Poetikájának egyik kategóriáját, a felismerést. Ezt általánosítva azt vizsgálja, hogy hogyan adhatjuk meg az individuumbtartományt egy szöveghez, milyen konvenciókat kell figyelembe vennünk fikcionális ill. valóságos szövegek esetében. Quine egy paradoxonát vizsgálva olyan következtetésekre jut, amelyek nemcsak a játékelméleti megközelítés, hanem mindenfajta elemzés korlátait is adják. A szöveg a létevel igazolja önmagát, de egyetlen további, a szövegvilágra vonatkozó kijelentést sem verifikálhatunk. Az interpretáció során az individuumokat ill. a hozzájuk kapcsolódó tulajdonsághalmazokat is, különféle absztrakciós szintekre képezzük le. A leképezések alapelvei nem adhatóak meg, mert azok nagy mértékben függenek az interpretátor intuiciójától, tanulmányaitól, élményeitől stb. Helyességük sem dönthető el, hiszen többnyire bizonyos konvenciókon alapulnak. Ebből következik az is, hogy az interpretáció helyességét is magunk preszupponáljuk.

SOÓS VILMOS

IV. éves orosz-történelem szakos hallgató /JATE/

TÜZÉRSÉGI REFORMOK A XVIII. SZÁZADI HABSBURG-BIRODALOMBAN

A tüzérség történetében a XVII. sz. vége és a XVIII. sz. első fele fontos mérföldkő volt. Ezidáig a tüzérséget nem tekintették önálló fegyvernemnek. Tüzércének alkották a tüzérség kereteit. Az ebből adódó szervezetlenség, sokféle lövegcső és általában a tüzérszeranyag sokfélesége igen rossz hatással volt a tüzérség harci értékére. Ezen először a franciák változtattak, ők szüntették meg először a céhrendszert és sorolták be reguláris katonának a tüzércéket. A XVIII. sz. elejére a legtöbb országban végleg megfosztották a tüzérséget közpöri jellegétől és fegyvernemnek nyilvánították. A Habsburg-birodalomban ez csak jókora késéssel történt meg. Az 1740-es években gróf Liechtenstein József Vencel reformjaival veszi kezdetét. A tulajdonképpeni átszervezés 1756-ban indult meg és akkor is csak a tábori tüzérségre vonatkozott. Az átszervezés lényege: a tábori tüzérszervezet békében is teljes létszámban maradt, mégpedig katonailag szervezett kötelékben. E reformok hamarosan éreztették hatásukat, de ezek a reformok csak a tábori tüzérséget érintették, míg a házitüzérség és a szerhivatalok teljesen a régi formájukban maradtak. A tábori tüzérség beosztása sen teljes, mert a dandárokból való beosztás mellett erősen érezhető az ezredkötelék hiánya. 1772-ben Liechtenstein halála után Kinsky megszüntette ezeket a hiányosságokat. Kinsky átszervezésének a célja a tüzérség szervezetének leegyszerűsítése és a többi fegyvernemhez való hasonló tagosítása volt. A tábori tüzérséget ennek

során ezredkötélékbe osztották be, az aknász-század kivált a tüzérség kötelékéből, a löközőtény beolvadt a szekerescsapatba és megszűnt a tüzér gyalogezred is.

A XVIII. sz.-ban Európában a francia forradalomig a harc megvívásának módja a vonalharcoszat volt. Ebben a korban az utközetek kimenetelét a puska-és összágyutüz döntötte el. A kor csatáiban a tüzérség egyre fontosabb szerephez jut, amint ezt a kunersdorfi csata kimenetele is mutatta. A két átszervezés óriási lépéssel vitte előre a tüzérséget, de még mindig akadtak hiányosságok. A legnagyobb hiba az volt, hogy a legénység, a lövegek és a lovak békében egymástól külön állomásoztak. Ezután lényeges változások a század folyamán a tüzérség szervezetében nem történtek. Az Európában általános irányzathoz hasonlóan itt is a tüzérség létszámának emelése a legfontosabb változás. 1816-ban Magyarországon megalakult az 5. Belverdő táborig tüzérezred, mely az 1848-as honvédtüzérségünk magját alkotta.

SOSZTARICS OTTÓ

IV. éves történelem-népművelés szakos hallgató /SzoF/

SCARBANTIA TÁRSADALMA A FELIRATOK TÜKRÉBEN

A feliratok - lényegükben fakadóan - helyhez kötöttek. Ebből adódóan lelőhelyük történelmére, etnikai képére, társadalmi életére engednek következtetni. Dolgozatomban a scarbantiai kőemlékek alapján rendelkezésemre álló, a város társadalmára utaló adatok rövid összefoglalására törekedtem.

A szakaszosan, több hullámban történő betelepülések során kiszolgált auxiliaris katonákból, légiós veteránokból, valamint a hozzájuk csatlakozott polgári - legnagyobb részt kereskedő - elemekből álló közösség vált a későbbi municipium társadalmának meghatározó elemévé. Az említett rétegeken kívül a gyors konszolidáció, a korai és erőteljes romanizáció révén a bemészült boi arisztokrácia is számottevő epigráfiai hagyatékkal rendelkezik. Érdekes problémát vet fel a rabszolgák kőemlékeinek meglepő sűrűsége. A magas számuk ellenére nem feltétlenül mezőgazdasági alkalmazásukra kell gondolnunk, hiszen az említettek legnagyobb hányada nő, családtag, vagy egy gazdaságilag is kivételezett - meglehetősen vékony - társadalmi réteghez tartozhatott.

Az eddig ismert másfélszáz scarbantiai kőemlékből csak töredéke volt alkalmas további következtetések levonására, de a feldolgozott feliratos anyag alapján - ha csak vázlatosan is - képet kaphatunk egy provinciális kisváros társadalmáról.

SPANNRAFT MARCELLIN

tudományos segédmunkatárs /ELTE/

A CSAVAR IGE JELENTÉSÉNEK ELEMZÉSE

/Az ige jelentésszintjeiről/

A dolgozat a csavar ige jelentésének szerkezetét vizsgálja, szinkron szempontból, az ÉrtSz. példái alapján.

Az elemzés az ige legközvetlenebb jelentéséből indul ki. Ebből a tulajdonképpeniből levezethető valamennyi metaforikus jelentés. A metaforikusok kialakulásával egyidejűen létrejön a hipotetikus jelentés, mely a tulajdonképpeni kibomlott formája. Levezethető belőle közvetlenül valamennyi metaforikus, s a tulajdonképpeni is, közvetlenül vagy a metaforikusok közvetítésével. Állandó kettős mozgásokat feltételezve kialakul a jelentés egysége.

Kiderül azonban, hogy ezzel a jelentés önmagában való elemzésével nem merül ki a csavar jelentése. A továbbiakban a dolgozat azt vizsgálja, hogyan terjedhet ki az ige jelentése bizonyos speciális mozzanatairól, és hogyan léphet a csavar szinonimái helyébe.

SÜMEGI JÓZSEF

magyar-történelem szakos hallgató /JATE/

EGY SÁRKÖZI FALU BÁTA RAGADVÁNYNEVEI

A szerző dolgozatában Bata ragadványneveket dolgozta fel. Bata község a tolnai Sárköz legdélibb, s egyben legősibb települése, amelynek a középkorban országos híru apátsága volt.

A török uralom alatt visszafejlődik, lakossága azonban nem pusztul el teljesen.

Bátán nagyon gazdag ragadványnevényanyag található, melyet a dolgozat többféle szempont szerint osztályoz. Magát a ragadványnevet általános értelemben használja mindazokra a nevekre, amelyek a hivatalos nevek mellett vagy helyett állnak a beszélt nyelvben. Így a legtágabb kategóriának számos alfaja létezik. A nagy névgyakoriság miatt a nevek legnagyobb része megkülönböztető név. Ezek általában együtt szerepelnek a családnévvel, az írásban azonban leggyakrabban csak ragadványnév kezdőbetűje használatos. Ezekről megkülönbözteti, a gúnyneveket, melyek az emberek legkisebb hibáit, tulajdonságait veszik szájra, sokszor csipkelődő, bántó éllel. A harmadik csoportot a csúfnevek, a negyediket pedig a megtisztelő nevek alkotják. Ezen kívül még három szempont szerint csoportosítja a névanyagot: a nevek inditéka, a felhasznált nyelvi eszköz és a névhasználati forma alapján.

SÜMEGI JÓZSEF

magyar-történelem szakos hallgató /JATE/

HOL ÜTKÖZÖTT MEG 1440-BEN HUNYADI JÁNOS ÉS GARAI
LÁSZLÓ SEREGE /a cikádori csata/

A szerző dolgozatában az 1440 őszán lezajlott, s az ország további sorsa szempontjából, nagy jelentőségű csata helyét próbálta rekonstruálni. A szakirodalmat végigvizsgálva megállapítja, hogy a kérdésben eddig három álláspont alakult ki. A történészek egy része - főleg Bonfini régebbi kiadói alapján - Szekszárd mellé tette a csatát. Mások Cikádor, a mai Bátaszék vidékét jelölik meg csatahelyként. A harmadik álláspont pedig a Bátaszék - Bata közötti síkra, itt a Batahoz közel eső részre gondolt.

Ha tüzetesebben megvizsgáljuk a környék földrajzi adottságait feltűnik, hogy ezen a területen sem ma, sem a középkorban nem lehetett ütközetet vívni. Ugyanezt látszik igazolni a források összevetése is. Ebből megállapítható, hogy a Délvidékről jövő Garai Cikádorig jutott előre. Hunyadi közeledtének hírére azonban visszavonult Bata monostorához, amelynek kegyura volt. Hunyadi követte, s a dombtető kiszélesedő részén ütköztek meg. Hunyadi győzött, s ezzel a győzelemmel nemcsak saját felemelkedését segítette elő, hanem az ország déli részét megtisztította Erzsébet pártjának erejétől. Jutalmul Ujlakival erdélyi vajdává nevezték ki.

SÜTŐ ÉVA

II. éves ének-zene szakos hallgató /JATE/

NAGYVISNYÓI NÉPDALOK

Dolgozatomban szülőfalum, Nagyvisnyó népdal-készletének egy töredéknyi részét szeretném bemutatni, szélesebb körben ismertté tenni.

Ezek a dalok a népdalok elég sok változatát képviselik. Van köztük summásdal, pásztornóta, katonadal, csúfolkodó, szerelmi-dal, játékdal.

A dalok könnyebb megértése érdekében a dolgozat első részében találhatjuk Nagyvisnyó történetét. Az elemzési rész mellett megtalálhatjuk az egyes dalokra vonatkozó adatokat, szómagyarázatot, s utalok a különböző zenei változatokra is.

A népdalok lejegyzésénél problémát jelentett az, hogy elég sok dallamvariációval éneklik a dalokat, és a giusto jellegű dalokat is "parlandósan" éneklik.

Az is gondot okozott, hogy előttem már neves népzenekutatók gyűjtöttek falunkban népdalokat, s így sokszor csak egy-egy új variációra sikerült rábukkannom.

Végül szeretnék rámutatni, hogy napjainkban milyen fontos feladat a néphagyományok feltárása, megőrzése, továbbadása az iskolai és az iskolán kívüli munkában.

SÜTŐ GYÖRGYI
tanító /KaTF/

EMBERALAK ÁBRÁZOLÁSA A MAGYAR NÉPMŰVÉSZETBEN

A dolgozatiró a tárgyi népművészet műfaján belül mutatja be az emberábrázolás megjelenését. Ez a műfajtól függően hol nagyobb, hol kevesebb területet ölel fel. A síkon és a térben való emberábrázolás a dolgozat rendszerező elve. Ezen belül a stilizáltság foka szerint mutatja be az emberábrázolás megjelenését. A dolgozatban feltárul az emberi alak formai megjelenése a geometrikus, absztrahált formától a naturalisztikusig. A dolgozatiró bemutatja a forma, a technika és a műfaj adta lehetőségek kapcsolatát, és kitér az emberábrázolás szimbolikus jelentésére.

SZABÓ KATALIN

IV. évas történelem-ének szakos hallgató /HoF/

APRÓFALVAS TELEPÜLÉSEK ÉSZAK-MAGYARORSZÁGON

Az elmúlt évtizedekben hazánk ipari fejlődésével párhuzamosan, egyre időszerűbbé válik az aprófalvas települések helyzetének vizsgálata, melyek népessége nem éri el az 500 főt.

A dolgozat B.A.Z. megye Sátoraljaujhelyi járásának, s azon belül a hegyközi aprófalvak - Felsőregmes, Vilyvitány, Kishuta, Rudabányácska helyzetével foglalkozik.

1870-től napjainkig kíséri figyelemmel az adott települések népesség és foglalkozási viszonyainak változását. A kutatás során azok az okok kerülnek napvilágra, amelyek közre játszanak ezeknek a hegyközi falvaknak az elnéptelenedésében, illetve ujjaslédésében.

A vizsgált falvak állandó népessége 1870 és 1970 között a következő képpen alakult:

- Felsőregmes és Vilyvitányban megközelítőleg felére csökkent.

- Rudabányácskán a XIX. század végétől a második világháború kezdetéig növekedés, 1941-től napjainkig csökkenés figyelhető meg.

- Egyedül Kishutában tapasztalható lassú, de fokozatos növekedés, így össznépessége a vizsgált időszakban több mint háromszorosára növekedett.

1970 és 1980 között a lakónépesség korcsoportok szerinti megoszlása is rendkívül érdekes képet mutat.

Felsőregmec már egyértelműen előregedett.

A mezőgazdasági termelőfunkció elvesztése után csak lakóhely-funkcióval rendelkezik, mivel a helyben foglalkoztatott aktív keresők aránya 1978-ban nagyon kevés /7,6%/

A falubeliek foglalkoztatásában a napi ingázás a kedvezőtlen közlekedésföldrajzi helyzet miatt csak egy átmeneti

megoldás lehet.

Vilyvitány népességének korösszetételéből egyértelmű előrejedésre következtethetünk. Más szempontból ezt a megállapítást demográfiai helyzete nem teszi nyilvánvalóvá.

Rudabányácska lakónépességének korcsoportok szerinti megoszlása öregedését igazolja. Elvándorló lakóinak egy része a közeli városban, Sátoraljaújhelyben telepedett le, illetve az aktív keresők 86,0%-a 1978-ban itt talált munkát.

Kishuta demográfiai képe a település ujjaéledését igazolja. Lakossága számára bőséges munkaalkalmat kínál a szomszédos Pálháza. A jövőben Pálháza mint kiemelt alacsony központ biztosítja Kishuta lakossága számára a biztos megélhetés és az életkörülmények javításának lehetőségét.

SZABÓ MÁRIA

magyar-oroszl szakos hallgató /JGYTF/

GYÓGYÍTÁSOK, BABONÁK, RONTÁSOK EMBEREK KÖRÉBEN

Népünk múltjára, életére vonatkozó fontos adatokat őriznek a falvak idős lakói; a régi életforma és szokások elbeszélésével felelevenítik a régmúltat, amely néha a jelennel is szorosan érintkezik. Több tudományág számára dokumentum értékűek a közölt adatok, bár itt elsősorban néprajzi és nyelvészeti szempontok érvényesültek a gyűjtésben. Csongrád megyében, Szegvár községben idős adatközlőktől származik az anyag, témája az emberek és állatok gyógyításával kapcsolatos szokások, babonás hiedelmek.

A gyűjtések során kiderült, hogy a visszaemlékezésekben, sőt még napjainkban is elég gyakran minden látszólag indokolatlan eseményt, betegséget rontásnak tulajdonítanak. Az emberekre vonatkozó gyógymódok három csoportját különíthetjük el:

1. Specializált gyógyítók fejtik ki tevékenységüket a rontás ellen.
2. Gyógyfüvekkel, növényekkel orvosolják a bajt. /Ezeket a füveket, növényeket régen ismernie kellett minden szegény embernek./
3. Egyéb gyógymódok és védekezés a betegség és rontás ellen.

Az értelmező, etimológiai és nyelvjárási szótárakkal való egybevetés után a betegségek, gyógymódok, gyógynövények neveiből "szakszótár" készült. A szöveg dialektológiailag hiteles formában került be a dolgozatba.

SZABÓ MIKLÓS

III. éves magyar-történelem szakos hallgató /HOFK/

STÁDIUMOK ÁNYOS PÁL LEIKI FEJLŐDÉSÉBEN /A HALÁL ÉS AZ
ELMŰLÉS GONDOLATÁNAK JELENTÉSVÁLTOZÁSA/

A halál és az elmúlás a szentimentalizmus egyik legfontosabb gondolatköre. Ányos Pál költészetében különösen nagy jelentősége van /erre a motívum megjelenésének gyakoriságából következtethetünk/, sokféle előfordulása pedig lelki fejlődésének legapróbb rezzenéseit is jól tükrözi. E motívum vizsgálata tehát indokolt és célravezető.

A kor irodalmának poétikai követelményei erősen megkötötték a versírók kezét. Ányos költeményeinek többségében is nagyobb hangsúly jut a didaktikus kiszólásoknak, e reménytelen korabeli közhelyeknek. A motívum vizsgálatánál tehát célszerű különbséget tenni az igazi, "ihletből fakadó", személyes utalások, említések és e sablon-gondolatmenetek között.

Igy - a bizonyos szubjektív megítélés miatt - bizonytalanabb, de az igazsághoz talán közelebb álló folyamatleírást sikerül adnom a motívum elemzése kapcsán.

A dolgozat megpróbálja felhívni a figyelmet a kierkegaard-i stádiumok és Ányos lelki fejlődése közötti rokonságra, és megkísérli feltárni az 1777-től 1780-ig tartó pesti, a nyitraelefánti /1782-ig/ és a székesfehérvári évek műveinek mélyebb rétegeiben tükröződő különbségeit.

SZABÓ TÜNDE

III. éves magyar-történelem szakos hallgató

/JGYTF/

A MITOLÓGIÁVAL ÉS UTÓPIÁVAL MEGEMELT DRÁMA
NÉMETH LÁSZLÓ-I KISÉRLETE

/ A CSERESNYÉS ÉS A MATHIASZ-PANZLÓ ALAPJÁN/

Dolgozatom első részében a két dráma keletkezési körülményeit mutatom be, majd rövid elemzésük következik. Az elemzés a szereplők jelleme és egymáshoz való viszonyuk feltárásán alapszik. Rámutatok a párhuzamra, amely a Cseresnyés szereplői és Németh László valódi családja között feszül. Ezután kerül sor a két dráma mitológikus és utópikus vonásainak vizsgálatára. Németh műveiben a "Cseresnyés" megírásától kezdve felbukkannak a "növényi" természetű hősök. A "növényi"- és "ragadozó"-természet tipológiáját Németh László Frobeniustól vette át, amelynek kifejtésére oldalakat szentel a San Remó-i naplóban. Sor kerül még Németh mítoszszemléletének vizsgálatára, valamint a két elemzett drámának a francia mitológikus drámákkal való összehasonlítására. Németh Lászlónál a mítosz a múltat jelöli; utalok a nagy elődök és Németh utópikus elképzeléseinek hasonlóságára is, a jövő pedig utópikus elképzeléseinek hasonlóságára. Dolgozatomat Németh László legfontosabb dramaturgiai nézeteinek bemutatása zárja.

SZABÓ ZOLTÁN

II. éves történelem-francia szakos hallgató
/KLTE/

A NŐALAKOK SZEREPE ROMAIN ROLLAND FORRADALMI TÁRGYU
DRÁMÁIBAN

A dolgozat Romain Rolland nyolc drámájának elemzésére épül: Virágvasárnap, Julius 14-e, Az Ész diadala, A farkasok, Danton, A szerelem és a halál játéka, Robespierre, A Leonidák. E drámákhoz a nőalakok felől közelítve, világossá válik ezek kiemelt szerepe, meghatározó jelentősége, az író által feltett kérdésekben betöltött kulcsfontosságú funkciója. Az ilyen módon megkísérelt elemzés bemutatja a nőalakoknak a viszonyát a drámák fiktív személyneveinek mint elemi jel-, utalás-, allegória-, szimbólumfunkciót betöltő egységeknek az értelmezésével, a drámai helyzetek némelyikében felfedhető sajátos megoldásokkal, végül a népszínház-gondolat rövid tartalmi kritikájával a fentiekben vázolt elemzés eredményeire támaszkodva.

SZAKOLCZAY ATTILA

III. éves történelem-magyar szakos hallgató
/ELTE/

EGY KIADATLAN NÉGYESY LÁSZLÓ TANULMÁNY ZRINYIRŐL

Zrinyivel foglalkozó szemináriumunk munkájában jelentős helyet foglal el Négyesy László hagyatékának feldolgozása. E kutatások során bukkantunk rá az e dolgozat alapjául szolgáló kis tanulmányra. Ezúton kívántunk egyben emlékezni a neves tudós halálának ötvenedik évfordulójára, ami egybeesik irodalomkutatói pályakezdésének centenáriummával is.

Négyesy oly kevés Zrinyivel foglalkozó tanulmánya közül időrendben ez az első, melyet még másodéves egyetemi hallgató korában írt. A dolgozat jelentőségét az adja, hogy benne már jórészt felfedezhetők Négyesy későbbi - akkor már természetesen jóval részletesebben kifejtett - gondolatai, sőt a szövegek alapos összevetése nyomán igen valószínűnek látszik, hogy Négyesy maga is elővette ezt a dolgozatot későbbi tanulmányainak megírása során. A dolgozat legfőbb érdekessége azonban, hogy benne a majdani tudós kutató legelső megnyilatkozásának lehetünk tanúi.

SZAMOSMENTI MARIANNA

III. éves magyar-angol szakos hallgató /JPTB/

A MŰVÉSZ MITOSZA THOMAS MANN KORAI NOVELLÁIBAN

Dolgozatomban Thomas Mann kisregényét elemzem és bontok ki elméleti problémákat. Munkámnak három része van. Az elsőben A pojlaca, Tonio Kröger a Halál Velencében és a Doktor Faustus című művek alapján a polgári létforma keretében kialakuló művészsorssal foglalkozom.

A második részben a szöveg részletes elemzését végzem el, a motívumok vizsgálatának és a zeneiség bizonyításának eszközével. Kísérletet teszek a mű világképének feltárására.

A harmadik részben általánosabb elméleti és filozófiai kérdésekre térek ki, megvizsgálom a fiatal Lukács és a fiatal Th. Mann közötti rokonságot /alsó sorban a Philippe esszé alapján/, feltárom a műben illetve a mű mögött rejlő mitológiai rendszert és Nietzsche hatását.

SZÁMEL ILONA

IV. éves magyar-csoz szakos hallgató /JGYTF/

AZ OROSZ NYELV ASSZOCIÁCIÓS NORMAI SZÓTÁRÁNAK SZEREPE AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OROSZNYELV OKTATÁSBAN

Dolgozatomban az orosz nyelv asszociációs szótárából a hallási percepcióval kapcsolatos szócsoport felhasználhatóságát vizsgálom az általános iskolában. A szótár és a tankönyvek alapján a kiválasztott szóstimulusokra adott reakciószavakat szemantikai jegyeik alapján csoportosítottam. Az ágrajzok segítségével szembevetendővé vált a vizsgált szavak szemantikai strukturája. Az összehasonlítás eredményeként megállapítottam, hogy a tankönyveink nem követik a szótár szemantikai irányait: előfordul a mező olyan része, amely a szótárban nincs, illetve hiányzik olyan, ami a szótárban szerepel. Ugyanakkor a szótár reakciószavainak felhasználását az adott szó minél változatosabb szövegkörnyezetben való gyakorlását, lexikai korlátozások nem akadályozzák az általános iskolában. Ezzel a lehetőséggel az általános iskolai orosznyelv oktatásban is élnünk kellene.

SZÁNTÓ ERIKA

magyar-könyvtár szakos tanár /SzoF/

SZÓKÉSZLETI VIZSGÁLÓDÁSOK SÜMBG REGIONÁLIS KÖZNYELVÉBEN

Dolgozatom a regionális köznyelv most éledő kutatását kívánja szolgálni. Megállapításaimat 15 helybeli adatközlő /kiválasztásuk fő szempontja: életkor, családi kapcsolatok/ által szolgáltatott 4907 adatra alapozom.

Bevezető -, elemző rész, 60 oldalnyi adattár és IX db. melléklet alkotja pályamunkámat. Az elemző részben a következő nyelvi jelenségeket vizsgáltam:

1. Hangtani tanulságok
2. A regionalitás tükröződése a nyelvi adatokban
  - 2.1. Statisztikai adatok
  - 2.2. Köznyelv - regionális köznyelv
  - 2.3. A tájszókról.

SZASZKÓNÉ SIN ARANKA

történelem-könyvtár szakos tanár /ELTE/

NAGYKÖRÖS VAGYONI HELYZETE ÉS LAKOSAI 1626-1689
/forráselemzés/

A XVII. században több mezővárosban - Gyöngyös, Debrecen, Kecskemét, Nagykörös - az adózás alapja a birtokolt ingóság volt. A Nagykörösről az 1626 és 1687 közötti időszakból fennmaradt 44 összeírás következtében "marhaszám" névvel jelöli az adókiivetés eszmei alapját, és nagyságát minden egyes lakos neve mellett feltünteti. Ezeknek az összeírásoknak a történeti statisztikai elemzése módot nyújt arra, hogy árnyalt képet alkothassunk a város lakosságának vagyoni rétegzettségéről, és az áttekinthető 60 év főbb folyamatairól.

A város összeírtjainak száma a vizsgált időszakban folyamatosan növekedett. Vagyoni helyzetük alapján három alapvető csoportot különíthetünk el.

- A marhaszám nélkül összeírt, csak személyük után adózó családfők csoportja - feltehetőleg a beköltözések folytán - folyamatosan nőtt.

- A 150 marhaszámmal kevesebbel összeírt családfők száma 350 körül, és csak kis mértékben nőtt. A tulajdonukban lévő megadóztatott vagyon viszont folyamatosan csökkent, összességében véve tehát ez a réteg fokozatosan szegényedett.

- A több mint 150 marhaszámmal összeírt 2-13 család kezén jelentős, bár változó nagyságu vagyon volt. Ezek a tőkeerős gazdák vagy marhatenyésztő kompániák sikeresen használták ki az állattartásra, kereskedelemre alkalmas időszakokat, és alkalmanként számottevő va-

gyont birtokoltak.

Az 1689-ben készült részletes vagyonösszeírás és dézsmalajstrom nevenkénti egybevetéséből megállapítható, hogy az állatállománnyal nem rendelkezők egy részének szőlőbirtoka volt, vagy szántóföldi termeléssel foglalkozott. A teljesen vagyontalanok azonban még így is a város lakosságának 16,5 %-át tették ki.

SZATMÁRI IMRE

történelem-régészet szakos hallgató /JATE/

KÉSŐKÖZÉPKORI KÁLYHACSEMPÉK NAGYMÁGOCSRÓL

1971-ben Nagymágocs mellett, többek közt, későközépkori kályhacsempe töredékeket is találtak.

A darabokból háromféle díszítésű kályhacsempét lehetett összeállítani: egy indás-virágosat, egy oroszliánosat és egy huszárt ábrázolót. Mindhárom a vidéki fazekas-kályhás mesterek egyszerű ábrázolóművészetének a bizonyítéka.

Ezzel tovább bővült a Méri István által először körülhatárolt "népies" kályhacsempék dél-tiszántúli csoportjának a köre.

A töredékek kora a XVI. sz. első felére tehető; a nyilvánvaló, hogy rangosabb ház kályhájába voltak beépítve.

Szerencsésnek mondható, hogy éppen ebből a korból meglehetősen sok írott forrásunk van, amelyek Mágocs akkori birtokosaival kapcsolatosak. Természetesen kockázatos dolog lenne bármelyik földesúr házához kötni a töredékeket, de a források által megrajzolt körkép és egyes adatok ez esetben talán segítséget adhatnak a kályhacsempék készítésének idejének egyre szűkebb határok közötti megállapításához.

A dolgozat célja: újabb adatokkal bővíteni, és elősegíteni a dél-tiszántúli ún. "népies" kályhacsempék körének kutatását.

SZEGSKÓ RITA

III. éves történelem-néprajz szakos hallgató
/KLTE/

A NAGYCSALÁDSZERVEZET KUTATÁSA ÉS PROBLÉMÁI MAGYAR-
ORSZÁGON

A nagycsaládszervezet magyarországi szakirodalmi viszonylag kiterjedt, de a kutatás szempontjai meg lehetőszen eltérőek.

Az első problémát a terminológia jelenti. Nincs egy mindenki által elfogadott és általánosan használt definíció. A kis- és a nagycsalád közötti átmeneti formákat a megfelelő terminológia hiányában nem határozták eddig körül.

A kutatástörténetből világosan kitűnik, hogy a kutatók véleménye még abban sem egyezik meg, hogy mely területekre volt jellemző ez a családszerkezeti forma. Minél mélyebbre hatolunk a szakirodalomban, annál több hiányosságot fedezhetünk fel. Dolgozatomban ezekre a hiányosságokra és problémákra szeretném felhívni a figyelmet.

SZENTESI ZSOLT

V. éves magyar-francia szakos hallgató /KLTE/

"...ÓRIÁSI A TENGER, S ÓRIÁSI A SZÁRAZPÖLD, A CSILLAGOK
MEG LÉTEZNEK..."
SEBEŐK JÁNOS: SÁRKÁNYVIADAL-C. REGÉNYÉNEK ELEMZÉSE

Dolgozatom témája az 1958-ban született, már 13 éves korában csodagyerekeknek kikiáltott Sebeők /Sebők/ János könyve, az 1976-77-ben írt, és 1980-ban megjelent Sárkányviadal című mű. Választásom azért esett erre a könyvre, mert véleményem szerint ez az az alkotás, amely az első lépést jelentheti a magyar irodalomban már régóta megfigyelhető két tendencia, a realista- és az újító vonulat szintézise felé. Az első, aránylag rövid, néhány oldalas részben ismertetem az újító tendenciák történetét, különös tekintettel afelszabadulás utáni magyar irodalomra. A második fejezetben a mű gondolatvilágának elemzésével próbálkozom meg. A harmadik fejezet címe: A realista és újító tendenciák szintézise felé. Itt a regénypoétikai eszközöket, azok helyzetét, funkcióját vizsgálom, alapvetően két részre osztva azokat: kitüntetett szerepű, és egyéb regénypoétikai eszközökre.

Fontosnak tartom: a mű fontosságát nem első-sorban annak esztétikai értelemben vett "jó"-ságában látom, sokkal inkább "új"-ságában. A könyvnek megvannak a maga hibái, amikre adott helyeken kitérek. Lényegesebb ennél a szintézis létrehozására tett kísérlet.

SZILGÁYI IMRE

V. éves görög-latin szakos hallgató /ELTE/

PROMÉTHEUSZ SZOPHISZTÉSZ

A dolgozat Aiszkhülosz Prométheusz c. drámájában a főhős alakjának társadalmi-politikai meghatározóit kutatja. A dráma szerzősége körül ismét fellángoló vitában Griffith és West kutatók ellenében - akik a művet elvitatják Aiszkhülosztól és az i.e. 440-es évek körülre datálják, valamint keletkezésének színhelyét Athént jelölik meg - a darabot a hagyománynak megfelelően Aiszthülosz Sziciliában írott művének tartja.

Éppen a Griffith által is elfogadott szofisztikus jelleget, a szofisztikus kifejezéseket és a "szofisztész" jelző alkalmazását vizsgálva mutat rá a dolgozat Griffith eljárásának hiányosságaira és ellentmondásaira. A szavak vizsgálata nem zárja ki Aiszthülosz szerzőségét. Pindaros azon műveinek szóhasználatát elemezve, amelyeket még Aiszkhülosz életében írt, a dolgozat megállapítja, hogy e művekkel is jelentős a hasonlósága a szofisztikusnak minősülő szavak alkalmazásában. Nemcsak a szavak azonosak, hanem bizonyos szövegösszefüggések is a drámához hasonló szituációt rögzítenek, bár társadalmilag ellentétes nézőpontból.

A filológiai vizsgálaton túl a dolgozat rámutat, hogy a mű szofisztikus jellege nem indokolja a későbbi és athéni datálást. A szofisztika és rétorika kapcsolatát már több kutató elemezte, s most J. Martin a kettő közös szicíliai eredetét is vizsgálta. E munkák eredményeit is figyelembe véve a dolgozat szerzője úgy véli, hogy

Aiszkhülosz e drámája - Griffith megállapításaival ellentétben - éppen a Sziciliában az i.e. 5. század elején kialakuló, a türannoszok uralmával szembeesülő rétorikus-szofisztikus értelmiségi csoportok kizdelmeit, magatartásformáit, öntudatát reprezentáló mű.

SZILASI ÉVA

magyar-országi szakos tanár /HoFK/

LEXIKAI HIBÁK A MAGYAR ANYANYELVŰ TANULÓK OROSZ NYELVŰ
ÍRÁSBELI MUNKÁIBAN

Dolgozatomban a nyelvtani hibák kontrasztív elemzésének módszerét a lexikára alkalmazva vizsgálom meg és rendszerezem a magyar anyanyelvű tanulók /országi szakos főiskolai hallgatók / orosz nyelvű írásbeli munkáinak lexikai-szóhasználati hibáit.

A bevezetőben bemutatom az orosz és a magyar nyelv lexikai rendszerének főbb eltéréseit. A továbbiakban rendszerbe foglalom és elemzem a vizsgált írásbeli munkákban fellelhető lexikai hibákat, végezetül pedig az okok feltárásával párhuzamosan közlöm a helyes megoldásokat.

SZIRMAI MONIKA

V. éves angol-francia szakos hallgató /KITE/

AZ ELŐLJÁRÁS SZERKEZETEK VIZSGÁLATA A MAI FRANCIA
NYELVBEN

A dolgozat célkitűzése a francia előljárás szerkezetek mondattani vizsgálata és osztályozása. Munkám első részében tömör összefoglalót adok a legfontosabb leíró nyelvtanokról és bemutatom az ezekben használt szakkifejezések sokféleségét. Az általam használt szakkifejezések megadása és értelmezése után részletesen ismertetem a korpuszt, amely alapján dolgoztam. A probléma kifejtésekor központi helyet foglal el a prepozíciós szerkezetek kettősségének a kérdése: a prepozíciós szerkezet lehet a verbális szintagma része, és tartozhat közvetlenül az egész mondathoz is. Megpróbálok tehát olyan sajátos jegekre rámutatni, amelyek döntőek a szerkezet hovatartozásának a megítélésében. Vizsgálataimat igyekszem nem egyoldalúan, hanem szintaktikai és szemantikai szempontból egyaránt elvégezni, anélkül, hogy a két szempont zavaróan keveredjen a munkában. Következtetéseimet is e két szempont alapján kívánom levonni.

SZKOCSEK MÁRIA

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató /HoF/

A SZÁNTÁS-VETÉS SZAKSZÓKINCSE ÁSZÁRON

/Hangtani sajátosságok a szántás-vetés szókincsének tükrében/

A mezőgazdaság gyors ütemű fejlődésével, a korszerű nagyüzemi gazdálkodás kialakulásával együtt jár az új termelési eljárások, a modern mezőgazdasági gépek alkalmazása. A régi, hagyományos paraszti gazdálkodásban használt munkaeszközök feleslegessé válnak, ezért nevük, a velük kapcsolatos műveletek feledésbe merülnek, vagy csak néhány volt gazda emlékezetében élnek tovább még egy ideig. Komárom megye egyik kis községének, Ászárnak a hagyományos paraszti gazdálkodását, ezen belül a szántást-vetést, az ott élő volt gazdák elbeszélései alapján ismerhetjük meg. Így a határhasználat, a trágyázás, a szántás, boronálás, hengerelés, vetés műveleteit, s e témakör szakszavait, mint: páskom, szarvas, csekéjen való szántás, drumózás stb..

A szókincs gyűjtés során lehetőség nyílt a lakosság nyelvjárási sajátosságainak megfigyelésére, ezért a nyelvjárási hangtani szempontú elemzésével is foglalkozom. Azt vizsgálom, hogy a nyelvjárási magán- és mássalhangzói mennyiben térnek el a köznyelvtől, vannak-e olyan hangok, amelyek a köznyelvben nincsenek meg, milyen az egyes hangok terheltsége.

SZOMBATI ERZSÉBET

IV. éves orosz-történelem szakos hallgató
/BesF/

IGEVONZATOK VIZSGÁLATA PUSKIN: ANYEGIN C. MŰVÉBEN

A dolgozat leíró jellegű. Célja, hogy segítséget nyújtson Puskin stílusának vizsgálatához. A dolgozat első része a szókapcsolatok, a vonzatok és igei vonzatok néhány elméleti problémájával foglalkozik, összehasonlítja Vinográdov, Pestovszkij, Svédova, Szkoblikova, Rozental, Gvozgyev, Muhin és Babajceva e kérdésekben alkotott elméleti megállapításait. A második része az elméletnek a műben való tükröződését és az esethasználatot vizsgálja Puskin: Anyegin c. művének igei szókapcsolataiban, különös tekintettel az eszközhatározós esetre.

SZULOVSKY JÁNOS

III. éves történelem-néprajz szakos hallgató
/KLTE/

A KÉKFESTÉS PUTNOKON

Bármennyire is gazdagnak tűnnek a kékfestést több szempontból is megközelítő publikációk, akár a többi mesterségleírásból, ezekből is kimaradtak általunk fontosnak tartott momentumok: a selejt, a tisztálkodás és az esetleges ártalmak szakmaspecifikus vizsgálata. Dolgozatunkban e hiányolt metodikai szempontok figyelembe vételével rekonstruáljuk egy, az 1950-es években megszűnt műhely tevékenységét, történetiségében is áttekintve a putnoki kékfestést.

A viszonylag csekély műhelyleírással való összevetés azt mutatja, hogy a putnoki Polónyi-féle kékfestő műhely az átlagos vidéki üzemek közé tartozott. A határmenti fekvés következtében 1938-45 között felvirágzott a műhely. Feltűnően kevés német eredetű szakszót tudtunk csak összegyűjteni. Ez összefüggésben állhat azzal, hogy több mint húsz éve megszűnt az üzem tevékenysége. Jellemzőes a mángorló görgőinek sikáló és a kékfestő vászon végkikeményítésénél használt - másutt stráfólonak ismert - keményítő fa elnevezése. Nem tett eddig említést az irodalom az ósvirágú mintáról, annak technológiájáról. Bár hasznosnak bizonyultak a tisztálkodásra, a selejtre, a szakmai ártalomra vonatkozó kérdések, tartózkodtunk ezek túlhangsúlyozásától.

A szakirodalomban több helyen található utalás a kékfestő mintakincs horizontális igénykülönbségeire, Az a kutatási hipotézisünk, mely az életkor szerinti

vertikális tagoltságot is feltételezte, helyesnek bizonyult. A putnoki műhely körzetében elkülöníthető két izlésrégióban egyaránt meg volt az a tendencia, hogy az életkor növekedésével egyre kisebb mintájú kékfestő kelméket viseltek.

A további feladatokat nemcsak a műhelyleírások bővítésében, hanem különösen az izlésrégiók horizontális és vertikális feltárásában látjuk.

SZUSITY KÉNIA

magyar-szerbhorvát szakos hallgató /ELTE/

ZRINYI MIKLÓS LIRIKUMAINAK HORVÁT VÁLTOZATA

1660-ban jelenik meg Velencében az "Adrianskoga Mora Sirena", Zrinyi Miklós művének horvát fordítása. Zrinyi Péter fordítása egyben a "Szigeti veszedelem" és a "Sirena" lírai verseinek átdolgozása, a műveknek a horvát viszonyokhoz, a horvát közönséghez való közeledést. A horvátnak a magyar eredetétől való jellegzetes eltéréseit a lírai költeményekben a "Vadász és Echon" az "Orpheus keserve" és az "Orpheus Plútónál" c. versek magyar és horvát szövegének összehasonlítása alapján vizsgálja a dolgozat.

SZÜK BALÁZS

III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/KLTE/

A SZERELEM ÉS STILÁRIS KIFEJEZÉSE CSOKONAI IFJUKORI KÖLTÉSZETÉBEN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A CSÓKOK-RA

A dolgozatban elsősorban az érdekelt, hogy a tiszta szerelem és a kamaszos elutasító viselkedés a női nem irányában keveredéséből hogyan válik dominánssá a tiszta szerelem eszménye, és ebben mennyire lehetett erősítője a Lilla-korszak előtti ténylegesen átélt szerelmeknek, vagy szerelmeknek; majd a küzdő, becsületes kapcsolatot feltételező szerelem-elképzelés hogyan táguul egyetemes boldogságfilozófiává.

A világirodalmi, történeti távlatokra is kiterjesztett hatáskutatást szoros összefüggésbe hoztam ifjúkori szerelmes verseivel.

Bizonyítani kívántam, "A csókok" stilusszintézis, de elsőrendűen mégis eredeti mű, Csokonai pályájának lényeges fordulója: világnézeti összegzés. Javaslom: az általános, de főként középiskolákban, és egyetemeken, fontosságánál fogva, vonják be a tananyagba.

Utalni kívántam a pásztoriáráll töredékvoltának és a prózaválasztás feltételezett okaira.

A dolgozatot egy elemzés zárja "A csókok"-ról, ami igazán még nem teljes; további feladatomból ezt elmélyültebbé tenni.

SZVERLE MÁRIA

IV. éves művészettörténet-finn szakos hallgató /ELTE/

KALEVALA ILLUSZTRÁCIÓK A FINN MŰVÉSZETBEN

A kalevalai versek első jelentős eredményeket felmutató gyűjtője Elias Lönnrot volt, aki 1849-ben jelentette meg az ötven énekből álló /Uj/ Kalevalát. A mű főként Karéliában szájhagyomány útján élő dalokat és történeteket tartalmazott, melyeket Lönnrot fűzött egységes alkotássá, finn ősiséget bemutató eposzjá. Bár az első /1849-es/ kiadás példányai még az 50-es években sem talál-
tak teljes mértékben vevőközönségre, a mű hatása a finn kulturális életre igen jelentősnek mondható. Elsősorban megmutatta, hogy az eddig a svédde szembenél nem ismert finn nyelven is lehet örök értékű alkotásokat létrehozni, másrészt a múlt század folyamán támasza, kiindulópontja volt a finn nyelv elismertetéséért küzdő mozgalmaknak.

Dolgozatomban a Kalevala képzőművészetre gyakorolt hatását, egyes illusztrálásait próbálom bemutatni az adott kor kulturális vetületének figyelembevételével. A szobrászok közül E. Cainberg turkui reliefje volt az első, későbbiekre nézve példát nyújtó kompozíció, melynek eszmei vonalát E. Sjöstrand és J. Takanen, valamint a festészetben R.W. Ekman folytatta. 1882-ben Th. Rein cirke "Nemzetiség a művészetben" címmel a nemzeti művészet Kalevalára összpontosító programját adta meg.

A legkiemelkedőbb Kalevala-illusztrátor, aki már túl is lépett az illusztráláson A. Gallen-Kallela volt. 1982 őszén a Magyar Nemzeti Galéria kiállításán láthattuk életművének legjelentősebb alkotásait ill. magyar vonatkozású dokumentumait. Gallen-Kallelát baráti

szálak fűzték L. Sparréhoz, aki W. Finchel az iparművészetben valósította meg a kalevalai nemzeti-romantikát.

Korunk egyik legkitűnőbb Kalevala-művésze H. Virolainen szobrász, aki megkezdte a századunkra jellemző eposz-átértelmezés irányvonalát.

TAKÁCS GÁBOR

IV. éves magyar-általános nyelvészet-skandináviai nyelvészet szakos hallgató /ELTE/

A "FOJT" IGE JELENTÉSÉNEK ELEMZÉSE

A "fojt" ige jelentéséről rendelkezünk bizonyos intuícióval. Az intuíciónk mögött nyilvánvalóan objektív alap húzódik meg.

A dolgozat feladata: ennek az objektív alapnak a feltárása, másszóval annak a megértése, hogy hogyan érttem meg a fojt különböző jelentéseit.

A fojt ige különféle kifejezésekben szerepel. Például: borba fojtja bánatát, vízbe fojt valakit, vérbe fojtja a lázadást, stb. Ezek között vannak olyan esetek, amikor egyértelműen, önmagában is megérthető az ige jelentése. Ilyenkor az ige tulajdonképpeni jelentéséről beszélhetünk. Ez található például a vízbe fojt valakit kifejezésben.

De az ige már ez a jelentése sem oszthatatlan. A kifejezés megértése során az ige jelentése elemekre bomlik.

Vannak olyan esetek, amikor a fojt jelentése nem érthető meg önmagában. Kiderül, hogy más cselekvéseket is magába zár. Az ige ilyen jelentései: metaforikus jelentések.

A tulajdonképpeni jelentés egy gazdag szituáció mellé van rendelve. Az ebben lehetőségként meglevő jelentésmozzanatok a metaforikus jelentésekben mutatkoznak meg.

A metaforikus jelentésekben felismert mozzanatokból áll elő az ige hipotetikus jelentése. Ez biztosítja a jelentés egységét. A hipotetikus a tulajdonképpeni

jelentés más formája. A hipotetikusból nemcsak a metaforikusok vezethetők le, hanem maga a tulajdonképpeni is.

Az elemzések Zsilka János módszerével készültek.

TAKÁCS IMRÉNÉ CSÁKLYÁS ÉVA
magyar-könyvtár szakos tanár /SzoF/

A NYELVI KONTAKTUS VIZSGÁLATA HORVÁTZSIDÁNY NYELVJÁRÁ-
SÁBAN

A dolgozatomban Horvátzsidány magyar nyelvhasználatát vizsgálom. A horvát anyanyelvűeken kívül figyelembe veszem a község magyar származású lakóinak nyelvét is.

Dolgozatom témája egy horvát anyanyelvű községnek, Horvátzsidánynak a nyelvhasználata. Bizonyos fokig úttörő feladatra vállalkoztam, amikor azt kutatom, hogy a község horvát anyanyelvű lakói hogyan beszélnek a magyar nyelvet. A kétnyelvű lakosság nyelvének kutatása a magyar dialektológia számára hasznos lehet. A nyugati peremeken, hosszú idő óta egészen napjainkig jelentős tényező a nyelvi érintkezés. Dolgozatomban arra vállalkozom, hogy szóképzési jelenségek vizsgálatára alkalmas anyagot tárjak fel a község nyelvhasználatából.

Horvátzsidány jelenleg Vas megyei, szombathelyi járásban lévő közös tanácsú község. Nyelvi környezetét nem hagyhatjuk figyelmen kívül: Olmód és Peresznye horvát községek; Kiszsidány német anyanyelvű falu; Kőszeg magyar anyanyelvű város.

Gyűjtőmunkámat a dr. Szabó Géza tszv. főiskolai tanár által összeállított szóképzési kérdőív alapján végeztem.

A szóképzési adatok vizsgálatának tanulságai: azt tapasztaltam, hogy a horvát adatközlők az esetek többségében köznyelvi választ adtak, tájszót ritkán mondtak.

A horvát, magyar, német nyelv egymással kölcsönös

kapcsolatba lépve számos interferencia-jelenséget teremtett. A beszédtempót, a hangsúlyeltolódást és következményeit is megvizsgáltam.

TAKÁCS JULIANNA

magyar-történelem szakos tanár /JGYTF/

SZEGED NÉPESSÉGFEJLŐDÉSE A XVIII. SZÁZADBAN

Szeged város történetéről a város főlevéltárnoka, Reizner János egy négykötetes munkát jelentett meg a századfordulón. Azt, hogy a kor színvonalán álló, jelentős munka volt ez, mutatja, hogy újabb monográfia Szeged történetéről azóta sem készült, vagyis a későbbi összegzések a Reizner által feltártakat ismételték, igen kevés újat hoztak.

A pályamunka egy részletkérdés, a XVIII. századi népességfejlődés bemutatásával kíván továbblépni. Fő cél a népességfejlődés folyamatának, a negatív és pozitív jelenségeknek a feltárása. Ujra számba veszi, értékeli azokat a forrásokat, amelyeket Reizner János használt, majd az újabb publikációk idevonatkozó feltárásait, s végül új adatgyűjtés alapján egybeveti a különböző felekezetek és a különböző római katolikus plébániák anyakönyveinek évről évre és hónapról hónapra kijegyzett adataival. A feltárt új forrásnak, az anyakönyveknek a kritikáját is igyekszik elvégezni.

Az első fejezet a várost a XVII-XVIII. század fordulóján mutatja be. A hosszan elhúzódó harcok a város végvári jellege, a kurucok ismételt ostromai, a járványok, a természeti csapások sokáig hátráltatták a fejlődést, s nehéz pontos képet kapni a város népességének nagyságáról.

A második fejezet az össznépesség kérdésével foglalkozik. Az anyakönyvi adatokra és más összefüggésekre támaszkodva az 1720-as években arra lehet következtetni, hogy a város népessége 13-15 ezer körül lehetett.

A harmadik fejezet a népességfejlődést mutatja be 1730-1799-ig évtizedről évtizedre. Az 1784/85-ös népszám-

lálást külön is értékeli.

A negyedik fejezet a fogamzások idényhullámzását elemzi, országos egybevetéseket tesz.

TAKÁCS MIKLÓS

IV. éves régészet szakos hallgató /ELTE/

A CSERÉPBOGRÁCS MEGFORMÁLÁSÁNAK MENETÉRŐL

Az Árpád-kori cserépbográcsok készítésmenete egy csak ritkán felvetett kérdés. A fazékalaku cserépbográcsok esetében könnyen megválaszolható, mivel ezeket a korabeli fazekakhoz hasonlóan kézikorongon formálták, méghozzá úgy, hogy a korongra tett edényfenékre ragasztották spirálisan egymás fölé az agyaghurkákat.

A gömbölyű alju, fémbográcsokat utánzó alaku cserépbográcsokat is kézikorongon építették fel, de éppen fordítva: a leendő peremet helyezték a korong tányérjára, és az edényt "beboltozással" formálták meg.

A népvándorlás korában és a középkorban más edénytípusokat is gyártottak beboltozással - pl. a cserépkulacsokat. Jelentősnek tűnik egy néprajzi párhuzam is. A kaukázusi Kemertüben /Szovjetunió/ még manapság is a Kárpát-medencei gömbölyű alju cserépbográcsokhoz igen hasonló formájú edényeket gyártanak - beboltozással.

TAKÁTS LAURA

III. éves magyar-történelem szakos hallgató

/JPTE/

BARANYA MEGYE MEZŐGAZDASÁGÁNAK VIZSGÁLATA AZ 1895-ÖS
ÜZEMSTATISZTIKA TÜKRÉBEN

Az 1895-ös üzemstatisztika Baranya megyei adatait vizsgálva is jól kimutathatók a XIX. század második felében lezajlott változások.

A század végi agrárválság hatására a törpegazdaságok elaprózódása, fokozatos pusztulása, ugyanakkor a nagygazdaságok területének centralizációja következett be. A 100 kh-on aluli gazdaságok nagyobb súlya azt bizonyítja, hogy megyénkben a gazdaságok megoszlása nem oly szélsőséges, mint általában a Dunántúlon. A baranyai korlátolt forgalmu birtokokon jóval kisebb arányu volt a haszonbérlet, mint az összes gazdaság területén. Az 1850-es évek gabonakonjunktúrájának hatására Baranyában is még jobban kiterjedt a szántóföldi gazdálkodás, s ez együtt járt az óriási mértékű rét- és legelőfeltörésekkel. Bár a baranyai összterületben igen kicsi a kert- és szőlőterületek aránya, országosan mégis jelentős, a 3. helyet foglalja el a megyék közt. Az állattenyésztés Baranyában is a 100 kh-on aluli gazdaságokban volt jóval nagyobb arányu, s ez egyben azt is mutatja, hogy az agrárválság sújtotta parasztság ebben az ágazatban találta meg a számára kedvező lehetőségeket. A nagy-gazdaságokban a földterület és az állatlétszám közt létrejövő kedvező arány, s vele összefüggésben a modern gépek, eszközök használata a belterjes művelés kialakulását mutatja. Az alacsonyabb gazdaságkategóriák viszonylag magas részesedése

gőzgépekből azt mutatja, hogy Baranya megyében nem monopolizálták oly nagy mértékben a modern gépeket a nagy gazdaságok, mint országosan. A minőségi különbség a loo kh-on aluli és felüli gazdaságok technikája közt így is jól kimutatható.

Az 1895-ös üzemstatisztika baranyai adatait az országos adatokkal összevetve megállapíthatjuk, hogy Baranya vármegye mezőgazdaságának tökéletes fejlődése a XIX. század végén az országosnak megfelelő szinten állt.

TAR CSILLA

III. éves hallgató /BpTF/

ZAMÁRDI ÉS SZÁNTÓD SZEMÉLYNEVEI /1785-1950/

A dolgozat az 1785-1950 közötti adatokat mutatja be. Az egyházi anyakönyvek adatait közli, mivel a polgári és egyházi anyakönyvezés fedte egymást.

Az adatok feldolgozásakor arra keresi a választ, hogy melyek voltak a legnépszerűbb nevek, s hogy mitől függött a névadás. Az adattár két fő fejezetre oszlik, Zamárdi és Szántód keresztnéveire. A 165 év adatait - 25 éves tagolással - korszakok szerint közli, mégpedig a következő rendben: korszakolás /I-VIII./, összesített adatok, 25 évenkénti megterhelés.

Az adattár után az adatok elemzése következik, majd a tanulmányt irodalomjegyzék zárja le.

THIMÁR MÁRTA
magyar szakos tanár /ELTE/

ALKOHOLISTA BETEGEK SZÖVEGALKOTÁSA

A szövegtani vizsgálatok feladata nemcsak az, hogy a szövegalkotás szabályait leírják, hanem az is, hogy a szabályoktól való eltéréseket rögzítsék. Ilyen elemzéseket végzett Nagy Ferenc a kriminallisztikai szövegnyelvészet terén, mások pedig elmebetegek írásos megnyilatkozásait vizsgálták. Dolgozatomban kimutatom, hogy milyen károsodást okoz a súlyos alkoholisták szövegalkotásában a szellemi képességek romlása. Anyaggyűjtésemet a nagyfai Munkaterápiás Alkoholelvonó Intézet betegei körében végeztem. A tizenöt fős férfi és az ugyanilyen létszámú női csoporttól kapott fogalmazványokat mondat szerkezeti, lexikai és pragmatikai szempontok szerint vizsgáltam.

A helyesírást részletesen nem elemeztem, hanem csak a betűtévesztés jelenségét kísérem figyelemmel. Ez a hibatípus a szövegek 90 %-ában fordult elő.

A szövegek értelmi tagoltságának vizsgálatánál azt vettem figyelembe, hogy egy gondolati egységre hány mondat-egység jut. Arra a következtetésre jutottam, hogy a szövegalkotási készség legnagyobb mértékű károsodásának a legcsoportosabb tartalmi összetétel felel meg. Egy gondolati egységre ilyen esetben egy mondat-egység jut, sőt a károsodás olyan mértékű is lehet, hogy a mondatok grammatikai struktúrája is széthullik, a gondolatösszefüggések egymásra torlódhatnak. Munkámnak ebben a részében a tartalomelemzés módszereit alkalmaztam.

Az eredmények kiértékelését megnehezítette, hogy a szövegtan kategóriarendszere és vizsgálati módszere még alakulóban van.

TILL ILONA
IV. éves magyar-orsz. szakos hallgató /JPTE/

A "SZPOTKNUITYSZJA O POROG" TÍPUSU KAPCSOLATOK LEXIKAI ÉS STRUKTURÁLIS EKVIVALENSTÍPUSAI A MAGYARBAN

A szerző a címben megjelölt kapcsolatok hazai és külföldi kutatásaival indítja a dolgozatát. Több száz példaanyagával igyekszik bizonyítani, hogy a kutatott kapcsolatoknak nemcsak olyan funkciójuk lehet az oroszban, amit a felületes források megjelölnek. Szlovák, cseh és magyar összetetésekkel operál a szerző. A magyar ekvivalenstípusok felvázolásában a korábban felkutatott szlovák-magyar összetetések eredményeire támaszkodik, Bertók Imre módszerét igyekszik követni, de az orosz-magyar strukturális egybevetés területén. A példaanyagot a szerző maga gyűjtötte: igyekszik számolni az itt-ott meglévő szinonim lehetőségekkel. A vonatkozó szakirodalmi ismereteket felölelik a hazai és a külföldi szakirodalmi vonatkozásokat. Történeti kitérései is vannak, hiszen az "o" előljárónak a tárgyességi kapcsolódása a korábbi századokban jóval szélesebb körben érvényesült, mint a mai oroszban. A szerző vitatkozik azokkal a szerzőkkel, tankönyvírókkal, akik - kissé igaztalanul - mellőzik a kutatott "ige + o + acc." kapcsolódást akár az állandósult szókapcsolatok relációjában, akár az ún. szabad kapcsolódás szintjén.

A szerző az összetetés során rendszer ad. Felvázolja azokat az igéket, amelyek - szemantikájuknál és más okoknál fogva - "képesek" a vizsgált kapcsolódásra. A szerző munkájával már több jelentős konferencián szerepelt /Ifjú oroszisták napja, Szeged; IV. nemzetközi tud. diákköri konfer., Nyiregyháza, 1982. XI. 9./.

TOMBOR LÁSZLÓ

III. éves magyar-történelem szakos hallgató /AoFK/

MILOTAI NYILAS ISTVÁN ALAKJA, XX. ZSOLTÁRMAGYARÁZATÁNAK ELEMZÉSE KÜLÖNÖS HANGSULLYAL A FEJEDELMI TÜKÖRRE

A munka három fő csoportra oszlik.

Az első: Milotai élete, alakja, jelentősége.

Ezt azért tartom szükségesnek, mert életével részletesebben nem foglalkoztak, illetve egy 1812-es munka /Tóth Ferenc/ 5-6 oldalt ír róla, de azóta több adat került elő, és szükséges - még ha viszonylag rövid keretek között is - életét, alakját elemezni. Kiemelem prédikatori és művelődéspolitikai ténykedését.

A következő részben a XVII. századi Magyarországra, szűkebben Erdélyre kiható fejedelemtükörök és az államelméleti irodalmat /Ezeknek esetleges magyar fordításai./ Ezeket azért is tartom fontosnak, mert összevethetők Milotai XX. zsoltárának elemeivel, elveivel.

A dolgozat harmadik része /és ez a legterjedelmesebb és a legfontosabb/ a XX. zsoltár magyarázatának elemzése, amely valójában az első magyar nyelvű fejedelemtükör. Egy hipotézist állítok fel, amely a dolgozat végére - remélem - bizonyossá válik: Milotai munkája református fejedelemtükör, amely nagymértékben épül a II. Helvét hitvallás és a Heidelbergi káté gondolataira, elveire. Ezt a gondolati azonosságot több idézettel támasztom alá.

Befejezőként néhány észrevételt írok még Milotai Nyilas Istvánról, s összegezőként az ő mondataival igazolom a jó fejedelem két legfőbb tulajdonságát.

TÓTHNÉ BALOGI ERZSÉBET

IV. éves orosz-angol szakos hallgató /HoF/

A SZENVEDŐ SZERKEZET A MAI ANGOL NYELVBEN - JELENTÉSTANI, STRUKTURÁLIS SZEMPONTBÓL

A szenvedő szerkezetnek a mai angol nyelvben való használatát vizsgálva a szerző részletesen elemzi a nyelvi jelenségnek mind grammatikai, mind pedig jelentéstani aspektusait.

Különösen fontosak - a leíró angol nyelvtan főiskolai oktatásában is hasznosíthatók - azok a szabályok, amelyekben a szenvedő szerkezet használatát megmagyarázza. A szenvedő szerkezetnek számos olyan jelentésére, jelentésárnyalatára mutat rá, amelyeket a forgalomban lévő főiskolai jegyzetek, tankönyvek nem, vagy kevésbé tárgyalnak.

Kitér többek között arra is, hogy a szólások hogyan viselkednek jelentéstani és szerkezeti szempontból az ún. passzív tranformációval szemben.

TÓTH FERENC

III. éves magyar-történelem szakos hallgató
/KLTE/

BERZSENYI DÁNIEL: ÉLETFILOZÓFIA

Barta János egy megjegyzéséhez kapcsolódva, az "Életfilozófiát" a "Fohászkodással" és "A temetővel" együtt értelmezendő versnek tartom. Az ember és az emberin túl lévő szféra találkozása történik meg Berzsenyi e három periódusában. "A Fohászkodás" a vallásos áhitat egyéni élményként átélt darabja, de a hagyományos egyházi világkép helyett egy modernebb, deista szemléletről vall. Meghatározó törvényeket és eszményeket keres, amelyekhez azután ragaszkodni akar, valamint képviselni akarja ezeket a társadalomban meglévő méltatlan helyzetük ellenére is - ez életművének egyik alapvonása. Itt egy olyan determinista álláspont a végső sugallata, amely - akár az első periódusban keletkezett versek általában-egyértelműen az egyetemes értékrendbe helyezi el az egyént. Az "Életfilozófia", elégiáihoz hasonlóan, még a mulandóság hangulatában fogant, de e hangulat versbe helyezése helyett a gondolat reflexió a cél. Itt az életéről elkészített számadásnak eszményei és a vágyai követelményeihez való viszonyulásáról van szó. A vers az idill majd a számvetés strófáin jut el a logikai konklúzió levonásáig. Ujra tudatosítja: a körülményeket figyelembe véve miként lehet értékes felemás élete, hogyan válhat megélhetővé számára a teljesség élménye. Az új megoldási kísérletben tovább mélyülnek a sztoikus vonások, már nem kényszerül Istenhez menekülni, önmagában is el tudja viselni a

"tűnő élet rövidségének" és a kielégítetlen vágyak miatt hiányzó boldogságának tudatából áramló fenyegetett-ségérzetet. Az episztolák korszakában "A temető" dolgozta föl újra a létfilozófiai témakört, minőségileg más módon: már nem elszigetelt egyénként áll szemben az elmúlással, hanem egy közösség felelősségét érzi magán.

TÓTH ISTVÁN

V. éves történelem-esztétika szakos hallgató
/ELTE/

A ZENE AUTONÓMIÁJÁRÓL - A "ZENE" AUTONÓM FOGALMÁRÓL

A művészet autonómiájáról folyó vitához kívánok hozzászólni. Ahhoz a vitához, amely legalább két évszázados, úgynevezett emancipációs folyamata óta zajlik a művészet normatív, egyetemes értékéről és önértékéről a művészet- és ízléskritika transzcendentális szándéka és a műalkotás öntörvényűsége, az esztétikai tapasztalat társadalmisága és a mű, az artefaktum immanenciája között, ahhoz az értékvitához, ami nem más mint a művészet egész emancipációs folyamata. Ebből a nagy dialógusból a zene poétikájának, önmeghatározásának egyik időben és jelentőségében első eseményét veszem szemügyre. Megpróbálom témámat az említett Vita irányainak megfelelően a zene státuszának, formájának, fogalmának E. Hanslick mult századi bécsi zenekritikus "A zenei-szépről" írott értelmezésére, ideológiájára korlátozni, ill. ezt az ideológiát ebben az eszmei kontinuumban elhelyezni.

Ha a zenéről mint autonóm művészetről beszélünk, s ez fogalmának természetes konnotatívumai közé tartozik, akkor úgy tűnik, hogy a meghatározására vonatkozó további teoretikus kérdezősködés nem vezet sehová. Ez a meghatározhatatlanság a művészetek öntörvényűségéből következik, ill. az e feltételt sértő követelmény lenne. Ezt a lehetőséget - nevezzük negatív következménynek ill. követelménynek - már sokan, sokféleképp végiggondolták, s ki is jelelték e Vita alapvető pozícióját. A művészet autonómiája az esztétika megjelenésén /az ízlés szub-

jektív általánosságának és szabadságának pusztulásán/ nyugszik. Feltételezik egymást. Az esztétikai gondolat autonómiája pedig magában hordozza a történetiség gondolatát. A művészet Kant utáni univerzális fogalmában történetfilozófiai és művészetfilozófiai konstrukció lehetősége van.

Az alapvető - dogmatikus - pozíciók /esztétika és történelem, tudomány és hermeneutika/ fölött egymással is opponáló, új ellenfogalmak keletkeznek. Nemcsak azért, mert az autonómia a már meglévő heteronóm állapot tagadását jelenti, hanem mert a magas művészet a tömegművészet /pl. folklór/, a közizléssel és giccsel való együttélésében - sőt egymásra utaltságában - is meghatározza önmagát. A "Vom Musikalisch-Schönen" ilyen értelemben vett vitairat - nem is lehet más -, ahol sem a kihívás sem az erre adandó hanslicki válasz nem teoretikus természetű. Nem tagadása valamelyik dogmatikus pozíciónak; nem ellenesztétikát ír, sokkal inkább az esztétika ellen ír! Teoretikus kihívásá az írás maga válik, mégpedig azzal, hogy szembesíti a Vita által kínált lehetőségeket. Provokáció az uralkodó közizléssel és közhelfogással szemben. Richard Wagner "abszolt zene" koncepciójával ezidőtájt /1854./ nemhogy ellenfele, hanem természetes szövetségese Hanslicknak. A kulturális közhely, az azóta uralkodó legenda ugyancsak ahhoz a hamis populárfilozófiához és "zenei tudat"-hoz sorolható, amivel szemben mindketten opponáltak, s ami épp azt a választást és mélységes ellentétet takarja el, hogy az "érték-vita", a művészet fogalmának határvonala nem az egymással rivalizáló elitpoétikák között, hanem a magas- és tömegművészet, művészet és nem művészet antinómiái között húzódik.

TÓTH MARGIT

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató /JATE/

WESSELÉNYI ISTVÁN IMÁDSÁGOS KÖNYVE

A dolgozat egy, kissé elfeledett devóciós munkát szeretne új megvilágításba helyezni, amelyet Wesselényi István "Az eljegyzett személyek paradicsom kertje..." címmel 1620-ban fordított le.

A Krisztus kinszenvedéseiről szóló ötven elmélkedésből álló művet irodalomtörténet-írásunk a "manierista kegyességi iratok" közé sorolta. Azonban a fordítást a vallásos munkából egyértelműen kimutatható misztikus jegyek - ezen belül is a "jegyesmisztika" motivumkincse -, valamint a mű kimondottan devóciós gyakorlatokra ösztönző, asketikus életmódra serkentő jellege, /amely szilárd katolikus-barokk világnézetéről tanuskodik/, és a meditációk alapján inkább a kora-barokk misztikus, devóciós művek között kell elhelyeznünk.

TÓTH SÁNDOR

III. éves történelem-magyar szakos hallgató
HoFK/

PÁZMÁNY PÉTER HUMORA

A humor szubjektivitása és változása a korok szellemében. Dolgozatom következő része Pázmány Péter jellemével, korával, a hitviták szellemével foglalkozik, és a kor kegyetlenségének Pázmány humorában való megjelenésével, különös tekintettel a hitviták politikai jelentőségére.

A hitviták humorának a célja: az olvasni tudók és a hatásuk alatt álló emberek meggyőzése valamilyen hitbéli kérdésben /amely kérdések mögött legtöbbször politikai szándékok rejlettek/.

A következőkben Pázmány humorának sokoldalúságát próbálom bemutatni; nyelvi, népi, satirikus vonásairól szólok.

A dolgozat végére néhány szemelvény részletesebb elemzése kerül.

TURCZI ISTVÁN

V. éves magyar-angol- finnugor szakos hallgató /ELTE/

BEGULY ANTAL SVÉDORSZÁGI TARTÓZKODÁSA

Reguly Antal a XIX. századi magyar utazó, a magyar és finnugor nyelvtudomány egyik úttörője, a pesti jogi egyetem elvégzése után azzal a szándékkal indult Nyugat-Európa felé, hogy újabb tapasztalatokat gyűjt, és ott folytatja tanulmányait. Ez az út azonban új irányt adott addigi pályafutásának. Utja során, Stockholmban határozta el véglegesen, hogy nem tér vissza, hanem Finnország majd Szibéria felé veszi útját, hogy fényt derítsen hazája multjára és nyelvére.

Dolgozatom Reguly 1839. október 6-tól november 5-ig tartó svédországi tartózkodásának körülményeit tárgyalja kéziratos utijegyzete és az erre az időszakra vonatkozó kiadatlan levelek alapján.

Célja a Reguly-életrajz talán legkevésbé ismert időszakának feldolgozása mellett, a husz éves magyar utazó jellemének és elhatározása indítékainak megvilágítása emberi kapcsolatait, és az őt ért döntő szellemi hatások fényében.

TURI TEODÓRA

V. éves magyar-könyvtár szakos hallgató /ELTE/

A BAJI SVÁB ANYANYELVŰ LAKOSSÁG MAGYAR NYELVÉNEK INTONÁCIÓS VIZSGÁLATA

Az intonáció jelenségeit a magyar nyelvjárás kutatásban eddig kevésbé vizsgálták.

Magam Csüry Bálint példamutatása alapján megpróbálom a Komárom megyei Baj község sváb anyanyelvű lakóinak magyar nyelvét intonációs szempontból elemezni, s az eredményeket összevetni Csüry eredményeivel.

Dolgozatomban azt kívánom vizsgálni, hogy az intonáció tényezői közül a hangsúly és a hanglejtés hogyan jeletkezik a magyar nyelvű szövegekben, illetve milyen interferenciális jelenségek fedezhetők föl az intonáció területén.

UZ ÉVA CSILLA

III. éves magyar-angol szakos hallgató /JATE/

VÉDŐBESZÉD EGY SHAKESPEARE-DRÁMA ÉRDEKÉBEN

James Russell Lowell elítélő bírálata kapcsán elemzem Shakespeare III. Richárdját, megpróbálva megbizonyítani, hogy ez a dráma minden szempontból megállja helyét a shakespeare-i életműben.

A költői kifejezésmódot vizsgálva egy hamleti párbeszéddel hasonlítom össze; ékezzólgát a Lear királyból Edmund monológjával párhuzamosan elemzem; a humor problémájához a IV. Henrik egyik jelenetét választottam.

A dolgozat végére azt reméltem igazolhatni, hogy a III. Richard valóban géniusz műve, mégpedig Shakespeare géniuszáé.

VÁCZI ILONA

V. éves történelem-csoz szakos hallgató /ELTE/

A RENDSZERES MAGYAR TANÁRKÉPZÉS KEZDETEI
/1870-1875/

A dolgozat első része áttekintést ad a magyar tanárképzés ügyéről a kezdetektől a pesti egyetem kebelében felállított "tanárképezde" megszervezéséig /1791-1870/ A tanárképezde működésének első öt éve /1870-1875/ bemutatása után az ebből az időből fennmaradt tanárvizsgálati jegyzőkönyveket elemzi, abból a szempontból, hogy a bennük szereplő magyar nyelvészeti és irodalmi tételek milyen követelményeket támasztottak mind a magyar, mind a nem-magyar szakos tanárjelöltekkel szemben.

VADAI ISTVÁN

matematika szakos hallgató /JATE-TTK/

SZÁMITÓGÉP A VERSTANI SZOLGÁLATÁBAN

/módszertani megjegyzések egy számítógépes rit-
muselemzési kísérlet kapcsán/

A számítógépek használata lassan a verstani kutatá-
sok egyik módszerévé válik. Sajnos a matematikai eljá-
rások, s így a számítógép használata is könnyen riasz-
tóvá válhat. A bonyolult jelölésrendszer, vagy a szám-
adatok nagytömegű használata árt a számítógép alkal-
mazásának. Hogy mind szélesebb körben legyen használ-
ható a gépi eljárás, szükséges a kialakuló módszerek
szigorú elemzése, vizsgálata. Dolgozatomban egy nemrég-
ben megjelent számítógépes metrikai monográfia /Jékel
Pál - Szurómi Lajos: Petőfi metrumai I./ kapcsán a
gépi eljárás egyes hibáira, problémáira, vitás kérdé-
seire mutat rá.

Ilyen problémák a numerikus karakterekkel tör-
ténő verstani elemzésnél a számadatok és mérőskálák
linearitásának kérdése, az adatok egyneműségének vizs-
sgálata, több skála egy dimenzióba történő vetítése,
a nyomtérkértékek összegződésének problémája. A könnyű
elemzési módszerét követve rendre szóhakerülnek a
nem csak technikai jellegű kérdések. Kérdőjelet kap
az elméleti alap, a szimultán verselés elemzési módsze-
re, és kivüláglík, hogy a módszer fő hibája a számító-
gép kezdetleges használatára vezethető vissza. Mi a
különbség a lágy és kemény adatok között? Csupán tech-
nikai jellegű-e az apró pontatlanságok, következet-
lenségek tömeges előfordulása? Milyen tüneti kezelés
alkalmazható a módszer javítására? Alkalmos-e egyál-
talan a számítógép a nyelvi hangzó ritmus leírására?

Az utóbbi kérdésre a válasz igenlő, de a megol-
dás nehéz, és a vitatható részletkérdések nagy száma
jelzi, korántsem egyértelmű. Riasztó lehet egy nem
elégé átgondolt számítógépes monográfia, de egy elő-
nye mindenképpen van. Jelentős lépés, hogy területekre
kerüljenek Kérdések. A módszer már így is alkalmas
kutatásra, az eredmények szemléletes ábrázolására, de
finomítani kell /esetleg alapjaiban megváltoztatni!/
A számítógéptől könnyen visszariadhat az ember, vagy
ellenkezőleg, könnyen mítoszt teremthet köré. Használ-
ni akkor tudjuk céljainknak megfelelően, ha nem válik
sem mumussá, sem pedig fétissé.

VADAS FERENC

V. éves történelem-művészettörténet szakos
hallgató /ELTE/

A BUDAPESTI VÁSÁRCSARNOKOK

A dolgozat témája egy jelentős XIX. századi épü-
lettypus hazai példái. Olyan épületekről van szó, melyek-
nél egy közösségi célt szolgáló funkció ellátása /minél
jobban és olcsóbban/ volt a legfontosabb szempont. Így
a témához hozzátartozik az egész vásárcsarnok intézmény
kialakulása, előtörténete, mely főleg közellátási, város-
politikai, nem pedig építészeti probléma.

A másik tényező, amely befolyással volt a budapesti
épületekre, az épülettípus európai fejlődése volt.

A dolgozat célja: a csarnokokat mindkét szempont figye-
lembe vételével elhelyezni a korszak építészeti-, illetve
várostörténetében.

VANEK ZSUZSANNA

V. éves történelem-régészet szakos hallgató
/ELTE/

ÚJ AMARNA-KUTATÁSOK

A dolgozat a legújabb szakirodalom alapján két
lényeges kérdéssel foglalkozik: az első részben III. Amen-
hotep és IV. Amenhotep társuralkodásával. A korregenciát
alátámasztó /Merire sirja a 12. évből, BM 57399. sz. sztélé,
a Malkata-palotából származó adatok, amarnai boros-
jegyzékek, a ghurobi papirusz, az amarnai szarkofág/ és
kevésbé egyértelmű bizonyítékok /athriniszi blokk, a kar-
naki szentély ábrázolása, Tushratta levele/ felsorolásával
és vizsgálatával az alábbi következtetést vontam le:

A feltételezett 12 éves társuralkodásnak léteznie
kellett, mivel a reform III. Amenhotep halála után olyan
elemi erővel jelentkezett, amely teljesen elképzelhetetlen
lett volna előkészítés nélkül. Echnaton nyilván atyja el-
képzelését realizálta, aki fiát fokozatosan készítette elő
az Amon papsággal történő leszámolásra, amely nem jelen-
tett egyet Amon damnációjával.

A második részben Nefertiti és Semenkaré azonos-
sága, ennek alapján az újabb korregencia lehetősége áll a
középpontban. A módszer ugyanaz, mint az első részben: fel-
sorolom a biztos /azonos trónnév, a t. femininum jelölése
a manethóni hagyományban az Echnatont követő uralkodó ne-
vében, a berlini 17813. sz. sztélé, a Nefertiti név hasz-
nálata a filiációban férje halála után is, halálára nincs
adat, a hmt-nswt cím valószínűsítése Meritatonnál a 12.
évtől /és bizonytalan adalékokat/ kairói társuralkodói
sztélés, a Nefertiti-trónnév írásmódja, Semenkaré léte, Pa-
Iry sirja/, s ezek vizsgálata után azt állapítottam meg,
hogy Nefertiti férje mellett a mérsékeltabb irányzatot
képviselte az Amon papsággal szemben, s hatását mint társ-

uralkodó tudta kellőképpen kifejteni. Mint társuralkodó, később pedig tényleges uralkodó nevében hosszú ideig megőrizte női mivoltát /t. femininum/. A kérdés az ellentmondó adatok miatt nem dönthető el biztonsággal. Semenkaré léte és férfiúi volta az orvostudomány fejlődésével és újabb régészeti bizonyítékokkal lesz alátámasztható vagy elvethető.

VÁRAI ERZSÉBET

magyar-angol szakos hallgató /JATE/

AZ EMBERI SZENVEDÉS MISZTÉRIUMA: "EVERYMAN" ÉS "LEAR KIRÁLY"

Dolgozatomban egy középkori morálisdráma, az Everyman és Shakespeare Lear király-a alapján próbálom bemutatni a két mű közös gyökereit és hasonló szimbólumrendszerét. Gondolatmenetem a bűn, a szenvedés, a megváltás lényege köré összpontosult. Leginkább az a kérdés foglalkoztatott, hogy a két /lényegében hasonló/ zárándokut végül is mi felé irányul, hova tart. A lehetséges választ az "emberi szenvedés misztériumában" találom meg. A szenvedés kinjait élve fokozatos megigazulás megy végbe az Ember lelkében, megvilágosul az elvesztett lényeg. Majd az elkerülhetetlen halál nem pusztán vége, de kezdet is egyben. Kiméretik a kegyelem, helyreáll a világ kimozdult igazsága, megtestesül a béke.

Az "út" félelme-szigora egy mindent feloldó irgalomba tér, mibe még beleremegünk, de már nem oly félelmetes. Inkább ígéretes és szerető, mint az eggyévarázsló Költészet általában.

VARGA BEÁTA

magyar-ének szakos hallgató /BesF/

KISÉRLETEK WEÖRES SÁNDOR EGYSOROS VERSEK C. KÖTE-
TÉNEK ELEMZÉSÉRE

Az 1979-ben megjelent Weöres Sándor Egysoros versek c. kötetét egyfajta gondolati megközelítésben kísér-
lem meg elemezni, szerves egységben Szántó Tibor mon-
tázsaival. Az egysorosok kísérlet eredményei Weöres Sán-
dor nyelvi bravúrjai, szójátékai. Ebből a szempontból
azt vizsgálom, versek-e egyáltalán az egysorosok vagy
meditációs gondolatok. Dolgozatom rövid vázlata a követ-
kező:

- I. A kötetről általában
A montázs szerepe a megértésben
Versek-e az egysorosok?
Az egysorosok kísérlet eredményei
- II. Verselemzés-megközelítési módok
  1. Aforizmaszerű bölcsességek
  2. Szójátékok, nyelvi bravúrok
  3. Szofizmák
  4. Egyre magányosabb istenek
  5. Paradoxonok
- III. Weöres Sándor: Vázlat az új líráról.

VARGA VERONIKA

IV. éves magyar-német szakos hallgató /KITE/

MONDATFORMÁLÁS ÉS SZÖVEGSZERKESZTÉS

/A mondatok megformálásának és kapcsolatának kritikai
vizsgálata a közlés érthetősége és kifejező ereje szem-
pontjából napilapok rövidebb - egy-egy - bekezdésre ter-
jedő - szövegegységeiben./

Dolgozatom első része elméleti áttekintést nyújt
a szöveg fogalmáról, a szöveg és a mondat kapcsolatáról,
a mondatok megformálásáról, végül pedig a sajtó nyelv-
nek jellemzőiről.
Ezek után vázolom azt, hogy a következő részben a szöveg-
vizsgálatnak mely részterületével szeretnék részleteseb-
ben foglalkozni: A gyakorlati részben bekezdésnyi szövege-
ket vagy bekezdések kisebb részleteit elemzem. Érdeklő-
désem középpontjában a beépítettségnek mondaton belüli
kifejeződése áll, azaz az elemszintű kutatás. Egy-két szó-
val megpróbálom megindokolni, hogy miért a sajtó nyelv-
ből gyűjtöttem példáimat; jellemzem az újságírás stílu-
sát.

A következő részben a "Magyar Nemzet"-ből vett
példák kerülnek sorra. Két nagy csoportra osztottam őket:
/A/ Mondatformálási hibák; /B/ A mondatban és a szövegszer-
kesztésben egyaránt előforduló hibák. Ezekben belül to-
vább csoportosítottam a példákat a különböző hibatípusok
szerint. A példák előtt mindig található egy kisebb át-
tekintés. Végül egy összegzés következik a sajtó nyelv-
nek fontosságáról, a nyelvi eszményről, a leggyakrabban
előforduló hibákról.

Az egész dolgot pedig a nyelvi eszközök fel-

használására vonatkozó "legfőbb szabály" megfogalmazása zárja;

A nyelvi eszközök felhasználásának minden szabálya egy alaptörvényben összegezhető: Ugy formáljuk mondatainkat, hogy azok érthetők, világosak, tetszetősek legyenek; hogy az olvasó azt értse belőlük, amit mi közölni szándékoztunk vele, s olyan érzelmek, hangulatok ébredjenek benne, amelyek elősegítik a nyelvi megnyilatkozás céljának biztos elérését. Minden más szabály ennek az egynek, a legfőbbnek van alárendelve.

VÁRHEGYI JUDIT
III. éves hallgató /BpTF/

DÖMSÖD FÖLDRAJZI NEVEI

A dolgozat Dömsöd földrajzi neveit mutatja be. Az adattárban a külterület és a belterület neveit elkülönítve sorolja fel. A szócikkek betűrendben követik egymást. Felépítésük a következő:

- címszó
- hová? kérdésre válaszoló alak az egytagú nevek esetén
- régi név
- a név eredete, a névadás indítéka
- a térképszám

Az adattárat a névanyagok feldolgozása követi. A főbb csoportok a következők:

- az alapelemek rendszere,
- az "s" képzés nevek,
- a megkülönböztető elemek rendszere.

A csoportokon belül az illető névtípus százalékos előfordulása is közölve van. A dolgozathoz a külterület és a belterület térképe is csatlakozik, s ezen a legfontosabb nevek jelölve vannak.

VERESS JÓZSEF

IV. éves nemzetközi kapcsolatok szakos hallgató
/Nemzetközi Kapcsolatok Intézete, Moszkva/

ADALÉKOK A SZEMÉLYI KULTUSZ KÉRDÉSÉHEZ
/SZEMÉLYI KULTUSZ, ELLENFORRADALOM, KONSZOLIDÁCIÓ/

Dolgozatom témája a személyi kultusz problémája a szocialista társadalom építésében. Így dolgozatomban nem foglalkozom olyan lényeges kérdésekkel, mint:

1. Létezik-e személyi kultusz a szocializmus előtti társadalmakban
2. Hogyan jelentkezik a probléma a munkásmozgalomban 1917 előtt
3. Jelentkezik-e ez a probléma a szocialista orientációjú országokban.

Alapcélom a személyi kultusz kialakulásához vezető okok vizsgálata. Előbb a sztálini személyi kultusz kialakulásának lehetőségeiről Lenin utolsó munkáiban meglévő elemzéseket tekintem át, majd a XI. kongresszus határozatait ismertetem. Ezután Lenin munkáiból lezűrhető következtetések alapján a személyi kultusz magyarországi és albániai formáját elemzem. Ezt követően a konkrét történelmi példák vizsgálata alapján absztrakt módon igyekszem megközelíteni a kérdést, megpróbálom körüljárni a személyi kultusz problematikáját. Végül a személyi kultusz néhány hatásával és történelmi helyével foglalkozom. Az ehhez kapcsolódó részben a szocialista demokrácia fejlesztésének lehetőségeiről szeretnék néhány gondolatot kifejteni, mert úgy gondolom, hogy a személyi kultusz megelőzésének záloga a szocialista demokrácia fejlesztése lehet.

VERES ZOLTÁN

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
/HoF/

TELEPÍTÉSI TÖREKVÉSEK MAGYARORSZÁGON A SZÁZAD-
FORDULÓN

A századforduló Magyarországon számos társadalmi probléma élte a feszültségeket, melyeknek egyik forrása a földkérdés megoldatlansága volt. A vezető körök tisztában voltak azzal, hogy terrorral csak ideig-óráig halaszthatják a parasztság problémáinak orvoslását, mert a parasztoknak és nincsteléneknek föld kellett.

A kormánykörök a telepítést tartották a célra legalkalmasabbnak: szociális elégedetlenség levezetésére és nemzeti célra egyaránt. Az első ilyen szellemben fogant törvényünk 1894-ben született. A későbbiek során sokan léptek fel a telepítés mellett és ellene egyaránt. Leginkább a nagybirtokosok tartottak attól, hogy elvesztik földjeiket és legtöbbször igyekezett mindenáron megakadályozni a kis- és középparaszti telepek létrehozását. Így a telepesközségek és hozzátelepítések közül nem mind-egyik érte el a célját a nem körültekintő telepítéspolitikai következtében. A mozgalom sikere érdekében Darányi Ignác konzervatív politikus két nagyobb szabású tervezetet is benyújtott, de a változtatásoktól féltő uralkodóosztály megakadályozta ezek keresztülvitelét.

Így a földkérdés a XX. század első két évtizedének továbbra is megoldatlan, égető problémája maradt.

WILLIAM JUDIT

II. éves magyar-történelem szakos hallgató
/BLTE/

HANGSULYOS ÉS HANGSULYTALAN Ő-ZÉS MAGYKÖRÖS NYELV-
JÁRÁSÁBAN

A dolgozat első részében a városról, annak nyelvjárásáról beszélek, valamint ismertetem a nyelvjárás főbb jellegzetességeit.

Nagykörös a független ő-zésű nyelvjárási területhez tartozik, melyben az ő fonéma helyett hangtani és asszociatív helyzettől független morfémaállomány tulnyomó többségében ő hang keletkezik. Dolgozatomban az Értelemző Szótár segítségével azt vizsgáltam, mennyire jellemző e nyelvjárásra a más nyelvjárásban használatos zárt ő hang ő-vé válása, milyen mértékben maradt fenn a zárt ő-k ejtése.

A második részben az adattár helyezkedik el, harmadik részben az adatok elemzése, összegzés található.

Ezek szerint:

- hangsúlyos helyzetben egytagu szavakban:

a vizsgált szavak száma: 14 eltérő: 1 /0,071/

- hangsúlyos helyzetben többtagu szavakban:

a vizsgált névszók száma: 49 eltérő: 7 /0,142/

a vizsgált igék száma: 28 eltérő: 1 /0,035/

- hangsúlytalan helyzetben, többtagu szavakban

jelölt ő-zés /suffixumok nélküli alak/:

a vizsgált névszók száma: 40 eltérő: 1 /0,025/

A képzetlen, ragozatlan alakban álló szavak vizsgálata alapján megállapítható, hogy az ő-ő variáció törvényszerű.

Az adattár két részre osztható, az elsőről statisztika is készült, ezekben a tőszavakat vizsgáltam. A második részt a képzett, ragozott alakú névszók, igék töltik ki:

- suffixumok előtt - névszóképző előtt
igeképző előtt
ragok előtt /névszóban, igékben/
- suffixumban - igeképzőben
névszóképzőben
névszói ragokban.

Az adattárnak ez a része csak felsorolás jellegű, mindössze a nyelvjárásban használt alakokat ismerhetjük meg belőle.

A dolgozat végén szintén említőlegesen foglalkozom az ő-zés vegyes hangrendű szavakkal is, és befejezésül ejtek néhány szót az ő-zés erősségéről, az ő-zés és a kis-mértékű i-zés kopásáról, elhalásáról is.

VINCZE ILONA

IV. éves magyar-országi szakos hallgató /Szof/

NYELVSZOCIOLÓGIAI VIZSGÁLATOK VASVÁR NYELV-
JÁRÁSÁBAN

Gyűjtőhelyemen, Vasváron, amely egyben szülőfalum is, 14 adatközlőm adatait nyelvészeti aspektusból vizsgálom. A dolgozat elemző részében a nyelvi viselkedést, a nyelvészeti rétegződést, adatközlőmet egyénenként, nők-férfiak arányában, életkor és foglalkozás szerint a különböző megfigyelési szempontok alapján vizsgálom. A 255 címszót tartalmazó kérdőfüzetre kapott nyelvi adatokat a megfigyelési szempontom alapján az előfordulás gyakorisága szerint százalékosan ábrázolom.

Dolgozatommal a diglossis jelenségek vizsgálatához szeretnék adatokat szolgáltatni.

VINCZE KRISZTINA

IV. éves magyar-dialektológia szakos hallgató /ELTE/

EGY FALU /CSERPELY/ NYELVJÁRÁSÁNAK MONDAT-
TANI SAJÁTOSSÁGAI

A mondatban a dialektológia eddig még jórészt feltáratlan területe.

A dolgozat célja, hogy nyelvészeti alapvetéssel bemutassa a palóc falu nyelvjárásának szintaktikai, mondat szerkeztéstanai jellegzetességeit. A vizsgálat középpontjában olyan jelenségek állnak, mint a sajátos szórend, a mondatátzövődés, a kötőszóknak a köznyelvtől eltérő használata, szerkeztömörítéses mondatok, félbeszakított mondatok stb. A dolgozat a köznyelvhez /a köznyelvi beszélt nyelvhez/ viszonyítva veszi számba a szóban forgó jelenségeket.

VIRÁG ERZSÉBET

IV. éves magyar-történelem szakos hallgató /HoF/

GABONATERMESZTÉSEL KAPCSOLATOS MUNKÁK

Dolgozatom néprajzi gyűjtőmunka feldolgozásának eredménye. 1980-ban az egri Dobó István Vármúzeum felhívására főiskolánk is bekapcsolódott a palóc kutatásba. A gyűjtést kérdőívek alapján végeztem Tarnalelesz községben. A múzeum néprajzi szakemberei rendelkezésemre bocsátották Balassa Iván: A hagyományos szántóföldi gazdálkodás kérdőívét, mely alapján a gyűjtést végeztem. Dolgozatomban is megtartottam a kérdőív rendszerét. A gyűjtőmunkát 1980 decemberében kezdtem és folytattam 1981 és 1982 nyarán. Adatközlőim 70-80 éves idős emberek voltak, akik még emlékeztek a századforduló gazdálkodási módjaira, szerszámaira. Az ő elbeszéléseik alapján állítottam össze dolgozatomat. A gyűjtött anyag hatalmas terjedelme miatt, csak egy részét választottam ki dolgozatom témájául. A gabonafélék termeléséről szólok részletesen. Nem foglalkozom a kapás- és kőztes növényekkel kapcsolatos munkákról. Szólok arról is, milyen eltérő munkaformákkal művelték meg földjüket a kis- és nagygazdák. A gyűjtött néprajzi adatokat a Heves megyei Levéltárban található ide vonatkozó adatokkal egészítettem ki. A birtokrészleti jegyzőkönyv és a kataszteri térkép segítségével sikerült rekonstruálnom, milyen jellegű és milyen nagyságú terület állt a gabonatermelés rendelkezésére. Dolgozatomban felhasználtam még az 1900- és 1910-es évek népszámlálási adatait, különböző gazdasági statisztikákat, és a falu történetével foglalkozó szakirodalmat. Dolgozatomhoz csatolok egy térképet a könnyebb tájékozódást segítve. A község határtérképét Sugár Ist-

ván munkája nyomán készítettem el 1:10000 kicsinyítésben, a számok helyére határ- és dűlőneveket írva.

VLADÁR ZSUZSA

IV. éves magyar-latin-ált. és alk. nyelvészet szakos hallgató

AZ ÓKORI NYELVTANOK HATÁSA AZ ELSŐ MAGYAR GRAMMATIKÁRA
/Sylvester János: Grammatica Hungaro-Latina/

1. A dolgozat első részében Sylvester János mintáival és az antik szerzők örökségével foglalkozom. Nehéz feladat előtt állott Sylvester; egy indo-európai típusú flektáló nyelvtanba kellett beleszorítania egy finnugor, agglutináló nyelvet, a magyart. Két dolog következett ebből: egyrészt a magyar nyelvet préselte a latinos kategóriákba, másrészt forrásainak /elsősorban Donatusnak és Donatus kommentárjainak/ rendszerét bővítette. Munkája közben sorra felfedezi nyelvünknek a latintól eltérő jellegét és alapvető vonásait.

2. A dolgozatban részletesen Sylvester igeleírásával foglalkozom. Akárcsak a többi szófaj esetében, itt is a latin mintát hűen követve tárgyalja az ige tulajdonságait. Legérdekesebb a coniugatiók leírása, amely Sylvester művének egyik legértékesebb része. A magyar nyelv talán itt különbözik a legjobban a latintól, és itt tette Sylvester legzseniálisabb felfedezéseit. Hibás feltételezésből indul ki, a latin alapján a magyarban is mindenáron igeöveket keres, és helyes végeredményhez jut el: felismeri az alanyi és a tárgyias ragozás közti különbséget. Ezt a különbséget a pronomén affixumok /hozzátoldott névmások/ létével indokolja. Ezt a más nyelvekben nem létező kategóriát voltaképpen a magyar nyelv toldalékoló jellegének a magyarzására vezeti be, hiszen szerinte ezzel fejezzük ki az igeragozást, a névszóragozás egy részét és a birtokos személyjelezést. A pronomén affixumok segítségével kiteljesedik az alanyi és tárgyias ragozás, illetve a második és harmadik személyű tárgyra utaló ragozás szét-

választása.

3. Összefoglalva: a latinos rendszerből kiindulva Sylvester megteremti a magyar nyelv első grammatikáját, amely - természetesen jelentős változtatásokkal - napjainkra is átöröklődött a leírás rendszerében és néhány műszavában.

VÖRÖS ISTVÁN

magyar-történelem szakos tanár /JPTE/

A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT GAZDASÁGPOLITIKAI STRATÉGIÁJÁ-
NAK MEGHATÁROZÓI. 1944-1948

A dolgozat abból indul ki, hogy a kommunista vezetők tudatában a szocializmus azonos volt a centralizált gazdaságirányítással, s tevékenységükben ezen modellelérése már 1944-től stratégiai célként érvényesült. Fontos válasz a kérdésre nem hangozhatott el, ahhoz szükséges lett volna a bel- és külpolitikai viszonyok s a külkereskedelmi kapcsolatok részletezett tárgyalására is.

Végső konzekvenciaként oda jut el, hogy a gazdaságépítést meghatározó objektív szükségszerűségek mintegy sorsszerűen megegyeztek a gazdaságépítés történelmileg meghatározott, abban az időben egyedülként elismert kommunista teóriájának követeléseivel.

A probléma kifejtését a dolgozat pár mondatos, nemzetközi helyzetre utaló kitekintéssel, a magyar gazdaság háboru utáni helyzetének bemutatásával kezdi. Ezután az újjéépítés főbb lépéseinek vizsgálatával igyekszik bemutatni, hogy a gazdasági szükségszerűségek és a vezetés szubjektív meghatározottságának egymás melletti érvényesülése hogyan vezetett el a tervgazdaság bevezetésének szükségességességéig. Láttatja, hogy a három éves terv reális célkitűzéseit a tervezés módjára és az újjéépítés mikéntjére a politikai hatások hogyan fordítják az ötéves tervben megvalósított centralizált, bürokratikus gazdaságépítés felé, hogyan alakul ki a politikai megfontolások dominanciája a termelésben.

A három főbb egységre tagolt dolgozat a 2. részben a teória történetiségét vizsgálja. Marx in-

tencióitól Lenin elméleti újításának elsikkasztásán keresztül, s a Preobrazszenskij - Buharin vitában kialakított "szocialista eredeti felhalmozás", "két regulátor törvénye" és az "egyensúly elméletén" át hogyan jut el a teória a mechanikus sztálini értelmezésig, amelyet aztán - a 3. részben vizsgált broszura tanúságaként, és a gazdasági gyakorlat egyes jelenségei 1945-1948 között tanúságaként /nem beszélve az ötéves tervről/ - a magyar kommunisták is átvettek.

WEBER MÁRIA

IV. éves német-népművelés szakos hallgató/JATE/

A KENYÉRSÜTÉS NAGYNYÁRADON
/DAS BROTBACKEN IN NAGYNYÁRÁD/

Dolgozatomban a kenyérsütés folyamatát és az ezzel kapcsolatos szokásokat ismertetem. A búza beszerzésének és az egyes lisztfajtáknak a leírása után a kenyérsütés folyamatát ismertetem, összehasonlítva a környező községekével. A kenyérsütés főbb lépései: kelesztés, dagasztás, kiszaggatás, sütés.

Mivel a kenyérsütéstől süteményeket is készítenek, ezért részletesen foglalkozom ezek elkészítési módjával is.

A dolgozat befejező részében ismertetem a kenyér felhasználásának módjait.

ZIMBORÁS ÁGNES

III. éves magyar-történelem szakos hallgató

/KLTE/

VÖRÖSMARTY MIHÁLY: CSONGOR ÉS TÜNDE

Vörösmarty Mihály Csongor és Tündéjével már nagyon sokan foglalkoztak. Hogy számomra mégis ezt a művet választottam, azt a megközelítési mód újszerűsége döntötte el. Filozófikus szempontból vizsgáltam a mű témáját, a boldogság és az ehhez vezető szerelem kérdését. Hiszen ezek a gondolatok minden korban élnek: az ember legfontosabb célja a boldogság. Hogy milyen módon és milyen áron lehet ezt elérni, erre a kérdésre keres választ a költő, s így a ma emberének is fogódzót nyújt.

Az Éj monológjával, a mű filozófiai csomópontjával külön is foglalkoztam, hiszen ez Vörösmarty világnézetének szintézise. A monológ csodálatos szerkezeti felépítésével is segíti a fő elv, a mechanikus materializmus ki-teljesedését. E páratlan monológot rajzban is ábrázoltam, s talán ez a dolgozat egyik újszerűsége.

Az ember, a társadalom és az emberiség kapcsolatának vizsgálata is bizonyítja: a költő pályájának, korának szintézise ez az alkotás. Mégsem csak korát jellemzi, s ezt a kérdések örök volta is bizonyítja. A mű elemzésében ezeket a problémákat vizsgálom a cselekmény menetében ágyazva. A dolgozat nem egy adott részletet, jellemet vizsgál, hanem megpróbálja átfigni, rendszerezni azokat, hogy a mű kérdésre válaszoljon: miben látta egyik legnagyobb költőnk az élet megvalósításának lehetőségét, célját, és mi ma erre mit válaszolhatunk.

ZSUPOS ZOLTÁN

III. éves történelem-néprajz szakos hallgató
/KLTE/

NÉPI NÖVÉNYISMERET A MEDVESALJÁN

A dolgozat bevezető része áttekinti a területre vonatkozó eddigi leírásokat, melyből a vizsgált települések földrajzi, éghajlati és növényzeti viszonya, elzártsága és gazdasági elmaradottsága derül ki.

Ezek a körülmények kedvező feltételeket teremtettek a természetes növénytakaró kihasználásának napjainkig jelentős fennmaradásához.

Az emberek életében az erdő játszotta a legnagyobb szerepet.

A táplálékul szolgáló növények között a gomba vezet. A gyermekek ették a bükkmakkot, a fák frissen kihajtott levelét, itták a nyírfa virácsolatát. Igen jelentős a gyógyításra felhasznált növények száma, melyek közül kiemelkedik a Máriacsepegtetett-fű.

Az eszközökhöz felhasznált növények mutatják a természetes növénytakaró teljes mértékű kiaknázását.

A dolgozat vizsgálja a növényekhez kapcsolódó folklór jelenségeket, az aktív és passzív, a racionális és irracionális növényismeret alakulását. A falka növényekkel kapcsolatos egymás közötti és külső kapcsolatrendszerének térképen való ábrázolása megmutatja, hogy ezek a települések egységet képeznek.

Rövidítések:

- ELTE = Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Budapest
JATE = József Attila Tudományegyetem, Szeged
KLTE = Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen
ApTF = Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr
BaTF = Bajai Tanítóképző Főiskola, Baja
EGYF = Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola
Budapest
BesF = Bessenyei György Tanárképző Főiskola, Nyíregyháza
BpTF = Budapesti Tanítóképző Főiskola, Budapest
DeTF = Debreceni Tanítóképző Főiskola, Debrecen
HoF = Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, Eger
HoFK = Ho Si Minh Tanárképző Főiskola kihelyezett tagozat
Budapest
JÁTF = Jászberényi Tanítóképző Főiskola, Jászberény
JGYTF = Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged
KaTF = Kaposvári Tanítóképző Főiskola, Kaposvár
KTFK = Kaposvári Tanítóképző Főiskola Kihelyezett Tagozat,
Szekszárd
KIKF = Kossuth Lajos Katonai Főiskola, Szentendre
MPF = MSZMP Politikai Főiskola, Budapest
LIZF = Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, Budapest
MaTF = Magyar Testnevelési Főiskola, Budapest
MKKE = Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest
JPTE = Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző
Kar, Pécs
SÁTF = Sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskola, Sárospatak
SOI = Soproni Óvónőképző Intézet, Sopron
SzoF = Szombathelyi Tanárképző Főiskola, Szombathely